

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANABİLİM DALI
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI BİLİM DALI**

**TSMK 1702 ENVANTER NUMARALI YAZMA ESERİN
MİNYATÜR AÇISINDAN İNCELENMESİ**

ZEYNEP AYDOĞDU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
DR. ÖĞR. ÜYESİ AYŞE ZEHRA SAYIN**

KONYA 2024

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zeynep Aydoğdu		
	Numarası	21812101005		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Geleneksel Türk Sanatları /Geleneksel Türk Sanatları		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	TSMK 1702 Envanter Numaralı Yazma Eserin Minyatür Açısından İncelenmesi			

Bilimsel Etik Sayfası

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Zeynep AYDOĞDU

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zeynep Aydoğdu		
	Numarası	21812101005		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Geleneksel Türk Sanatları/Geleneksel Türk Sanatları		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Zehra Sayın		
Tezin Adı	TSMK 1702 Envanter Numaralı Yazma Eserin Minyatür Açısından İncelenmesi.			

Özet

Toplumların fala olan inançları ve ilgileri nedeniyle Falname türünde eserler türetilmiştir. Bu tür eserler, 17. yüzyılda hem resimli hem de resimsiz olarak üretilmiş olup çok az bir kısmı resimli olarak günümüze ulaşmıştır. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan 1702 envanter numaralı "Falname" adlı yazma eser içerisinde bulunan minyatürler açısından önemli bir yere sahiptir. Eserde elli dokuz adet minyatürlü sayfa bulunmaktadır. Bu minyatürlerde; gezegenler, burçlar, peygamberlerin hayatları ve ahiret gibi çeşitli konular detaylı bir şekilde tasvir edilmiştir. Bazı minyatürlü sayfaların Osmanlı, bir kısmının ise Safevi üslubunda uygulanması dikkat çekicidir. Eserin içeriği ve sanat tarzı, dönemin fal inançlarını ve estetik anlayışını anlamak için kıymetli bilgiler sunmaktadır.

Çalışma, dört ana bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında; araştırmanın konusu, amacı ve kullanılan yöntem açıklanmış ve ilgili literatüre değinilmiştir. Birinci bölümde; minyatür sanatının tarihsel gelişimi ele alınarak dönemsel olarak incelenmiştir. İkinci bölümde, fal ve falnameler bilgileri verilmiştir. Üçüncü bölümde ise eserin katalog bölümü yer almaktadır. Bu bölümde eserin genel özellikleri ve minyatürlü sayfaların kompozisyonu, renk skalası ve oran-orantı ilişkileri detaylı bir şekilde incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Son olarak, dördüncü bölümde değerlendirme ve sonuç kısmı bulunmaktadır. Eserin değerlendirilmesi yapıp, farklılıklar ve benzerlikler karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Minyatür Sanatı, Tasvir Sanatı, Falname, Falcılık, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi.

ABSTRACT

Author' s	Name and Surname	Zeynep Aydoğdu		
	Student Number	21812101005		
	Department	Traditional Turkish Arts /Traditional Turkish Arts		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Dr. Lecturer Member Ayşe Zehra Sayın		
Title of the Thesis/Dissertation	Examination of the Manuscript with Inventory Number TSMK 1702 in Terms of Miniature			

Abstract

Due to societies' beliefs and interests in fortune telling, Falname type works were produced. Such works were produced both with and without pictures in the 17th century, and very few of them have survived to the present day with pictures. The manuscript named "Falname" with inventory number 1702 in the Topkapi Palace Museum Library has an important place in terms of the miniatures it contains. There are fifty-nine miniature pages in the work. In these miniatures; various subjects such as planets, zodiac signs, lives of prophets and afterlife are depicted in detail. It is noteworthy that some of the miniature pages are applied in Ottoman style and some in Safavid style. The content and art style of the work provide valuable information to understand the fortune telling beliefs and aesthetic understanding of the period.

The study consists of four main sections. In the introduction; the subject, purpose and method of the research are explained and the relevant literature is mentioned. In the first section; the historical development of miniature art is discussed and examined periodically. In the second section, information on fortune telling and falnames is given. In the third section, the catalog section of the work is included. In this section, the general characteristics of the work and the composition of the miniature pages, color scale and ratio-proportion relationships are examined and evaluated in detail. Finally, the fourth section includes the evaluation and conclusion section. The work is evaluated and differences and similarities are compared.

Keywords: Miniature Art, Depiction Art, Falname, Fortune Telling, Topkapi Palace Museum Library.

İçindekiler

Bilimsel Etik Sayfası	ii
Özet	iii
Abstract	iv
İçindekiler.....	v
Kısaltmalar	viii
Önsöz.....	ix
Giriş.....	1
1.Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	1
2.Araştırmanın Kapsamı.....	1
3.Araştırmanın Yöntemi	1
4.Konu ile İlgili Literatür	4
BİRİNCİ BÖLÜM	
1.Minyatür Sanatının Gelişimi	8
1.1.Osmanlı Dönemi Minyatür Sanatı	8
1.2.Safevi Dönemi Minyatür Sanatı	16
İKİNCİ BÖLÜM	
2. Fal ve Falname	21
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3.TSMK 1702 Envanter Numaralı Eserin Yazma Minyatür Açısından İncelenmesi	24
3.1.Eserin Genel Özellikleri	24
3.2.Minyatürlerin İncelenmesi	25
3.2.1. Dabbetü'l Arz	26
3.2.2. Ay	30
3.2.3. Utarid.....	33
3.2.4. Zühre.....	36
3.2.5. Güneş	40
3.2.6. Merih	44
3.2.7. Müşteri.....	47
3.2.8. Zühal.....	50
3.2.9. Burç ve Gezegenler	53
3.2.10. Felek Ejderhası	58

3.2.11. Hz. Ali'nin Ejderi Öldürmesi	60
3.2.12. Eshabü'l Kehf.....	63
3.2.13. İmam Rıza'nın Bir Dev ile Savaşı.....	65
3.2.14. Hz. Meryem ve Hz. İsa.....	68
3.2.15. Hz. Ali Hendek Savaşı'nda	71
3.2.16. Kıyamet	74
3.2.17. Fil Kuyusu	78
3.2.18. Hz. Musa ve Dev Uc	80
3.2.19. Hz. İbrahim'in Oğlu Hz. İsmail'i Kurban Etmesi	83
3.2.20. İskender-i Zülkarneyn'in Ye'cuc ve Mec'uc'e Karşı Duvar Yaptırması.....	86
3.2.21. Hz. Ali'nin Mezarından Uzanan Eliyle Bir Düşmanı Öldürmesi.....	89
3.2.22. Hz. Muhammed'in Ay'ı İkiye Bölmesi.....	92
3.2.23. Hz. Hızır ve İlyas'ın Ab-ı Hayat'ı Bulması.....	95
3.2.24. Taht ve Taç	98
3.2.25. Hz. Salih'in Deve Mucizesi.....	101
3.2.26. Hz. Muhammed ve Hz. Ali Kevser Nehri Başında	104
3.2.27. Hz. Yunus'un Balığın Karnından Kurtulması	106
3.2.28. Hz. Muhammed'in Türbesi	109
3.2.29. Mecnun ve Köpek.....	112
3.2.30. Cehennem	114
3.2.31. Zülfikar	117
3.2.32. Hz. Zekeriya'nın Ölümü.....	120
3.2.33. Hz. Ali'nin Düşmanı Öldürmesi.....	123
3.2.34. Hz. Eyyüb	126
3.2.35. Mecnun Kâbe'de	129
3.2.36. Hz. Yusuf'un Zindana Atılması	131
3.2.37. Miraç.....	134
3.2.38. Ejderhanın Mağarada Hazineleri Saklaması	138
3.2.39. Hz. Musa'nın Asasını Ejdere Dönüştürmesi Mucizesi.....	141
3.2.40. Hz. Hüseyin Kerbela Çölünde	144
3.2.41. Hz. İbrahim'in Ateşe Atılması	147
3.2.42. Hz. Süleyman ve Saba Melikesi Belkıs Tahtta	150
3.2.43. İmam Rıza'nın Türbesi.....	154
3.2.44. Hz. Ali Hayber Savaşı'nda	158
3.2.45. Hz. Nuh'un Gemisi.....	161

3.2.46. Keykavus'un Göğe Çıkmayı Denemesi	164
3.2.47. Dabbetü'l Arz	168
3.2.48. Deccal	171
3.2.49. Muhammed Bin El-Hasen (El-Mehdi El-Muntazar)	174
3.2.50. Hz. Lut	177
3.2.51. Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın Cennetten Kovulması.....	181
3.2.52. Karun	184
3.2.53. Harut ile Marut	187
3.2.54. Hz. Hüseyin'in Türbesi	190
3.2.55. Cennet.....	193
3.2.56. Cehennem	197
3.2.57. Fil Olayı.....	200
3.2.58. Hz. Hasan	203
3.2.59. Muhammed Bin El-Hasen (El-Mehdi El-Muntazar).....	206
4. Değerlendirme.....	209
4.1. Eser Özellikleri.....	209
4.2. Kompozisyon	210
4.2.1. Figürler	211
4.2.2. Mimari Ögeler	222
4.2.3. Doğa Unsurları	224
4.3. Renk ve Teknik	234
4.4. Üslup Özelliği	236
Sonuç.....	240
Kaynakça	243
Ekler.....	246
Fotoğraflar Listesi	246
Çizimler Listesi	251
Tablolar Listesi.....	252

Kısaltmalar

Bs.	: Basım
c.	: Cilt
Dđr.	: Diğer
Dr.	: Doktor
MÖ.	: Milattan Önce
Prof.	: Profesör
ss.	: Sayfa Sayısı
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TDVİA.	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
TSMK	: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
yy.	: Yüzyıl
vb.	: Ve Benzeri

Önsöz

İnsanoğlunun geleceği ve gaybı öğrenme çabası, çeşitli yöntemleri ortaya çıkarmıştır. Bu yöntemlerden biri de falcılıktır ve falcılığın kökenlerinin M.Ö. 4000 yıllarına kadar uzandığı bilinmektedir. Falcılıkla ilgili eserler, genellikle "Falname" olarak adlandırılmaktadır. En eski minyatürlü Falname örneklerinden biri, 1550 yılında Safevi Şah'ı Tahmasb için hazırlanmıştır. Bu tür eserlerde minyatürlü sayfalar, gezegenler, burçlar, kahramanlar ve ahiret konularını işlenmiştir.

1702 envanter numaralı falname türündeki yazma eser, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde yer almaktadır. Eser hem Osmanlı minyatür sanatı özelliklerini hem de Safevi minyatür sanatı özelliklerini taşımaktadır. Yazma eserin içerisinde elli dokuz adet minyatürlü sayfa bulunmaktadır. Minyatürlü sayfalar renk, kompozisyon, oran-orantı vb. yönlerden detaylıca incelenerek, dijital ortamda çizimleri yapılmıştır.

Araştırma konusunu belirlememde yardımcı olan sayın Prof. Dr. Ali Fuat BAYSAL Hocama, tez yazım sürecimde bana yol gösterip yardımlarını esirgemeyen kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Zehra SAYIN Hocama, her zaman benim arkamda olup beni destekleyen aileme ve arkadaşlarıma teşekkürü borç bilirim.

Zeynep AYDOĞDU

2024

Giriş

1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Fal bakma geleneği, tarih boyunca geniş bir toplum kesiminde varlık göstermiş ve farklı kültürler arasında önemli bir yer edinmiştir. Fala olan inanç ve uygulamanın yaygınlaşması, falname türündeki eserlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu eserler, fal bakma geleneğinde metin ve görsel olarak önemli kaynaklar olarak kabul edilmiştir. Günümüze ulaşan falname konulu eserlerin çoğunluğunda minyatür bulunmamaktadır. Bundan dolayıdır ki içerisinde minyatür bulunan eserler daha değerli kabul edilmektedir.

Nadir minyatürlü eserlerden biri olan 1702 envanter numaralı falname türündeki yazma eser, minyatürlü sayfalarıyla dikkat çeken önemli bir kaynaktır. Bu çalışmada; söz konusu eserin minyatürlü sayfalarının detaylı incelenmesi ve analiz edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca yazma eserin minyatürlü sayfalarının değerlendirilmesi, çalışmanın en önemli kısmını oluşturmaktadır.

2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamı, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde kayıtlı olan 1702 envanter numaralı falname isimli yazma eserinin minyatürlü sayfalarının incelenmesi ile sınırlandırılmıştır. Bu yazma eser, elli dokuz adet minyatür içermekte olup her bir minyatür kompozisyon, oran-orantı ve renk kullanımı açısından detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

3. Araştırmanın Yöntemi

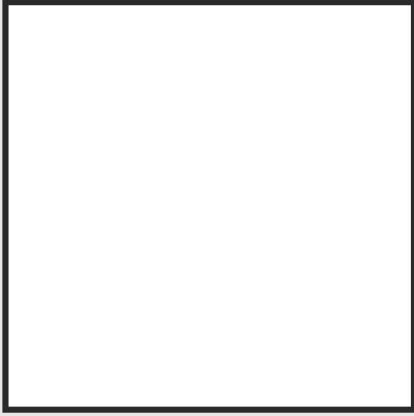
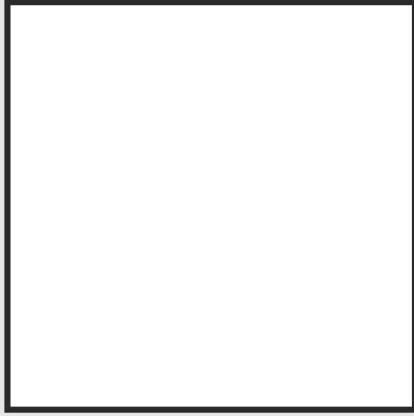
Çalışmamıza, falname türündeki yazma eserlerin araştırılmasıyla başlanmıştır. Eserlerin incelenmesi sonucunda, yurt içindeki ve yurt dışındaki kütüphanelerde falname türünde örneklerin bulunduğu ancak bunlardan yalnızca bir kısmının

minyatürlü olduğu tespit edilmiştir. TSMK 1702 envanter numaralı yazma eserin içerisinde önemli minyatürlü sayfalar olması sebebiyle araştırmamıza konu olmuştur.

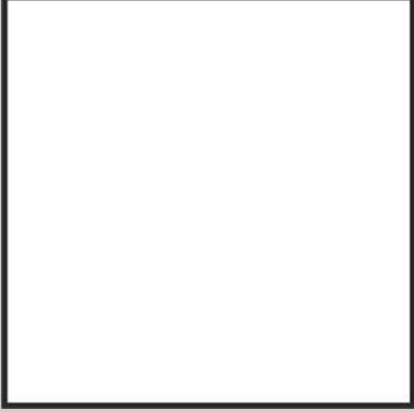
Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde yer alan 1702 envanter numaralı falname yazma eserinin minyatürlü sayfalarının incelenmesi için Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nin yetkili birimi ile iletişime geçilmiştir. Yetkililerden 1702 envanter numaralı Falname türündeki esere ait dijital görsellerin temini talep edilmiş, eserin yüksek çözünürlüklü sayfalarının dijital kopyalarını tarafıma iletilmiştir. Dijital kopyaların incelenmesi sonucunda, eserde toplam elli dokuz adet minyatürlü sayfa bulunduğu tespit edilmiştir.

Minyatürlü sayfaların incelenmesinde iki farklı gözlem formu kullanılmıştır. İlk gözlem formu, çizimi yapılan sayfalar için ikinci gözlem formu ise çizimi yapılmayan sayfalar için hazırlanmıştır.

1.Örnek Gözlem Formu:

Varak Numarası:	
Minyatürlü Alan Ebadı:	
Minyatürün Konusu:	
	
Fotoğraf	Çizim

2.Örnek Gözlem Formu:

Varak Numarası:
Minyatürlü Alan Ebadı:
Minyatürün Konusu:

Fotoğraf

Tez, ana hatlarıyla giriş bölümü ve dört bölümden oluşturulmuştur. Giriş kısmında, araştırmmanın amacı, önemi, kapsamı, yöntemi ve literatürü hakkında bilgilere yer verilmiştir. Birinci bölümde, minyatür sanatının gelişimi başlığı altında Osmanlı ve Safevi Dönemi minyatür sanatı ele alınmıştır. İkinci bölümde ise, fal ve falnameler başlığı altında falnameler hakkında genel bilgilere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, TSMK 1702 Envanter Numaralı Yazma Eserin Minyatür Açısından İncelenmesi başlığı altında eserin genel özelliklerine ve katalog kısmına değinilmiştir. Eserin minyatürlü sayfaları genel olarak ahiret, kahramanlar, peygamberler, burçlar ve gezegenler gibi konularını içermektedir. Katalog kısmında, incelenen minyatürlü sayfalar varak numarasına göre sıralanmıştır. Araştırma konusu olan falname türündeki eserde toplam elli dokuz minyatürlü sayfa bulunmaktadır. Minyatürlü sayfaların varak numarası, minyatürlerin alan ebadı ve konusuna ilişkin bilgiler verilmiş ve sonrasında minyatürlerin analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz aşamasında, minyatürlü eserin kompozisyon, renk ve oran-orantı bakımından incelenmesi yapılmıştır. Minyatürlü sayfalardan 1b, 4b, 9b, 10b, 14b, 16b, 22b, 23b,

29b, 31b, 38b ve 56b varak numaralı sayfaların örnek teşkil etmesi bakımından dijital ortamda (Adobe Illüstrator) çizimleri yapılmıştır. Çizilecek sayfalarda tek figürlü (1b, 4b, 10b), iki figürlü (14b), üç figürlü (22b), çoklu figürlü (16b, 23b, 29b, 56b) ve on iki burcun (9b) betimlendiği sayfalar yer almaktadır. Çizimi yapılan sayfanın öncelikle sayfa düzeni hakkında genel bilgiler verilmiştir. Ardından, detaylı çizimler eklenmiş ve renk skalası kullanılarak minyatürde kullanılan renk tonları kutularda gösterilmiştir.

Araştırmamızın son bölümü olan değerlendirme kısmında eserin özellikleri, kompozisyon başlığı altında figürler, mimari öğeler, doğa unsurları ve renk, teknik incelenmiştir. Sonuç başlığı altında, yapılan çalışmalar özetlenmiş ve araştırma sonlandırılmıştır.

4.Konu ile İlgili Literatür

BAĞCI, Serpil, ÇAĞMAN, Filiz, GÜNSEL, Renda ve TANINDI, Zeren, “Osmanlı Resim Sanatı” T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2006, ss. 186-203.

Osmanlı resim sanatının oluşumu hakkında giriş yapılmış ve minyatür sanatının ilk örnekleri hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmada, Osmanlı resminin klasik teması: Sultanların Zaferleri, Osmanlı Resim Sanatında Yeni Eğilimler, Osmanlı Resminin değişen beğenisi gibi konuları detaylıca incelenerek anlatılmıştır.

BAĞCI, Serpil ve MASSUMMEH, Farhad, “*Falnama The Book Of Omens*” Arthur M. Sackler Galerisi, Amerika Birleşik Devletleri, 2009, ss. 53-59.

Kitapta, ilk olarak 16. ve 17. yüzyıla ait falname isimli yazma eserler hakkında ayrıntılı bilgi sunulmuştur. Minyatürlü yazma eser incelenmiş ve bu eserlere ait görseller açıklamalarla desteklenmiştir. İncelenen minyatürlü yazmalar arasında, 1702 envanter numaralı falnamede yer almakta olup bu eserin genel özelliklerine ve görsellerine kitapta yer verilmiştir. Eserlerin konuları arasında ahiret, burçlar, putperestlik, İslami gelenekler ve fal gibi konular detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

UZUN, Mustafa “Fâlname” TDV İslam Ansiklopedisi, C. 12, İstanbul 1995, ss. 141-145.

Makale, falname ve falcılık geleneği hakkında kapsamlı bilgiler sunmuş ve Türk toplumunun yanı sıra diğer toplumların fal geleneği üzerindeki etkilerini analiz etmiştir. Falname türündeki eserler, genel olarak üç ana başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar, görseller ve detaylı anlatımlarla desteklenerek açıklanmıştır.

GENCEL, Esra, “Ankara Milli Kütüphane’ de Yer Alan 5179 Arşiv Numaralı Falname”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2011.

Birinci bölümde, minyatür sanatı Osmanlı Dönemi öncesi ve Osmanlı Dönemi sonrası olmak üzere ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. İkinci bölümde, Türklerde falcılık geleneği ve Osmanlı Dönemi falnameleri hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ise Ankara Milli Kütüphane’nde yer alan 5179 arşiv numaralı falname, incelenmiştir. Son olarak, değerlendirme kısmı yazılmış ve çalışma sonuçlandırılmıştır.

DARUGA ELMASTAŞ, Deniz, “Paris Milli Kütüphane’de Bulunan ve Minyatürleri Nakkaş Osman’a Ait Olan Metali’ü’s Saade Adlı Eserde Yer Alan Astroloji Konulu Minyatürlerin İncelenmesi ve Özgün Tasarımlar” Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2019.

Birinci bölümde, Osmanlı minyatür sanatında III. Murad Dönemi, Nakkaş Osman’ın çalışmaları ve Osmanlı minyatürlerinde görülen astronomi ve astrolojiye ilişkin unsurlar ele alınmıştır. İkinci bölümde, Suûdî’nin Metali’ü’s-Saade adlı eseri ile eserde yer alan burç tasvirli minyatürler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise, uygulama çalışması gerçekleştirilmiş ve çalışma bu bölümle sonlandırılmıştır.

AKDOĞAN, Emine, “Osmanlı Minyatür Sanatında Yaratılış”, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2022.

Tezin ilk bölümünde, mitolojide yaratılış kavramı ve Osmanlı minyatür sanatı üzerine kapsamlı bilgiler yer almaktadır. Katalog bölümünde evrenin yaratılışı, ilk

insanın yaratılışı ve Nuh Tufanı ile ilgili minyatürlere yer verilmiş, bu eserler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Son olarak değerlendirme bölümü yazılarak çalışma tamamlanmıştır.

YAZ, Ülkem ve YÜKSEL, Nefise, “Osmanlı Minyatürlerinde Hz. Muhammed ve Hz. İsa Tasvirlerinin Benzer ve Farklı Yönleri”, 21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum, Ankara, 2017, ss. 829- 843.

Tezin ilk bölümünde İslam kültürünün ilk dönemlerindeki sanat anlayışına dair genel bilgilere yer verilmiş ve Osmanlı minyatür sanatına geçiş süreci ele alınmıştır. Osmanlı Minyatürlerinde Hz. Muhammed ve Hz. İsa Tasvirleri ile ilgili minyatürlü yazma eserleri detaylı bir şekilde incelenmiş ve analiz etmiştir.

SÜMBÜLLÜ Ziya “Fal ve Falcılık Kavramı Ekseninde Türk Kültür Tarihinde Fal ve Kehanet” A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Erzurum, 2010, ss. 55-72.

Makalede bilinmeyi bilme, gelecekte haber alma isteği ve merak edilenin bulunmaya çalışılması, gaybî ilimler ve fal içerikli türler hakkında bilgi verilmiştir.

RENDA, Günsel, “Topkapı Sarayı Müzesindeki H. 1321 no’lu Silsilename’in Minyatürleri”, Sanat Tarihi Yıllığı, İstanbul, 1973, ss. 443-495.

Makalede minyatürlü yazma eserler hakkında genel bilgiler verildikten sonra, bu eserlerde yer alan minyatürlerin üslup özellikleri ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Eserlerin belirli bölümleri çizimlerle analiz edilerek değerlendirmesi yapılmıştır.

DEMİRİZ, Rana, “A Curious Manuscript From The Beylik Period: Recontextualizing Falname (No.5179)”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2022.

Tezde birinci bölümde, 14. ve 15. yüzyıllarda Anadolu’da gelişen edebi türler hakkında kapsamlı bilgi sunulmuş, ayrıca minyatürlü yazmalar ve falcılık geleneği üzerine ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. İkinci bölümde, 5179 envanter numaralı falname isimli yazma eserin tanımı ve genel özellikleri detaylı bir şekilde

incelenmiştir. Son bölümde ise yazma eser üzerine genel bir değerlendirme yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.Minyatür Sanatının Gelişimi

“Minyatür” kelimesi, köken olarak Orta Çağ Avrupası'nda hazırlanmış yazma eserlerin bölüm başındaki ilk harfin etrafına kıvılcık-turuncu renkte “minium” kullanılarak yapılan süsleme sanatı olan “miniatura” adlı tezhipten türemektedir¹. Fakat ilerleyen zamanlarda “minör” kelimesinin etkisinde kalmış ve küçük anlamını da kazanmıştır. İslam sanatlarında minyatüre “tasvir” minyatür sanatı ile uğraşan kişiye “musavvir” veya “nakkaş” adı verilmektedir². Minyatür sanatının en erken örnekleri 8. yüzyılda Uygur Türklerinden kalan sayılı eserlerden anlaşılmaktadır³.

Selçuklu üslubunu gösteren eserler ise 12. yüzyıl sonundan itibaren günümüze ulaşmıştır. Bunun en iyi örneği Kitab-ı Tiryak'tır. Diğer önemli yazma eser ise Dioskorides'in şifalı otlar ile ilgili yazdığı Materia Medica adlı eserinin Arapça çevirisi olan Kitab el-Haşayiş isimli eserdir⁴.

1.1.Osmanlı Dönemi Minyatür Sanatı

Fatih Sultan Mehmet Dönemi, İstanbul'un fethi sonrası kültür, sanat ve bilim açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu dönem, aynı zamanda tasvir sanatının başlangıç aşaması, yani oluşum sürecidir. Fatih Sultan Mehmet, Doğu tasvir geleneğine kapılarını açmıştır. Pisanello'nun öğrencisi Costanzo da Ferrara, 1477-1478 yılları arasında İstanbul'a gelmiş ve burada bulunduğu süre boyunca Fatih Sultan Mehmet için madalyonlar hazırlamıştır⁵. 1481 tarihli madalyonlardan birinin bir yüzünde Fatih Sultan Mehmet'in portresi, diğer yüzünde ise Fatih'in ata binerken tasvir

---

¹ Fatma Nilhan Özaltın- Filiz Nurhan Ölmez, *Osmanlı Dönemi Minyatürlerinde El Sanatlarından İzler*, ART-E, Isparta 2011, s.5.

² Banu Mahir, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul 2005, s.18.

³ Oktay Aslanapa, *Türk Minyatür Sanatının Gelişmesi*, Erdem, 1986, s.364.

⁴ Esra Gencel, *Ankara Milli Kütüphane'de Yer Alan 5179 Arşiv Numaralı Falname*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011, s.5.

⁵ Serpil Bağcı ve dğr., *Osmanlı Resim Sanatı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul 2006, s.21.

edilen bir figürü bulunmaktadır. Bu madalyonun Costanzo da Ferrara'ya ait olduğu düşünülmektedir⁶.

Fatih Sultan Mehmet, Venedik'ten heykeltıraş ve ressamların gelmesini talep etmiş ve Bellini ailesinden ünlü ressam Gentile Bellini, 1479-1480 yıllarında İstanbul'a gelmiştir. Gentile Bellini'nin İstanbul'da ürettiği ve günümüze ulaşan eserler arasında Londra'daki National Gallery'de sergilenen Fatih Sultan Mehmet'in yağlıboya portresi, Basel'deki özel bir koleksiyonda bulunan bir başka yağlıboya tablo, özel bir koleksiyonda yer alan bronz madalyon ve British Museum'da bulunan bazı çizimleri bulunmaktadır⁷. Ayrıca Fatih Dönemi'nde yaşamış Türk ressamı Sinan Bey'in, Venedikli ressam Mastori Pavli'nin öğrencisi olduğu, Bursalı Şiblizade Ahmed'in ise Sinan Bey'in öğrencisi olduğu belirtilmektedir⁸.

Fatih Sultan Mehmed'in oğlu II. Bayezid, tahta çıkmadan önce şehzadeligi döneminde Amasya'da vali olarak görev yapmıştır. II. Bayezid'in Amasya çevresinde bir sanat ve bilim çevresi oluşmuştur. Edirne'de bulunan sarayda ise nakkaşhane geleneği devam etmiştir. Sarayda İran kökenli sanatçıların etkisiyle üretilen yazma eserler, Osmanlı tasvir sanatı açısından büyük bir öneme sahiptir. II. Bayezid Dönemi, Osmanlı minyatür sanatının gelişimi açısından oldukça önemli bir döneme işaret eder. Sanatçılar, Şiraz ve Herat bölgelerinin minyatürlü eserlerini örnek alarak kayda değer eserler üretmişlerdir. II. Bayezid'in da tıpkı babası Fatih Sultan Mehmed gibi sanata ve sanatçılara büyük değer verdiği bilinmektedir⁹.

I. Selim, Osmanlı minyatür sanatının oluşum evresinin üçüncü sultanıdır. I. Selim Dönemi'nden iki adet minyatürlü eser günümüze ulaşmıştır. Bu dönemde az sayıda minyatürlü eser üretilmiş olmasına rağmen, I. Selim fethettiği bölgelerden yazma eserler ve Doğulu bazı sanatçıları İstanbul'a getirerek Osmanlı minyatür

---

⁶ Fevzi Nuri Kara, *Doğu-Batı Etkileşiminde Türk Resim Sanatı, Fatih Sultan Mehmed Dönemi*, Journal of Humanities and Tourism Research, 2023, s.650.

⁷ Zeren Tanındı, *İstanbul Sarayının Resim Hazinesinden: Osmanlı Sanatında Minyatür Sanatı*, Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi, İstanbul 2015, s.385.

⁸ Fevzi Nuri Kara, *Doğu-Batı Etkileşiminde Türk Resim Sanatı, Fatih Sultan Mehmed Dönemi*, s.651.

⁹ Banu Mahir, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, s.48.

sanatının şekillenmesini sağlamıştır. I. Selim, 1514'te Safeviler ile yaptığı Çaldıran Savaşı sonrasında Tebriz'deki saraydan birçok eser ve sanatçıyı İstanbul'a getirmiştir¹⁰.

I. Selim, Memlûk Sultanı II. Tumanbay'ı idam ettirdikten sonra, Cizre'de Nil Nehri üzerindeki Roda Adası'nda bulunan sarayda dinlenirken, Sultan'a bir Memlûk sanatçısının ilginç bir gösterisi olduğu haber verilmiştir. I. Selim de bu gösteriyi görmek istemiştir. Memlûk bölgesinde gölge oyunu sanatı 11. yüzyıldan beri bilinmekteydi. Memlûk bölgesi gölge oyunu sanatçı, gösterisinde II. Tumanbay'ın idamını canlandırmış ve bu performans Sultan'ın çok hoşuna gitmiştir. Bunun üzerine sanatçıyı İstanbul'a davet etmiştir. Dışarıdan birçok sanatçı ve eser getirilmiş, bu durum bir gelenek haline gelmiş ve sonraki sultanlar da bu geleneği sürdürmüştür¹¹.

Geçiş evresinde yaklaşık elli minyatürlü yazma eser üretilmiş olup bunların büyük bir kısmı Kanuni Sultan Süleyman Dönemi boyunca yapılmıştır. Üretilen yazma eserlerin büyük bir çoğunluğunu edebi eserler oluşturmaktadır. Kitap sanatları, 1570 yılında altın çağını yaşamıştır¹².

Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nin en önemli sanatçılarından biri Matrakçı Nasuh'tur. Kendisi tarihçi, matematikçi, sporcu, silahşor, hattat ve nakkaş olarak birçok alanda üstün yeteneklere sahip, döneminin ötesinde bir kişiliğe sahiptir. Matrakçı Nasuh'un eserleri, harita tarzında olup insan figürüne yer vermemesiyle dikkat çekmektedir¹³.

Matrakçı Nasuh'un en kapsamlı eseri 1537 yılında hazırlanmıştır. Bu eserin içinde yüz yirmi sekiz adet minyatür bulunmaktadır. Eserin adı "Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn" olup eserde Osmanlı ordusunun İstanbul'dan Tebriz'e gidişi ve Tebriz'den İstanbul'a dönüşü sırasında konakladığı durakların her birini minyatürlerle tasvir etmiştir. Matrakçı Nasuh'un çalışmalarına benzer tasvirlerle haritacılık alanında

---

¹⁰ Mustafa Çetin Varlık, *Çaldıran Savaşı*, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1993, s.193.

¹¹ Metin And, *Osmanlı Tasvir Sanatları: 1 Minyatür*, 2. Basım, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2004, s.41.

¹² Serpil Bağcı, ve dğr., *Osmanlı Resim Sanatı*, s.53.

¹³ Nilgün Çağlayan, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Dönemi Minyatür Sanatı Kanuni Dönemi Minyatür Sanatçısı Matrakçı Nasûh*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 1995, s.25.

da rastlanmaktadır. İtalyanca’da Portolano olarak adlandırılan, renkli ve çoğunlukla resimlerle süslenmiş haritalar, 11. yüzyıldan itibaren Cenevizliler, Venedikliler, Katalanlar, Portekizliler ve Araplar tarafından üretilmiştir. Osmanlı Dönemi’nde bu alandaki en güzel örneklerden biri Piri Reis tarafından verilmiştir. Piri Reis’in en ünlü eseri, dünya haritası olarak bilinen Kitâb-ı Bahriye’dir. Kitâb-ı Bahriye’nin yirmi altı nüshası Türkiye’de olmak üzere toplamda kırk iki nüshası bulunmakta olup bu nüshalar farklı yüzyıllarda hazırlanmıştır¹⁴.

Yazma eserlerin yanı sıra murakka olarak bilinen albümler de üretilmiştir. Bu albümler, yazma eserlerdeki edebi, tarihi veya ansiklopedik metinlere bağlı kalınarak tek tek üretilmiş resimlerden oluşmaktadır. Albümlerde yalnızca nakkaşların eserlerine yer verilmez; aynı zamanda hattatlar, cetvelkeşler ve müzehhep sanatçılarının eserleri bulunmaktadır. Bu dönemde, portre ressamlarının eserlerine de rastlanmaktadır. Bu dönemin en önemli portre ressamı, Nigâri mahlasını kullanan Haydar Reis’tir¹⁵. Denize yakın bir bölgede yaşadığı için denizcilerle arkadaşlık kurmuş ve sık sık deniz yolculuklarına çıkmıştır. Bu nedenle “Reis” unvanını almıştır. Barbaros Hayreddin Paşa ile tanışmış ve Osmanlı portreciliğinde önemli bir yeri olan Barbaros’un profilden portresini yapmıştır. Bu portreden başka, Kanuni Sultan Süleyman’ın ve II. Selim’in portrelerini de üretmiştir¹⁶.

Bu dönemde diğer albüm sanatçıları arasında Kara Memi ve Şahkulu da yer almaktadır. Şahkulu’nun asıl memleketi Bağdat olup Tebriz’den Anadolu’ya sürgün edilmiştir. Önce Amasya’ya, ardından İstanbul’a gelmiştir. Kanuni Sultan Süleyman, arada bir nakkaşhaneyi ziyaret ederek Şahkulu’yu izlemeye gitmiş ve ona çeşitli hediyeler vererek nakkaşhanenin başına geçirmiştir¹⁷. Şahkulu, yepyeni bir üslup geliştirmiştir. Bu üsluba “saz yaprağı”, “saz yolu”, “saz üslubu” veya “saz işlemek” adı verilmiştir. Saz yolu üslubu tekniğinde; birbirine girift hançer formunda yapraklar, hatai, stilize edilmiş çiçekler, simurg ve ejderha gibi motifler sulu halkâr ile yer yer renklendirilip siyah renk ile tahrir çekilmiştir. Bu üsluptaki diğer önemli sanatçı, 16.

---

¹⁴ Metin And, *Osmanlı Tasvir Sanatları: I Minyatür*, s.51.

¹⁵ Oktay Aslanapa, *Türk Sanatı*, s.376.

¹⁶ Metin And, *Osmanlı Tasvir Sanatları: I Minyatür*, s.52.

¹⁷ F. Çiçek Derman- Gülnur Duran, *Şahkulu*, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2010, s.284.

yüzyılın sonlarına doğru Veli Can'dır. Veli Can'ın da saz üslubu ile yaptığı eserler bulunmaktadır¹⁸.

III. Murad ve III. Mehmed Dönemler 'in de Osmanlı minyatür sanatı kendine özgü kimliğine kavuşmuş ve Klasik evreye geçiş yaşanmıştır. Bu dönemin en önemli şehnâme türünde eser üreten sanatçısı Seyyid Lokman'dır. Lokman'ın ilk ürettiği yazma eseri 1579'da kaleme aldığı Tarih-i Sultan Süleyman'dır. Bu eser, yirmi beş minyatür içermekte olup Kanuni Sultan Süleyman'ın tahta geçişinden ölümüne kadar olan yaşamını anlatmaktadır. Şehnâmecî Seyyid Lokman ile nakkaş Osman'ın iş birliği, III. Murad Dönemi Osmanlı minyatür sanatının altın çağına işaret etmektedir¹⁹.

Şehnâmelerin yanı sıra gazavâtname türünde eserler de üretilmiştir. Bu eserler arasında metin ve minyatür açısından en önemli eser Gelibolulu Mustafa Ali'nin Nusret-nâme'sidir. İçinde kırk bir minyatür bulunan bu yazma eser, Lâlâ Mustafa Paşa'nın komutanlık ettiği Osmanlı ordusunun Gürcistan, Azerbaycan ve Şirvan'ın fethine ilişkin olayları anlatmaktadır. Gelibolulu Mustafa Ali, bu eserini seferlere katılarak üretmiştir. III. Murad Dönemi'ne ait olaylar, minyatürlü eserlerdeki kompozisyon, renk ve oran-orantı açısından özgün ve zengin bir içerik sunmaktadır²⁰.

III. Murad, İslam'ın erken dönemlerinde ait Hz. Muhammed'in hayatının yazılıp resmedilmesini istemiştir. Erzurumlu Darir olarak bilinen Mustafa b. Yusuf b. Ömer ed-Darir el-Erzenürrümmî tarafından 14. yüzyıl Türkçesi ile kaleme alınan eser Siyer-i Nebi'dir. Bu yazma eser, Hz. Muhammed'in hayatını anlatmaktadır. Eseri ısmarlayan III. Murad 1595 yılında vefat etmiş olup yazma eser henüz tamamlanmamış, eserin tamamlanması III. Mehmed Dönemi'nde gerçekleşmiştir²¹.

Tarihle ilgili yazma eserlerin yanı sıra edebi ve ansiklopedik türde eserler de bulunmaktadır. Edebi eserler arasında, ilginç bir İran şiir antolojisi olan mecmua yer almaktadır. Bu yazma eser, Kemal İsmâ'il, Nizami, Abdü'l-Melik, Şeyh Sa'di, İmâdu'd-dîn Ubeyd gibi şairlerin Farsça şiirlerini içermektedir. İçerisindeki

¹⁸ Banu Mahir, *Osmanlı Resim Sanatında Saz Üslubu*, 1. bs. Hayalperest Yayınevi, İstanbul 2022, s.29.

¹⁹ Ruhi Konak, *Nakkaş Osman Minyatürlerinde Kompozisyon Düzeni ve Sanatsal Üretimler Sanatta Yeterlilik Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir 2007, s.19.

²⁰ Metin And, *Osmanlı Tasvir Sanatları: I Minyatür*, s.68.

²¹ Serpil Bağcı ve dğr., *Osmanlı Resim Sanatı*, s.156.

minyatürler, daha önce üretilmiş minyatürlerden farklı bir üsluba sahiptir. Minyatürlerde insan figürü bulunmamakta olup bunun yerine ot kümeleri ve ağaçlar gibi doğal unsurlar ön plandadır. Diğer bir yazma türü olan mensur öyküler, çağının roman türüne benzemektedir. Bu dönemin bir mensur öyküsü Şerifin Destan-ı Ferruh ve Hüma'dır. III. Murad Dönemi'nde üretilmiş olan bu eserde otuz dört adet minyatür bulunmaktadır. Yazma eserin önemli bir özelliği, minyatürlerinin Nakkaş Hasan tarafından yapılmış olmasıdır²².

Ansiklopedi türünde yazılan en önemli eserlerden biri, Muhammedü'l-Sudi ibn Seyyid Emir Hasan'ın Arapça bir eserden hazırladığı Metâliü'l-Saâde'dir. Bu yazma eserin, küçük değişikliklerle birbirine tıpatıp benzeyen iki nüshası bulunmaktadır. 1582 tarihli bu eser, III. Murad'ın kızı Fatma Sultan'a düğün armağanı olarak hazırlanmıştır. Yazma eserin birinci bölümü astroloji ve gök cisimlerine, ikinci bölümü ise falcılığa ayrılmış olup tılsımları incelemektedir²³. İmparatorluğun bozulan ekonomisiyle birlikte sanat alanında üretim azalmaya başlamıştır. Minyatür sanatı hem nicelik hem nitelik yönünden gerilemeye düşmüştür²⁴.

Geç Klasik ve Duraklama Evresi 1603–1700 yıllarında başlamıştır. 17. yüzyılın başlarında Sultan I. Ahmed Dönemi'nde vezirlik yapan ve aynı zamanda kitap sanatları ile ilgilenen Kalender Paşa, I. Ahmed için normal sayfa boyutlarından daha büyük bir Falname hazırlatmıştır. Hazırlanan Falnamenin sayfaları çok büyük olup işlenen konular oldukça ilginçtir²⁵.

Bu dönemin en verimli zamanı, Sultan II. Osman'ın dört yıllık hükümdarlığında yaşanmıştır. Seyyid Lokman, Nakkaş Osman, Talikizade ve Nakkaş Hasan Paşa, şehname türünde çok değerli eserler üretmişlerdir. Benzer şekilde, Nadiri ve Nakkaş Ahmet Nakşi de birlikte çok güzel eserler yaratmışlardır. Ahmet Nakşi'nin en önemli eseri, İsmâeddin Ahmed b. Muslihiddin Mustafa Taşköprüzâde'nin Arapça yazdığı ve Muhtesibzâde Mehmed Belgradi'nin Osmanlı döneminde Türkçeye çevirdiği Tercüme-i Şaka'ik-i Nu'mâniye'dir. İçerisinde kırk dokuz minyatür bulunan

²² Metin And, *Osmanlı Tasvir Sanatları: I Minyatür*, s.73.

²³ Metin And, *Osmanlı Tasvir Sanatları: I Minyatür*, s.73.

²⁴ Banu Mahir, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, s.99.

²⁵ Banu Mahir, *Minyatür*, TDV İslam Ansiklopedisi, Ankara 2020, s.122.

bu eser, ünlü müderrislerin, kadıların, padişah hocalarının, kazaskerlerin, müftülerin veya şeyhülislamın, bilim adamlarının ve şairlerin biyografilerini içermektedir²⁶.

17. yüzyılın ilk yıllarında kitap sanatlarında bir duraklama dönemi yaşanmış ve bu dönem, İkinci Klasik ya da Neo Klasik Evre (1700–1750) olarak tanımlanmıştır. Ancak, 18. yüzyılın ilk yıllarında Levni Abdülcelil Çelebi, bu durumu olumlu yönde değiştirmiştir. Levni, Edirne'den İstanbul'a gelmeden önce nakkaş yardımcılığı yapmakta olup tezhip sanatı ile ilgilenmiştir. Daha sonra minyatür sanatıyla ilgilenmeye başlamıştır²⁷.

Levni'nin üslubu, Lale Devri olarak isimlendirilen üsluba oldukça benzemektedir. Bu dönemde Türkiye'de batılılaşma süreci başlamış olup bu sürecin getirdiği yeni üslup Levni'nin sanatına yansımıştır. Batıya yönelimi en kolay hâle getirenler, Sultan III. Ahmed ve onun sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa olmuştur²⁸. Levni, bir yandan geleneksel Osmanlı minyatür sanatına bağlı kalırken, diğer yandan batı üslubunda gölgelendirme ve tonlama tekniklerini resimlerine uygulamıştır²⁹.

Levni'nin önemli eserleri arasında Sûrnâme-i Vehbi yer almaktadır. Eserin yazarı Sûrnâme-i Vehbi'dir ve içeriğinde Ahmed'in şehzadeleri Süleyman, Mehmed, Mustafa ve Bayezid'in on beş gün süren sünnet düğünü şenlikleri anlatılmaktadır³⁰. Levni, minyatürlerinde insan figürlerini renkli bir şekilde betimleyerek canlılık ve hareket kazandırmıştır³¹. I. Mahmud Dönemi'nde en önemli nakkaş Abdullah Buhari'dir. Batılılaşma aşamasında, tek figürlü kadın ve erkek minyatürlerinde Batılı resim anlayışına uygun olarak kıyafette yenilikler gözlemlenmektedir. Levni gibi,

---

²⁶ Metin And, *Osmanlı Tasvir Sanatları: 1 Minyatür*, s.74.

²⁷ Metin And, *Osmanlı Tasvir Sanatları: 1 Minyatür*, s.94.

²⁸ Esra Gencel, *Ankara Milli Kütüphane'de Yer Alan 5179 Arşiv Numaralı Falname*, s.5.

²⁹ Mustafa Hikmet Aydınğüler, *18. Yüzyıl Minyatürlerinin Dijital Dönüşümü: Levni Minyatürleri*, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2021, s.50.

³⁰ Saeideh Shahmar, *Osmanlı ve İran Minyatürlerinde Figür Anlayışın Etrografik Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017, s.39.

³¹ Ünzile Büşra Telli, *Musavvir Hüseyin İstanbuli ve Levni'nin Padişah Potrelerinin Üslup Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2015, s.35.

Abdullah Buhari de Batı resim geleneğinin üslubu olan üç boyutlu çalışmalara yönelmiştir³².

III. Osman ve III. Mustafa'nın sanata olan ilgisizliği, minyatür üretiminde bir duraklamaya yol açmış ve bu durum minyatür sanatının sonunu getirmiştir. Ancak, I. Abdülhamid Dönemi'nde minyatür üretiminde bir canlılık gözlemlenmiştir³³. Bu dönemin en önemli ve göze hitap eden minyatürlü yazması, Enderuni Fazıl'ın "Hubânnâme" ve "Zenânnâme" adındaki yazma eseridir³⁴.

Bu dönemde, tuval ve yağlı boya teknikleriyle resimler yapılmaya başlanmıştır. Batı sanatından alınan etkilerle birlikte, minyatür sanatı zamanla benliğini kaybetmiştir. 19. yüzyılın sonrasında, perspektif, renk ve gölge gibi özellikler sanat eserlerinde yer almaya başlamıştır. Ayrıca, bu dönemde Batı'ya verilen önem artmış ve Avrupa tarzında yapılan eserler daha fazla beğenilmeye başlanmıştır. 1750 sonrasında yapılan minyatürlü eserlerde, kıyafet albümleri ve padişah portrelerinin daha fazla yer aldığı gözlemlenmektedir³⁵.

Osmanlı minyatür sanatından uzak, Batı tarzında tuval üzerine eser yapan ilk ressamlar "primitifler" olarak adlandırılmıştır. Primitifler, ilk eserlerinde genellikle saray ve köşklerin iç mekanlarındaki bahçeleri detaylı bir şekilde resmetmişlerdir. Daha sonra, Şeker Ahmet Paşa, Osman Hamdi ve Halil Paşa gibi ressamlar, sokak manzaraları, doğa, mimari yapılar ve insan figürlerini eserlerinde betimlemişlerdir³⁶.

---

³² Metin And, *Osmanlı Tasvir Sanatları: I Minyatür*, s.102.

³³ Perihan Balun, *17.-18. Yüzyıl Osmanlı Dönemi ile Modern Dönem Minyatür Sanatında Kadın Figürünün Karşılaştırmalı Analizi*, s.47.

³⁴ Metin And, *Osmanlı Tasvir Sanatları: I Minyatür*, s.102.

³⁵ Banu Mahir, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, s.85.

³⁶ Perihan Balun, *17.-18. Yüzyıl Osmanlı Dönemi ile Modern Dönem Minyatür Sanatında Kadın Figürünün Karşılaştırmalı Analizi*, s.47.

1.2.Safevi Dönemi Minyatür Sanatı

Safevi Hanedanlığı³⁷, 1501-1736 yılları arasında İran'da hüküm sürmüştür³⁸. Safevî hükümdarı Şah İsmail, 1501'de Şurur'da Akkoyunluları yenerek İran bölgesine hâkim olmuştur. Şah İsmail'in dönemi savaşlar ve karışıklıklarla doludur. Onu takip eden dönemde Şah Tahmasp, Tebriz'i bir sanat merkezi haline getirmiştir. Tahmasp, kitap sanatlarına ilgi duymuş ve hat sanatıyla ilgilenmiştir³⁹. Nakkaş Sultan Muhammed'in öğrencisi olduğu da düşünülmektedir. Tahmasp'ın yanı sıra dönemin önemli isimlerinden biri de kardeşi Sam Mirza'dır. Ayrıca Sam Mirza Herat valisidir. İsyana karıştığı için Şah İsmail tarafından öldürülmüştür⁴⁰.

Şah İsmail'in son oğlu Bahram Mirza da sanata düşkün olup Camhane adlı bir sergi alanı yaptırmış ve içerisinin musavvirler tarafından resmedilmesini istemiştir. Tahmasp'ın yeğeni ve damadı olan Meşhed Valisi İbrahim Mirza⁴¹'da sanata büyük ilgi duymuş ve onun döneminde Meşhed'de resim sanatı oldukça gelişmiştir. Şah İsmail, sanata meraklı olmakla birlikte genç yaşta vefat etmiştir. Şah Abbas ise daha çok mimariyle ilgilenmiş olup İsfahan şehri onun zamanında bugünkü halini almıştır⁴².

Safevî devrinde birçok İran şehri sanat merkezi haline gelmiştir. Tebriz, 1548'de Osmanlı tehdidi nedeniyle başkentin Kazvin'e taşınmasına kadar sanat merkezi olmuştur⁴³. 1548'den itibaren ise Kazvin, saray atölyelerinin merkezi haline gelmiştir. Bunun yanı sıra Meşhed, Herat ve Şiraz gibi bölgelerde de kitap sanatları oldukça gelişmiştir. Bu dönemin sanatçıları, şehirler arasında dolaşıp farklı üsluplarda

---

³⁷ Gıyas Şükürov, *Safevî Devleti'nin Kuruluşu ve I. Şah İsmâil Devri (907-930/1501-1524)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.91.

³⁸ Tufan Gündüz, *Safeviler*, TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul 2008, s.451.

³⁹ Pınar Şener, *Türk ve İslam Eserleri Müzesi 247 Numaralı Safevi Mushafının Tezyini Yönden İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul 2022, s.12.

⁴⁰ Güner İnal, *Türk Minyatür Sanatı (Başlangıcından Osmanlılara Kadar)*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 1995, s.135.

⁴¹ Didem Dede, *Safevi-Şiraz Yazmalarında İhtişamın Sembolü Süleyman Peygamber*, Lale Dergisi, 2022, s.14.

⁴² Güner İnal, *Türk Minyatür Sanatı (Başlangıcından Osmanlılara Kadar)*, s.2.

⁴³ Şehnaz Biçer, *Eski Yıldız Kütüphanesi'ndeki Timur, Osmanlı ve İran (Safevi) Minyatürlü Yazmaların Tezhiblerinin Mukayesesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995, s.14.

önemli eserler üretmişlerdir⁴⁴. 17. yüzyılda başkent olan İsfahan hem mimari hem de minyatür sanatı açısından başlıca merkezlerden biri olmuştur⁴⁵.

Herat

Herat bölgesinin en önemli yazma eserleri Şah Tahmasp'ın kardeşi Sam Mirza için yapılmıştır. 1525 yılında Heratlı hattat Muhammed Nur tarafından yazılmış olan Nizami'nin Hamse'si olup Metropolitan Müzesi'nde yer almaktadır⁴⁶. Ayrıca, Ali Şir Nevaî'nin Antoloji adlı eseri, 1526-1527 yıllarında Ali Hicrani tarafından kopya edilmiştir. İçerisinde altı minyatür bulunan bu eser, Paris Milli Kütüphanesi'nde muhafaza edilmektedir. Bir diğer eser ise Cambridge'deki Fogg Müzesi'nde yer alan Sultan Muhammed'in imzasını taşıyan Hafız Divanı'dır⁴⁷.

Herat ekolünde, minyatür içerisinde detaylı işlemleriyle geometrik çalışmalar kullanılmıştır. Minyatürlü eserlerde av ve savaş temaları yanı sıra eğlence sahneleri de betimlenmiştir. Saray sahneleri yüksek düzeyde detay ve ince işçilikle bezenmiştir. Doğal yaşamı konu alan eserlerde simetriden kaçınılmış ve yeşil tonlar, ağaçlar, bitkiler ve çiçekler, kompozisyonun belirleyici unsurları olarak kullanılmıştır. Figürlerin yer aldığı eserlerde ise figürler uzun boylu ve sakallı portreler şeklinde tasvir edilmiştir⁴⁸. Renk olarak kırmızı az kullanılmış olup bütünleyici renk olarak mavi, mor, yeşil, açık pembe, gri ve siyah tonlar⁴⁹ ağırlıklı kullanıldığı görülmüştür. Herat ekolüne ait minyatürlü eserlerde oran-orantı ve kompozisyonda genel olarak abartılı tasarımlardan kaçılmıştır⁵⁰.

---

⁴⁴ Ayşe Zehra Sayın, *Safevi Dönemi Şiraz Üslubu Edebî Eserlerin Tezhip Analizi (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi)*, Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Sanatları Anabilim Dalı, Konya 2021, s.46.

⁴⁵ Feyzi Aydın, *Süleymaniye Kütüphanesi'nde Bulunan Safevi Dönemi Tezyinat Özelliği Gösteren Bazı Yazma Eserlerin Cildleri*, Sanatta Yeterlilik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir 2019, s.34.

⁴⁶ Güner İnal, *Türk Minyatür Sanatı (Başlangıcından Osmanlılara Kadar)*, s.137.

⁴⁷ Güner İnal, *Türk Minyatür Sanatı (Başlangıcından Osmanlılara Kadar)*, s.137.

⁴⁸ Feyzi Aydın, *Süleymaniye Kütüphanesi'nde Bulunan Safevi Dönemi Tezyinat Özelliği Gösteren Bazı Yazma Eserlerin Cildleri*, s.27.

⁴⁹ Şehnaz Biçer, *Eski Yıldız Kütüphanesi'ndeki Timur, Osmanlı ve İran (Safevi) Minyatürlü Yazmaların Tezhiblerinin Mukayesesi*, s.14.

⁵⁰ Güner İnal, *Türk Minyatür Sanatı (Başlangıcından Osmanlılara Kadar)*, s.137.

Tebriz

Şah İsmail, 1522 yılında Behzad'ı Tebriz'de bulunan sanat akademisine tayin etmiştir. Bu dönemde Behzad'ın yapmış olduğu eserler kesin değildir. Öyle ki Tebriz'de tamamlanmış eserlerde şüphelidir. Sultan Halil Yakub'un Topkapı Sarayı'nda bulunan Nizami'nin Hamsesinin minyatürlerinin bir kısmının bu dönemde tamamlanmış olma olasılığı yüksektir. Safevî Döneminin en önemli Tebriz eseri olarak bilinen 1527 tarihli Şehname'dir. Firdevsî'nin Şehname'si, New York'taki Houghton Koleksiyonu'nda yer almaktadır. İki yüz elli sekiz minyatür içeren ve "Şah Tahmasp Şahnamesi"⁵¹ olarak bilinen bu eserde, başlıca nakkaşlar arasında Sultan Muhammed, Mirza Ali, Mir Seyyid Ali, Muzaffer Ali, Şeyh Muhammed, Abdüssemed ve isimleri bilinmeyen bazı sanatçılar yer almaktadır. Bu minyatürlerde, Herat üslubunun canlı renkleri, manzara düzenlemeleri ve zengin kalabalık kompozisyonları bulunmaktadır. Tebriz'de üretildiği düşünülen diğer eser Nizami'nin Hamse'si, British Museum'da 2265 envanter numarasıyla kayıtlıdır. 1539-1543 yılları arasında Tebriz'de Nişapurlu Şah Mahmud tarafından yazdırılmış olup "Tahmasp Nizami'si" olarak bilinmektedir. Eser, içerisinde on dört minyatür barındırmakta olup bu minyatürler Sultan Muhammed, Mirza Ali, Aqa Mirak, Mir Musavvir, Mir Seyyid Ali ve Muzaffer Ali'nin imzalarını taşımaktadır⁵².

Şiraz

Şiraz bölgesinde üretilen eserlerde Türkmen Dönemi üslubunun etkileri görülmektedir. Bu üslubun karakteristik özellikleri arasında ince, zarif, küçük, yuvarlak yüzlü ve pembe yanaklı insan figürleri yer almaktadır. Figürlerdeki vücut hareketleri oldukça kıvraktır. 16. yüzyılın ortalarından itibaren Türkmen üslubu, daha ince bir işçilikle yapılan Tebriz üslubuna yerini bırakmıştır. Tebriz üslubunun en belirgin özelliği, ince, zarif ve küçük boyutlu oval çehreli figürlerdir⁵³. Bu üslubun en güzel örneklerinden biri, H.1656 envanter numaralı Topkapı Şehnamesidir. 16. yüzyıl ortalarından itibaren Şiraz'da görülen diğer bir üslup ise Türkmen dönemi Şiraz

---

⁵¹ Lale Uluç, *Türkmen Valiler Şirazlı Ustalar Osmanlı Okurlar*, 1.baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2006, s.67.

⁵² Güner İnal, *Türk Minyatür Sanatı (Başlangıcından Osmanlılara Kadar)*, s.136.

⁵³ Lale Uluç, *Türkmen Valiler Şirazlı Ustalar Osmanlı Okurlar*, s.105.

üslubuna bağlı olarak pembe, eflatun ve krem renkli tepelerin yer aldığı manzara resimleridir. Bu dönemde insan figürleri dolgun yüzlü olup Türkmen tiplerini hatırlatmaktadır. Ayrıca, yüzyılın ikinci yarısında minyatürlerin boyutları büyümeye, sahneler ise kalabalıklaşmaya başlamıştır⁵⁴.

Kazvin

1548 yılında Tebriz, Osmanlı tehdidi altında kalınca başkent Kazvin'e taşınmış ve sanat faaliyetleri de bu şehre kaydırılmıştır⁵⁵. Ancak, 1548'den sonra Kazvin'de üretilen eserlerle Tebriz'de yapılan eserler arasında üslup açısından büyük farklar görülmektedir. Bu farkların en önemlisi, tamamen yenilenmiş bir figür ressamlığının ortaya çıkmasıdır. Son derece zarif olan figürlerde, yuvarlak yüzlü genç erkek tiplerini dikkat çeker. Yanaklara uzanan zülüfler, çekik kaş ve gözler, ince boyun, geniş omuzlar, ince bel, küçük el ve ayaklar bu figürlerin belirgin özellikleridir. Boston Güzel Sanatlar Müzesi'nde bulunan, av sahnesini tasvir eden 14624 envanter numaralı minyatürde de aynı özellikler yansıtılmakta olup figürler Kazvin üslubuna uygun şekilde tasvir edilmiştir⁵⁶.

İsfahan

1598 yılında Şah Abbas'ın başkenti İsfahan'a taşınması, Safevi sanatında yeni bir dönemin başlangıcını oluşturmuştur⁵⁷. Şah Abbas, özellikle mimariye ilgi duymuş ve onun döneminde İsfahan'da birçok mimari eser inşa edilmiştir. Bu dönemde Batı ile ilişkiler de artmaya başlamış; elçiler, tüccarlar ve seyyahlar İsfahan'ı ziyaret etmiştir. Saraylar resimlerle süslenmiştir. Ali Kapı ile Çehel Sütun sarayları, bu dönemin minyatür sanatı bakımından önemli örnekleridir. Bu eserlerden bazıları Avrupalı sanatçılar tarafından yapılmıştır⁵⁸.

---

⁵⁴ Güner İnal, *Türk Minyatür Sanatı (Başlangıcından Osmanlılara Kadar)*, s.142.

⁵⁵ Feyzi Aydın, *Süleymaniye Kütüphanesi'nde Bulunan Safevi Dönemi Tezyinat Özelliği Gösteren Bazı Yazma Eserlerin Cildleri*, s.33.

⁵⁶ Güner İnal, *Türk Minyatür Sanatı (Başlangıcından Osmanlılara Kadar)*, s.141.

⁵⁷ Feyzi Aydın, *Süleymaniye Kütüphanesi'nde Bulunan Safevi Dönemi Tezyinat Özelliği Gösteren Bazı Yazma Eserlerin Cildleri*, s.34.

⁵⁸ Güner İnal, *Türk Minyatür Sanatı (Başlangıcından Osmanlılara Kadar)*, s.143.

Şah Abbas'ın resim sanatına ilgisinin azalmasıyla birlikte, bazı sanatçılar kendi başlarına veya Şah ailesine mensup olmayan ileri gelenler için eserler üretmeye başladılar. Yazma eserlerin yanı sıra tek sayfa minyatürler de yaygınlaşmaya başladı. Şah Abbas Dönemi⁵⁹ minyatür sanatı, önemli değişiklikler göstermiştir. Bu değişikliklerden biri, 17. yüzyıl Safevi minyatürlerinde Rıza-i Abbasi tarafından temsil edilen üsluptur. Bu üslup, çoğunlukla insan figürleriyle yapılan tek sayfa resimlerden oluşmaktadır. Büyük boyutlu figürler, çeşitli cinsiyet ve yaş gruplarından insanları içerir ve keskin hatlarla sınırlandırılmıştır. Figürlerin karın kısımları şişkin, bacakları ve gözleri uzundur; başları ise vücutlarına oranla büyüktür. Rıza-i Abbasi ile minyatür sanatında yeni bir çığır açılmış, figürler daha büyük ve gerçekçi bir şekilde resmedilmiştir. Zamanla, tek sayfa minyatürlerin yerini Batı etkilerinin görüldüğü eserler almaya başlamış ve Safevi etkisi azalmıştır⁶⁰.

---

⁵⁹ Faruk Sümer, *Abbas-ı*, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1988, s.19.

⁶⁰ Güner İnal, *Türk Minyatür Sanatı (Başlangıcından Osmanlılara Kadar)*, s.144.

İKİNCİ BÖLÜM

FAL VE FALNAME

2. Fal ve Falname

Fal, farklı materyaller ile geçmiş veya gelecek olaylardan haber alma anlamına gelmektedir⁶¹. Fal inancının kökeni çok eski zamanlara dayanmaktadır. Mısır, Çin, Babil ve Akadlar Dönemlerinde gelişen bu inanç, zamanla Asya ve Akdeniz bölgelerine kadar yayılmıştır⁶². Köklü bir soya sahip olan Türkeri'n fal ve falcılık alanına inanması çok eskilere dayanmaktadır. Günümüze gelen en eski örnek 9. yüzyılda yazıldığı düşünülen Köktürk alfabesi ile yazılmış olan “İrk Bitig” isimli fal kitabıdır⁶³.

Türk kültüründe fal uygulamaları, çeşitli türleri ve isimlendirmeleriyle dikkat çeker. Bu fal türleri arasında kürek kemiği falı, yıldız falı ve ateş falı gibi isimler bulunmaktadır. İslamiyet'in kabulünden önce Türk toplumlarında yaygın olan bazı fal inançları, İslamiyet'ten sonra da varlıklarını sürdürmüş, bazıları ise değişime uğrayarak devam etmiştir. Cahiliye dönemi boyunca fal, önemli bir yer tutmakta iken, İslamiyet'in getirdiği reformlar sonucunda fala olan inançların bazıları yasaklanmış ve haram kılınmıştır. İslamiyet, fal uygulamalarını belirli kriterler çerçevesinde düzenleyerek, bazı türlerini kabul ederken diğerlerini reddetmiştir⁶⁴.

Fal bakmak için yazılmış, mistik folklorun gereği olarak resimli veya resimsiz tıbbî folklorlara ait telkine dayanılmış kitaplara “Falname” denilmektedir.⁶⁵ Falın nasıl bakılıp yorumlanacağını anlatan Falnameler genellikle şiir olarak yazılmaktadır. Düz yazı tarzında yazılmış yazılara ise “Yıldızname” adı verilmektedir. Falnameler 16.

---

⁶¹ Yağmur Azak, *Osmanlı Devleti'nde Fal ve Büyü (16. ve 19. Yüzyıllar)*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla 2020, s.48.

⁶² Feyza Atamözer, *Osmanlı'nın Gizemli İlimleri Kur'an Falları ve Uzun Firdevsi'ye Ait Bir Örnek*, Littera Turca Journal Of Turkish Language And Literature, 2018, s.617.

⁶³ Semih Yeşilbağ, *Edebi Bir Tür Olarak Fâlname ve Mensûr Bir Kur'an Falı Örneği*, Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 2020, s.371.

⁶⁴ Zuhâl Kültürel- Burcu Sıbiç, *Avanzâde Mehmed Süleymân'ın Âyîne İle Keşf-İ İstikbâl'i*, Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 2023, s.196.

⁶⁵ Semih Yeşilbağ, *Edebi Bir Tür Olarak Fâlname ve Mensûr Bir Kur'an Falı Örneği*, s.372.

yüzyıl sonlarına ve 17. yüzyıl başlarında hazırlanmıştır. Sayfaları genellikle karşılıklı olup birinde metin diğeri olayı anlatan minyatür bulunmaktadır⁶⁶.

Falnameler metin içeriklerine göre üçe ayrılmaktadır⁶⁷;

1. Kur'an Falnameleri: Bu tür falnamelerde, metinlerde Kur'an-ı Kerim'den alıntı yapılan ayetler yer almaktadır. Kur'an'ın metinlerini, fal uygulamalarında kaynak olarak kullanılır ve falın içeriği bu ayetlerin yorumlanması yoluyla belirlenir⁶⁸.

2. Kura Falnameleri: Bu falnamelerde, sayfa üzerinde rakamlar ve harfler bulunur. Fal uygulaması, zar atılarak yapılır ve zarların sonuçları, sayılar ve harflerle ilişkilendirilir. Bu yöntem, sayıların ve harflerin anlamları üzerinden geleceği bulunmayı amaçlar⁶⁹.

3. Peygamber Adlarına Göre Düzenlenen Falnameler: Bu tür falnameler, peygamberlerin hayatlarına, tebliğlerine ve mucizelerine dayanarak hazırlanmış eserlerdir. Peygamberlerin isimleri ve onların yaşantılarından alınan mesajlar, falın içeriğinde yer alır ve bu bilgiler ışığında gelecekte haber alınır⁷⁰.

Falnamelerin konuları genellikle Peygamberler, Hz. Muhammed ve Şii imamlarının mucizeleri, cennet, cehennem, burçlar, gezegenler, yaratıklar ve edebi öyküler gibi temaları kapsamaktadır. Falnamelerin çoğu metin odaklı olup yalnızca çok azı resimlenmiştir. Bilinen en erken tarihli minyatürlü falname örneği, 1550 yıllarında Tebriz veya Kazvin' de üretilen eser İmam Ca'fer es Sâdık'a atfedilen Falnamenin kopyalandığı düşünülmektedir⁷¹. Yazma eserin 1718 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun Avusturya ile savaşı sırasında Avusturya'ya götürüldüğü düşünülmektedir. Eser, toplamda elli adet minyatürlü sayfa içermektedir ve bu

---

⁶⁶ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002, s.18.

⁶⁷ Emre Suludere, *Tarihi Bir Falname Eseri ve Falnamelerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya 2022, s.26.

⁶⁸ Mustafa Uzun, *Falnâme*, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1995, s.142.

⁶⁹ Emre Suludere, *Tarihi Bir Falname Eseri ve Falnamelerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*, s.27.

⁷⁰ Mustafa Uzun, *Falnâme*, s.142.

⁷¹ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.32.

minyatürlerde 16. yüzyıl Safevi minyatür sanatından etkilenmiş İsfahan Dönemi özellikleri belirgin bir şekilde görülmektedir. Yazmalarda canlı renklerin kullanımı ve hareketli kompozisyonlar, dönemin sanatsal karakteristiğini yansıtmaktadır⁷².

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde tespit edilen minyatürlü Falnameler, 1702 ve 1703 envanter numaralarıyla kayıtlıdır⁷³.1703 envanter numaralı Falname, I. Ahmed için Kalender Paşa tarafından hazırlanmıştır. Bu Falname, kırmızı ciltli olup kırk bir sayfadan oluşmaktadır. Yazma eserin yapımında görev alan hattatlar ve nakkaşlar hakkında kesin bir bilgi mevcut değildir⁷⁴. Tez konumuzu teşkil eden 1702 envanter numaralı Falnamenin ise Kalender Paşa tarafından hazırlanan Falnameden sonra yapıldığı düşünülmektedir⁷⁵.

---

⁷² Massumeh Farhad- Serpil Bağcı, *Falnama the Book of Omens*, Published by the Freer Gallery of Art and the Arthur M. Sackler Gallery, Amerika 2010, s.60.

⁷³ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.41.

⁷⁴ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.41.

⁷⁵ Massumeh Farhad- Serpil Bağcı, *Falnama the Book of Omens*, s.53.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.TSMK 1702 Envanter Numaralı Eserin Yazma Minyatür Açısından İncelenmesi

3.1.Eserin Genel Özellikleri

Envanter Numarası: TSMK 1702

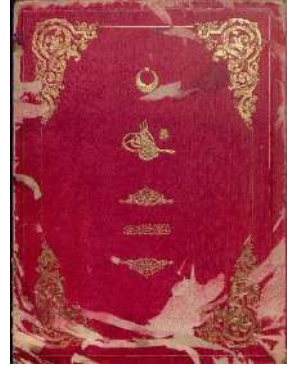
Eser Adı: Falname

İstinsah Tarihi: -

Nakkaş ve Hattat: -

Yazı Çeşidi: Muhakkak, Nestâ'lik

Eser Ölçücü: 460 x 592 mm

Fotoğraf 1. Falname Cilt

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde yer alan 1702 envanter numaralı yazma eserin cilt kapağı bordo renk olup Sultan II. Abdülhamid (1876-1909) Dönemi'ne ait olduğu düşünülmektedir. Cilt üzerinde barok tarzı tasarım yapıp altın ile boyandığı görülmektedir.

Eser içerisinde iki tane mühür vardır. 1a sayfasında I. Selim mührü bulunmaktadır. 2a sayfasındaki mührün ise bazı yerlerinde mürekkep fazlalığı olması net okunamamasına sebebiyet vermekte, bundan dolayı III. Ahmed mührü olduğu tahmin edilmektedir.

TSMK 1702, I. Selim Mührü

TSMK 1702, III. Ahmed Mührü ?

Eserin “a” sayfasında Farsça yazılmış metin, “b” sayfasında ise metinle alakalı minyatür bulunmaktadır. “A” sayfasındaki yazılar on beş satır olup muhakkak ve nesih yazı türleri birleştirilerek yazılmıştır. Bu yazılarda siyah renk mürekkep kullanıldığı görülmektedir. Minyatürlü alanın üst ve alt kısmında ise tek satır tâ’lik yazıyla yazılmış iki sütun içerisine bölünmüş beyit bulunmaktadır. Sayfa içerisinde tâ’lik yazının üst kısmında muhakkak yazı ile yazılmış Kur’an ayetleri yer almaktadır. Yazılarda siyah, kırmızı ve mavi gibi farklı renklerin kullanıldığı görülmüştür.

3.2.Minyatürlerin İncelemesi

Yazma eser toplamda atmış yedi sayfadır. İçerisinde elli dokuz adet minyatürlü sayfa bulunmaktadır. Minyatürlü sayfaların varak numarası sırasıyla 1b, 2b, 3b, 4b, 5b, 6b, 7b, 8b, 9b, 10b 11b, 12b, 13b, 14b, 15b, 16b, 17b 18b, 19b, 20b, 21b, 22b, 23b, 24b, 25b, 26b, 27b, 28b, 29b, 30b, 31b, 32b, 33b, 34b, 35b, 36b, 37b, 38b, 39b, 40b, 41b, 42b, 43b, 44b, 45b, 46b, 47b, 48b, 49b, 50b, 51b, 52b, 53b, 54b, 55b, 56b, 57b, 58b ve 59b’dir.

Elli dokuz eserlerin içerisinde metin ve minyatürlü alan bulunmaktadır. Bu alanları cedvel ve iplikler çevrelemektedir. Metin, üst kısımda iki satır, alt kısımda tek satır olarak yer almaktadır. Farsça metin iki sütun içerisine bölünerek yazılmıştır. Minyatürlü alan her sayfada yazılı alanların orta kısımda yer almaktadır.

3.2.1. Dabbetü'l Arz

Varak numarası: 1b

Minyatürlü alan ebadı: 374 x 565 mm

Minyatürün konusu: “Dabbetü'l-Arz” ifadesi, “yer hayvanı” anlamına gelmektedir. İslami literatürde Dabbetü'l-Arz'ın, Hz. Süleyman'ın mührü ve Hz. Musa'nın asasını taşıyacağı, asa ile müminlerin yüzünü aydınlatırken, mühür ile kâfirlerin burunlarına damga vuracağı rivayet edilmektedir⁷⁶. Eserde Dabbetü'l-Arz sayfasının fal açıklaması, kişinin talih yıldızının uğursuzluktan kurtulduğuna ve tuttuğu niyetin uğurlu olduğuna işaret ettiği olarak yorumlanmaktadır⁷⁷.

Fotoğraf 2. Dabbetü'l Arz

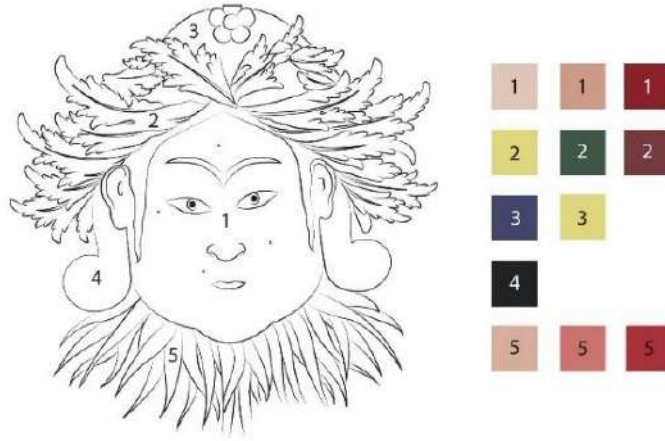
Çizim 1. Dabbetü'l Arz Çizimi

⁷⁶ Bahattin Yaman, Osmanlı Resim Sanatında Dâbbetü'l-Arz, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2012, s.48.

⁷⁷ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s167.

Fotoğraf 3. Dabdetü'l Arz Baş Kısım Detay

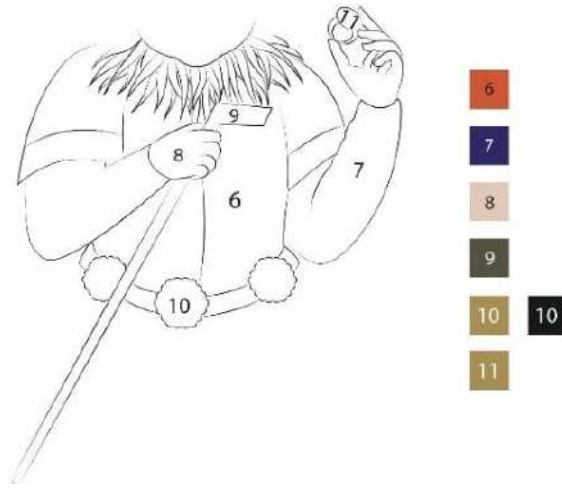
Çizim 2. Dabdetü'l Arz Baş Kısım Detay Çizimi

Minyatürlü alanda, Dabdetü'l Arz figürü yer almaktadır. Dabdetü'l-Arz, insan yüzlü ve kanatlı olarak betimlenmiştir. İnsan figürü birleşik kaş, çekik göz, geniş yüz, küçük ağız ve burun yapısıyla resmedildiği görülmektedir. Figürün yanaklarında, çenesinde ve dudak üstünde hafif pembe tonlarında renk kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Dudakları kırmızı renk, ten rengi ise açık kremdir. Başındaki şapka, yaprak motifi ile tasarlanmış ve yaprak motifi altın, yeşil ve kahverengi tonlarıyla renklendirilmiştir. Şapkanın tepe kısmında penç motifi bulunmaktadır. Penç motifi altın ile şapkanın zemin rengi ise lacivert renk olarak boyanmıştır. Figürün saçları siyah renkte, kulakları görünür şekilde resmedilmiştir. Figürün boyun kısmında bulunan saçaklı kolye pembe renktir.

Fotoğraf 4. Dabbetü'l Arz Gövde Kısmı Detay

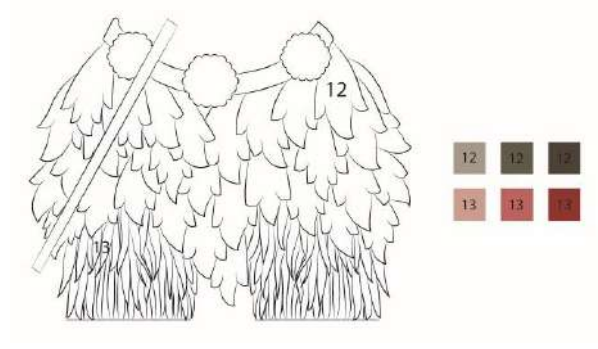

Çizim 3. Dabbetü'l Arz Gövde Kısmı Detay Çizimi

Figürün gövde kısmına baktığımızda, dış kıyafeti turuncu renktir. İç kıyafeti ise lacivert renk olup üzeri hatai grubu motifleri ile tezyin edilmiştir. Figür sağ elinde asayı, sol elinde mühürü tutmaktadır. Asa koyu yeşil renkte olup mühür ise altın ile boyanmıştır. Figürün kemeri siyah renktir ve üç adet penç motifi ile bezenmiştir.

Fotoğraf 5. Dabbetü'l Arz Alt Kısmı Detay

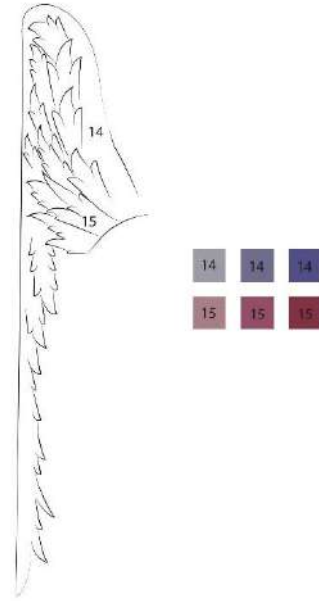

Çizim 4. Dabbetü'l Arz Alt Kısım Detay Çizimi

Figürün alt kısmındaki kıyafetinde etek ve pantolon bulunmaktadır. Etek kısmında yaprak motifi kullanılmış, renk olarak yeşilin tonları yer almaktadır. Pantolon kısmı, boynundaki saçaklı kolye ile aynı tarzda resmedilmiş ve pembe tonları ile renklendirilmiştir.

Fotoğraf 6. Dabbetü'l Arz Kanat Detay Kısmı

Çizim 5. Dabbetü'l Arz Kanat Kısım Detay Çizimi

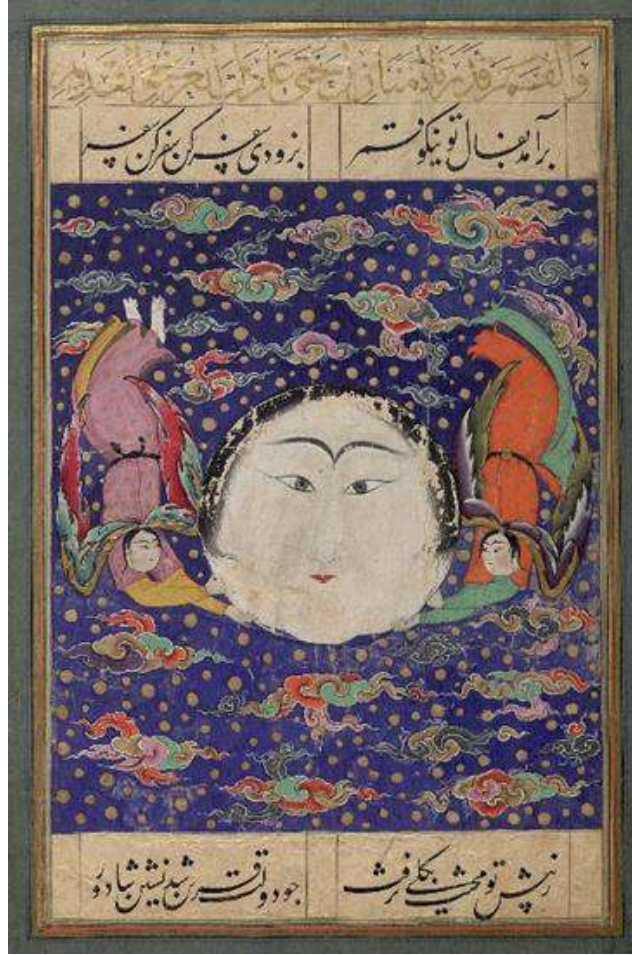
Figürün kanat kısmında yaprak motifi kullanılmıştır. Yaprak motifi iki farklı renktedir. Kanadın üst kısmı mavi tonları, alt kısım eflatun tonları ile boyanmıştır. Renk tonları, çizimlerin yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.2. Ay

Minyatürlü alan ebadı: 253 x 412 mm

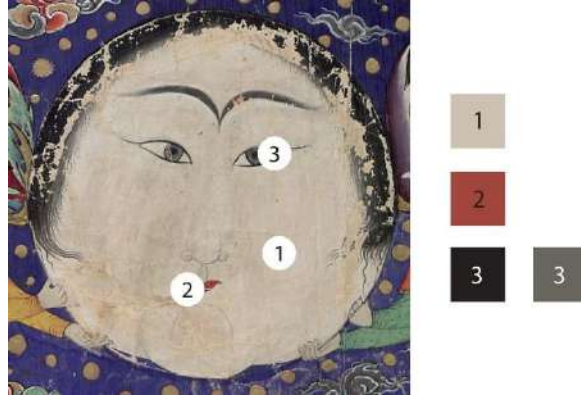
Varak numarası: 2b

Minyatürün konusu: “Ay” kelimesi Arapça ’da “kamer”, Farsça ’da ise “mah” anlamına gelmektedir. Eserde Ay sayfasının fal açıklaması, kişinin mutlu ve huzurlu bir hayat süreceği ve tüm isteklerinin yerine geleceği şeklinde yorumlanmaktadır.⁷⁸

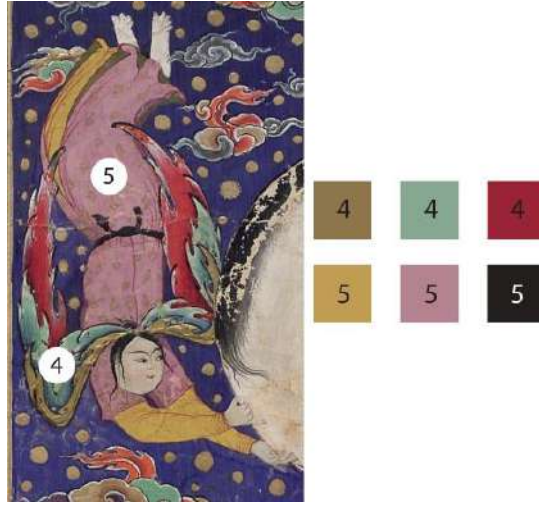
Fotoğraf 7. Ay

⁷⁸ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.185.

Fotoğraf 8. Ay Detayı

Minyatürlü alanda ay, insan yüzü şeklinde resmedilmiş olup iki kanatlı melek tarafından taşındığı görülmektedir. Ay gezegeninin yüzü; birleşik kaşlar, çekik gözler ve küçük bir burun ile tasvir edilmiştir. Ten rengi açık krem, dudakları ise kırmızı renktir. Saç, kaş ve gözlerde siyah renk kullanılmıştır.

Fotoğraf 9. Ayın Yanındaki Melek Detayı

Ayın yanındaki meleğin yüzü geniş, kaşları birleşik, gözleri çekik ve ağzı küçük olarak resmedilmiştir. Saçları, kaşları ve gözleri siyah renktedir. Yüzü ve ayakları ten renginde, dudakları ise kırmızı renkte tasvir edilmiştir. Meleğin başının üzerinde kanatları yer almaktadır. Meleğin kanatları altın, yeşil ve kırmızı renkte boyanmıştır. Figürde iç, dış kıyafet ve siyah bir kemer yer almaktadır. Figürün iç kıyafeti sarı renkte, dış kıyafeti pembe renktedir ve üzeri altınla tezyin edilmiştir.

Fotoğraf 10. Ayın Yanındaki Melek Detayı

Ayın sağındaki meleğin yüzü diğer meleğin yüzü ile benzemekte olup saçlarında ve yüzünde kullanılan renk tonları birebir aynıdır. Meleğin kafasından çıkan kanatları altın, mor ve yeşil renkte boyanmıştır. Diğer melek figüründen farklı olarak kemer penç motifi ile bezenmiştir. Soldaki meleğin ayakları görülürken sağdaki meleğin ayakları görülmemektedir. Meleğin iç kıyafeti yeşil renkte, dış kıyafeti ise turuncu renkte olup üzeri altın ile süslenmiştir.

Fotoğraf 11. Ayın Etrafındaki Bulut Motifleri Detay

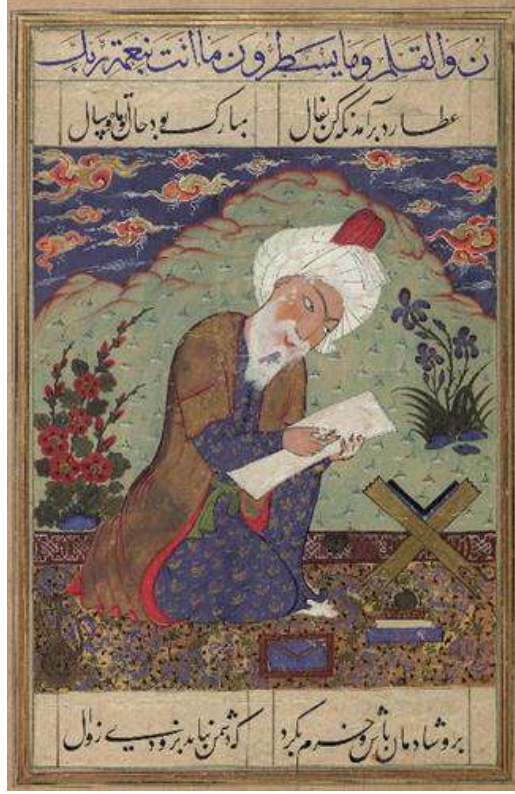
Sayfada toplamda yirmi dört adet farklı bulut tasarımı görülmektedir. Zeminde lacivert renk kullanılmış ve altın ile boyanmış daireler vardır. Bulut motifinde turuncu, altın, yeşil, gri ve pembe renkler kullanılmıştır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.3. Utarid

Minyatürlü alan ebadı: 261 x 405 mm

Varak numarası: 3b

Minyatürün konusu: “Utarid” kelimesi, Latince ve Arapça ‘da “al-Katil” anlamına gelmektedir. Eserde Utarid sayfasının fal açıklaması, kişinin kaygılı ve endişeli bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Falda, kişinin geleceğe dair büyük bir kaygı taşıdığı ve bu durumun sürekli olarak endişeye sebep olduğu ifade edilmektedir⁷⁹.

Fotoğraf 12. Utarid

⁷⁹ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.187.

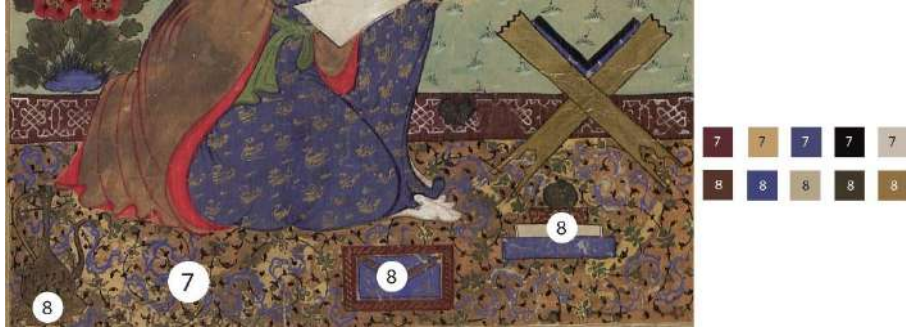

Fotoğraf 13. Utarid Detay

Minyatürlü alanda Utarid, yaşlı bir adam olarak tasvir edilmiştir ve sayfanın tam orta kısmında konumlandırılmıştır. Figürün kaşları birleşik olarak çizilmiş olup gözleri ve kaşları siyah renkle renklendirilmiştir. Yanakları hafif pembe, sakalları beyaz ve dudakları kırmızı renkte boyanmıştır. Figürün başında beyaz ve kırmızı renkte bir sarık bulunmaktadır.

Figürün iç, dış kıyafeti ve kemeri yer almaktadır. İç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti koyu sarı renktedir. İç ve dış kıyafetin üzerinde altınla işlenmiş tezyinat bulunmaktadır. Kemeri yeşil renkte renklendirilmiştir. Figürün bir eliyle beyaz bir kâğıt tuttuğu, diğer eliyle ise kalem tutuyormuş gibi elini kaldırdığı görülmektedir. Figürün önünde rahle olduğu ve rahlenin üzerinde açık bir şekilde kitap bulunmaktadır.

Figürün yanında iki adet büyük ot kümesi bulunmaktadır. Etrafında yer alan ot kümeleri kırmızı, yeşil, mavi renktedir.

Fotoğraf 14. Utarid Figürünün Oturduğu Halı Detay

İnsan figürü olarak betimlenen Utarid'in diz çökmüş olduğu halının yalnızca üst kenar kısmında geometrik tarzda bir tasarım yer almaktadır. Geometrik tasarımın zemini kahverengi ile renklendirilmiş ve geometrik desenler beyaz renk ile işlenmiştir. Halının iç kısmında ise zemin altın kullanılmıştır. Halının zemininde hatai grubu motifleri kullanılarak tasarım yapılmıştır.

Halının üzerinde rahle, kitaplar, tepsi, ibrik ve küçük objeler bulunmaktadır. İbrik ve kitapların üzerlerinde hatai grubu motifleri ile yapılmış tasarımlar yer almaktadır.

Fotoğraf 15. Utarid Figürünün Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı

İnsan figürü olarak tasvir edilen Utarid' in yukarısında, bulut motifleri ve kaya tasarımlarının yer aldığı görülmektedir. Gökyüzünün zemininde lacivert renk kullanılmış, bulut motifleri altın ve turuncu renklerle renklendirilmiş, sınır çizgilerine ise beyaz renkte tahrir çekilmiştir. Tepeler ise yeşil renkle boyanmış olup kızıl kahve rengine tahrir çekildiği görülmüştür. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.4. Zühre

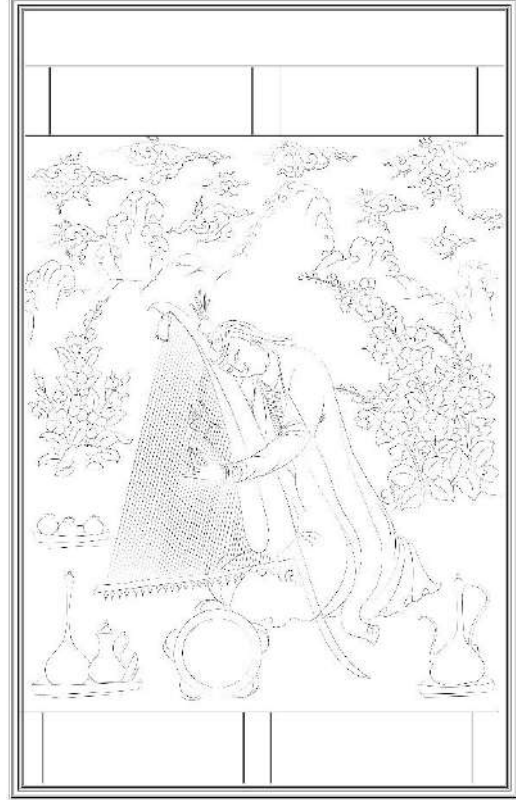
Minyatürlü alan ebadı: 257 x 401 mm

Varak numarası: 4b

Minyatürün konusu: “Zühre” kelimesi Arapça’ da “parlamak, aydınlanmak” anlamında gelmektedir. Eserde Zühre sayfasının fal açıklamasında, kişinin hayallerine kavuşacağı söylenmektedir. Maddi refahın iyi olacağını kaygılanmasına gerek olmadığını hayatının hayırlı geçeceği ifade edilmiştir⁸⁰.

Fotoğraf 16. Zühre

Çizim 6. Zühre Çizimi

⁸⁰ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.189.

Fotoğraf 17. Zühre Detay

Çizim 7. Zühre Detay Çizimi

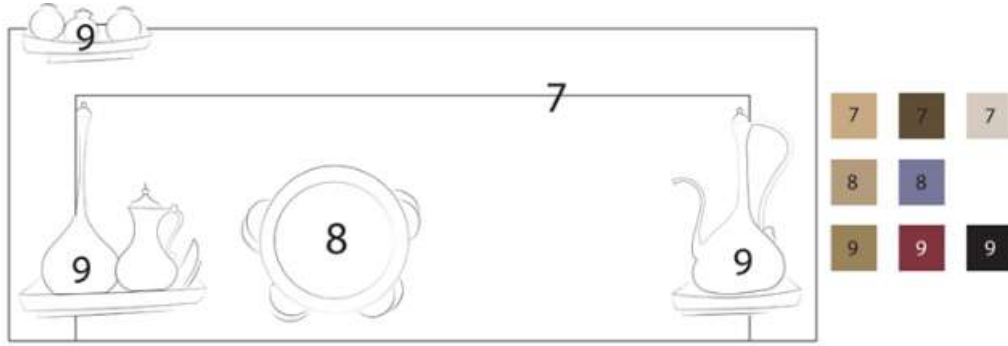
Zühre gezegeni dizinin üzerine oturmuş çalgı çalan bir kadın olarak tasvir edilmiştir. Kaşları birleşik ve gözleri çekik olup siyah renk ile renklendirilmiştir. Yanakları hafif pembe ve dudakları küçük, kırmızı renkte resmedilmiştir. Figürün saçları siyah renktir ve başında beyaz renk eşarp görülmektedir.

Figürün üzerinde, iç ve dış kıyafet bulunmaktadır. En içteki kıyafeti açık mavi renginde olup üzerinde düğme detayları vardır. Diğer iç kıyafeti ise turuncu renktir ve üzeri hatai grubu motifleri ile bezenmiştir. Dış kıyafet lacivert renkte ve üzeri hatai grubu motifleriyle tezyin edilmiştir. Figürün elinde siyah renkte bir eldiven olduğu görülmektedir. Çaldığı çalgı bordo ve kahve rengi ile renklendirilmiştir. Çalgının üzeri hatai motifi ile süslenmiştir.

Figürün iki tarafında büyük çiçekli ot kümeleri bulunmaktadır. Ot kümelerinin renkleri sarı, kırmızı ve yeşildir.

Fotoğraf 18. Zühre Figürünün Oturduğu Halı Detayı

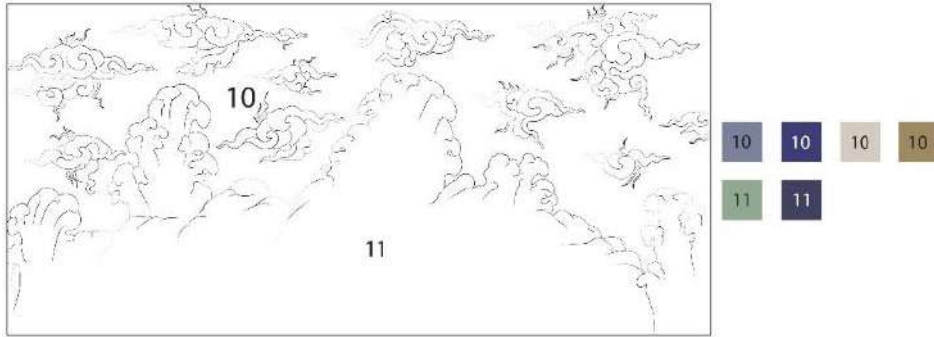
Çizim 8. Zühre Figürünün Oturduğu Halı Detay Çizimi

Zühre figürünün üzerinde oturmuş olduğu halı krem renkte olup üzerinde kahve ve beyaz renkte rumi motifleriyle tasarım yaptığı görülmektedir. Zühre figürünün dizinin önünde zilli bir def vardır.

Def krem ve açık mavi rengindedir. Defin iki tarafında altın ile boyanmış üzerlerinde rumi motifi ile tasarım yapılmış tepsi içinde ibrikler bulunmaktadır. Halının üst köşesinde altın tepside üç adet kırmızı renkte nar vardır.

Fotoğraf 19. Zühre Figürünün Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı

Çizim 9. Zühre Figürünün Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detay Çizimi

İnsan figürü olarak betimlenmiş Zühre gezegeninin üst kısmında yer alan gökyüzünde bulut motifi tasarımları görülmektedir. Gökyüzü zemini altın ile boyanmıştır. Bulut motifleri mavi renkli olup sınır çizgisine beyaz renk tahrir çekilmiştir. Tepenin zemininde açık yeşil kullanılmış ve sınır çizgilerine lacivert renk ile tahrir çekilmiştir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.5. Güneş

Minyatürlü alan ebadı: 264 x 403 mm

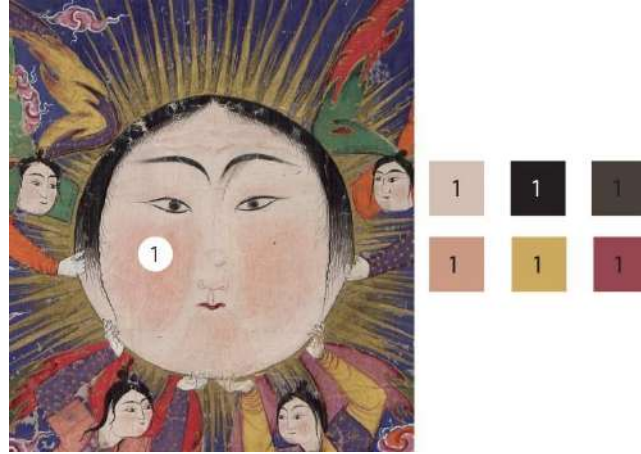
Varak numarası: 5b

Minyatürün konusu: “Güneş” kelimesi Arapça’ da “şems” Farsça’ da “mihir, afitab, hurşid” anlamına gelmektedir. Eserde Güneş sayfasının fal açıklamasında, kişinin amacına ulaşacağına mutluluk ve huzurun getireceği söylenmektedir. Evlenme niyetinde olan insanların muradına ereceğini ifade edilmektedir⁸¹.

Fotoğraf 20. Güneş

⁸¹ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.191.

Fotoğraf 21. Güneş Detayı

Minyatürlü alanda güneş, sayfanın tam merkezinde insan yüzü olarak betimlenmiş ve dört adet melek tarafından taşındığı görülmektedir. Yüzün arkasında, güneşe benzemesini sağlamak amacıyla altın renkte güneş ışın çizgileri işlenmiştir. Yüz, ince kaşlar, çekik gözler, küçük burun ve ağız özellikleriyle resmedilmiştir. Saçları ise düz ve kısa olup siyah renge boyanmıştır.

Fotoğraf 22. Güneşin Yanındaki İki Melek Detayı

Güneşin yanında yer alan iki melek kanatlı ve kadın figürü olarak betimlenmiştir. Güneş ile yüz yapıları birbirine benzemekte olup bu melekler ince

kaşlı, çekik gözlü, küçük ağızlı ve yanakları pembe olarak resmedilmiştir. Kaşları, saçları, gözleri siyah renkte, dudakları ise kırmızı renktedir. Meleklerin başından kanatlarının çıktığı görülmektedir. Kanatların renklendirilmesinde altın, mor, yeşil ve kırmızı renk kullanılmıştır. Meleklerin üzerlerinde iç, dış kıyafet ve kemer bulunmakta olup kıyafetlerinin üzerlerinde altın ile boyanmış tezyinat görülmektedir. Kıyafetler yeşil, turuncu, eflatun ve pembe renktir.

Fotoğraf 23. Güneşin Diğer Yanındaki İki Melek Detayı

Güneşin yanında yer alan iki melek kanatlı ve kadın figürü olarak betimlenmiştir. Üslup olarak melek figürleri birbiri ile benzemektedir. Yüz yapıları andırmakta olup ince kaşlı, çekik gözlü, küçük ağızlı ve yanakları pembe olarak resmedilmiştir. Kaşları, saçları, gözleri siyah; dudakları kırmızı renktedir.

Meleklerin başının üzerinden kanatların çıkmış olup yeşil, kırmızı, yeşil ve pembe ile renklendirilmiştir. Kıyafetleri iç, dış kıyafet ve kemer olarak bezenmiştir. Kıyafetlerinde turuncu, eflatun ve sarı renkler kullanılmıştır. Kıyafetlerin üzerlerinde altın ile boyanmış bezemeler yer almaktadır.

Fotoğraf 24. Güneşin Etrafındaki Bulut Motifleri Detay

Güneşin etrafını çerçeveleyen kırk farklı bulut motifi tasarımı yer almaktadır. Zemin lacivert renk boyanmıştır. Bulut motiflerinde ise yeşil, altın, pembe rengi kullanılmış olup sınır çizgilerine beyaz renk tahrir çekilmiştir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.6. Merih

Minyatürlü alan ebadı: 261 x 409 mm

Varak numarası: 6b

Minyatürün konusu: “Merih’in” gezgin gezegenlerden biri olduğu söylenmektedir. Asıl adı “Mirrih” olarak bilinmektedir. Eserde Merih sayfası fal açıklamasında; cinayet, yangın, uğursuzluk gibi olumsuzlukları işaret etmektedir. Kişi pişman olup gam ve keder yaşayacaktır. Kişinin tuttuğu niyetin uğursuz olduğu bilinmektedir⁸².

Fotoğraf 25. Merih

⁸² Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.194.

Fotoğraf 26. Merih Detay

Minyatürlü alanda Merih gezegeni sayfanın tam ortasında tahta oturmuş beş kollu genç bir erkek olarak tasvir edilmiştir. Figürün yüzü yuvarlak formda olup uzun bıyıkları vardır. Bıyıkları, kaşları ve gözleri siyah renktedir. Kulağında altın bir halka küpe görülmektedir. Başında saçaklı kırmızı bir başlık bulunmaktadır.

Figürün dış kıyafeti turuncu renkte olup üzeri bulut ve rumi motifleriyle tezyin edilmiştir. Figür beş kollu resmedilmiştir. Bu kollarda lacivert, yeşil ve pembe renginde iç kıyafetleri vardır. İç kıyafeti lacivert renk olan elinin birinde saçlarından tutmuş olduğu kafatası diğer elinde kılıç bulunmaktadır. İç kıyafeti yeşil olan elinin birinde altın tepside ateş diğer elinde ise şapka vardır. Pembe renkli iç kıyafetli elinde ise akrep yer almaktadır.

Figür altın bir tahta oturmaktadır. Taht rumi motifleri ile bezenmiştir. Tahtın alt kenarlarını pembe renk kısa perdeler çevrelemektedir. Tahtın alt kısmında altın küçük bir merdiven bulunmaktadır.

Fotoğraf 27. Merih'in Tahtının Altındaki Ot Kümeleri Detayı

Eserde zemin rengi açık mavidir. Merih'in oturduğu tahtın aşağısında pembe, mavi, yeşil ve turuncu renkli irili ufaklı kayalar görülmektedir.

Kayaların arasından çıkmış çiçekli ot kümeleri bulunmaktadır. Ot kümeleri sarı, pembe, turuncu, yeşil renkleri ile boyanmıştır.

Fotoğraf 28. Merih Figürünün Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı

Gökyüzünde yeşil, turuncu, gri, pembe renklerinde bulut motifi tasarımları görülmektedir. Bulut motiflerinin kenarına siyah renkte tahrir çekilmiştir.

Bulutların alt kısmında tepe üzerinde kayalıklar vardır. Tepelerin zemin rengi açık mavi rengidir. Kayaların sınır çizgilerini belirtmek amacıyla lacivert renk tahrir çekilmiştir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.7. Müşteri

Minyatürlü alan ebadı: 268 x 411 mm

Varak numarası: 7b

Minyatürün konusu: “Müşteri” Farsça ‘da “Hürmüz” anlamına gelmektedir. “Sakit” ve “Erendiz” gibi değişik adları da vardır. Eserde Müşteri sayfasının fal açıklamasında, kişinin başarıya ve amaca ulaşacağı söylenmektedir. Fal sahibi bahtiyar ve başarılı olacaktır⁸³.

Fotoğraf 29. Müşteri

⁸³ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.197.

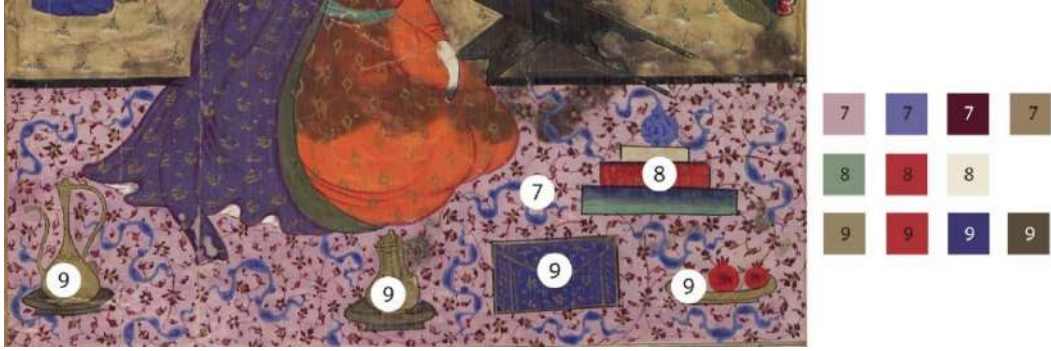

Fotoğraf 30. Müşteri Detay

Minyatürlü alanda Müşteri gezegeni; uzun sakallı, kara kaşlı, kara gözlü erkek olarak betimlenmiştir Sayfanın tam ortasında konumlandırılmıştır. Sayfanın deforme olmasından dolayı figürün yüzünün yarısı tam belli olmamaktadır. Figürün başında beyaz ve kırmızı renkte sarık bulunmaktadır.

Figürün iki iç ve bir dış kıyafeti vardır. En içindeki kıyafet lacivert renktir. Onun üzerine giymiş olduğu kıyafet turuncu renk olup üzerinde altın ile boyanmış bezemeler yer almaktadır. Belinde yeşil renkte düğüm atılmış bir kemer bulunur. Dış kıyafeti lacivert renk olup içinin yeşil renk olduğu görülmektedir. Dış kıyafetinin lacivert kısmının üzerinde altın ile boyanmış tezyinat bulunmaktadır.

Figürün önünde rahle olduğu ve rahlenin üzerinde açık kitap bulunduğu görülmektedir. Figür bir eliyle açık kitabı tutmaktadır. Figürün etrafında çiçekli ot kümeleri yer almaktadır. Figürün yanında yer alan ot kümelerinin renkleri kırmızı, yeşil, mavidir.

Fotoğraf 31. Müşteri'nin Üzerine Oturduğu Halı Detayı

Figürün oturduğu halının zemini pembe renk olup üzeri bulut ve hatai grubu motifleriyle tezyin edilmiştir. Hatai grubu motifleri çift tahrir tekniği kullanılarak bordo renge boyanmıştır. Bulut motifi ise lacivert ile renklendirilmiştir. Figürün önünde ve yanında altın tepsi üzerinde altın ibrik olduğu görülmektedir. Ayrıca üst üste konulmuş üç adet kitap ve üzerinde küçük bir kavanoz yer almaktadır. Kitabın aşağısında altın tepside üç adet kırmızı nar vardır. Tepsideki üç adet narın yanında ise lacivert renkte bir mektup bulunmaktadır. Mektubun üzerinde altın ile boyanmış tezyinat vardır.

Fotoğraf 32. Müşteri'nin Yukarısında Yer Alan Olan Gökyüzü Detayı

Müşteri'nin yukarısındaki alanda gökyüzü bulunmakta olup gökyüzü zemini lacivert renktir. Gökyüzündeki bulut motifleri; altın ve turuncu, pembe ile renklendirilmiştir. Birbirlerinden farklı bulut tasarımları bulunmaktadır. Kayaların zemininde altın kullanılmış olup mor renk ile kayaların sınır çizgilerine tahrir çekilmiştir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.8. Zühal

Minyatürlü alan ebadı: 268 x 411 mm

Varak numarası: 8b

Minyatürün konusu: “Zühal” Arapça kökenli bir kelime olup “uzaklaştırmak” anlamına gelmektedir. Müneccimler bu gezegene en büyük felaket yıldızı adını vermişlerdir. Eserde Zühal sayfasının fal açıklamasında, tedirginlik ve kaygılanmanın simgesi olarak söylenmiştir.⁸⁴.

Fotoğraf 33. Zühal

⁸⁴ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.199.

Fotoğraf 34. Zühâl Detay

Minyatürlü alanda, Zühâl gezegeni yedi kollu zenci erkek figürü olarak betimlenmiş ve sayfanın orta kısmında konumlandırılmıştır. Figürün teni gri, sakalları ve kaşları beyaz, gözleri de siyah ile renklendirilmiştir. Figürün başında altın ve beyaz renkte bir şapkası mevcuttur. Şapkanın altınlı kısımlarının kenarları dendan yapılarak bezenmiştir ve şapkanın tepe noktasında tepe olduğu görülmektedir.

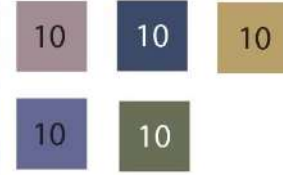
Figürün iç, dış kıyafeti ve kemeri mevcuttur. Dış kıyafeti sarı renkte olup kol detaylarında altın ile boyanmış bulut motifi vardır. Dış kıyafetinin üzerine takılmış lacivert renkteki kemer penç motifi ile bezenmiştir. Figürün lacivert, yeşil, kırmızı ve açık mavi renginde iç kıyafeti bulunmaktadır. İç kıyafeti lacivert renk olan elinin birinde kürek diğerinde şapka, iç kıyafeti yeşil renk olan elinin birinde elek diğerinde tesbih görülmektedir. İç kıyafeti kırmızı renk olan elinin birinde saçak diğer elinde orak bulunmaktadır. İç kıyafeti açık mavi renk olan elinde ise fare mevcuttur.

Figürün üzerine bağdaş kurarak oturmuş olduğu halının iç alanı açık mavi kenar bordürü siyah renktir. Açık mavi renkli zeminin üzeri goncagül, penç, yaprak, hatai motifi kullanılarak tezyin edilmiştir. Yapılan tasarım lacivert renkle çift tahrir tekniğinde uygulanmıştır. Zemini siyah renk olan yerin üzerinde ise altınla boyanmış bulut motifi tasarımları görülmektedir.

Fotoğraf 35. Zühal'in Aşağısında Yer Alan Ot Kümeleri Detayı

Zühal'in aşağısında çiçekli ot kümeleri görülmektedir. Ot kümeleri, büyüklü küçüklü turuncu ve açık mavi renğinde kaya tasarımlarının aralarından çıkmıştır.

Fotoğraf 36. Zühal'in Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı

Zühal'in yukarısında yer alan gökyüzünün zemininde altın kullanılmıştır. Gökyüzünde gri, mavi renklerinde farklı bulut motifi tasarımları bulunmaktadır. Bulut motiflerinin sınır çizgilerinin belli olması için beyaz renkte tahrir çekilmiştir. Kayaların zemininde pembe renk kullanılmıştır. Kayaların sınır çizgisine mavi renkte tahrir çekilmiştir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.9. Burç ve Gezegenler

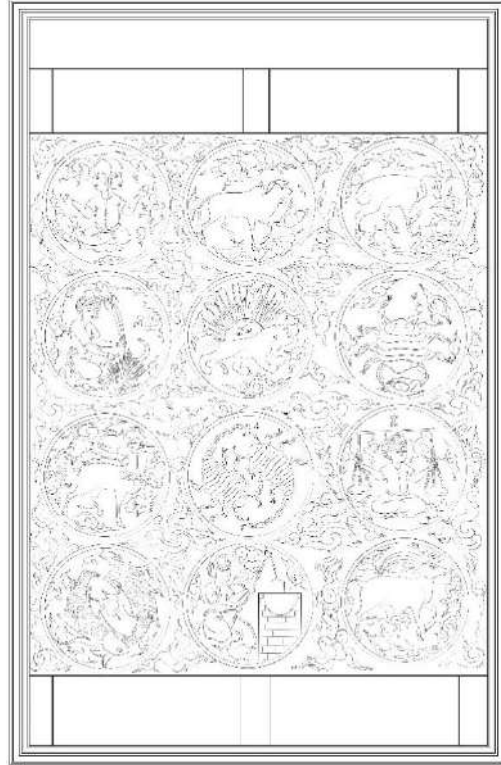
Minyatürlü alan ebadı: 260 x 400 mm

Varak numarası: 9b

Minyatürünün Konusu: “Burç” kelimesi “Berec” kökünden türemiş olup “örtülerden sıyrılmak, yükselerek görünür” olmak anlamına gelmektedir. Eserde Burç ve Gezegenler sayfasının fal açıklamasında, kişinin hayallerinin ve isteklerinin hayırlı uğurlu olduğu şans kapılarının açılıp mutlu olacağı söylenmektedir⁸⁵.

Fotoğraf 37. Burç ve Gezegenler

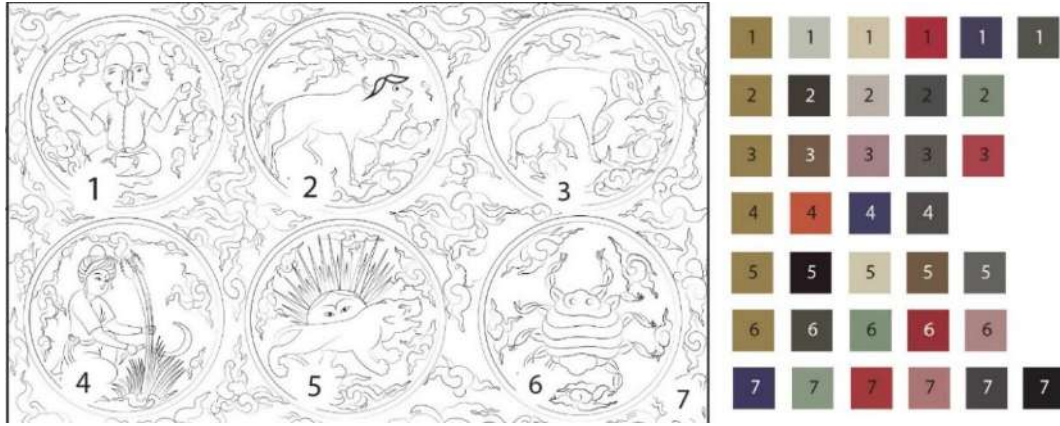

Çizim 10. Burç ve Gezegenler Çizimi

⁸⁵ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.205.

Fotoğraf 38. Burç ve Gezegenler Üst Kısım Detay

Çizim 11. Burç ve Gezegenler Üst Kısım Detay Çizimi

Minyatürlü alanda burçlar on iki daire içerisinde resmedilerek anlatılmıştır. Dairelerin dışında kalan alanın zemini lacivert renktir. Üzerinde kırmızı, pembe, yeşil renklerinde farklı bulut tasarımları bulunmaktadır. Dairelerin zemininde altın kullanılmıştır. Dairelerin içindeki her bir resim bir burcu temsil etmektedir.

İkizler burcu, tek vücutta iki başlı, bağdaş kurarak oturmuş insan figürü olarak betimlenmiştir. Figürünün iç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti kırmızı renk olup belinde ise turuncu renk kemeri bulunmaktadır. Figürün iki başında da beyaz renkte başlık vardır. Figürün iki elinde kırmızı renkte tuttuğu bir obje vardır. Figürün etrafında gri renkte beyaz tahrir çekilmiş bulut motifi tasarımları yer almaktadır. Daireyi çerçeveleyen siyah bir cetvel bulunmaktadır.

Boğa burcu, hayvan figürlerinden boğa olarak betimlenmiştir. Boğa siyah, beyaz ve gri ile renklendirilmiştir. Boğanın kenarlarında yeşil gri renkte bulut motifi tasarımları yer almaktadır. Daireyi çerçeveleyen siyah renkte cetvel görülmektedir.

Koç burcu, hayvan figürlerinden koç ile betimlenmiştir. Renklendirilmesinde kahve rengi tonları kullanılmıştır. Koçun kenarlarında pembe, gri, kırmızı renkte bulut motifi tasarımları yer almaktadır. Daireyi çerçeveleyen siyah renkte cetvel görülmektedir.

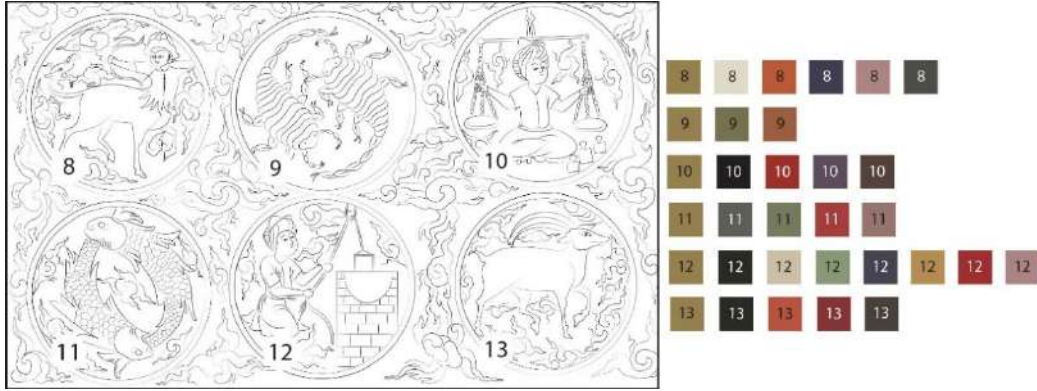
Başak burcu, başakları kesen insan figürü olarak betimlenmiştir. Figürün beyaz, siyah renkte sarığı, lacivert renkte iç kıyafeti, turuncu renkte dış kıyafeti, beyaz renkte kemeri görülmektedir. Figürün dış kısmında gri renkte bulut motifi tasarımları görülmektedir. Daireyi çerçeveleyen siyah renkte cetvel yer almaktadır.

Aslan burcu, hayvan figürlerinden aslan olarak betimlenmiştir. Aslanın arkasında yarım yüz şeklinde güneş bulunmaktadır. Aslanın kenarlarında gri renkte bulut motifi tasarımları bulunur. Daireyi çerçeveleyen siyah renkte cetvel yer almaktadır.

Yengeç burcu, gri renkte yengeç olarak betimlenmiştir. Yengecin kenarlarında kırmızı, yeşil, pembe renklerinde bulut motifleri tasarımları görülmektedir. Daireyi çerçeveleyen siyah renkte cetvel yer almaktadır.

Fotoğraf 39. Burç ve Gezegenler Alt Kısım Detay

Çizim 12. Burç ve Gezegenler Alt Kısım Detay Çizimi

Yay burcu, belinden yukarısı insan figürü, belinden aşağısı hayvan figürü olarak betimlenmiştir. İnsan figürü elinde yay tutmakta olup iç kıyafeti turuncu, dış kıyafeti lacivert renktedir. Başında siyah, beyaz renkte başlık görülmektedir. Hayvan figürü pembe renkte olup kuyruğunda ejderha başı yer almaktadır. Kenarlarında gri renkte bulut motifi tasarımları bulunmaktadır. Daireyi çerçeveleyen siyah renkte cetvel yer almaktadır.

Akrep burcu, iki adet akrep ile belirtilmiştir. Akrepler altın, yeşil ve turuncu renktir. Daireyi çerçeveleyen siyah renkte cetvel yer almaktadır.

Terazi burcu, teraziyle ölçüm yapan insan figürü olarak betimlenmiştir. Figürün iç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti kırmızı olup beyaz renk kemer ile

resmedilmiştir Figürün başında siyah ve beyaz renkte sarığı vardır. Figürün kenarlarında gri renkte bulut motifi tasarımları görülmektedir. Daireyi çerçeveleyen siyah renkte cetvel yer almaktadır.

Balık burcu, iki adet gri ve beyaz renkte balık olarak betimlenmiştir. Balıkların kenarlarında kırmızı, yeşil, mor renkte bulut motifi tasarımları görülmektedir. Daireyi çerçeveleyen siyah renkte cetvel yer almaktadır.

Kova burcu, kuyudan kova çeken insan figürü olarak betimlenmiştir. Figürün iç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti yeşil renkte olup başında siyah ve beyaz renkte sarığı vardır. Kuyu krem renginde tuğlalarla ve siyah renkle resmedilmiştir. Daireyi çerçeveleyen siyah renkte cetvel yer almaktadır.

Koç burcu, hayvan figürü olan koç ile betimlenmiştir. Kenarlarında gri, turuncu ve kırmızı renkte bulut tasarımları görülmektedir. Daireyi çerçeveleyen siyah renkte cetvel yer almaktadır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.10. Felek Ejderhası

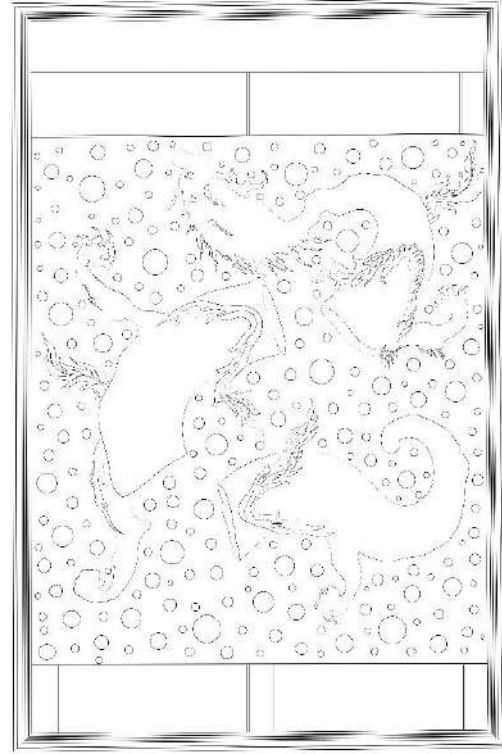
Minyatürlü alan ebadı: 268 x 404 mm

Varak numarası: 10b

Minyatürünün Konusu: “Ejder” eski Türkçe’ de “büke ve evren” olarak adlandırılmıştır. Ejder su kaynaklarını ve yağmur bulutlarını temsil etmektedir. Eserde Felek Ejderhası sayfasının fal açıklamasında kişinin niyetine aldığı işlerinde sıkıntı ve sorunların çıkacağı anlamına gelmektedir⁸⁶.

Fotoğraf 40. Felek Ejderhası

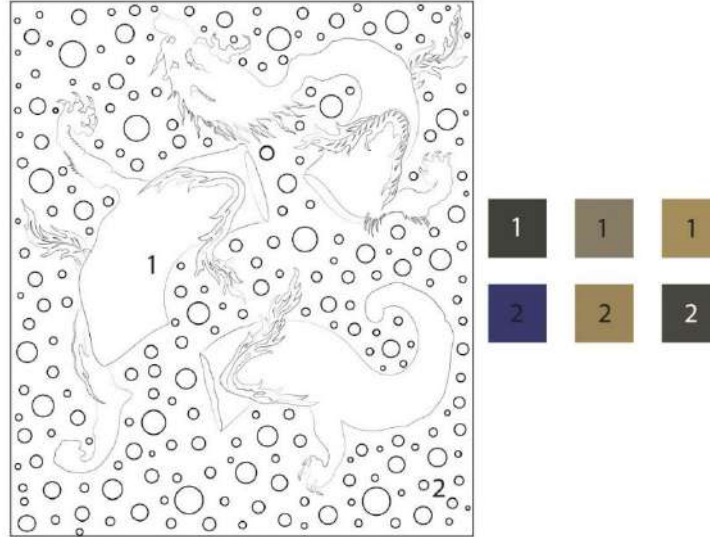

Çizim 13. Felek Ejderhası Çizimi

⁸⁶Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.235.

Fotoğraf 41. Felek Ejderhası Detay

Çizim 14. Felek Ejderhası Detay Çizimi.

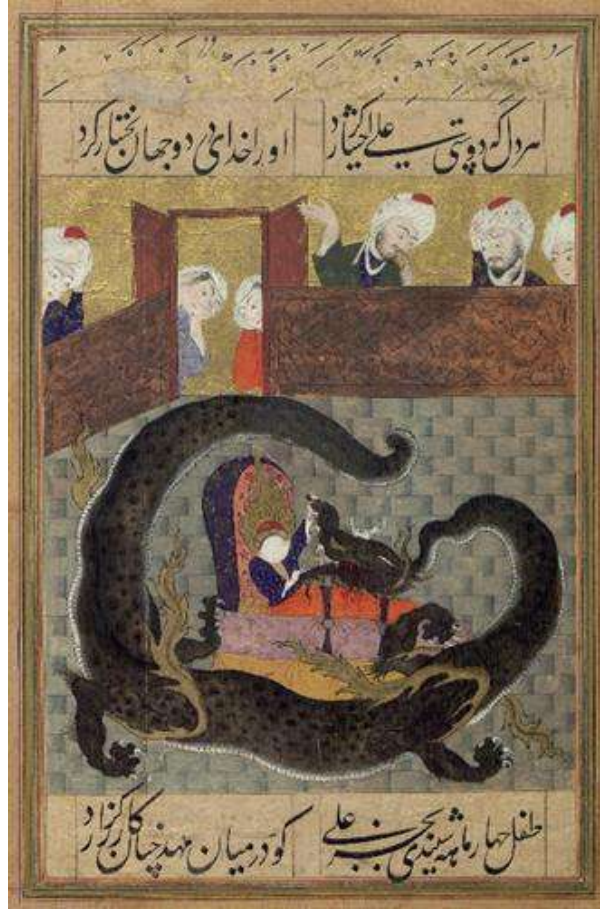
Minyatürlü alanda felek ejderhası üç parçaya bölünmüş şekilde sayfanın merkezinde konumlandırılmıştır. Ejderhanın renklendirilmesinde gri tonları ve altın kullanılmıştır. Zeminde lacivert renk kullanılmış olup üzerinde altın ve gri ile boyanmış büyük, küçük, orta boyutlarda daireler yer almaktadır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.11. Hz. Ali'nin Ejderi Öldürmesi

Minyatürlü alan ebadı: 270 x 406 mm

Varak numarası: 11b

Minyatürünün Konusu: Minyatürlü eserde Hz. Ali'nin kahramanlıkları efsanevi bir dilde anlatılmak istenmiştir. Eserde Hz. Ali'nin ejderi öldürmesi sayfanın açıklamasında kişinin falına Hz. Ali gelmiştir ve bu oldukça uğurludur. Kişiye huzur, mutluluk ve başarı getirecektir⁸⁷.

Fotoğraf 42. Hz. Ali'nin Ejderi Öldürmesi

⁸⁷ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.133.

Fotoğraf 43. Hz. Ali'nin Ejderi Öldürmesi Detay

Minyatürlü alanda Hz. Ali yatağa uzanmış şekilde eli ile ejderin ağzını açarken resmedilmiştir. Hz. Ali'nin yüzünde peçe vardır. Ten rengi beyaz renkte olup başında kırmızı renkli tüylü bir şapka olduğu görülür. Başında ateşten bir hâle bulunmaktadır. Figürün iç kıyafeti krem, dış kıyafeti lacivert renktedir. Dış kıyafetinde altın ile boyanmış tezyinat bulunmaktadır. Hz. Ali'nin yattığı yatağın başlığı pembe ve lacivert renkte, üzerinde altın ile boyanmış bezemeler mevcuttur. Yatak ise eflatun ve krem renk olup üzerinde altın ile küçük bezemeler vardır. Hz. Ali'nin üzerindeki örtü ise turuncu renktedir. Üzerinde altın ile boyanmış tezyinat bulunmaktadır. Ejder benekli, altın ve gri tonlarında resmedilmiştir. Zeminde ise gri renk tuğlalar yer almaktadır.

Fotoğraf 44. Ejderin Yukarısında Yer Alan İnsan Figürler Detayı

Yukarıdan Hz. Ali'nin ejderi öldürmesini izleyen iki kadın, dört tane erkek figür vardır. Kadın figürler kapının arkasından, erkek figürler ise duvarın arkasından bakarken resmedilmiştir. Erkek figürlerin başlarında sarıkları mevcuttur ve iki

tanenin yüzünde sakal ve bıyık vardır. Erkek figürlerin kıyafetleri yeşil ve lacivert renktir. Kadın figürlerin başlarındaki eşarp beyaz, kıyafetlerinde ise turuncu ve eflatun rengi kullanılmıştır.

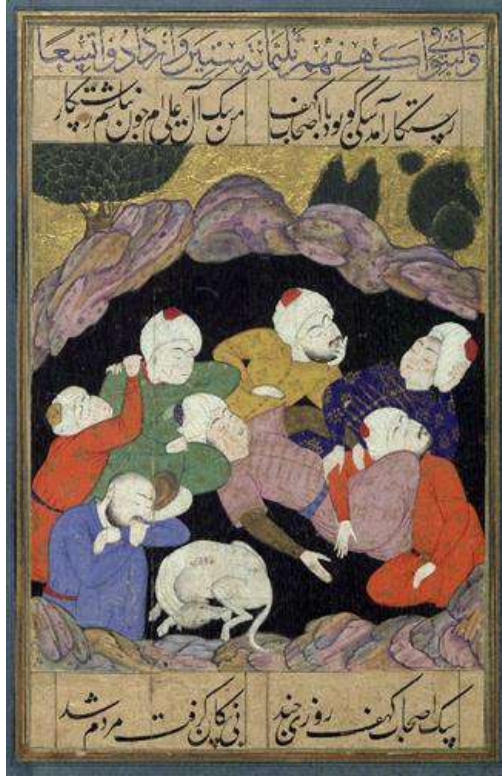
İnsan figürlerinin önünde görülen duvar ve kapı kahverengi tonlarında resmedilmiştir. Duvarın üzeri 1/4 simetrik rumi motifi ile tezyin edilmiştir. Zemin rengi ise altındır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.12. Eshabü'l Kefh

Minyatürlü alan ebadı: 263 x 407 mm

Varak numarası: 12b

Minyatürünün Konusu: Rivayetlere göre Roma İmparatoru Dakyanus Efes Eshabü'l Kefh'e ve halka putlara tapınmayı ve onlar için kurban kesmelerini emreder. Eshabü'l Kefh ise imparatorluk sarayında yaşam yedi gençtir ve tek İlah'a inanmayı tercih eden topluluktur. Eserde Eshabü'l Kefh sayfasının fal açıklaması, kişinin tuttuğu niyet gayet hayırlı ve uğurludur. Talihi uğurludur ve şansının yolunda olduğu söylenmektedir⁸⁸.

Fotoğraf 45. Eshabü'l Kefh

⁸⁸ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.110.

Fotoğraf 46. Eshabü'l Kef Detay

Minyatürlü alanda, kayaların arasında Eshabü'l Kefh yedi erkek figür ve bir köpek olarak betimlenmiştir. Figürlerin gözleri kapalı şekilde her biri birbirine yaslanarak uyurken tasvir edilmiştir. Figürlerden altısının başında sarık vardır. Sadece birinin şapkasının düştüğü görülür. Sarıkların tepeleri beyaz, kırmızı, sarı ve lacivert ile renklendirilmiştir. Figürlerin üç tanesinde siyah renk sakal bulunmakta diğer dördünde ise sakal yoktur. Figürlerin kıyafetlerin de mavi, turuncu, sarı, pembe, yeşil ve lacivert renk kullanılmıştır. Kıyafetlerin üzerinde altın ile boyanmış bezemeler görülmektedir.

Fotoğraf 47. Eshabü'l Kefh'in Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı

Gökyüzü altınla boyanmıştır. Kayalar girintili çıkıntılı şekilde tasarlanmış olup eflatun, krem ve yeşil tonlarında renklendirilmiştir. Kayalardan çıkan selviler, top ağaçlar ve çam ağacı tasarımları görülmektedir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.13. İmam Rıza'nın Bir Dev ile Savaşı

Minyatürlü alan ebadı: 261 x 406 mm

Varak numarası: 13b

Minyatürünün Konusu: İmam Rıza'nın at üzerinde savaştığı resmedilmiştir. İmam Rıza'nın bir dev ile savaştığı sayfasının fal açıklamasında, kişinin falına İmam Rıza gelmiştir. İyi niyetliysen, yapmaya çalıştığın her şey hayırlıdır ve büyük başarı elde edeceğin anlamına gelmektedir⁸⁹.

Fotoğraf 48. İmam Rıza'nın Bir Dev ile Savaşı

⁸⁹ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.161.

Fotoğraf 49. İmam Rıza Detayı

Minyatürlü alanda İmam Rıza, at üzerindedir. Yüzü resmedilmemiş, peçe ile örtülüdür. Başında sarık vardır ve sarığın üzerinde başını kaplayan ateşten bir hâle yer almaktadır. İç kıyafeti lacivert renk, dış kıyafeti ise yeşil renktedir. Beyaz renkli bir kemeri vardır. İmam Rıza'nın üzerinde olduğu at, açık mavi renkli ve beneklidir. Altın ve kırmızı renk atın üzerindeki örtü, hatai grubu motiflerinden yapılmış bir tasarımla süslenmiştir.

Zeminde siyah renk kullanılmıştır. Zeminin üzerinde siyah saçlı, beyaz tenli çıplak insan figürleri vardır. Gökyüzünde zemin renginde laciverttir ve yeşil yapraklı ot kümeleri mevcuttur.

Fotoğraf 50. Dev Detayı

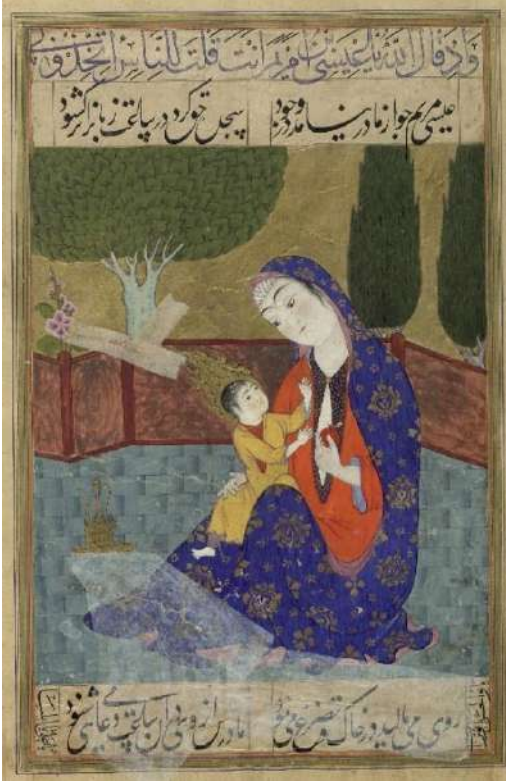
Dev uzun boylu, kahve ve sarı tonlarında resmedilmiştir. Vücudunda altın ile renklendirilmiş aksesuarlar bulunmaktadır. Dev'in kırmızı ve lacivert renkte eteği vardır. Eteğin üzeri altın ile boyanarak tezyin edilmiştir. Dev'in elinde İmam Rıza'ya doğru attığı çıplak insan figürleri bulunmaktadır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.14. Hz. Meryem ve Hz. İsa

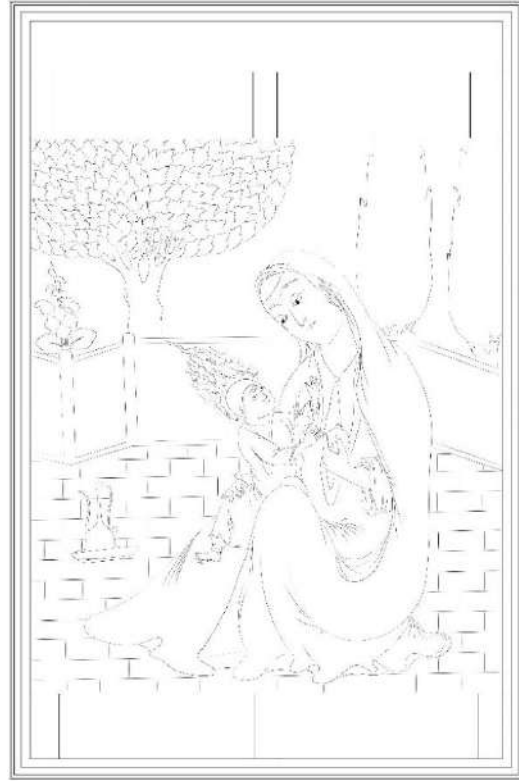
Minyatürlü alan ebadı: 263 x 404 mm

Varak numarası: 14b

Minyatürünün Konusu: Hz. Meryem'in hamile kalması ve Hz. İsa'nın doğması minyatürlü sayfanın konusudur. Eserde Hz. Meryem ve Hz. İsa'nın sayfasının fal açıklamasında kişinin falına Meryem oğlu İsa gelmiştir. Tuttuğu niyet kişi için hayırlı ve uğurludur. Bu fal mutluluk, beden rahatlığı ve dinç olmayı haber verir⁹⁰.

Fotoğraf 51. Hz. Meryem ve Hz. İsa

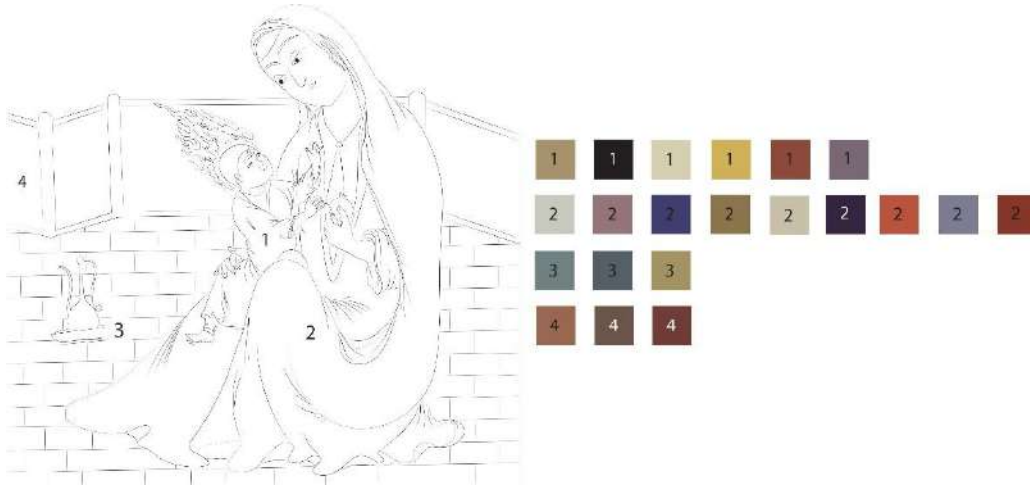

Çizim 15. Hz. Meryem ve Hz. İsa Çizimi

⁹⁰ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.115.

Fotoğraf 52. Hz. Meryem ve Hz. İsa Detayı

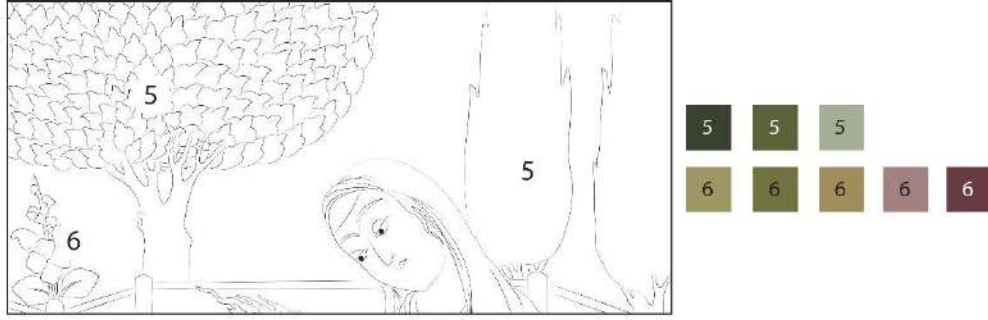
Çizim 16. Hz. Meryem ve Hz. İsa Detay Çizimi

Hz. Meryem kucagında Hz. İsa ve elinde nar ile resmedilmiştir. Hz. Meryem'in kaşları birleşik, küçük burun ve küçük ağızlıdır. Yanaklarında hafif pembelik vardır ve dudakları da kırmızı renktedir. Hz. Meryem'in iç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti ise turuncu renktir. Başından başlayarak bütün vücudunu örten lacivert renkte bir örtüsü vardır. Lacivert örtüsünün üzeri altın ile renklendirilmiş hatai motifleri ile tezyin edilmiştir. Hz. İsa'nın iç kıyafeti kırmızı, dış kıyafeti sarı renktir. Hz. İsa'nın başından ateşten bir hâle çıktığı görülmektedir.

Hz. Meryem'in oturduğu zemin açık mavi renge tuğla olarak resmedilmiştir. Hz. Meryem'in önünde altın tepside bir ibrik yer almaktadır. Hz. Meryem'in arkasında kıvı ve kahve tonlarında duvar olduğu görölmektedir.

Fotoğraf 53. Hz. Meryem ve Hz. İsa'nın Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı

Çizim 17. Hz. Meryem ve Hz. İsa'nın Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detay Çizimi

Hz. Meryem'in yukarısında gökyüzü bulunmaktadır. Gökyüzü zemini altın ile boyanmış olup yeşil renkte selvi ve çam ağacı görölmektedir. Köşede pembe renkte, yeşil yapraklı küçük bir ot kümesi bulunmaktadır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.15. Hz. Ali Hendek Savaşı'nda

Minyatürlü alan ebadı: 262 x 406 mm

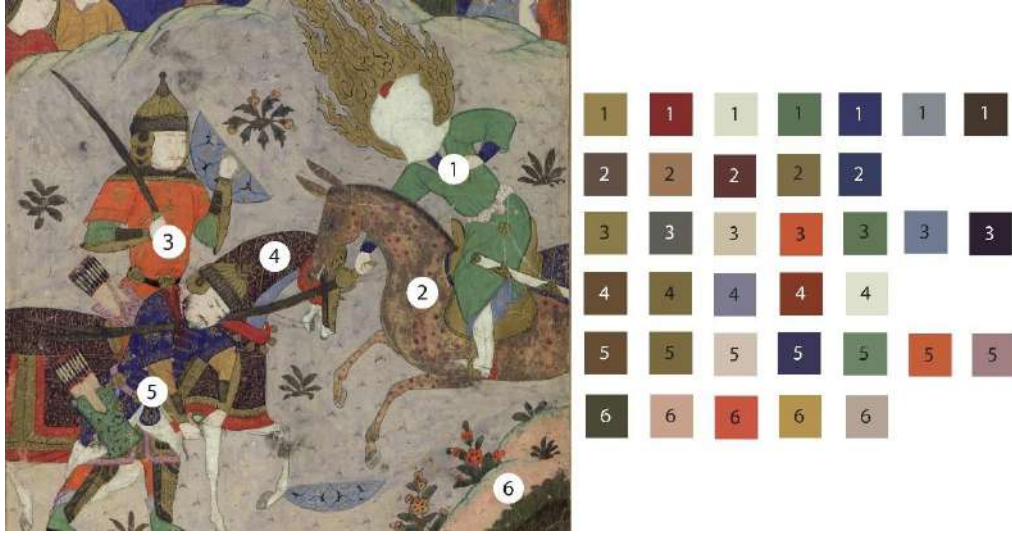
Varak numarası: 15b

Minyatürünün Konusu: Hendek savaşı Yahudiler ile Müslümanlar arasında gerçekleşmiş bir savaştır. Hz. Muhammed'in emri ile savaş öncesinde hendekler kazıldığı için bu savaşa Hendek Savaşı denilmiştir. Eserde Hz. Ali Hendek Savaşı'nda sayfasının fal açıklamasında kişinin falına Hz. Ali gelmiştir. Kişi niyet ettiği olaya erkeğe adım atmalıdır çünkü ancak o zaman uğursuzluklardan kurtulabilir⁹¹.

Fotoğraf 54. Hz. Ali Hendek Savaşı'nda

⁹¹ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.137.

Fotoğraf 55. Hz. Ali Hendek Savaşı'nda Detay

Minyatürlü alanda, Hz. Ali ve iki düşman resmedilmiştir. Hz. Ali beyaz sarıklı, yüzünde peçe ile örtülü olarak betimlenmiştir. Hz. Ali'nin başını saran ateşten bir hâle vardır. Hz. Ali'nin iç kıyafetinde lacivert, dış kıyafetinde yeşil renktir. Hz. Ali'nin bir elinde kılıç, diğer eli ile atın ipini tutmaktadır. Hz. Ali'nin bindiği at kırmızı benekli; sarı, kahve tonlarında resmedilmiştir.

Düşmanların ise başında altın ve kahverengi ile boyanmış başlıkları mevcuttur. Düşmanlardan ata binmiş olanın sakal ve bıyığı kahverengi diğerinin ki siyah renktir. Düşmanlardan atın üzerindeki figürünün iç kıyafeti yeşil, dış kıyafeti ise turuncu renktedir. Dış kıyafetinin üzeri altın ile renklendirilerek bezenmiştir. Belindeki kemeri siyah renkte olup üzeri penç motifi ile tezyin edilmiştir. Atın üzerindeki figürün bir elinde kılıç diğer elinde kalkan yer almaktadır. Diğer figürün iç kıyafeti sarı, dış kıyafeti lacivert renktedir. Düşmanların ikisinde de dizlik ve kolluk yer almaktadır. Ayrıca ikisinde belinde oklarını koydukları çanta vardır.

At, beyaz renkte olup üzerinde altın, kahverengi ve turuncu renge bir örtü örtülmüştür. Örtünün üzerinde yazılar ve süslemeler yer alır.

Fotoğraf 56. Hz. Ali'nin Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı

Gökyüzü zemini lacivert renktir. Bulut motifi pembe, açık yeşil ve eflatun renkler ile boyanmıştır. Kayalar açık mavi renge renklendirilmiş ve sınırlarına siyah renkte tahrir çekilmiştir. Tepelerin arkasından çıkan selvi ağacın yanında sarıklı iki erkek figürü bulunmaktadır. Erkeklerden biri sakallı ve bıyıklıdır. Diğeri sakalsızdır. Sakallı figürün kıyafeti açık mavi, sakalsız olan figürün ise turuncu renktir.

Gövdesi görünen ağacın yanında iki erkek figürü daha betimlenmiştir. Başlarında altın ve gri renkte başlık bulunmaktadır. Bıyıklı olan figürün kıyafeti sarı, diğer figürün kıyafeti ise kırmızı renktir. Tepelerin arkasından çıkan ağaç tasarımları olduğu görülmektedir. Ağaç tasarımları koyu yeşil ile renklendirilmiştir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.16. Kıyamet

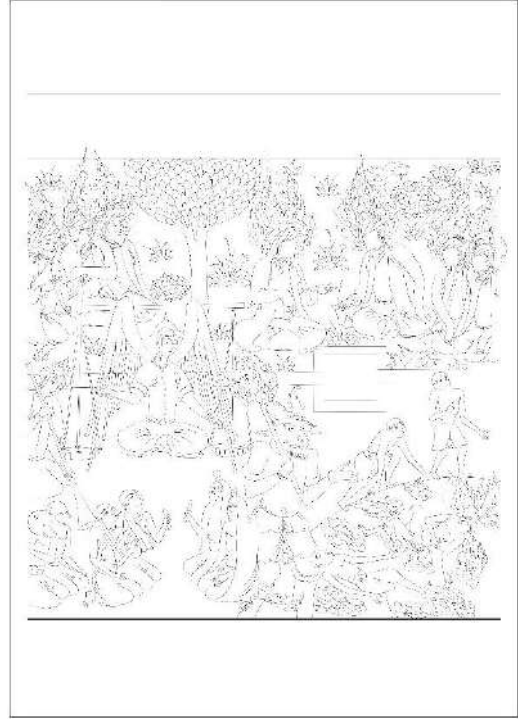
Minyatürlü alan ebadı: 296 x 413 mm

Varak numarası: 16b

Minyatürünün Konusu: Kıyamet ölümünden sonra hayata dönme olarak tanımlanabilir. Kıyametin kopması Kurân-ı Kerîm’de saat kelimesi ile ifade edilmiştir. Eserde Kıyamet sayfasının fal açıklamasında kişinin falına Mahşer çölü gelmiştir. Kişinin tuttuğu niyette uğursuzluk, mutsuzluk, zorluk vardır. Bu niyetten vazgeçmelidir⁹².

Fotoğraf 57. Kıyamet

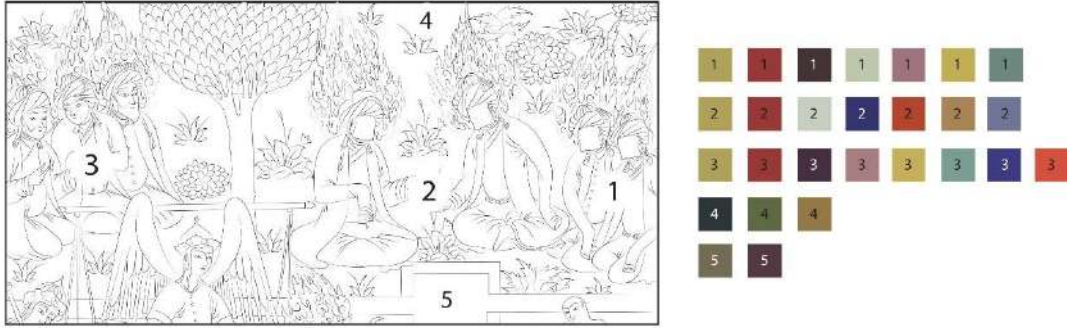

Çizim 18. Kıyamet Çizimi

⁹² Zühal Akar, "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri", s.175.

Fotoğraf 58. Kıyamet Görselinde ki Yeşil Zeminli Alan Detayı.

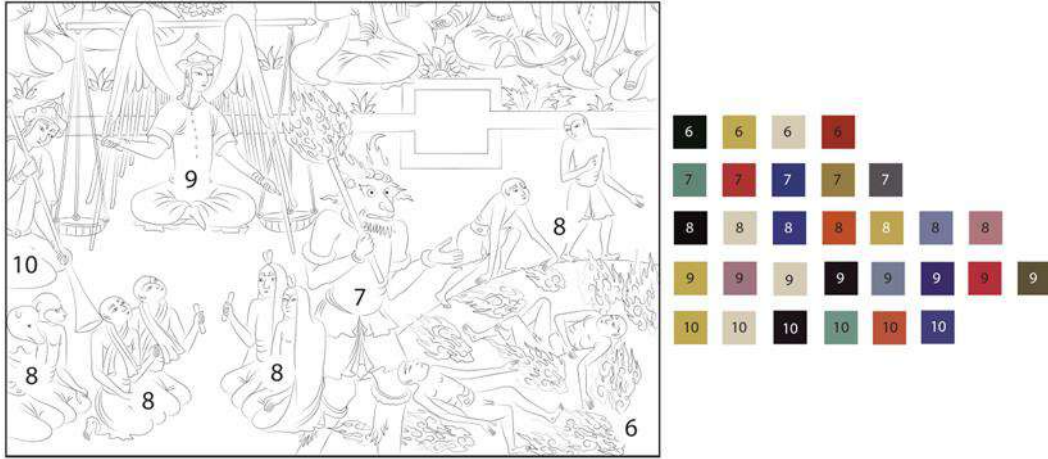
Çizim 19. Kıyamet Görselinde ki Yeşil Zeminli Alan Detay Çizimi

Minyatürlü alanda kıyamet sahnesi betimlenmiştir. Kıyamet konulu minyatür sayfası zemini cetvelle ikiye bölünmüştür. Zeminde alt kısım pembe, üst kısım yeşil renktir. Yeşil zeminli yerde başları ateşten hâleli yedi insan figürü oturarak betimlenmiştir. Bunlardan dört tanesinin yüzü peçelidir. Bu figürlerin başlarında beyaz renkli sarıklar, kırmızı ve bordo renkli takkelere sarılmıştır.

Figürlerin kıyafetleri iç ve dış kıyafetten oluşmaktadır. Kıyafetler; lacivert, turuncu, kırmızı, yeşil, pembe ve sarı renktir. Zemin koyu yeşil olup açık yeşil renk ile ot kümeleri bulunmaktadır. Ayrıca büyük gövdeli bir ağaç görülmektedir. Ağacın gövdesi açık kahve, yaprakları ise açık yeşil ve koyu yeşil renktir.

Fotoğraf 59. Kıyamet Görselinde ki Pembe Zeminli Alan Detayı

Çizim 20. Kıyamet Görselinde ki Pembe Zeminli Alan Detay Çizimi

Pembe zemin içerisinde siyah renkli ateşli alanda iki çıplak insan figürü yer almaktadır. Ateşin arasındaki insanları seyreden iki insan figürü ve yeşil renkte bir dev bulunmaktadır. Figürler kırmızı ve mavi renkte etek giymiştir. Yeşil devin vücudunda benekler vardır. Kolunda ve bacaklarında altından bilezikler olduğu görülmektedir. Devın gözleri kırmızı, kulakları uzundur. Devın elinde bir sopa vardır ve sopanın ucunda ateş bulunur.

Devın yanında altı tane dizlerinin üzerinde oturmuş insan figürü bulunmaktadır. Kıyafet olarak üzerlerinde sarı, açık mavi ve eflatun renkte pantolon vardır. Oturan altı figürlerin yukarısında bir adet melek figürü ve bir adet insan figürü bulunmaktadır. İkisinin başında atın taca benzeyen şapka vardır. Melek figürünün

kanatları ile terazi taşıdığı görülmektedir. Melek figürünün iç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti kırmızı renktedir; kanatlarında lacivert renk tonları ile boyanmıştır. Diğer figürin ise iç kıyafeti turuncu, dış kıyafeti ise açık yeşil renktir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.17. Fil Kuyusu

Minyatürlü alan ebadı: 260 x 400 mm

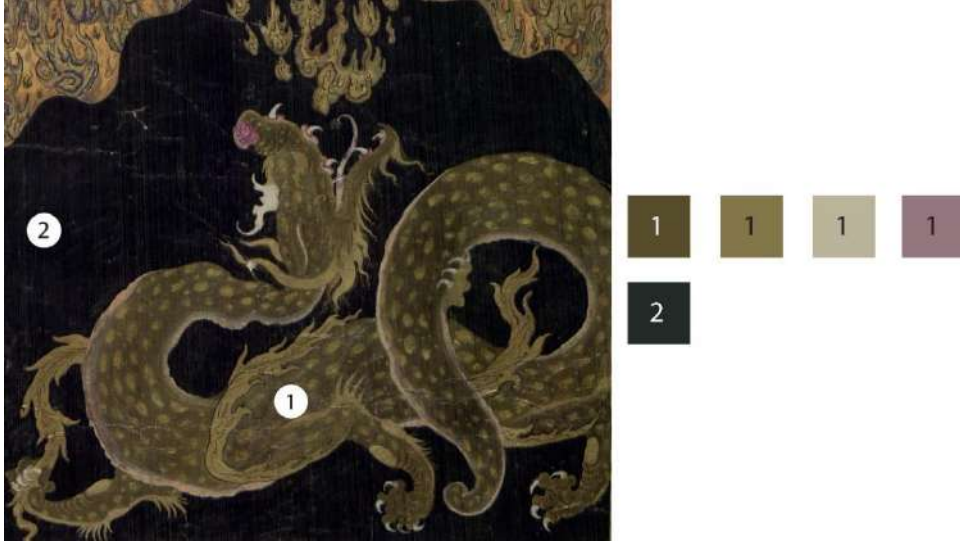
Varak numarası: 17b

Minyatürünün Konusu: Fil kuyusu içerisinde ejderhayı andıran korkunç ve zararlı bir yaratık olduğu görülmektedir. Eserde Fil Kuyusu sayfasının fal açıklamasında kişinin niyetinde acele etmemesi gerekmektedir. Bu fal uğursuzluk ve huzursuzluk anlamına gelmektedir. Namaz kılmayanların, bahtiyarsızlığın ve sapıklıkların yeri bu fil kuyusudur⁹³.

Fotoğraf 60. Fil Kuyusu

⁹³ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.239.

Fotoğraf 61. Fil Kuyusu Detayı

Minyatürlü alanda fil kuyusu içerisinde ejderha betimlenmiştir. Ejderha ağzı açık ve yukarı bakarken resmedilmiştir. Altın ve yeşil renk ejderhanın üzerinde benekler bulunmaktadır.

Fotoğraf 62. Fil Kuyusunun Giriş Detayı

Fil kuyusunun girişinde altınla renklendirilmiş birçok ateş görülmektedir. Ejderhanın ağzından çıkan alevler kuyunun giriş kısmını ve kuyunun etrafını sarmaktadır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.18. Hz. Musa ve Dev Uc

Minyatürlü alan ebadı: 258 x 404 mm

Varak numarası: 18b

Minyatürünün Konusu: Uc İsrail kavmini gördüğü zaman darbeye parçalayabilmek için dağdan bir kaya parçası koparır, Allah da bunun üzerine Hüdhüd kuşunu gönderir. Kuşların deldikleri kaya kolye gibi Uc'un üzerine düşer. Hz. Musa Uc ile karşılaştığında yukarıya doğru on arşın sıçrar ve Uc'un ayağına asası ile vurunca Uc ölür. Eserde Hz. Musa ve Dev Uc sayfasının fal açıklamasında, kişinin talihi kargaşa halinde olup işleri yolunda gitmemektedir⁹⁴.

Fotoğraf 63. Hz. Musa ve Dev Uc

⁹⁴ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.82.

Fotoğraf 64. Hz. Musa Detayı

Hz. Musa başında ateşten hâle, ayakta ve bir elinde asası ile resmedilmiştir. Beyaz tenli, hafif pembe yanaklı, siyah sakalı ve bıyıklı olarak betimlenmiştir. Başında kırmızı takkeye sarılı beyaz renkli sarık vardır. Pembe iç kıyafeti ve açık mavi renğinde dış kıyafeti bulunmaktadır. Dış kıyafetin üzerinde altın ile boyanmış bezemeler olduğu görülmektedir. Ayakkabısı ise siyah renktir.

Zeminde yeşil, kahverengi ve açık mavi rengi kullanılmıştır. Yeşil renkli zeminde koyu yeşil üzerinde açık yeşil renkle boyanmış ot kümeleri yer almaktadır. Açık mavi renkli zeminde turuncu renkte çiçekli ot kümeleri ve pembe renkli kayalar bulunmaktadır.

Gökyüzü altın ile boyanmış olup güneş yarım insan yüzü şeklinde betimlenmiştir. Dağların arkasından çıkan yeşil renkte selvi ağaçları bulunmaktadır.

Fotoğraf 65. Dev Detayı

Dev büyük bir kaya parçası boynunda iken resmedilmiştir. Dev kaşları birleşik, siyah sakallı, bıyıklı ve kısa saçlıdır. Dev kıyafet olarak etek giymiştir. Etek lacivert renk olup altın ile renklendirilmiş bezemeler yer almaktadır. Eteğin iç kısmının turuncu renk olduğu görülmektedir.

Kaya parçası lacivert ve turuncu tonlarda renklendirilmiştir. Üzerinde küçük bir kuş yer almaktadır. Dev'in önünde turuncu renkte çiçekli ot kümeleri görülmektedir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.19. Hz. İbrahim'in Oğlu Hz. İsmail'i Kurban Etmesi

Minyatürlü alan ebadı: 262 x 408 mm

Varak numarası: 19b

Minyatürünün Konusu: Minyatürde; Hz. İbrahim oğlu Hz. İsmail'i kurban edeceği sırada Allah cennetten bir koç çıkarır, Cebrail ile koçu gönderdiği hadise anlatılmaktadır. Eserde Hz. İbrahim'in oğlu Hz. İsmail'i kurban etmesi sayfasının fal açıklamasında kişinin falına Hz. İbrahim ve Hz. İsmail gelmiştir. Bu fal kişiye sağlık, mutluluk ve huzur getirecektir⁹⁵.

Fotoğraf 66. Hz. İbrahim'in Oğlu Hz. İsmail'i Kurban Etmesi

⁹⁵ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.78.

Fotoğraf 67. Hz. İbrahim'in Oğlu Hz. İsmail'i Kurban Etmesi Detayı.

Minyatürlü alanda Hz. İbrahim oğlu Hz. İsmail'i kurban ederken betimlenmiştir. Hz. İbrahim ve Hz. İsmail'in başlarını saran ateşten bir hâle vardır. Hz. İbrahim'in başında sarık, Hz. İsmail'in ise başında sadece saç yer almaktadır. Hz. İbrahim sakallı, Hz. İsmail ise sakalsızdır.

Hz. İbrahim'in iç kıyafeti pembe, dış kıyafeti ise yeşil renktedir. Hz. İsmail'in iç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti ise kırmızı renktedir. Zeminde eflatun renk kullanılmıştır. Hz. İbrahim'in yanında turuncu ve yeşil renkli ot kümesi vardır. Hz. İsmail'in yanında krem, pembe ve yeşil renkte kayalar mevcuttur.

Fotoğraf 68. Hz. İbrahim'in Kurban Etmesi İçin Gökten Gönderilen Keçi Detayı

Gökyüzü zemini lacivert renktir. Lacivert zemin üzerinde altın, krem renginde bulut tasarımları bulunmaktadır. Gökyüzünde elinde keçi olan bir melek figürü tasvir edilmiştir. Figürün açık mavi iç kıyafeti, turuncu renginde dış kıyafeti mevcuttur. Belinde altın kemeri görülmektedir. Kanatları pembe ve altın tonlarında

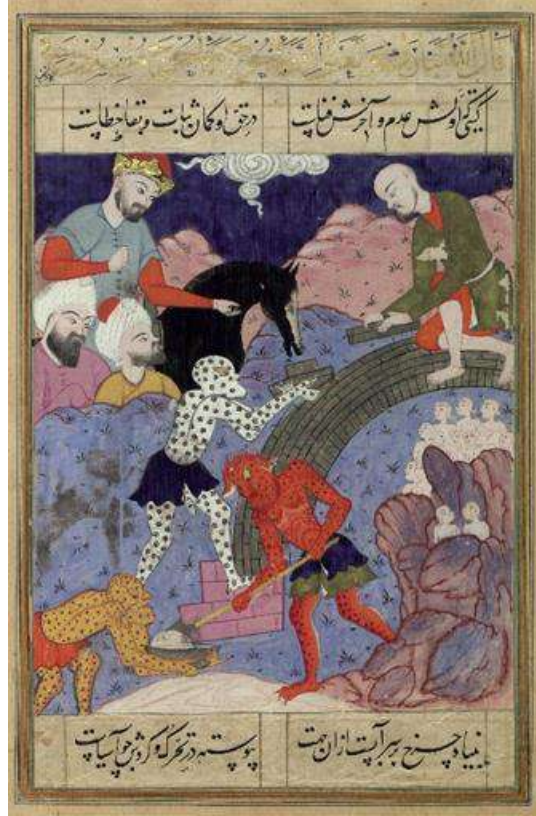
renklendirilmiştir. Başında altın ve krem renginde başlık vardır. Keçi kahverengi tonlarında boyanmıştır. Gökyüzünde dağların arkasında silik olarak betimlenmiş, sarı renkli şapkalı bir erkek figürü vardır. Figür siyah sakallı ve bıyıklıdır. Üzerinde kahve tonlarında kıyafet vardır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.20. İskender-i Zülkarneyn'in Ye'cuc ve Mec'uc'e Karşı Duvar Yaptırması

Minyatürlü alan ebadı: 262 x 406 mm

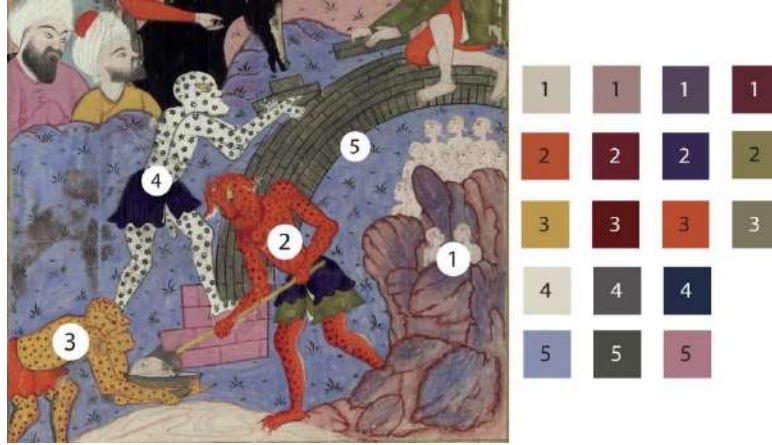
Varak numarası: 20b

Minyatürünün Konusu: Ye'cuc ve Mec'uc kavmi Müslümanlara eziyet ve işkence etmiştir. Halk bu durumu İskender'e bildirmiş ve İskender de iki dağın arasına demirden bir duvar örmüştür. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına Ye'cuc ve Mec'uc gelmiştir. Bu fal uğursuz, tehlikeli ve korkunçtur⁹⁶.

Fotoğraf 69. İskender-i Zülkarneyn'in Ye'cuc ve Mec'uc'e Karşı Duvar Yaptırması

⁹⁶ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.98.

Fotoğraf 70. İskender-i Zülkarneyn'in Ye'cuc ve Mec'uc'e Karşı Duvar Yaptırması Detay

Minyatürlü alanda İskender-i Zülkarneyn'in Ye'cuc ve Mec'uc'e karşı duvar yaptırması betimlenmiştir. Duvar yapımında çalışan dört figür görülmektedir. Figürlerden üç tanesi aşağıda bir tanesi duvarın üzerinde çalışmaktadır. Bu figürlerden aşağıda çalışanlar insan dışı varlıklardır. İnsan dışı varlıkların vücutların da benekler yer almaktadır. Bu varlıkların üst kısmı çıplak, alt kısmında etek mevcuttur. Etekler turuncu, yeşil ve lacivert renktedir.

Vücudu turuncu olan figürün yanında; mavi, eflatun ve krem renginde kayalar yer almaktadır. Kayaların sınır çizgilerine bordo renkte tahrir çekilmiştir. Kayaların üzerinde beyaz tenli, saçsız çıplak insan figürleri yerleştirilmiştir. Duvarın bulunduğu zemin açık mavi renktedir.

Fotoğraf 71. İskender-i Detayı

Gökyüzü zemini lacivert renktir. Gökyüzünde beyaz renkte bir bulut tasarımı vardır. Pembe renkli zeminde üç insan figürü ve karşılarında duvar yapımında çalışan

bir insan figürü bulunmaktadır. Duvar yapımında çalışan figürün iç kıyafeti turuncu, dış kıyafeti yeşil renktir. Bu figürün karşısında at üzerinde tasvir edilmiş İskender görülmektedir. İskender'in siyah saçlı ve sakallıdır. İskender'in iç kıyafeti turuncu, dış kıyafeti ise açık mavi renktedir. Başında altın ve kırmızı renkli bir tacı vardır. İskender'in aşağısında sarıklı iki erkek insan figürü vardır. Bu figürlerin kıyafetleri pembe ve sarı renktedir. Uzun sakallı ve bıyıklıdır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.21. Hz. Ali'nin Mezarından Uzanan Eliyle Bir Düşmanı Öldürmesi

Minyatürlü alan ebadı: 335 x 497 mm

Varak numarası: 21b

Minyatürünün Konusu: Minyatürde Hz. Ali'nin mezarından uzanan eliyle bir düşmanı öldürmesi resmedilmiştir. Sayfanın fal açıklamasında, kişinin üzüntülerden kurtulup mutluluğa götüreceği söylenmektedir⁹⁷.

Fotoğraf 72. Hz. Ali'nin Mezarından Uzanan Eliyle Bir Düşmanı Öldürmesi

⁹⁷ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.147.

Fotoğraf 73. Hz. Ali'nin Mezarından Uzanan Eliyle Bir Düşmanı Öldürmesi Detay

Minyatürlü alanda, Hz. Ali'nin mezarından uzanan eliyle düşmanı öldürmesi betimlenmiştir. Hz. Ali'nin mezarında iki renkte örtü bulunmaktadır. Örtünün biri lacivert diğeri turuncu renktir. Üzeri hatai grubu motifleri ile bezenmiştir. Mezarın köşesinden Hz. Ali'nin elinin çıktığı görülmektedir. Elinin çıktığı yerde altın renkli ateşler yukarıya doğru çıkmaktadır.

Mezarın yanında cetvelin dışına taşmış erkek figür görülmektedir. Figürün iç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti ise turuncu renktir. Paltonun ise pembe renktedir. Düşman belinden yara almış şekilde resmedilmiştir. Düşmanın bir elinde kılıç diğeri elinde kalkan vardır.

Mezarın diğer tarafında üç adet insan figürü bulunmaktadır. Bu figürlerin başlarında beyaz renkte sarık mevcuttur. Figürler Hz. Ali'nin mezarında ellerini açmış dua ederken tasvir edilmiştir. Kıyafetleri kahve, sarı ve pembe renktedir. Dua eden insan figürlerinin biri yaşlı beyaz sakallıdır, diğeri siyah sakallıdır. Eliyle zemini tutan ise sakalsızdır.

Hz. Ali'nin mezarının bulunduğu zeminde geometrik geçmeler vardır. Bu geçmeler altın ve kahverengidir. Açık mavi olan zeminde, altın ve gri vazolar bulunmaktadır. Köşelerde bulunan lacivert renk zemin; rumi, penç ve hatai motifleri kullanılarak tezyin edilmiştir. Tezyinat altınla boyanmıştır.

Fotoğraf 74. Hz. Ali'nin Mezarının Yukarısındaki Minare Detayı

Cetvelin dışına taşmış olan yerde minare ve kubbe bulunmaktadır. Lacivert zeminli kubbe üzerinde altın ateşler altın bulunmaktadır. Minaresi geometrik tarzda bezenmiş; kırmızı ve lacivert ile renklendirilmiştir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.22. Hz. Muhammed'in Ay'ı İkiye Bölmesi

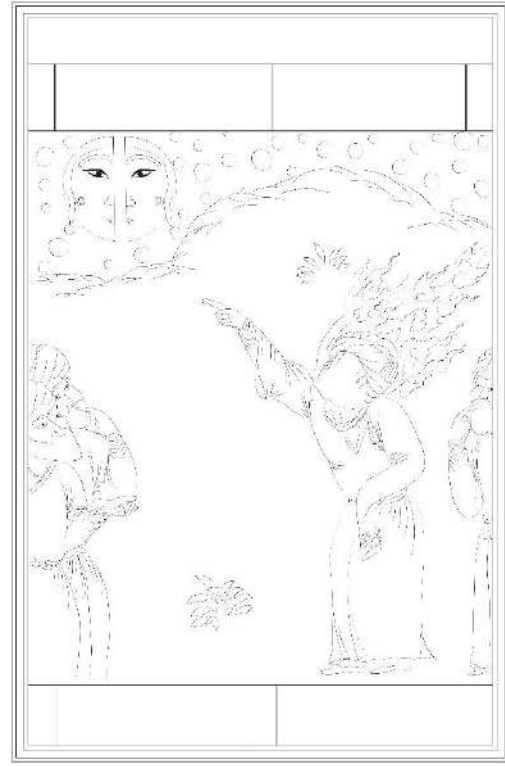
Minyatürlü alan ebadı: 261 x 400 mm

Varak numarası: 22b

Minyatürünün Konusu: Kureyişli putperestler Hz. Muhammed'in peygamber olduğuna inanmamışlar ve eğer ayı ikiye ayırırsa ancak o zaman inanacaklarını söylemişlerdir. Bunun üzerine Hz. Muhammed ayı ikiye ayırmıştır. Eserin fal açıklamasında, kişinin huzurlu, mutlu, başarılı ve üzüntülerin giderileceği söylenmektedir⁹⁸.

Fotoğraf 75. Hz. Muhammed'in Ay'ı İkiye Bölmesi

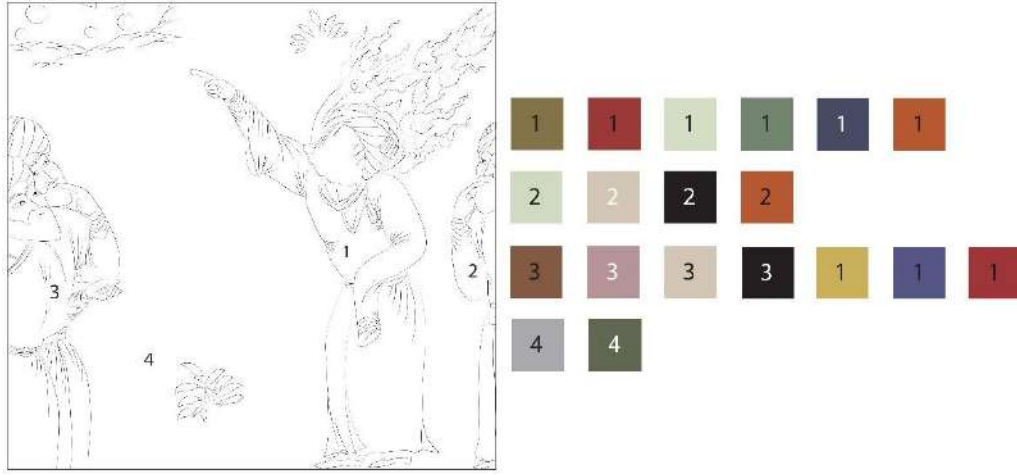

Çizim 21. Hz. Muhammed'in Ay'ı İkiye Bölmesi Çizimi

⁹⁸ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.121.

Fotoğraf 76. Hz. Muhammed Detay.

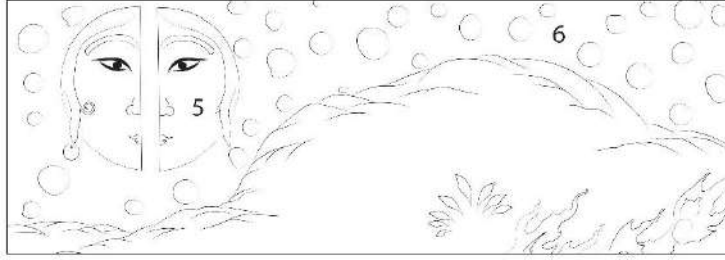
Çizim 22. Hz. Muhammed Detay Çizimi

Minyatürlü alanda Hz. Muhammed'in Ay'ı ikiye bölmesi tasvir edilmiştir. Hz. Muhammed işaret parmağıyla ayı gösterirken betimlenmiştir. Hz. Muhammed'in yüzü resmedilmemiş, peçe ile örtülmüştür. Başında bulunan sarık beyaz, takkesi kırmızı renktir. Başını saran ateşten bir hâle görülmektedir. İç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti ise yeşil renktedir.

Hz. Muhammed'in ayı bölmesini diğer üç figür izlemektedir. Figürlerin başlarında kahve, pembe ve beyaz renkte sarık vardır. Figürlerin sakalları ve bıyıkları siyah renktedir. Figürlerin giymiş olduğu kıyafetlerin rengi lacivert, sarı ve turuncudur. Zemin rengi açık mavidir.

Fotoğraf 77. Ayın İkiye Bölünmüş Detayı

Çizim 23. Ayın İkiye Bölünmüş Detay Çizimi

Gökyüzü zemini lacivert renktir. Gökyüzünde irili ufaklı altın rengine boyanmış daireler yer almaktadır. Ay insan yüzü olarak betimlenmiştir. Kaşlar birleşik, çekik gözlü olarak tasvir edilmiştir. Saçları ve kaşları siyah renktir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.23. Hz. Hızır ve İlyas'ın Ab-ı Hayat'ı Bulması

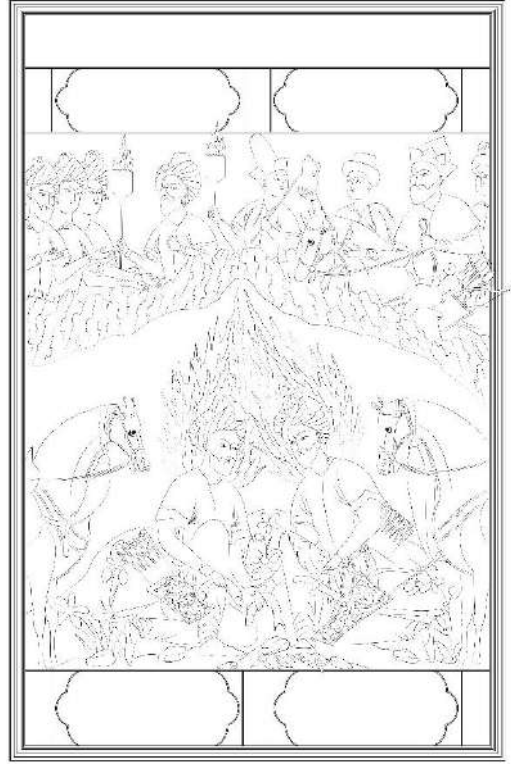
Minyatürlü alan ebadı: 261 x 405 mm

Varak numarası: 23b

Minyatürünün Konusu: Minyatürde Hızır ve İlyas Peygamber, Ab-ı hayat suyunun başında resmedilmiştir. Kişinin falına Hz. Hızır gelmiştir. Sayfanın fal açıklamasında, kişi gelecekle ilgili endişe ve kaygı duymaktadır. Fakat falında mutluluk, başarı kapıları üzerine açılacağı söylenmektedir⁹⁹.

Fotoğraf 78. Hz. Hızır ve İlyas'ın Ab-ı Hayat'ı Bulması

Çizim 24. Hz. Hızır ve İlyas'ın Ab-ı Hayat'ı Bulması Çizimi

⁹⁹ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.102.

Fotoğraf 79. Hz. Hızır ve İlyas'ın Ab-1 Hayat'ı Bulması Detayı

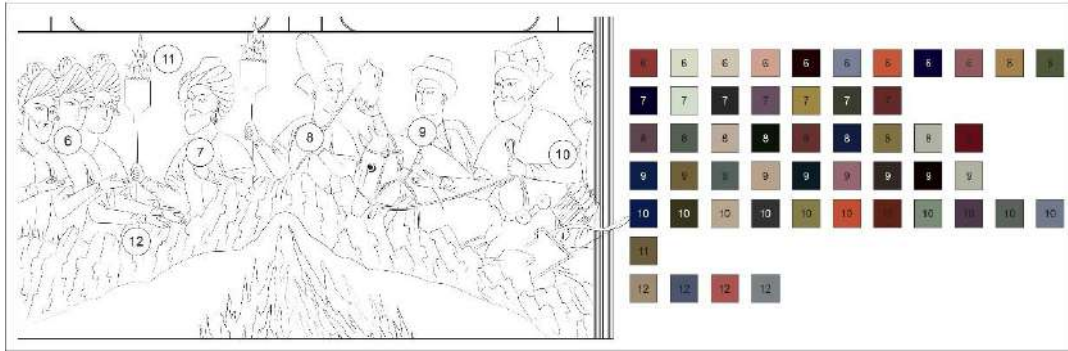
Çizim 25. Hz. Hızır ve İlyas'ın Ab-1 Hayat'ı Bulması Detay Çizimi

Minyatürlü alanda Hz. Hızır ve İlyas Ab-1 Hayat suyunun başında tasvir edilmiştir. İkisinin de başlarında sarık görülmektedir. Sarık beyaz olup takke kısımları kırmızı ve mavi renktedir. Başlarından ateşten bir hâle olduğu görülmektedir. Birinin bıyık ve sakalı kahve; diğerinin bıyık ve sakalı siyah renktedir.

Kıyafetlerinde birinin iç kıyafeti kırmızı, dış kıyafeti açık mavi renge olup pantolonu ise pembe renktir. Diğerinin iç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti turuncu, pantolonu ise mor renktedir. İkisinin de belinde okları ve yayları bulunmaktadır. Ab-1 Hayat suyunun bulunduğu yerin zemini yeşil renktir. Zeminde kırmızı, mavi, mor tonlarında kayalar ve kayaların arasından çıkan ot kümeleri resmedilmiştir. İki adet at bulunmaktadır. Atlardan birisi beyaz, diğeri açık mavi rengindedir.

Fotoğraf 80. Hz. Hızır ve İlyas'ın Yukarısında Yer Alan İnsan Figürleri ve Kayalar Detayı

Çizim 26. Hz. Hızır ve İlyas'ın Yukarısında Yer Alan İnsan Figürleri ve Kayalar Detay Çizimi

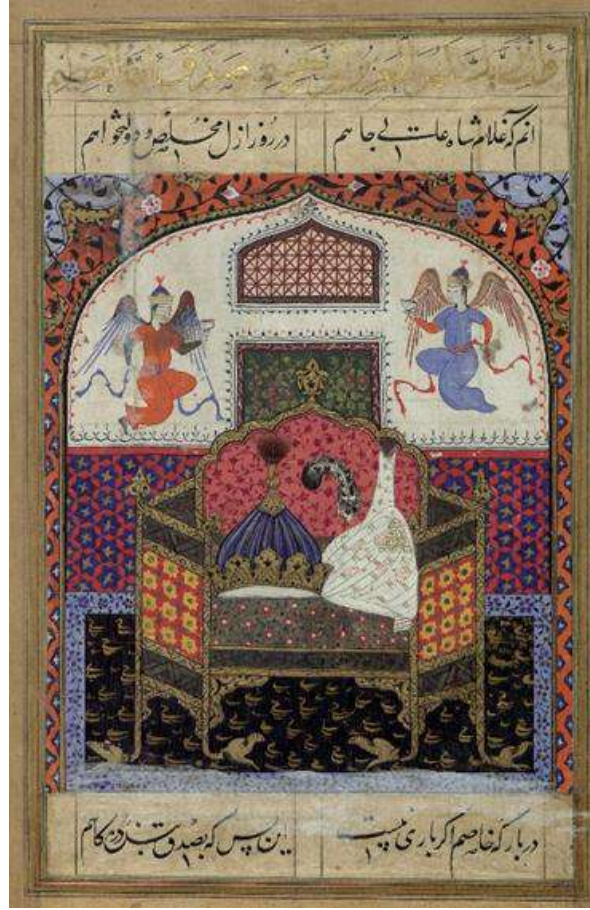
Hz. Hızır ve İlyas'ın yukarısında sekiz adet erkek figür bulunmaktadır. Figürlerin dört tanesi sarıklıdır, diğerlerinin şapka taktığı görülmektedir. Figürlerin kıyafetleri açık mavi, turuncu, lacivert, eflatun ve kırmızı renktir. Figürlerin üç tanesi sakallı ve bıyıklı; diğerleri sakalsız ve bıyıksızdır. Kayalar sarı, açık mavi, kırmızı renktedir. Sınır çizgilerine siyah renkte tahrir çekilmiştir. Gökyüzü zemini altın ile boyanmıştır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.24. Taht ve Taç

Minyatürlü alan ebadı: 261 x 406 mm

Varak numarası: 24b

Minyatürünün Konusu: Taht ve taç hükümdarlığın en güçlü sembolleridir. Sayfasının fal açıklamasında, kişinin falına taht ve taç gelmiştir. Niyetini terk etmemesi çünkü tüm hayallerine kavuşacağı söylenir. Bu fal çıkan kişi için yolculuk ve evlilik uğurludur¹⁰⁰.

Fotoğraf 81. Taht ve Taç

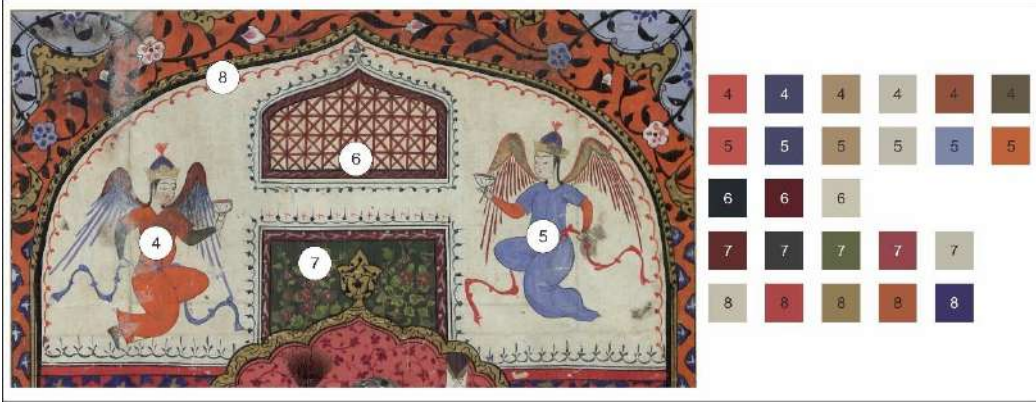
¹⁰⁰ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.241.

Fotoğraf 82. Taht ve Taç Detayı

Minyatürlü alanda sayfanın tam ortasında taht ve üzerinde taç ile sarık yer almaktadır. Taht; altın, pembe, kırmızı, sarı ile renklendirilmiştir. Kırmızı ve sarı renkli kısım geometrik desenler ile bezenmiştir. Tahtın sırt kısmı pembe renk hatai grubu motifleri ile tezyin edilmiştir. Bordur kısımlarda geometrik tezyinat vardır. Taç, altın ve lacivert renktir. Altın kısımların üzeri rumi ve tepe motifleriyle bezelidir. Tacın yanında beyaz renkte ve üzeri altın ile bezenmiş bir sarık vardır.

Tahtın aşağısında orta kısım siyah, kenar bordürü açık mavi renkli bir halı bulunmaktadır. Halının siyah kısmı altın ile; açık mavi kısmı ise lacivert renkte boyanarak bezenmiştir. Tahtın arka kısmındaki duvar zemininde geometrik geçmeler görülmektedir. Bu geçmeler altın, kırmızı ve lacivert renkte boyanmıştır.

Fotoğraf 83. Tahtın Yukarısında Yer Alan Melek Detayı

Tahtın yukarısındaki duvarda iki adet kanatlı melek tasvir edilmiştir. Meleklerin başlarında lacivert, altın ve turuncu renkte başlıkları bulunmaktadır. Kanatları kırmızı ve lacivert renk olan melek figürünün iç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti turuncu renktir. Açık mavi renginde kemeri vardır. Diğer melek figürünün kanatları kırmızı ve yeşil renktir. Bu melek figürünün iç kıyafeti turuncu, dış kıyafeti açık mavidir. Belinde turuncu renk bir kemer bulunmaktadır.

Tahtın arkasında yer alan pencereden kırmızı çiçekli, yeşil yapraklı ot kümeleri görülmektedir. Pencerenin üstünde ızgara detaylı kahve tonlarında bir başka pencere daha görülmektedir. Köşeler rumi ve hatai grubu motifi kullanılarak tezyin edilmiştir. Zemini turuncu ve açık mavi renktedir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.25. Hz. Salih'in Deve Mucizesi

Minyatürlü alan ebadı: 261 x 407 mm

Varak numarası: 25b

Minyatürünün Konusu: Halk, Hz. Salih'in peygamber olduğuna inanmaz eğer dağdan deve çıkarırsa o zaman inanacaklarını söylemişlerdir. Bunun üzerine Hz. Salih dağa çıkıp Allah'a bu mucizeyi gerçekleştirmesi için dua etmiştir ve dağ yarılıp içinden deve çıkmıştır. Sayfanın fal açıklamasında, kişinin falına Hz. Salih'in duasıyla dağdan çıkan deve gelmiştir. Bu fal oldukça uğurludur ve kişinin üzüntülerinden kurtulduğunu göstermektedir¹⁰¹.

Fotoğraf 84. Hz. Salih'in Deve Mucizesi

¹⁰¹ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.61.

Fotoğraf 85. Hz. Salih ve Deve Detayı

Minyatürlü alanda, Hz. Salih ve deve mucizesi betimlenmiştir. Hz. Salih sakallı, bıyıklı ve kaşları birleşik şekilde tasvir edilmiştir. Başında beyaz renkte sarık vardır. Ayrıca baş kısmında altınla boyanmış bir hâle vardır. İç kıyafeti turuncu, dış kıyafeti açık mavi renktir. Belinde beyaz renk kemer bulunmaktadır. Hz. Salih'in ayağının önünde mavi renkte kaya vardır. Kayanın üzerinden pembe ve yeşil renkte çiçekli ot kümesi çıkmıştır.

Deve kayanın içinden çıkarken tasvir edilmiştir. Deve kahverengi tonlarında renklendirilmiştir. Kaya tasarımlarında insan yüzleri görülmektedir. Kayalar mor, lacivert, sarı ve pembe ile renklendirilmiştir. Zemin rengi açık yeşil renktedir.

Fotoğraf 86. Hz. Salih'in Yukarısında Yer alan Gökyüzü Detayı.

Gökyüzü zemini lacivert renktir. Gökyüzünde altın ve kırmızı renklerde bulut tasarımları görülmektedir. Tepeler eflatun renginde renklendirilmiştir. Dağların arasından çıkan bir ağaç tasarımı görülmektedir. Ağacın yanında iki tane insan figürü bulunmaktadır. İnsan figürlerinden biri bıyıklı, biri bıyıksızdır. Başlarında beyaz renk sarık vardır. Kulaklarında altın bir küpe görülmektedir. Kıyafetleri kırmızı ve sarı renktir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.26. Hz. Muhammed ve Hz. Ali Kevser Nehri Başında

Minyatürlü alan ebadı: 262 x 402 mm

Varak numarası: 26b

Minyatürünün Konusu: Kevser nehrinin Hz. Muhammed'e ait olduğu ve cennetin bütün ırmaklarının Kevser nehrine aktığı söylenmektedir. Kevser nehrinin suyunu Müslümanlara Hz. Ali'nin sunacağı bilinmektedir. Sayfanın fal açıklamasında, kişinin falına Kevser nehri gelmiştir. Bu fal huzur, mutluluk ve vücut sağlığı anlamına gelmektedir¹⁰².

Fotoğraf 87. Hz. Muhammed ve Hz. Ali Kevser Nehri Başında

¹⁰² Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.123.

Fotoğraf 88. Hz. Muhammed ve Hz. Ali Kevser Başında Detay

Minyatürlü alanda, Hz. Muhammed ve Hz. Ali Kevser suyu başında betimlenmiştir. Hz. Muhammed damla formunda bir ateş olarak tasvir edilmiştir. Hz. Ali'nin başında beyaz renkte sarık vardır. Yüzü peçe ile örtülüdür. Başında altınla boyanmış bir hâle bulunmaktadır. İç kıyafeti turuncu, dış kıyafeti açık mavi renktir.

Kevser nehri, ağacın kökünde bulunan siyah renk bir alan olarak betimlenmiştir. Kevser nehrinin üst kısmında gri köklü bir ağaç mevcuttur. Ağacın yanında iki tane kırmızı, mor çiçekli ve yeşil yapraklı ot kümeleri vardır.

Fotoğraf 89. Hz. Muhammed ve Hz. Ali Yukarısında Yer Alan Ağaç Detayı

Ağaçta yeşil yaprakların arasında kırmızı narlar ve farklı renklerde başka meyvelerin de olduğu görülmektedir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.27. Hz. Yunus'un Balığın Karnından Kurtulması

Minyatürlü alan ebadı: 262 x 402 mm

Varak numarası: 27b

Minyatürünün Konusu: Hz. Yunus bir gemiye biner. Üç gün sonra gemiye büyük bir balık saldırır. Gemideki yaşlı bir gemici, gemide bir suçlu olduğunu ve bu kişiyi denize atarlarsa geminin kurtulacağını söyler. Bunun üzerine Hz. Yunus, suçlunun kendisi olduğunu ifade eder. Ancak gemideki kavim, onun bu itirafını kabul etmez. Kavim, suçlunun kendileri olabileceğini düşünerek balığın önüne atlayacaklarını ve kim suçluysa balığın onu yutacağını söyler. Sonuç olarak hepsi suya atlar ve balık Hz. Yunus' u yutar. Hz. Yunus, kırk gün boyunca balığın karnında kalır. Sayfanın fal açıklamasında, kişinin falına balığın karnındaki Hz. Yunus Peygamberin geldiği ifade edilmiştir. Bu fal, kişinin beklemediği bir yerden dileğinin gerçekleşeceği şeklinde yorumlanmaktadır¹⁰³.

Fotoğraf 90. Hz. Yunus'un Balığın Karnından Kurtulması

¹⁰³ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.86.

Fotoğraf 91. Hz. Yunus Detay

Minyatürlü alanda Hz. Yunus'un balığın karnından kurtulması yer almaktadır. Hz. Yunus, balığın karnından çıkarken tasvir edilmiştir. Ağız açık balığın gözleri altın, gövdesi ise siyah renktedir. Hz. Yunus; siyah sakallı ve bıyıklı, başında ateşten hâle ile çizilmiştir. Balığın ağzından çıkan kısmında vücudu çıplak resmedilmiştir. Sağ tarafında büyük bir ot kümesi yer alır. Ot kümesinin yaprakları yeşil, çiçekler beyaz renktir. Beyaz renkli çiçeklerin iç kısmı sarı ile boyanmıştır.

Fotoğraf 92. Hz. Yunus'un Balığın Karnından Kurtulması Detay

Hz. Yunus'u balığın karnından kurtaran melek, gökyüzünden aşağıya doğru eğilirken betimlenmiştir. Meleğin başında altın ve beyaz renklere bir başlık vardır. İç kıyafeti turuncu, dış kıyafeti ise lacivert renktir. Dış kıyafetin üzerinde altınla işlenmiş tezyinat yer almaktadır. Belindeki beyaz renk kuşak omzundan aşağı sarmaktadır. Meleğin kanatları kırmızı, sarı ve mor renklere olup sarı kısımlarda benekler vardır. Hz. Yunus'un solunda, gri gövdeli ve yeşil yapraklı bir ağaç resmedilmiştir. Ağacın

bir kısmı çizilmiştir. Gökyüzü altın, zemin gri renge boyanmıştır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.28. Hz. Muhammed'in Türbesi

Minyatürlü alan ebadı: 263 x 497 mm

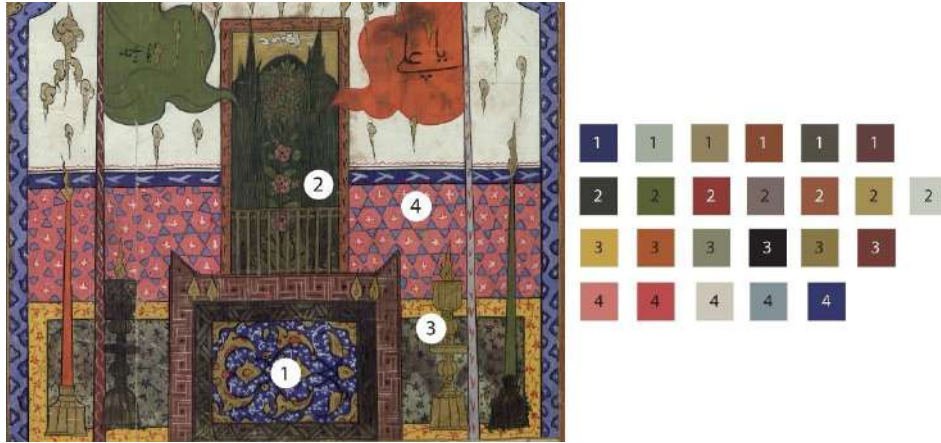
Varak numarası: 28b

Minyatürünün Konusu: Minyatürde Hz. Muhammed'in Türbesi resmedilmiştir. Hz. Muhammed'in Türbesi isimli eserin fal açıklamasında, kişinin falına Hz. Muhammed (s.a.v.) gelmiştir. Bu fal huzurun, ihtiyaçların giderilmesi ve zenginlik anlamına gelmektedir¹⁰⁴.

Fotoğraf 93. Hz. Muhammed'in Türbesi

¹⁰⁴ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.130.

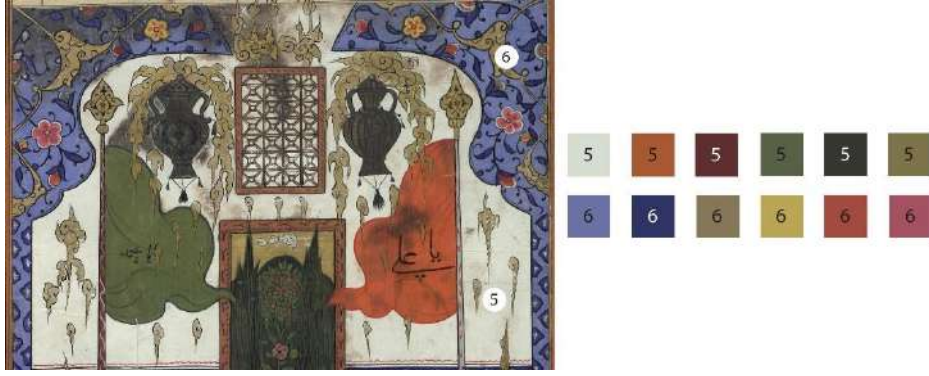

Fotoğraf 94. Hz. Muhammed'in Türbesi Detay.

Minyatürlü alanda Hz. Muhammed'in türbesi betimlenmiştir. Hz. Muhammed'in türbesi dikdörtgen formda tasarlanmıştır. Dikdörtgen formun en içteki lacivert renkli alan rumi, goncagül motifi ve yaprak motifiyle tezyin edilmiştir. Dikdörtgen formu çerçeveleyen geometrik bir geçme bulunmaktadır. Bu geçmenin zemini kahverengidir.

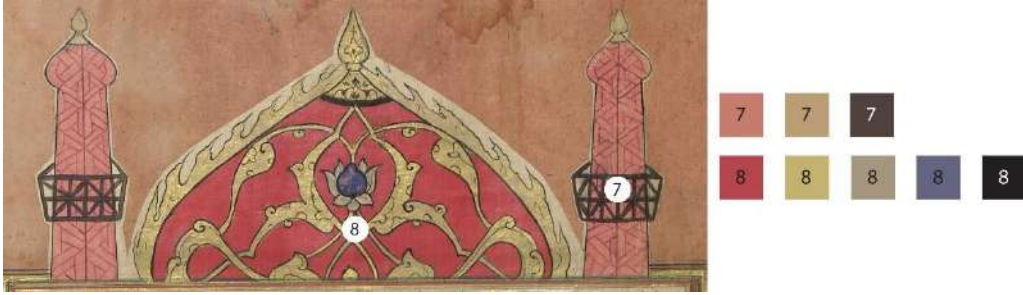
Türbenin zemininde yeşil ve sarı renkli halı vardır. Halının iç alanı yeşil; kenar bordür sarı renk hatai grubu motifleriyle bezenmiştir. Bu alanlardaki motifler çift tahrir tekniği ile boyanmıştır. Türbenin sağında, solunda mumlar ve meşaleler yer almaktadır.

Halının üzerindeki duvar zemini pembe renktir. Üzerinde beyaz ve açık mavi renk ile bezenmiş geometrik geçmeler bulunmaktadır. Geçmelerin ortasında dikdörtgen bir pencere yer alır ve bu pencereden selvi ağaçları, ot kümeleri görülmektedir.

Fotoğraf 95. Hz. Muhammed'in Türbesi'nin Yukarısı Detay

Türbenin yukarısında iki adet bayrak bulunmaktadır. Bayraklardan biri turuncu, diğeri yeşil renktedir. Bayrağın yukarısında vazolardan çıkan ateşler betimlenmiştir. Köşebentler rumi ve hatai grubu motifleriyle tezyin edilmiştir. Köşebentlerin zemini açık mavi renktir.

Fotoğraf 96. Cetvelin Dışında Yer Alan Minare Detayı

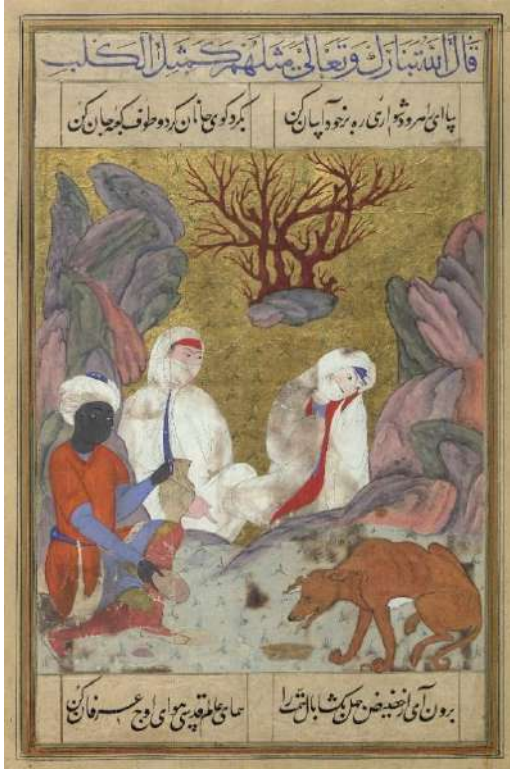
Cetvelin dışarısında iki minare ve kubbe yer almaktadır. Minarelerin zemini pembe ve kahverengidir. Minareler geometrik geçmeler ile bezenmiştir. Kubbe zemini kırmızı renkte olup üzerinde rumi ve hatai motifi vardır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.29. Mecnun ve Köpek

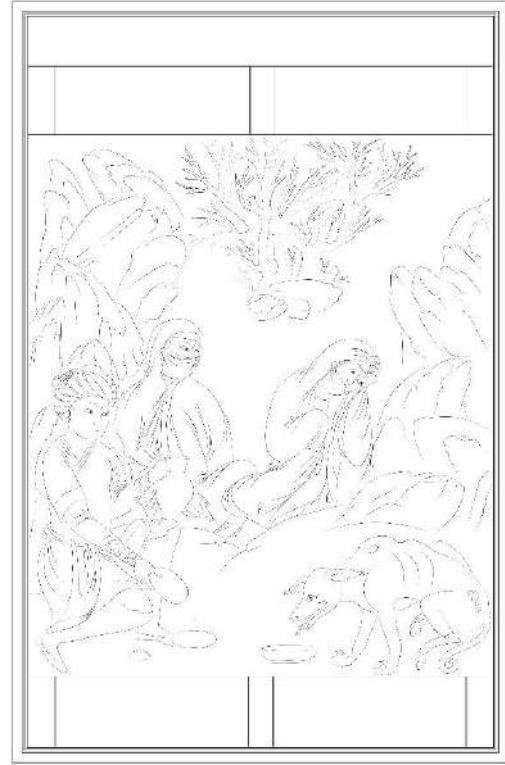
Minyatürlü alan ebadı: 263 x 407 mm

Varak numarası: 29b

Minyatürünün Konusu: Mecnun şair olarak bilinmektedir. İmkânsız aşk yüzünden aklını kaybetmiş ve bir köpekle arkadaşlık yapmıştır. Beraber çöllerde yaşamışlardır. Sayfanın fal açıklamasında, kişinin falına Mecnun gelmiştir. Bu fal kişinin niyetinin uğurlu olmadığını ve zorluk, sıkıntı çekeceğini göstermektedir¹⁰⁵.

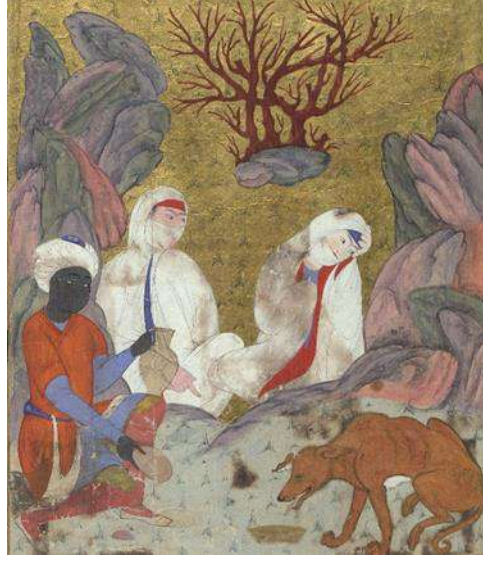

Fotoğraf 97. Mecnun ve Köpek

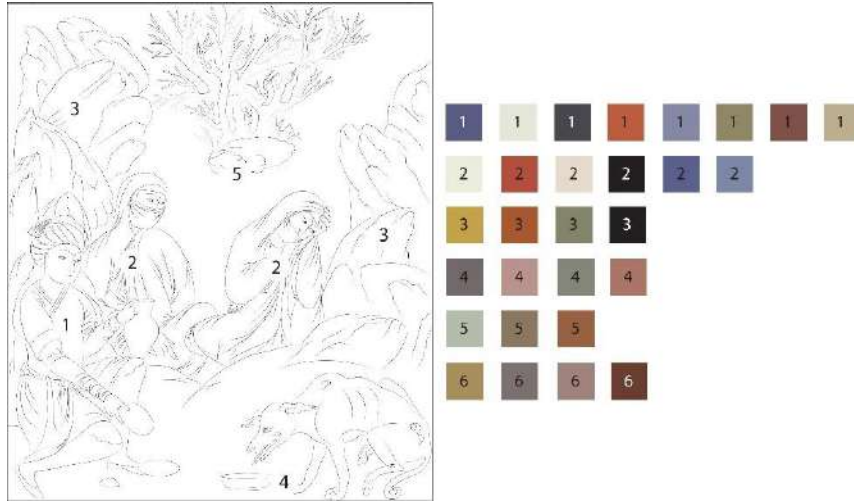

Çizim 27. Mecnun ve Köpek Çizimi.

¹⁰⁵ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.226.

Fotoğraf 98. Mecnun ve Köpek Detayı

Çizim 28. Mecnun ve Köpek Detayı.

Mecnun siyah tenli genç bir erkek olarak tasvir edilmiştir. Başında beyaz renkte sarık vardır. İç kıyafeti açık mavi, dış kıyafeti turuncu renktedir. Mecnun bir elinde testi tutmakta, diğer eliyle köpeğe doğru ekmek uzatmaktadır. Mecnun'un yanında beyaz çarşaf giymiş iki tane kadın figürü görülmektedir. Kadınlardan birinin iç kıyafeti kırmızı, diğeri lacivert renktedir.

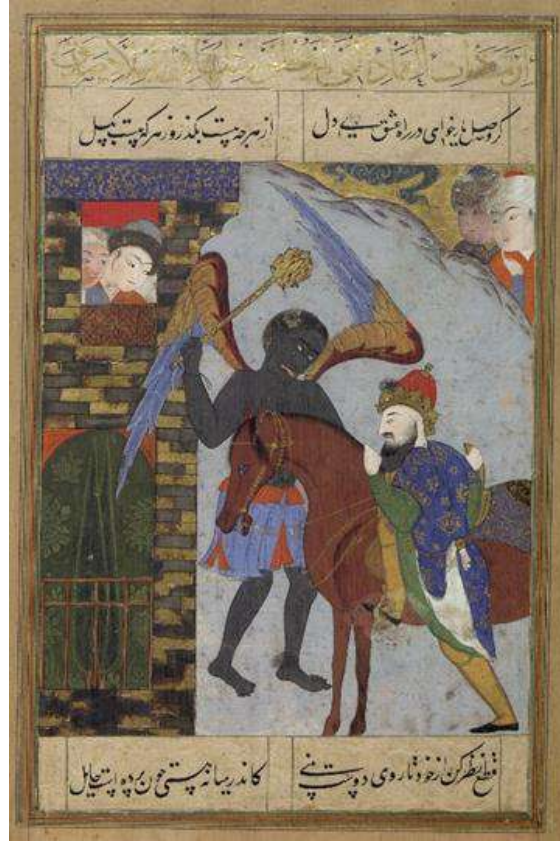
Kayaların rengi mavi, pembe, eflatun ve gridir. Kayarların sınır çizgilerine siyah tahrir çekilmiştir. Figürlerin yukarısında kayadan çıkan kahverengi gövdeli kuru bir ağaç bulunmaktadır. Zemin altın ile boyanmıştır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.30. Cehennem

Minyatürlü alan ebadı: 262 x 407 mm

Varak numarası: 30b

Minyatürünün Konusu: Minyatürün konusu cehennemdir. Eserde cehennem sayfasının fal açıklamasında kişinin tuttuğu niyet hayırlı değildir. Bu falda haram lokmadan uzak durman gerektiği ve yanlış işler yapmaman gerektiği söylenmektedir¹⁰⁶.

Fotoğraf 99. Cehennem

¹⁰⁶ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.182.

Fotoğraf 100. Cehennem Detay

Minyatürlü alanda cehennem sahnesi tasvir edilmiştir. Siyah tenli betimlenmiş bir melek figürü yer almaktadır. Melek, turuncu ve açık mavi tonlarında bir etek ile betimlemiştir. Kanatları kahverengi, altın ve mavi renktedir. Elinde altınla boyanmış sopa bulunmaktadır. At üzerine binmeye çalışan figürün şapkası kırmızı ve altın renktir. Bu figür uzun sakallı, bıyıklı olarak resmedilmiştir. Figürün iç kıyafeti yeşil, dış kıyafeti lacivert renktedir. Dış kıyafetinin üzeri hatai grubu motifleri ile bezenmiştir. Sarı renkte pantolonu vardır.

At kahverengi tonlarında renklendirilmiştir. Figürlerin yan tarafında siyah ve altın renkteki tuğlalarla inşa edilmiş bir duvar vardır. Duvarın penceresinden yeşil ot kümeleri ve selvi ağaçları görülmektedir. Yukarıda yer alan duvarın penceresinden iki insan figürü dışarıya bakmaktadır. Duvarın en üst kısmının zemini lacivert renk olup üzeri hatai grubu motifleri ile bezenmiştir.

Fotoğraf 101. Meleğin Yukarısında Yer Alan Bulut Motifleri ve İnsan Figürleri Detay

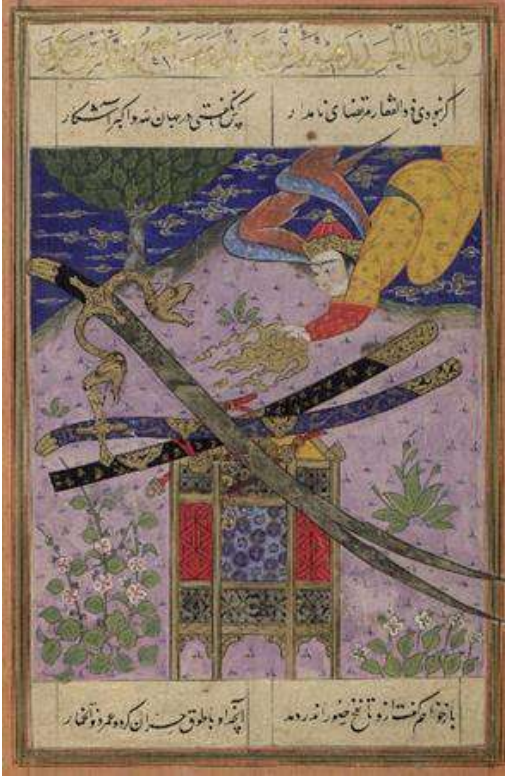
Tepelerin arkasından sarıklı iki insan figürü aşağı doğru bakmaktadır. Gökyüzü altındır. Gökyüzünde gri renkte bulut motifi tasarımı görülmektedir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.31. Zülfikar

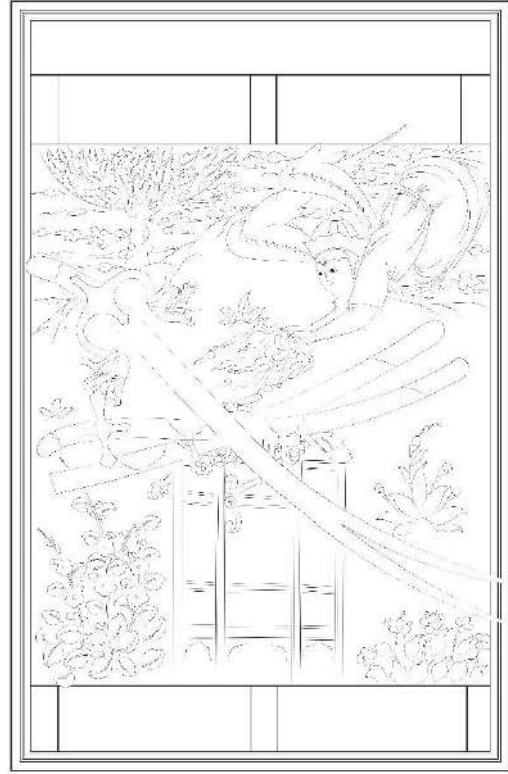
Minyatürlü alan ebadı: 260 x 404 mm

Varak numarası: 31b

Minyatürünün Konusu: Zülfikar, Hz. Ali'nin kılıcıdır. İslam dinini Zülfikar ile kabul etmiştir. Savaşlarda Zülfikar ile savaşıp galipler elde etmiştir. Zülfikar sayfasının fal açıklamasında kişinin falına Hz. Ali'nin kılıcı gelmiştir. Bu falda tuttuğun niyete devam et, dilediğine ulaşacaksın ve bundan sonraki hayatının mutluluk ile devam edeceği söylenmektedir¹⁰⁷.

Fotoğraf 102. Zülfikar

Çizim 29. Zülfikar Çizimi

¹⁰⁷ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.148.

Fotoğraf 103. Zülfikar Detay

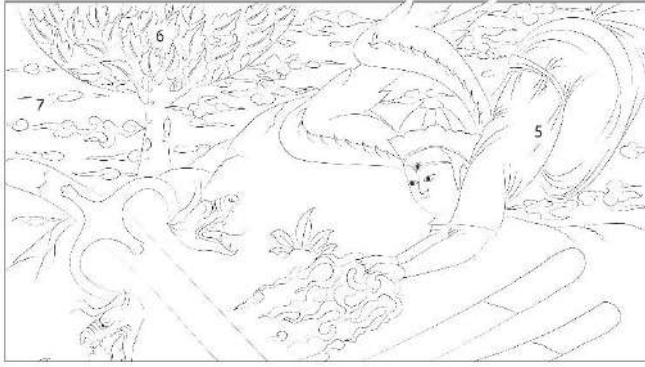
Çizim 30. Zülfikar Çizim Detayı

Minyatürlü alanda taht üzerinde Hz. Ali'nin kılıcı olan Zülfikar tasvir edilmiştir. Tahtın ön kısmı üç bölümlü tasarlanmış, bu alanların içerisi altın, açık mavi ve kırmızı zemin renkleri ile boyanmıştır. Açık mavi zeminde geometrik süslemeler görülmektedir. Kırmızı renkli zeminde üçgen geometrik desenler ile bezenmiştir. Altın zeminde ise rumi ile tezyin edilmiştir. Tahtın iç kısmı sarı renktir. Taht üzerinde yer alan zülfikar kılıç kahve tonlarındadır. Kılıcın balçak kısmı altın olup ejderha başları bulunmaktadır. Topuz kısmı altın, kapza kısmı siyah renktir.

Zemin pembe renktir. Zeminde beyaz ve pembe renk çiçekli, yeşil yapraklı ot küme tasarımları yer almaktadır.

Fotoğraf 104. Zülfikar'ın Yukarısında Yer Alan Melek Figürü Detay.

Çizim 31. Zülfikar'ın Yukarısında Yer Alan Melek Figürü Detay Çizimi

Gökyüzünden aşağıya doğru uzanan, elinde ateş bulunan bir melek figürü tasvir edilmiştir. Melek figürünün iç kıyafeti kırmızı, dış kıyafeti iyice sarı renktedir. Mavi renkte bir kemeri bulunmaktadır. Kanatları kırmızı ve mavi renktedir. Dağların arkasında ağaç tasarımı görülmektedir.

Ağaç tasarımının gövdesi kahve tonlarında, yaprakları yeşil renktedir. Gökyüzünün zemini lacivert renktir. Gökyüzünde altın ile boyanmış bulut tasarımları görülmektedir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.32. Hz. Zekeriya'nın Ölümü

Minyatürlü alan ebadı: 263 x 403 mm

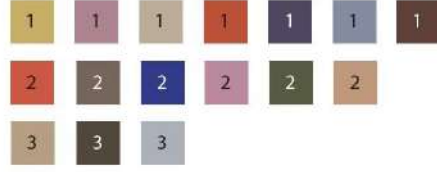
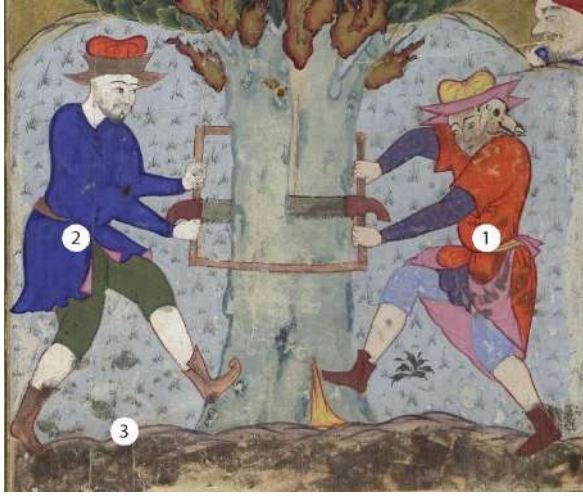
Varak numarası: 32b

Minyatürünün Konusu: Hz. Zekeriya'yı öldürmek için peşine kralın askerleri düşer. Hz. Zekeriya ağaçtan kendisini gizlemesini ister. Ağaç ikiye ayrılır ve Hz. Zekeriya içeriye girer. Kıyafetinin ucu dışarda kalmıştır. Şeytan askerlere işaret ederek Hz. Zekeriya'nın yerini gösterir ve Hz. Zekeriya'yı askerler testereyle keserek şehit ederler. Sayfasının fal açıklamasında, uğursuzluk ve huzursuzluk olduğu söylenmektedir¹⁰⁸.

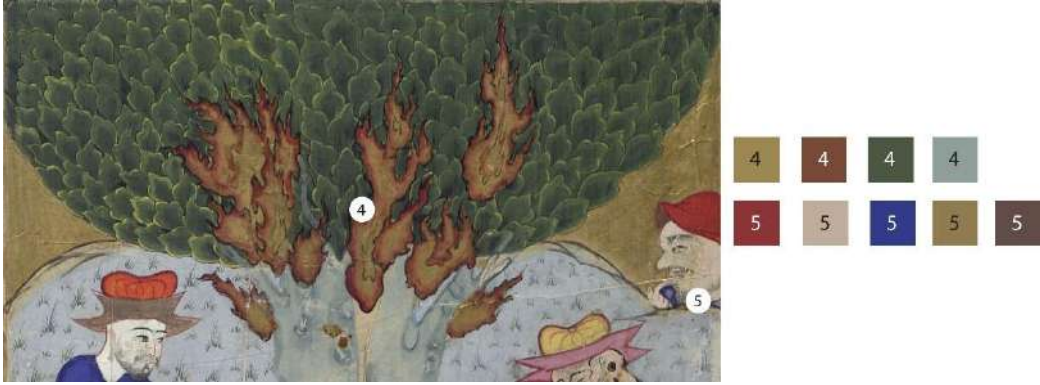
Fotoğraf 105. Hz. Zekeriya'nın Ölümü

¹⁰⁸ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.112.

Fotoğraf 106. Hz. Zekeriya'nın Ölümü Detay

Minyatürlü alanda Hz. Zekeriya'nın ölümü betimlenmiştir. Hz. Zekeriya gri renkteki ağaç gövdesine saklanmış, sarı renkte kıyafetin ucu görülmektedir. Hz. Zekeriya'yı öldürmek için ağacı kesen iki tane insan figürü vardır. İnsan figürlerinden biri sakallı diğeri sakalsızdır. İkisinin başında şapka vardır. Sakallı figürün şapkası turuncu ve pembe renginde; sakalsız figürün şapkası pembe ve sarı renktir. Sakallı figürün kıyafeti lacivert, pantolonu yeşil renkte olduğu görülmektedir. Sakallı figürün ayakkabıları pembe renktir. Sakalsız figürün yüzü, köpek yüzü ile birleştirilerek tasvir edilmiştir. Sakalsız figürün iç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti turuncu renktedir. Sakalsız figürün pantolonu açık mavi, ayakkabıları kahverengi renkte betimlenmiştir.

Fotoğraf 107. Zekeriya'nın Saklandığı Ağaç Detayı

Hz. Zekeriya'nın baş kısmında bulunan hâle ağacın dallarında ateş olarak çıkmaktadır. Ağacın yaprakları yeşil tonlardadır.

Zemin eflatun ve mavi renktedir. Tepeler eflatun renkte boyanarak, siyah renkte tahrir çekilmiştir. Açık mavi zeminde yeşil renkte küçük ot kümeleri bulunmaktadır. Gökyüzü zemini altındır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.33. Hz. Ali'nin Düşmanı Öldürmesi

Minyatürlü alan ebadı: 263 x 403 mm

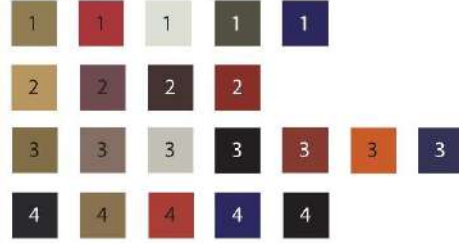
Varak numarası: 33b

Minyatürünün Konusu: Minyatürde Hz. Ali'nin savaş esnasında düşmanı öldürmesi resmedilmiştir. Sayfanın fal açıklamasında, kişinin falına Hz. Ali gelmiştir. Bu falda tuttuğun niyet gayet uğurludur. Kişinin girdiği savaşta düşmanların yenileceği ve büyük bir servet kazanacağı söylenmektedir¹⁰⁹.

Fotoğraf 108. Hz. Ali'nin Düşmanı Öldürmesi

¹⁰⁹ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.141.

Fotoğraf 109. Hz. Ali'nin Düşmanı Öldürmesi Detay

Minyatürlü alanda Hz. Ali, düşmanı öldürürken betimlenmiştir. Hz. Ali'nin yüzü peçe ile örtülü olup başında sarık olduğu görülmektedir. Başını saran ateşten bir hâle mevcuttur. Hz. Ali'nin iç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti yeşil renktedir. Hz. Ali'nin bindiği at krem renk ve üzerinde kırmızı benekleri vardır.

Düşman, Hz. Ali'nin kılıcıyla ikiye ayrılırken tasvir edilmiştir. Figürün altın ve kahve tonlarında başlığı görülmektedir. Figürün iç kıyafeti eflatun, dış kıyafeti ise turuncu renktedir. Belinde oklarını koyduğu çantası vardır. Düşmanın bindiği atın üzerine siyah, altın, lacivert ve kırmızı renkte bir örtü örtülmüştür.

Fotoğraf 110. Hz. Ali'nin Yukarısındaki Gökyüzü Detayı

Gökyüzünden aşağı doğru inen bir melek figürü tasvir edilmiştir. Melek figürünün başında altın ve beyaz tonlarında bir şapka bulunmaktadır. Başını saran

ateşten bir hâle olduğu görülmektedir. Melek figürünün iç kıyafeti sarı, dış kıyafeti lacivert renktedir. Dış kıyafetinin üzerinde altın ile boyanmış bezemeler yer almaktadır. Belinde penç motifi ile tezyin edilmiş bir kemer bulunmaktadır. Kanatları, kırmızı ve mavi renktir.

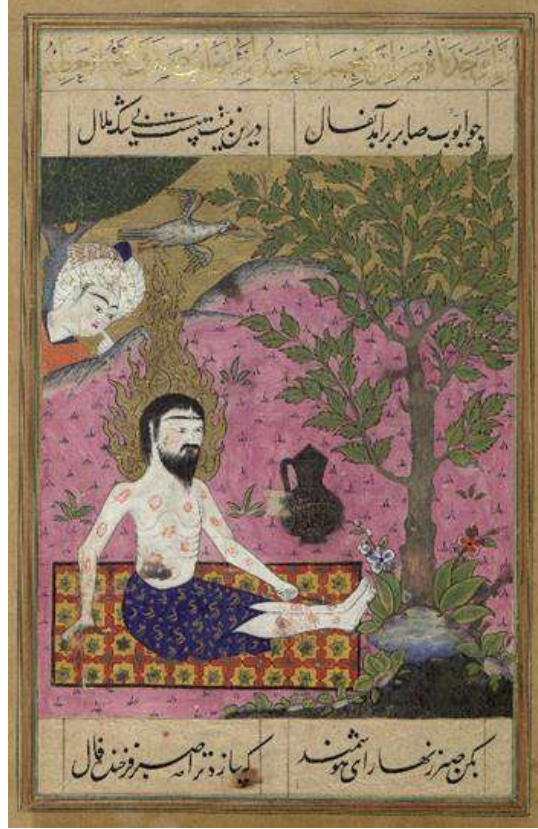
Gökyüzünün zemini laciverttir. Dağların zemini ise yeşil ve eflatun renk ile boyanmıştır. Tepelerin arkasında üç insan figürü görülmektedir. Figürlerin başlıkları altın ve gri tonlarda renklendirilmiştir. Figürlerin ikisi sakallı, biri sakalsızdır. Kıyafetleri turuncu, lacivert ve sarı renktedir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.34. Hz. Eyyüb

Minyatürlü alan ebadı: 258 x 411 mm

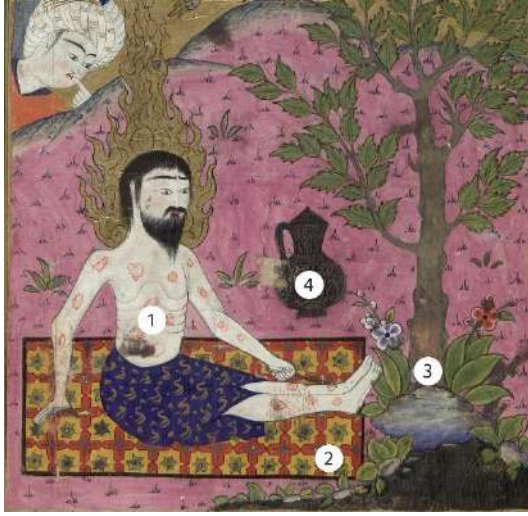
Varak numarası: 34b

Minyatürünün Konusu: Minyatürde, Hz. Eyyüb'ün yedi yıl boyunca vücudunda bulunan yaralara sabır gösterdiği anlatılmaktadır. Eserde Hz. Eyyüb sayfasının fal açıklamasında, kişinin falına Hz. Eyüp gelmiştir. Bu fal ne uğurlu ne de uğursuzdur. Kişinin kaygılarını ve üzüntüsünü yüreğinden çıkarması gerektiği söylenmektedir¹¹⁰.

Fotoğraf 111. Hz. Eyyüb

¹¹⁰ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.90.

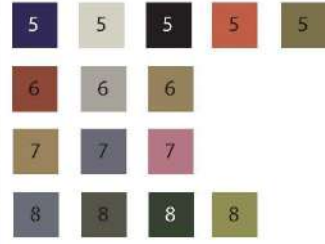
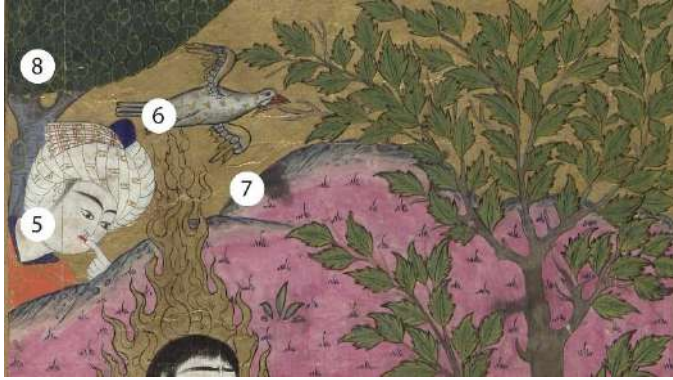

Fotoğraf 112. Hz. Eyyüb Detay

Minyatürlü alanda Hz. Eyyüb halının üzerinde ayaklarını uzatarak otururken betimlenmiştir. Hz. Eyyüb siyah saçlı, sakallı ve bıyıklı olarak tasvir edilmiştir. Hz. Eyyüb'ün başını saran ateşten bir hâle vardır. Hz. Eyyüb'ün vücudunda ki yaralar kırmızı renkte resmedilmiştir. Bel ve diz kapağı arası lacivert renk kıyafeti vardır. Eteğin üzeri altın ile boyanarak bezenmiştir.

Hz. Eyyüb'ün oturduğu halının üzeri kırmızı, yeşil ve sarı renk geometrik tasarım ile bezelidir. Hz. Eyyüb'ün yanında kahverengi bir ibrik görünmektedir. İbriğin üzeri hatai grubu motifile bezenmiştir.

Hz. Eyyüb'ün ayak ucunda lacivert renk bir kaya vardır. Kayanın üzerinden mavi ve turuncu renk çiçek ile yeşil yapraklı ot kümesi çıkmaktadır. Ayrıca bu kayanın arkasında bir ağacın çıktığı da görülmektedir. Ağacın gövdesi kahverengi, yaprakları ise yeşil renktedir. Pembe renk zeminli alanda kayanın alt kısmından gri renktir.

Fotoğraf 113. Hz. Eyyüb'ün Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı.

Gökyüzünde dağların arkasından aşağıya doğru bakan bir insan figür betimlenmiştir. İnsan figürünün başında beyaz renk sarık vardır. Kıyafeti ise turuncu renktedir. Figürün yukarısında kuş ve ağaç olduğu görülmektedir. Gökyüzü zemini altın ile boyanmıştır. Havada uçarken betimlenmiş kuş beyaz renkte olup üzerinde turuncu renkte benekler vardır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.35. Mecnun Kâbe'de

Minyatürlü alan ebadı: 258 x 403 mm

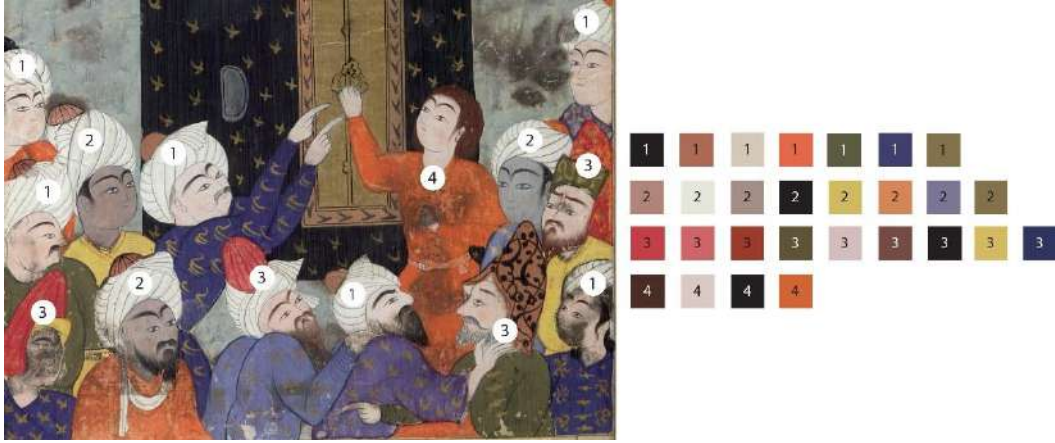
Varak numarası: 35b

Minyatürünün Konusu: Mecnun imkânsız aşkından dolayı delirmiştir. Babası onu dua ile iyi olacağını düşündüğü için onu ikna ederek Kâbe'ye götürmüştür. Sayfanın fal açıklamasında, kişinin falına Kâbe gelmiştir. Bu fal kişinin huzur bulacağı ve dilediğine kavuşacağı söylenmektedir¹¹¹.

Fotoğraf 114. Mecnun Kâbe'de

¹¹¹ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.227.

Fotoğraf 115. Mecnun Kâbe’de Detay

Minyatürlü alanda Mecnun, Kâbe’nin yanında kahverengi saçlı ve turuncu renk kıyafetli olarak tasvir edilmiştir. Mecnun’un çevresinde, on üç erkek figürü yer almaktadır. Bu figürlerden on tanesi sarıklı, üçü ise şapkalıdır. Erkek figürlerinden üçü esmer tenli, on tanesi ise açık tenli olarak çizilmiştir. Figürlerin kıyafetleri açık mavi, mavi, yeşil, turuncu ve sarı renktedir ve üzerleri altın ile tezyin edilmiştir.

Fotoğraf 116. Kâbe Detay

Kâbe’nin kapısı altın, kenar bordürü açık kahverengidir. Siyah renk Kâbe örtüsü üzeri altın ile tezyinatlıdır. Kâbe’nin üst kısmı açık mavi ile boyanmış olup bu bölüm kırmızı renk motiflerle tezyin edilmiştir. Kâbe’nin kuzeybatı duvarının orta üst kısmında yer alan altın oluk, ejderha başı figürü ile resmedilmiştir.

Zemin açık mavi, tepeler ise eflatun ile renklendirilmiştir. Gökyüzü ise tamamen altınla boyanmıştır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.36. Hz. Yusuf'un Zindana Atılması

Minyatürlü alan ebadı: 267 x 409 mm

Varak numarası: 36b

Minyatürünün Konusu: Hz. Yusuf köle olarak satılmıştır. Efendisinin karısı Züleyha, Hz. Yusuf'a eğer onla beraber olmazsa onu hapse attıracağını söylemiştir. Hz. Yusuf ta hapse atılmayı tercih etmiştir. Hz. Yusuf ile üç delikanlı daha hapse girer. Bu delikanlılar, Hz. Yusuf'a rüyalarını anlatmaktadır. Sayfanın fal açıklamasında, kişinin falına Hz. Yusuf gelmiştir. Bu falda kişi niyetine eğer sabretmezse işlerinde başarısızlığa uğrayacağı söylenmektedir¹¹².

Fotoğraf 117. Hz. Yusuf'un Zindana Atılması

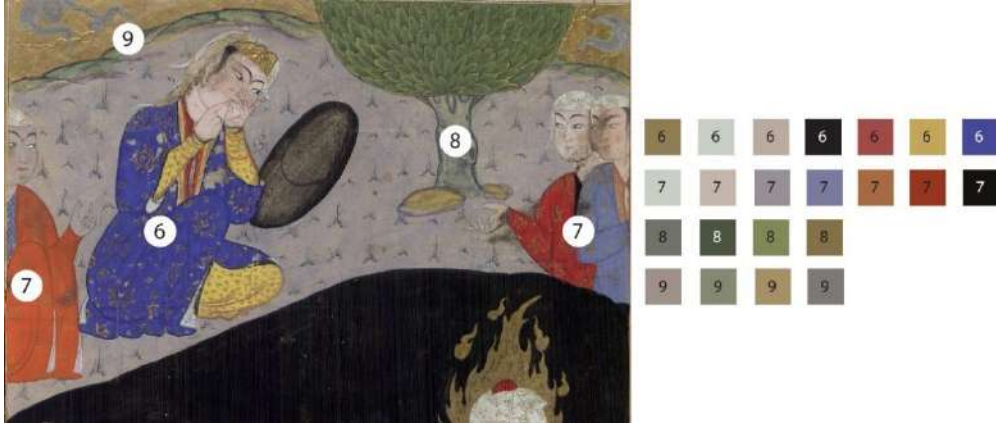
¹¹² Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.77.

Fotoğraf 118. Hz. Yusuf'un Zindana Atılması Detay

Hz. Yusuf, zindanda diğer mahkûmlarla konuşurken tasvir edilmiştir. Hz. Yusuf, bağdaş kurmuş bir şekilde resmedilmiş olup bir eli dizinin üzerinde, diğer eli ise avcu açık olarak betimlenmiştir. Başında altınla renklendirilmiş bir hâle bulunmaktadır. Beyaz renkte bir sarığı, kırmızı renkte bir takkesi vardır. Sarığın beyaz kısmı altınla tezyin edilmiştir. Üzerinde turuncu bir iç kıyafet, yeşil renkte bir dış kıyafet yer almaktadır. Her iki kıyafetin üzerinde hatai grubu motifleriyle süslenmiştir. Belinde siyah bir kemer bulunmaktadır. Bu kemer altınla boyanmış, penç motifleriyle bezenmiştir. Hz. Yusuf'un oturduğu halının iç kısmı mavi renkte ve sarı bordür ile çerçevelenmiştir. Halının mavi kısmı, hatai grubu motifleriyle süslenmiştir. Bu süslemeler altınla renklendirilmiştir. Sarı bordür kısmı ise penç ve bulut motifleriyle bezeli olup bezeme bordo renkte boyanmıştır. Hz. Yusuf'un dizinin yanında altından bir kâse, halının üst köşesinde ise altınla boyanmış bir tepside ibrik yer almaktadır.

Hz. Yusuf'a soru sorar şekilde betimlenmiş üç erkek figürü bulunmaktadır. Bu figürler, boyunlarından birbirine zincirle bağlanmışlardır. İki figür şapka giymekte, biri ise başı açık olarak tasvir edilmiştir. Şapkalar, beyaz ve mavi renge boyanmıştır. Yan yana oturan bu üç figürden ortada bulunanın siyah sakalı ve bıyığı vardır. Figürlerin üzerlerinde üst kıyafet ve pantolon bulunmakta olup kıyafetlerde yeşil, kırmızı, mavi, kahverengi ve beyaz renkler kullanılmıştır. Zindanda resmedilen Hz. Yusuf ve mahkûmlar sahnesinin zemini siyah renkle boyanarak diğer zeminden ayrılmıştır.

Fotoğraf 119. Hz. Yusuf'un Yukarısında ki İnsan Figürleri Detay

Eflatun renkli zeminde dört kadın figürü yer almaktadır. Bu figürlerden, başında altın bir taç bulunan kişi Züleyha'dır. Züleyha birleşik kaşlı, altın küpeli ve dizlerinin üzerinde oturmuş bir şekilde, elleri çenesinde düşünceli olarak betimlenmiştir. Züleyha, kırmızı ve sarı renkte iç kıyafet, mavi renkte bir kıyafeti vardır. Dış kıyafeti, hatai grubu motifleriyle süslenmiş ve bu süslemeler altınla boyanmıştır.

Diğer kadın figürleri de dizlerinin üzerinde oturmuş, Züleyha'ya doğru dönük ve konuşuyor gibi resmedilmiştir. Kadınların başlarında beyaz eşarplar bulunmaktadır. İç kıyafetlerinde açık mavi, siyah ve sarı; dış kıyafetlerinde ise turuncu, kırmızı ve açık mavi renkler kullanılmıştır.

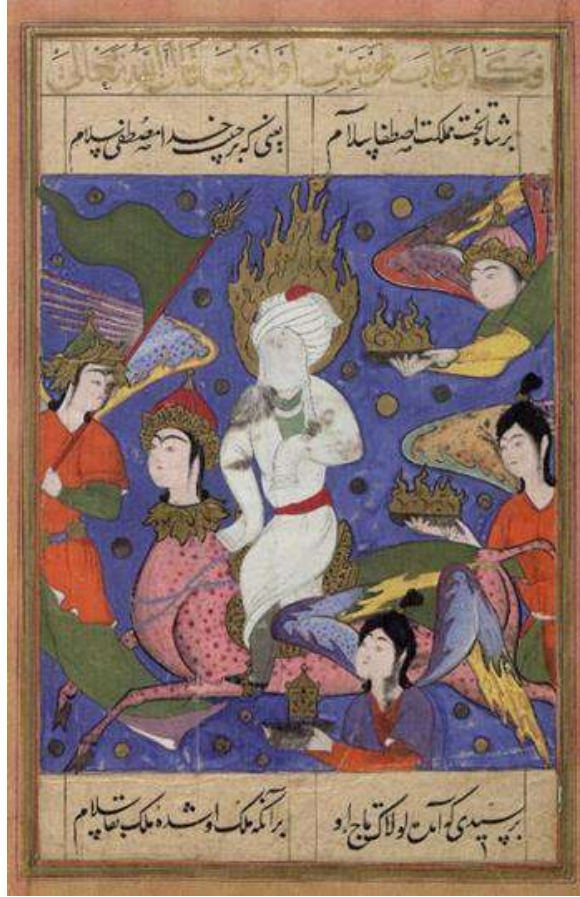
Kadın figürlerinin bulunduğu zemin eflatun renkte boyanmıştır. Bu zeminde küçük ot kümeleri ve büyük bir ağaç yer almaktadır. Ağacın gövdesi gri tonlarında, yaprakları ise yeşil renktir. Tepeler açık yeşil olup gökyüzü altınla renklendirilmiştir. Gökyüzünde gri tonlarında bulut motifleri de görülmektedir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.37. Miraç

Minyatürlü alan ebadı: 260 x 412 mm

Varak numarası: 37b

Minyatürünün Konusu: Minyatürde Hz. Muhammed 'in Miraca yükselmesi resmedilmiştir. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına Peygamberin Miracı gelmiştir. Bu fal kişiye mutluluk getirecek olup uğursuz talihi silinecektir ve sonra işlerinde büyük ilerlemeler olacaktır¹¹³.

Fotoğraf 120. Miraç

¹¹³ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.127.

Fotoğraf 121. Hz. Muhammed Detay

Minyatür sahnesinde Hz. Muhammed, dört melek figürü ile betimlenmiştir. Hz. Muhammed'in yüzü peçe ile örtülü, başında altınla boyanmış bir hâle bulunmaktadır. Başında beyaz ve kırmızı renkte bir sarık bulunmaktadır. İç kıyafeti yeşil, dış kıyafeti ise beyaz renktedir. Belinde kırmızı renkte bir kemer takılıdır. Pantolonu gri, ayakkabıları ise siyah renktedir.

Hz. Muhammed, atı Burak'ın üzerinde oturmaktadır. Burak insan başına sahip at figürüdür¹¹⁴. Başın üzerinde kırmızı ve altın renkli bir şapka bulunmaktadır. Şapkanın altın kısımları rumi motifleriyle süslenmiştir. Burak'ın boynunda yaprak motifleriyle tasarlanmış bir boyunluk yer almaktadır. Gövdesi pembe renkte ve üzerinde bordo renkte benekler vardır. Burak'ın sırtında yeşil bir örtü ve onun üzerinde altınla boyanmış bir eyer bulunmaktadır. Eyer, rumi motifleriyle süslenmiş ve süslemeler siyah renktedir.

¹¹⁴ Oktay Aslanapa, *Türk Sanatı*, s.854.

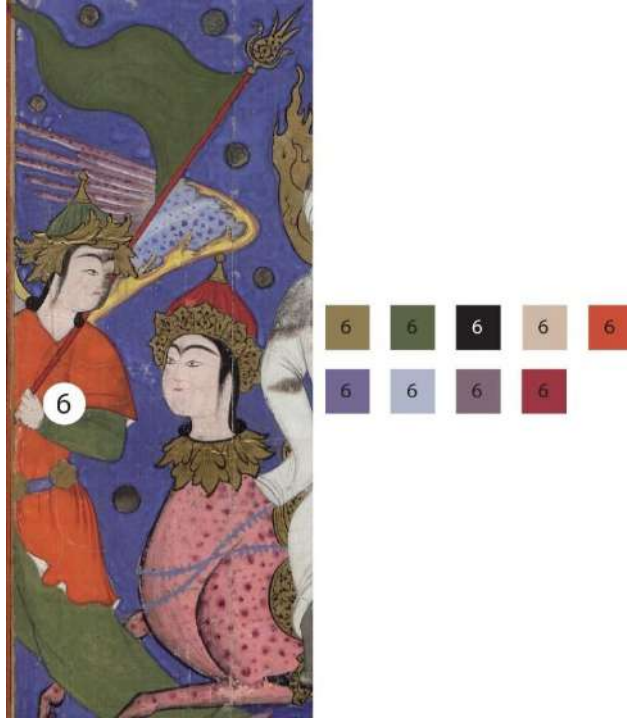

Fotoğraf 122. Hz. Muhammed'in Etrafındaki Melekler Detay

Melek figürlerinin yüz hatları benzer şekilde betimlenmiş; çekik gözlü, birleşik siyah kaşlı, küçük burunlu ve küçük ağızlıdır. En üstte yer alan melek figürü, elinde altın bir tepsi içinde ateşi Hz. Muhammed'e doğru uzatırken tasvir edilmiştir. Bu meleğin kanatları kırmızı, mor ve sarı renktedir. Başlığı pembe ve altın renktir; altın kısımlarında süslemeler yer almaktadır. İç kıyafeti sarı, dış kıyafeti ise yeşil renklidir.

En üstteki meleğin hemen altında bulunan melek de elindeki altın tepsi içerisindeki ateşi Hz. Muhammed'e doğru uzatırken resmedilmiştir. Siyah saçlı olan bu meleğin saçının bir kısmı bağlıdır. İç kıyafeti yeşil, dış kıyafeti ise turuncu renktedir. Belinde beyaz bir kemer bulunmaktadır.

En altta bulunan melek ise elinde tepsi içerisinde, altınla kaplanmış rumi motifli bir eşyayı Hz. Muhammed'e uzatırken betimlenmiştir. Bu meleğin kanatları mor, açık mavi ve sarı renktedir; açık mavi kısımlarda lacivert benekler yer almaktadır. İç kıyafeti turuncu, dış kıyafeti ise mor renktedir.

Fotoğraf 123. Hz. Muhammed'in Etrafındaki Melek Detayı

Diğer tarafta tek başına resimlenen melek figürü, elinde kırmızı saplı yeşil bayrakla tasvir edilmiştir. Meleğin kanatları sarı, açık mavi ve kırmızı renktedir; açık mavi olan kısımların üzerlerinde lacivert renk benekler yer almaktadır. Meleğin başlığı altın ve yeşil renkte olup yaprak motifi ile tezyin edilmiştir. Figürün iç kıyafeti yeşil, dış kıyafeti ise turuncu renktedir. Belinde mavi renkli bir kemer mevcuttur.

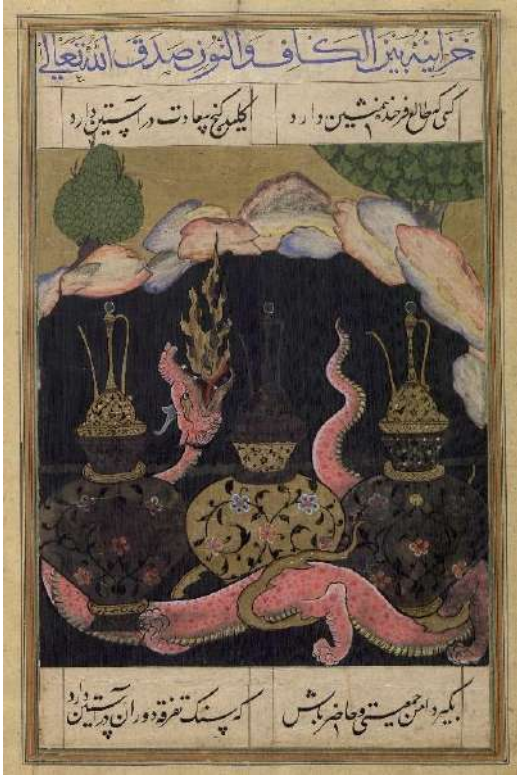
Miraç sahnesinin anlatıldığı zemin lacivert renktedir. Zeminde irili ufaklı atın renginde dairelerin olduğu görülmektedir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.38. Ejderhanın Mağarada Hazinesi Saklaması

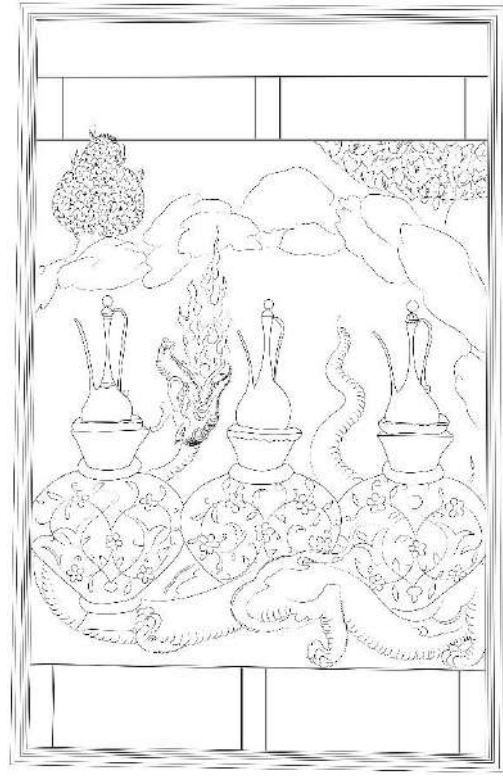
Minyatürlü alan ebadı: 268 x 409 mm

Varak numarası: 38b

Minyatürünün Konusu: Minyatürde, ejderhanın mağarada hazineleri saklaması resmedilmiştir. Sayfanın fal açıklamasında, kişi biraz sıkıntı çekecektir ancak bu zorluklara rağmen sonunda rahatlayacağı söylenmektedir. Kişi eğer niyeti için adım atarsa dileklerine kavuşacaktır¹¹⁵.

Fotoğraf 124. Ejderhanın Mağarada Hazinesi Saklaması

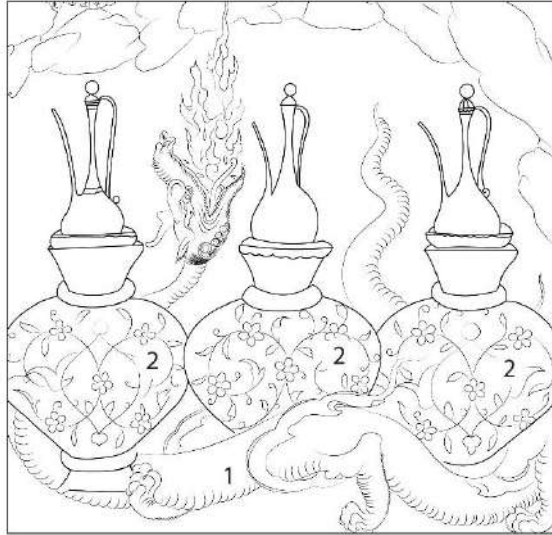

Çizim 32. Ejderhanın Mağarada Hazinesi Saklaması Çizimi

¹¹⁵ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.242.

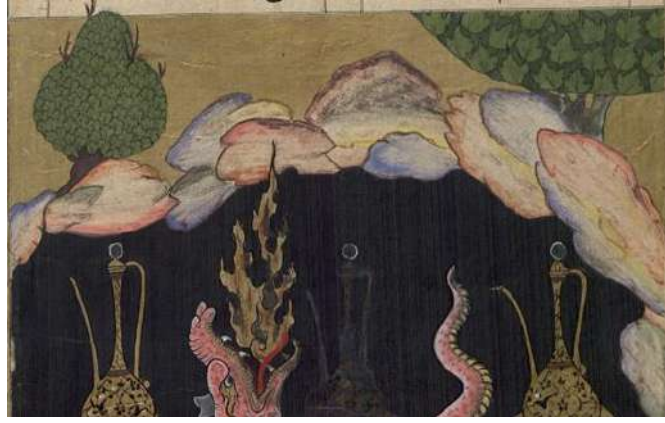

Fotoğraf 125. Ejderhanın Mağarada Hazinesi Saklaması Detayı

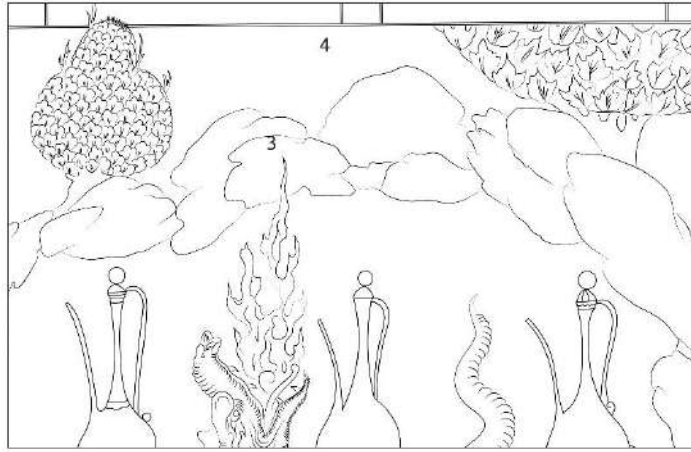

Çizim 33. Ejderhanın Mağarada Hazinesi Saklaması Detay Çizimi

Minyatürlü alanda, ejderhanın mağarada hazinesini saklaması tasvir edilmiştir. Mağara içerisi siyah renkle belirtilmiştir. Ağzı açık yukarı doğru ateş püskürten ejderha pembe renktedir. Üzerinde kırmızı ve mavi renkte benekler bulunmaktadır. Ejderha, üç küp saklamakta olup küplerin üzerinde birer ibrik yer almaktadır. Küplerin ve ibriklerin üzeri rumi ve hatai grubu motifleriyle süslenmiştir. Motiflerin renklendirilmesinde pembe, mavi, beyaz ve siyah renkler kullanılmıştır.

Fotoğraf 126. Ejderhanın Yukarısında Yer Alan Kayalar ve Ağaçlar Detayı

Çizim 34. Ejderhanın Yukarısında Yer Alan Kayalar ve Ağaçlar Detay Çizimi

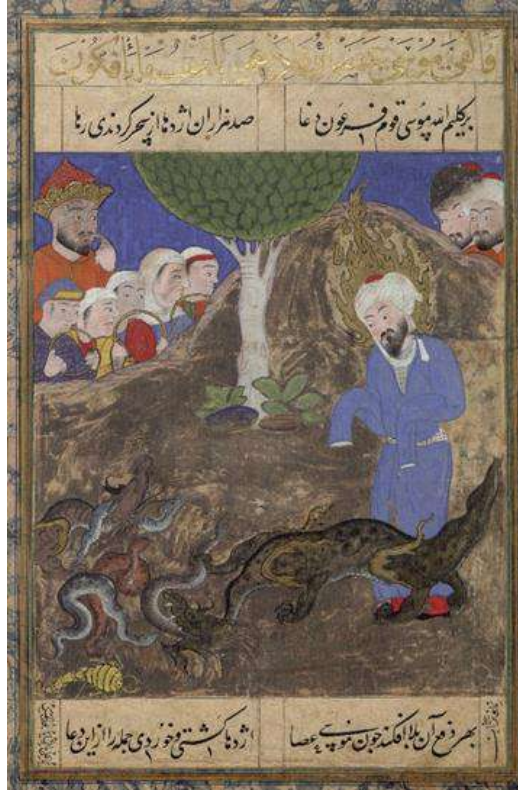
Mağaranın etrafını çevreleyen açık mavi, eflatun, sarı ve pembe renklerle kaya tasarımları yer almaktadır. Kaya tasarımlarının arasından gökyüzüne doğru iki adet ağaç çıkmaktadır. Ağaçların gövdeleri kahverengi, yaprakları ise açık ve koyu yeşil renktir. Gökyüzü ise altınla boyanmıştır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.39. Hz. Musa'nın Asasını Ejdere Dönüştürmesi Mucizesi

Minyatürlü alan ebadı: 258 x 400 mm

Varak numarası: 39b

Minyatürünün Konusu: Hz. Musa, Mısır halkını dine davet etmekle görevlendirilmiştir. Hz. Musa, Firavuna peygamberliğini açıkladığında Firavun inanmaz, sadece tanrının kendi olduğunu söyler ve bunun üzerine Hz. Musa'yı öldürülmesini emreder. Hz. Musa elindeki asayı yere atar ve asa dev bir ejdere dönüşür. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin niyeti gayet uğurludur. Kişiye mutluluk ve başarı getirecektir¹¹⁶.

Fotoğraf 127. Hz. Musa'nın Asasını Ejdere Dönüştürmesi Mucizesi

¹¹⁶ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.79.

Fotoğraf 128. Hz. Musa Detay

Minyatürlü alanda, Hz. Musa'nın asasını ejdere dönüştürmesi mucizesi tasvir edilmiştir. Hz. Musa'nın başının üzerinde altınla boyanmış bir hâle bulunmaktadır. Başında beyaz renkte bir sarık, kırmızı renkte takkesi yer almaktadır. İç kıyafeti beyaz, dış kıyafeti ise açık mavi renktir. Belinde beyaz bir kemer görülmektedir. Çorapları kırmızı, ayakkabıları ise siyah renktedir. Ayağının ucunda, asasının ejdere dönüşmüş hali resmedilmiştir. Ejderha koyu kahverengi olup üzerinde siyah benekler bulunmaktadır. Ejderhanın ağzına alırken resmedilen turuncu, kahverengi ve gri renklerde yılanlar vardır ve bir sarı akrep de görülmektedir. Zemin kahverengi tonlarıdır.

Fotoğraf 129. Hz. Musa'nın Yukarısındaki Gökyüzü Detayı

Hz. Musa'nın yanında büyük bir ağaç yer almaktadır. Ağacın gövdesi krem, yaprakları ise koyu ve açık yeşil tonlarındadır. Ağacın bir yanında iki erkek figür; diğer yanında ise dört kadın ve iki erkek figür bulunmaktadır. Yan yana duran iki erkek

figür, beyaz renkli sarığı olup birleşik kaşlı, çekik gözlü, siyah sakallı ve bıyıklı olarak tasvir edilmiştir. Bu figürlerden birinin kıyafeti turuncu renktedir.

Ağacın diğer yanında yer alan dört kadın figürünün başlarında beyaz birer eşarp bulunmaktadır. Kadın figürler büyük burunlu ve çekik gözlü olarak resmedilmiş, ellerinde altından daireler tutmaktadırlar. Kıyafetleri sarı, kırmızı, açık mavi, turuncu ve yeşil renklidir.

Erkek figürlerden biri, kadın figürlerin hemen yanında yer alırken, diğeri daha büyük bir şekilde tasvir edilmiştir. Kadın figürlerin yanında bulunan erkek figürün şapkası açık mavi ve sarı renkte; kıyafeti ise lacivettir. Lacivert kıyafetin üzeri altınla süslenmiştir. Büyük resmedilen erkek figür, kırmızı ve altın renkli bir başlık takmakta olup parmağını çenesine doğru götürürken betimlenmiştir. Çekik gözlü, sakallı ve bıyıklı olan bu figür, turuncu renkli kıyafetiyle resmedilmiş, kıyafetin üzeri altın ile tezyin edilmiştir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.40. Hz. Hüseyin Kербela ölünde

Minyatürlü alan ebadı: 263 x 406 mm

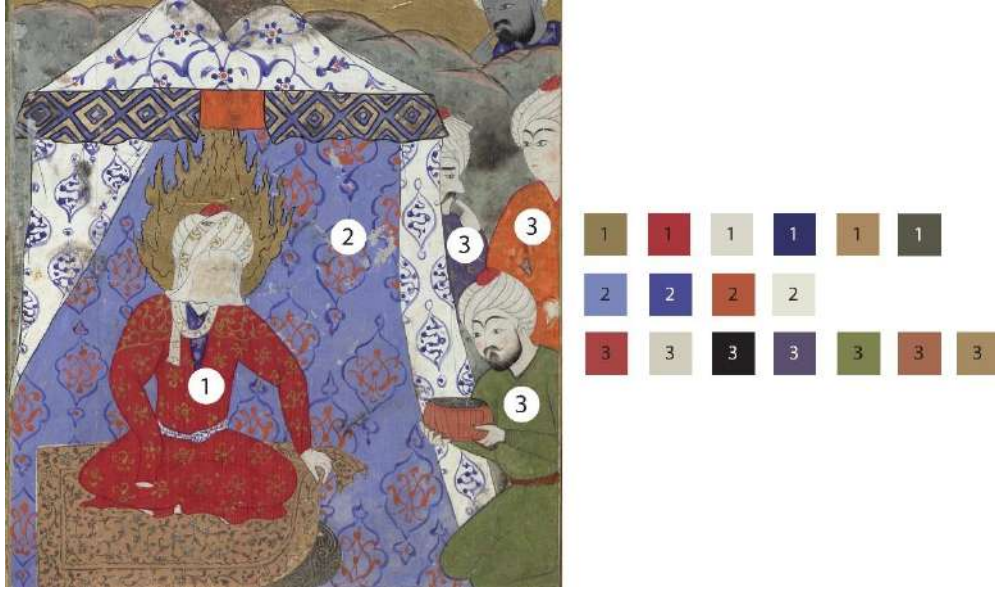
Varak numarası: 40b

Minyatürünün Konusu: Minyatürde Hz. Hüseyin, Kербela çölünde resmedilmiştir. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına Hz. Hüseyin gelmiştir. Bu falda kişi tuttuğu niyette kararlı olursa uğursuzluktan kurtulabilir¹¹⁷.

Fotoğraf 130. Hz. Hüseyin Kербela ölünde

¹¹⁷ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.157.

Fotoğraf 131. Hz. Hüseyin Kerbela Çölünde Detay

Hz. Hüseyin, kerbela çölünde çadırın içerisinde bağdaş kurmuş bir şekilde resmedilmiştir. Bir eliyle halının kenar kısmını kaldırırken, diğer eli kıyafetinin içinde betimlenmiştir. Hz. Hüseyin'in başının üzerinde altınla renklendirilmiş ateşten bir hâle görülmektedir. Başında beyaz renkte bir sarık bulunmakta olup altınla süslenmiştir. İç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti ise kırmızı renktedir. Dış kıyafeti, hatai grubu motifleri ile süslenmiş ve bu süslemeler altın ile renklendirilmiştir. Belinde beyaz bir kemer bulunmakta ve bu kemer lacivert renkle tahrirlenmiştir. Hz. Hüseyin'in oturduğu halı açık kahverengidir. Üzerinde hatai grubu ve rumi motifleri ile bezemeler yer almaktadır. Bu bezemeler koyu kahverengi ile renklendirilmiştir.

Hz. Hüseyin'in içinde bulunduğu çadırın dış kısmı beyaz, iç kısmı ise açık mavi renktedir. Çadırın dış kısmı rumi, bulut ve hatai grubu motifleriyle bezenmiş; bezemeler lacivert ve kırmızı renklerle boyanmıştır. İç kısmı ise rumi motifleriyle süslenmiş, süslemeler turuncu ve koyu mavi renklerde boyanmıştır. Hz. Hüseyin'in sağında, çadırın dışında yer alan üç erkek figürü tasvir edilmiştir. Bu erkek figürlerin başında kırmızı ve beyaz renkte sarıklar bulunmakta olup birleşik kaşlı ve çekik gözlü betimlenmiştir. Bıyıklı ve sakallı olan figür, elindeki kabı Hz. Hüseyin'e doğru uzatmaktadır. Bu figür, yeşil renkli bir kıyafet giymektedir ve kemeri turuncu renktedir. Diğer figürler ise turuncu ve lacivert renklerde ki kıyafetlerle tasvir edilmiştir. Kıyafetlerin üzeri altın ile süslenmiştir.

Fotoğraf 132. Hz. Hüseyin'in Yukarısındaki Gökyüzü Detayı

Zeminde gri renk kullanılmış, tepelerde açık pembe tonlar vardır. Tepenin arkasında parmağını ağzına götürmüş şaşkınlık ifadesi gösteren esmer tenli bir erkek figürü tasvir edilmiştir. Bu figürün başında beyaz renkte bir sarık bulunmaktadır. Siyah sakalı ve bıyığı vardır. Kıyafeti lacivert renkte olup altın detaylarla süslenmiştir. Gökyüzü altın renge boyanmıştır. Gökyüzünde iki gri renkte bulut motifi görülmektedir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.41. Hz. İbrahim'in Ateşe Atılması

Minyatürlü alan ebadı: 260 x 407 mm

Varak numarası: 41b

Minyatürünün Konusu: Hz. İbrahim putlara inanmaz ve putları balta ile parçalar. Hükümdar Nemrut bunun üzerine Hz. İbrahim'in ateşe atılmasını emreder. Hz. İbrahim ateşe atılır fakat Allah'ın emriyle ateş onu yakmaz. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına Hz. İbrahim'i yakmaya çalışan Nemrut'un adamları gelmiştir. Bu falda, tutulan niyetten vazgeçilmesi çünkü uğursuzluk ve huzursuzluk getireceği söylenmektedir¹¹⁸.

Fotoğraf 133. Hz. İbrahim'in Ateşe Atılması

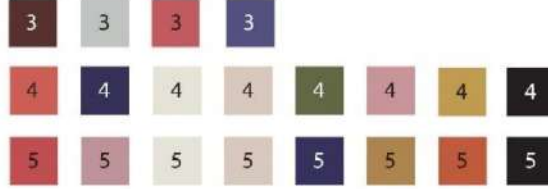
¹¹⁸ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.64.

Fotoğraf 134. Hz. İbrahim Ateşte Detay

Minyatürlü alanda, Hz. İbrahim'in ateşe atılması ve bu olayı seyreden beş figür tasvir edilmiştir. Hz. İbrahim dizlerinin üzerinde oturur ve diğer insan figürlerine bakmaktadır. Hz. İbrahim'in başında altınla boyanmış bir hâle görülmektedir. Başında beyaz renkte bir sarığı vardır. Sarığın beyaz kısımları altınla tezyin edilmiştir. Figür birleşik kaşlı, siyah sakallı ve bıyıklı olarak resmedilmiştir. İç kıyafeti açık mavi, dış kıyafeti ise kırmızı renktedir. Belinde altın renginde bir kemer bulunmaktadır. İç ve dış kıyafetlerin üzerinde altınla yapılmış bezemeler yer almaktadır. Hz. İbrahim'in oturduğu zemin koyu yeşil renktedir. Zeminde küçük kırmızı çiçekli ve yeşil yapraklı ot kümeleri görülmektedir.

Hz. İbrahim'in bulunduğu alanın dışındaki zemin eflatun renk, tepeler gri renktir. Gökyüzü rengi laciverttir. Gökyüzünde beyaz renkte bulut motifleri tasarımları görülmektedir.

Fotoğraf 135. Hz. İbrahim'in Solundaki İnsan Figürleri Detay

Hz. İbrahim'e bakan beş erkek figürden ikisi eflatun renkli zeminde, diğer üçü ise tepelerin arkasında yer almaktadır. Eflatun renkli zeminde bulunan iki erkek figürün başında beyaz renk sarık olduğu görülmektedir. Figürlerden biri parmağını çenesine götürürken betimlenmiştir. Bu figürün iç kıyafeti pembe, dış kıyafeti ise yeşil renktir. Yeşil kıyafetin üzerinde altın bezemeler yer almaktadır. Belinde lacivert kemeri, sarı çorapları ve siyah renk ayakkabıları bulunmaktadır. Diğer figür iki eli Hz. İbrahim'e doğru uzanmış şekilde resmedilmiştir. Figür siyah bıyıklıdır. Kıyafeti kırmızı, kemeri pembe renktedir. Kırmızı kıyafetin üzerinde altın bezemeler yer almaktadır. Ayrıca yeşil çorapları ve siyah renk ayakkabıları mevcuttur.

Tepenin arkasında yer alan üç figürden ikisinin başında sarık, birinin başında ise başlık bulunmaktadır. Sarığı pembe renkte olan figürün bıyıkları siyah, kıyafeti lacivert renktedir. Sarığı beyaz olan figürün ise kıyafeti sarı renktedir. Başlığı lacivert ve altın renk olan figürün kıyafeti ise turuncu renkte olup üzeri rumi motifiyle bezenmiştir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.42. Hz. Süleyman ve Saba Melikesi Belkıs Tahtta

Minyatürlü alan ebadı: 275 x 408 mm

Varak numarası: 42b

Minyatürünün Konusu: Hz. Süleyman babası Hz. Davut'tan sonra tahta geçmiştir. Bununla birlikte peygamberlik görevi de Hz. Süleyman'a verilmiştir. Allah'ın cinleri, insanları, kuşları, perileri Hz. Süleyman'a itaat etmektedirler. Hz. Süleyman minyatürde Belkıs ile aynı taht üzerinde oturmaktadır. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına Hz. Süleyman gelmiştir. Bu fal huzur, mutluluk ve büyük insanlarda dost olma anlamına gelmektedir¹¹⁹.

Fotoğraf 136. Hz. Süleyman ve Saba Melikesi Belkıs Tahtta

¹¹⁹ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.94.

Fotoğraf 137. Hz. Süleyman ve Saba Melikesi Detay

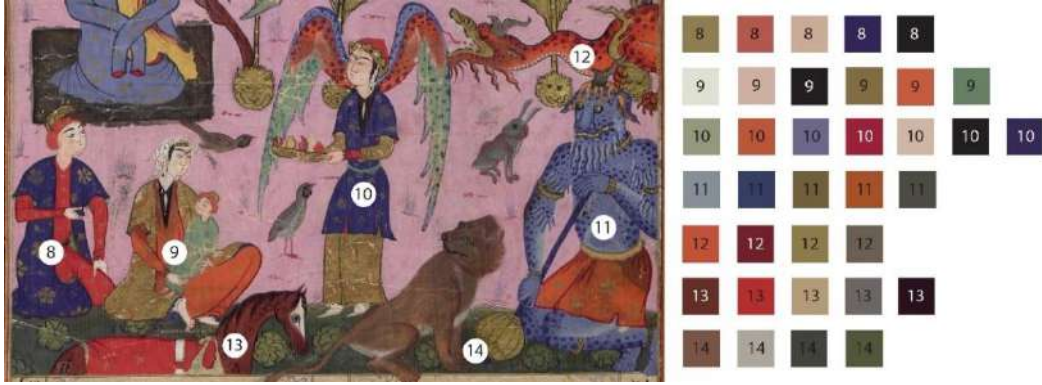
Minyatürlü alanda, Hz. Süleyman ve Saba Melikesi Belkıs aynı taht üzerinde otururken resmedilmiştir. Etraflarında melekler, kuşlar, ağaçlar, ejder ve dev görülmektedir¹²⁰. Hz. Süleyman'ın başında altınla boyanmış ateşten bir hâle bulunmaktadır. Kafasında yeşil ve altınla renklendirilmiş bir taç yer almaktadır. Tacın altın kısımlarında beyaz ve kırmızı noktalarla bezemeler yapılmıştır. Hz. Süleyman kaşları birleşik, gözleri çekik, siyah sakallı ve bıyıklıdır. İç kıyafeti sarı ve lacivert renkte, dış kıyafeti ise turuncu renktedir. İç kıyafeti bulut motifiyle bezenmiş olup bezemeler altınla boyanmıştır. Hz. Süleyman'ın yeşil renkte çorapları olduğu görülmektedir.

Saba Melikesi başında beyaz renkli bir eşarp ile resmedilmiştir. Kaşları birleşik, gözleri çekik ve kulağında kırmızı renkte bir küpe vardır. İç kıyafeti siyah ve yeşil, dış kıyafeti kırmızı renktedir. Belinde altından bir kemeri vardır. Dış kıyafeti, rumi motifi ile süslenmiş ve süslemeler altındır. Hz. Süleyman ve Saba Melikesi'nin oturduğu taht altınla boyanmıştır. Üzerinde kırmızı, gri ve beyaz renkte noktalar bulunmaktadır. Tahtın ayaklarında aslan başı figürü yer almaktadır. Tahtın üzerine konmuş gri renkte bir kuş bulunmaktadır.

¹²⁰ Serpil Bağcı, *Takdim Minyatürlerinde Farklı Bir Konu: Süleyman Peygamber'in Divanı*, "Sanat Tarihinde İkonografik Araştırmalar" Güner İnal'a Armağan, s.37.

Hız. Süleyman'ın yanında yerde, dizinin üzerinde oturmuş ve elleri kıyafetlerinin içinde veziri yer almaktadır. Başında beyaz renkli bir sarık vardır. Figürün kaşları birleşik, siyah sakallı ve bıyıklıdır. İç kıyafeti sarı, dış kıyafeti ise açık mavi rengindedir. Açık mavi kıyafeti, altınla boyanmış rumi motifiyle süslenmiştir. Bu figürün yukarısında simurg yer almaktadır. Gövdesi lacivert, kanatları ise yeşil, altın ve kırmızı renktir.

Pembe renkli olan zemin üzerinde kahverengi gövdeli ağaçlar yer almaktadır. Ağaçların dallarında kırmızı ve pembe renkte çiçekler bulunmaktadır. Ağaçların dallarına tünemiş kuşlar vardır. Gökyüzü altınla boyanmıştır. Gökyüzünde gri renkli bir kuşun uçtuğu görülmektedir.

Fotoğraf 138. Hz. Süleyman ve Saba Melikesi'nin Aşağısındaki Figürler Detayı

Hız. Süleyman'ın aşağısında bir erkek, bir kadın, bir çocuk, bir melek, bir dev; at, aslan, kuş, tavşan ve ejderha yer almaktadır. Erkek figür oturmuş, bir eli dizinde, diğer eli ise göğüs hizasında yukarıda tasvir edilmiştir. Şapkası altın ve turuncu renktedir. İç kıyafeti turuncu, dış kıyafeti rengi laciverttir. Lacivert kıyafeti penç motifi ile bezenmiş olup bezemeler altınla boyanmıştır. Belinde siyah bir kemer bulunmaktadır.

Kadın figür bağdaş kurmuş, kucağında küçük bir çocukla resmedilmiştir. Kadın figürün küpeleri ve başında beyaz bir eşarpı yer almaktadır. Eşarp, gri ve kırmızı renkte süslenmiştir. Kadın figürün iç kıyafeti siyah ve turuncu renktir. Turuncu kısmın üzeri penç motifi ile bezenmiştir. Dış kıyafeti altınla boyanmıştır. Altın kısmın üzerinde turuncu ve beyaz renkte süslemeler yer almaktadır. Kadının kucağında oturan

çocuğun başında altın ve turuncu renkte bir başlık bulunmaktadır. Kıyafeti ise yeşil renktedir.

Melek figürü, elinde altın bir tepside meyve tutarken resmedilmiştir. Kanatları açık mavi, kırmızı ve yeşil renkte olup kanatlarının üzerinde lacivert renkte benekler bulunmaktadır. Meleğin başında kırmızı ve altın renkte bir başlık vardır. Altın kısmı kırmızı beyaz noktalamalar ile süslenmiştir. Kulaklarında kırmızı renkte bir küpe yer almaktadır. Kaşları birleşik, gözleri çekik şekilde betimlenen meleğin iç kıyafeti siyah ve altın, dış kıyafeti ise lacivert renktedir. Dış kıyafetinde ise penç motifiyle süslemeler yer almaktadır. Pantolonu altın rengindedir. Üzerinde turuncu bezemeler yapılmıştır.

Dev figürünün vücudu tamamen açık mavi renkte olup üzerinde lacivert renkte benekler yer almaktadır. Başında kahverengi bir boynuz vardır ve kolları ile bacaklarında altından bilezikler bulunmaktadır. Elinde, lacivert saplı ve ucunda altınla boyanmış yuvarlak bir topuz tutmaktadır. At, kahverengi ve beyaz renklerde boyanmıştır. Üzerinde kırmızı renkte bir örtü yer almaktadır. Atın hemen önünde kahverengi renkte bir aslan bulunmaktadır. Bu figürler, yeşil renkteki zeminin üzerinde konumlandırılmıştır. Yeşil boyanmış zeminde açık yeşil renkle boyanmış çiçekli ot kümeleri vardır.

Pembe zeminde ise kuş, tavşan ve ejderha figürleri yer almaktadır. Kuşlar ve tavşanlar gri renkte betimlenmiştir. Ejderhanın vücudu turuncu renkte olup üzerinde kırmızı renkli benekler bulunmaktadır. Ejderhanın ağzı açık bir şekilde betimlenmiş olup ağzı altınla boyanmıştır. Başında gri renkte bir boynuz yer almaktadır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.43. İmam Rıza'nın Türbesi

Minyatürlü alan ebadı: 257 x 485 mm

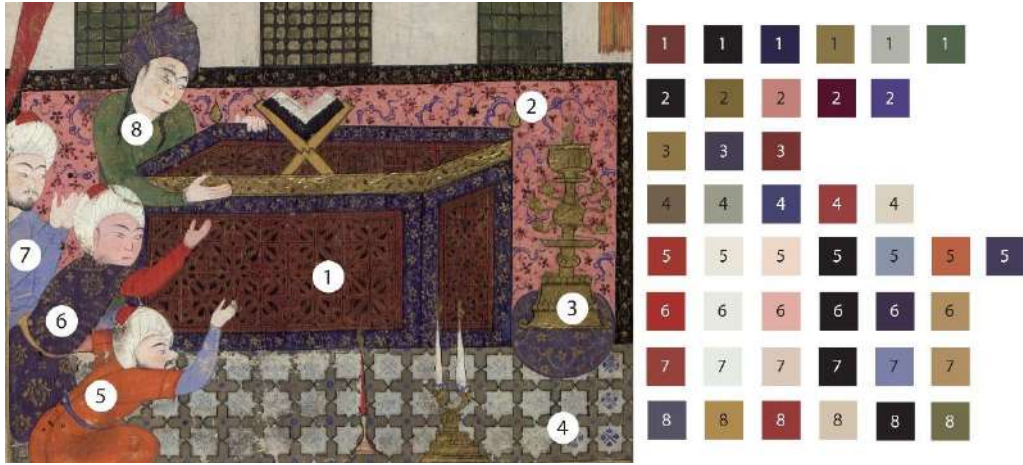
Varak numarası: 43b

Minyatürünün Konusu: İmam Rıza Horasan topraklarında imamlık yapmıştır. Minyatürde İmam Rıza'nın türbesi resmedilmiştir. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına İmam Rıza gelmiştir. Bu falda kişinin tuttuğu niyet her ne ise oldukça uğurludur ve giderek daha da uğuru artacaktır.¹²¹.

Fotoğraf 139. İmam Rıza'nın Türbesi

¹²¹ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.164.

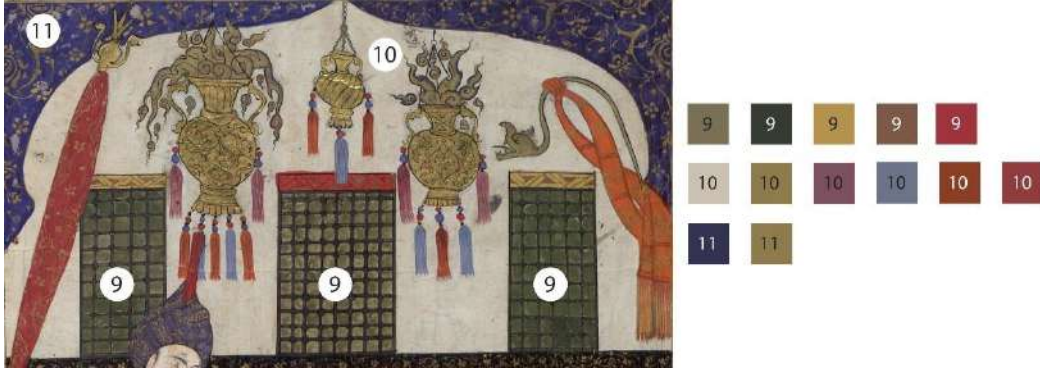
Fotoğraf 140. İmam Rıza'nın Türbesi Detay

Minyatürlü alanda, Hz. İmam Rıza'nın türbesi ve türbe içerisinde dört figürün dua etmesi resmedilmiştir. Mezar, koyu kahverengi, lacivert ve altın renklerinde betimlenmiştir. Kahverengi kısımlarda geometrik geçmeler yer almakta, lacivert renkli alanlarda ise hatai grubu motifleriyle yapılan bezemeler görülmektedir. Bu bezemeler altınla boyanmıştır. Altın kısımlarda ise yaprak motifleri ile tasarım yapılmıştır. Mezarın üzerinde, altınla boyanmış rahle üzerinde açık bir kitap yer almaktadır.

Türbenin başında dua eden dört figürü yer almaktadır. Figürlerin başlarında beyaz ve lacivert renkte sarığı bulunmaktadır. Erkek figürlerin ikisinin siyah sakallı ve bıyıklı olduğu görülmektedir. Bu figürlerin kıyafetleri açık mavi, turuncudur. Diğer iki figür sakalsızdır. Kıyafetleri yeşil, lacivert ve turuncu renktir. Lacivert renkli dış kıyafetin üzeri hatai grubu motifi ile bezelidir. Ayrıca figürlerin belinde birer kemer olduğu görülmektedir.

Mezarın zemininde geometrik geçmelerle bir tasarım yapılmıştır. Bu geçmeler açık mavi ve gri renkte boyanmış, üzerinde lacivert renkte penç motifleri bulunmaktadır. Bu alanın üzerinde iki adet şamdan yer almaktadır. Birinde bir, diğerinde ise iki adet mum yanmaktadır. Mezarın arka duvarın iç alanı pembedir. Bu alanı çerçeveleyen siyah renk bordür görülmektedir. Pembe kısımda hatai grubu ve bulut motifi ile bezemeler yapılmıştır. Hatai motifleri bordo renkte, bulut motifleri ise lacivert renkte boyanmıştır. Siyah bordür hatai grubu motifleriyle süslenmiş ve bu süslemeler altın ile boyanmıştır.

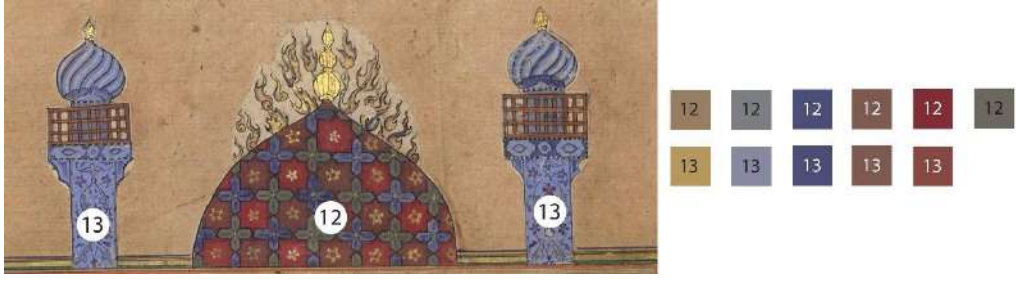
Mezarın yanında lacivert renkte yuvarlak bir halı yer almakta olup halının üzerinde büyük bir altından şamdan bulunmaktadır. Halının üzerindeki tasarımda ise rumi ve penç motifleri yer almaktadır. Penç motifinin merkezi kırmızı, diğer tüm motifler altın ile renklendirilmiştir.

Fotoğraf 141. İmam Rıza'nın Türbesinin Yukarısı Detay

İmam Rıza'nın türbesinin duvarında üç adet pencere yer almaktadır. Pencerele koyu yeşil renkte olup ızgara şeklinde bölünmüştür. Pencerele üst kısmında sarı ve kırmızı renkte ince bir bordür bulunmaktadır.

Yukarıdan aşağı doğru sarkan vazolar görülmektedir. Vazoların alt kısmında pembe, turuncu ve mavi renkli püsküller sarkmaktadır. Vazoların üzeri rumi motif ile bezenmiştir. Köşelerde lacivert renk köşebentler yer almaktadır. Lacivert köşebentler, rumi ve hatai grubu motifleriyle süslenmiştir. Süslemeler altın ile boyanmıştır. Zeminde açık krem rengi kullanılmıştır.

Fotoğraf 142. İmam Rıza'nın Türbesi'nin Minare Detayı

Cetvelin dışına taşmış iki adet minare ve bir kubbe yer almaktadır. Kubbenin üzerinde geometrik geçmeler bulunmaktadır. Geçmelerin zemininde yeşil, bordo ve lacivert renkler kullanılmıştır. Bordo zemin üzerindeki penç motif altındır. Kubbenin üzerinden İmam Rıza'nın kutsiyetini gösteren ateş çıkmaktadır.

Minareler açık mavi renktedir. Şerefeler ızgara şeklinde bölünmüş kahverengi rengindedir. Açık mavi gövdesi, rumi ve penç motifleriyle bezenmiştir. Rumi motifleri açık mavi ile penç motifleri ise lacivert renk olup merkezleri kırmızı renkle boyanmıştır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.44. Hz. Ali Hayber Savaşı'nda

Minyatürlü alan ebadı: 258 x 409 mm

Varak numarası: 44b

Minyatürünün Konusu: Hayber bölgesinde yaşayan Yahudiler Müslümanlara karşı bir tehdit oluşturmuştur. Hayber'in yedi adet kalesi vardır. Müslümanlar sırayla her kalede galibiyet elde etmişlerdir. Daha sonra Hz. Muhammed sancağı bir kişiye vereceğim der ve sancağı Hz. Ali'ye verir. Hz. Ali'ye "Hayber Fatihi" unvanı verilmiştir. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına Hz. Ali gelmiştir. Bu fal gayet uğurludur ve girdiğin savaşta kişinin galip geleceği söylenmektedir¹²².

Fotoğraf 143. Hz. Ali Hayber Savaşı'nda

¹²² Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.139.

Fotoğraf 144. Hz. Ali Detay

Minyatürlü alanda Hz. Ali, Hayber savaşında zırhla kendini savunurken tasvir edilmiştir. Zırh, yıldız ve rumi motifleriyle bezenmiştir. Hz. Ali'nin başında ateşten bir hâle yer almaktadır. Beyaz renkte bir sarığı vardır. Yüzü peçe ile örtülü olduğundan yüzü görülmemektedir. İç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti ise yeşil renktir. Çorapları kırmızı, ayakkabıları ise siyah renktedir. Belinde uzun bir kılıç yer almaktadır. Kılıç altın ve siyah renklerle tasvir edilmiştir.

Zemin, siyah ve açık mavi renktir. Kale ise gri tuğlalardan, geometrik geçmelerden ve bir kapıdan oluşmaktadır. Geometrik geçmeler altın ve lacivert renkle boyanmış, kapı ise pembe renkte betimlenmiştir.

Fotoğraf 145. Hz. Ali'nin Yukarısındaki İnsan Figürleri Detay

Kalenin yukarısında, Hz. Ali ile savaşan dört erkek figür tasvir edilmiştir. Bu figürlerden biri eli ağzında şaşkınlık ifadesi ile, iki figür ok atarken, bir diğer figür ise taş atarken resmedilmiştir. Figürlerin ikisi esmer tenli, ikisi ise beyaz tenlidir. Üç figürün siyah sakallı ve bıyıklı olduğu, bir figürün ise yalnızca bıyıklı olduğu

görülmektedir. Figürlerin başlarında altın ve gri renklerde başlıklar bulunmaktadır. Kıyafetlerinde ise kırmızı, açık mavi, turuncu ve yeşil renkler kullanılmıştır.

Tepelerin arkasında yüzü peçeli, başında hâle bulunan peygamber bir figür ve dört erkek figür yer almaktadır. Yüzü görünmeyen figürün başında ateşten bir hâle bulunmakta ve sarığı beyaz renktedir. Yüzü peçe ile örtülmüştür. Kıyafeti lacivert renktir. Diğer figürlerin başında beyaz renkte sarık olduğu görülmektedir. Figürlerden biri esmer tenli, üçü beyaz tenlidir. Bu figürlerden ikisinin sakallı ve bıyıklı olduğu görülür. Kıyafetlerinde açık mavi, turuncu ve yeşil renkler kullanılmıştır. Tepeler yeşil renkte olup gökyüzü altınla boyanmıştır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.45. Hz. Nuh'un Gemisi

Minyatürlü alan ebadı: 262 x 404 mm

Varak numarası: 45b

Minyatürünün Konusu: Hz. Nuh'un halkı putlara tapar ve ona inanmazlar. Allah Hz. Nuh'tan bin arşın uzunlukta ve genişlikte bir gemi inşa etmesini ister. Hz. Nuh gemi inşaatını bitirince ona inanan insanlar, hayvanlar ve yaratıklar gemiye biner. Daha sonra bir tufan başlar ve gökten yağan yağmurla büyük bir sel felaketi yaşanır. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına Hz. Nuh gelmiştir. Bu fal kişinin huzursuzluk, üzüntülü ve gerginlik içinde olduğu görülmektedir¹²³.

Fotoğraf 146. Hz. Nuh'un Gemisi

¹²³ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.55.

Fotoğraf 147. Hz. Nuh'un Gemisi Detay

Minyatürlü alanda Hz. Nuh'un gemisi tasvir edilmiştir. Hz. Nuh, yaşlı ve gemidekilere bir şeyler anlatırken resmedilmiştir. Hz. Nuh'un başında altınla boyanmış ateşten bir hâle bulunmaktadır. Sarığı beyaz renktir. Sakalı ve bıyığı gri ile beyaz rengindedir. İç kıyafeti sarı, dış kıyafeti ise lacivert renktedir. Hz. Nuh'un önünde üç erkek figür; arkasında ise üç erkek ve iki kadın figürü yer almaktadır.

Hz. Nuh'un önündeki figürlerden biri kürek çekerken tasvir edilmiştir. Kürek çeken figür kel olup turuncu renkli üst kıyafeti ve açık mavi renginde pantolonu vardır. Diğer iki figür ise sarıklıdır. Birinin sarığı beyaz renk olup iç kıyafeti eflatun, dış kıyafeti mor renktir. Diğer figürün sarığı pembe renktir; iç kıyafeti sarı, dış kıyafeti ise laciverttir.

Hz. Nuh'un arkasında bulunan üç erkek figürün de sarıklı olduğu görülmektedir. Siyah sakallı ve bıyıklı olan figürün beyaz sarığı; turuncu renkte kıyafeti vardır. Sarığı pembe renginde olan figürün kaşları birleşik olup kıyafeti sarı renktedir. Beyaz sarıklı olan üçüncü erkek figürün kıyafeti ise açık mavidir. Kadın figürlerin başlarında sarı ve pembe renklerinde eşarplar bulunmaktadır. Kadınların ağızları peçe ile örtülüdür. Kadın figürlerinin iç kıyafetleri siyah, dış kıyafetleri ise lacivert ve turuncu renktir.

Gemi kahverengi renkte tasvir edilmiştir ve geminin ucunda bir at başı figürü yer almaktadır. Geminin yer alan pencerelerden keçi, koyun, deve, boğa, at ve fare gibi

hayvanların bulunduğu görülmektedir. Hayvan figürleri gri, beyaz, açık mavi, sarı ve pembe renktir.

Fotoğraf 148. Hz. Nuh'un Gemisinin Yüzdüğü Su Detayı

Nuh'un gemisinin yüzdüğü su, gri renkte tasvir edilmiştir. Su hissiyatını vermek amacıyla çizgiler kullanılmıştır. Geminin aşağısında ise batmış bir caminin minaresi ve kubbesi tasvir edilmiştir. Caminin minaresi pembe ve sarı renkte olup bordo renkli süslemelerle bezenmiştir. Caminin kubbesi ise açık mavi ve turuncu renktir. Turuncu kısım hatai grubu motifleriyle süslenmiş ve açık mavi kısımda lacivert renkte bezemeler yer almaktadır. Kubbenin alem kısmı altındır. Minyatürün alt köşesinde, yeşil renkli bir alan içerisinde dizinin üzerine oturmuş bir erkek figürü yer almaktadır. Bu figürün başında beyaz renkte bir sarık vardır. İç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti ise kırmızı renktir. Figürün yanında gri renkte bir tepsi üzerinde altın sürahi görülmektedir.

3.2.46. Keykavus'un Göğe Çıkmayı Denemesi

Minyatürlü alan ebadı: 264 x 408 mm

Varak numarası: 46b

Minyatürünün Konusu: Keykavus yüz elli yıl hüküm sürmüş gaddar bir hükümdardır. Minyatürde Keykavus'un göğe çıkmaya çalışması resmedilmiştir. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına Keykavus gelmiştir. Bu fal kişinin tuttuğu niyetin hayırsız olduğunu göstermektedir¹²⁴.

Fotoğraf 149. Keykavus'un Göğe Çıkmayı Denemesi

¹²⁴ Zühal Akar, "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri", s.229.

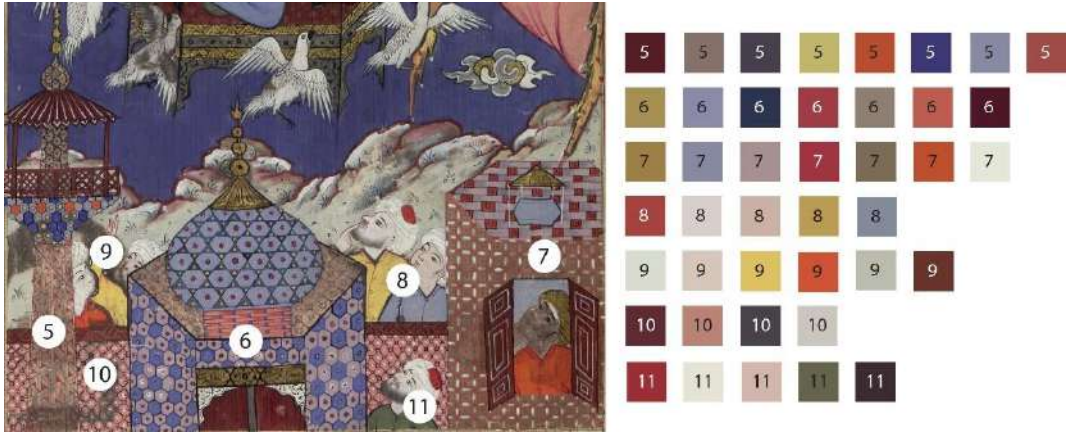
Fotoğraf 150. Keykavus Detay

Minyatürlü alanda Keykavus'un göğe çıkma denemesi tasvir edilmiştir. Gökyüzünde kuşlar, melek ve aşağıdan Keykavus'u izleyen insanlar resmedilmiştir. Keykavus, elinde ok tutarak dizinin üzerine çökmüş bir şekilde betimlenmiştir. İç kıyafeti pembe ve yeşil; dış kıyafeti ise turuncu renktir. Pantolonu açık mavi, çorapları sarı renk ve ayakkabısı ise siyahtır. Belinde beyaz renkli, penç motifiyle süslenmiş beyaz bir kemer yer almaktadır.

Keykavus'un diz çökmüş olduğu taht gri, altın ve bordo renktedir. Gri kısımlar, hatai grubu motifleri ile bezenmiş ve siyah renkte boyanmıştır. Altın kısımlarda geometrik desenler görülürken, bordo renkli alanda altınla boyanmış penç motifleri görülmektedir.

Keykavus'un karşısında bir melek figürü tasvir edilmiştir. Melek, bir elinde balık tutarken resmedilmiştir. Meleğin başında açık mavi ve altınla renklendirilmiş bir başlık bulunmaktadır. Kanatları kırmızı ve altın; üzerinde bordo renkte benekler yer almaktadır. İç kıyafeti açık mavi, dış kıyafeti ise pembe renktir. Keykavus'un tahtının etrafında dört tane beyaz kuşun uçtuğu tasvir edilmiştir.

Gökyüzü zemin rengi laciverttir. Bulut tasarımlarının gri, beyaz ve altınla renklendirildiği görülmektedir.

Fotoğraf 151. Keykavus'un Aşağısındaki İnsan Figürleri Detay

Keykavus'un göğe çıkmasını izleyen altı erkek figür bulunmaktadır. Bu figürlerden biri pencereden bakmaktadır. Pencereden bakan figür esmer tenli olup başında altın bir sarık bulunmaktadır. Bu figür turuncu kıyafetlidir. Figürün içinde bulunduğu ev kırmızı, beyaz ve açık kahverengi tonlarında geometrik desenlerle bezenmiştir. Evin çatısında ise altın eflatun, kırmızı, açık mavi ve rengi kullanılmıştır.

Caminin yanında bir diğer figür yer almaktadır. Bu figürün sarığı beyaz renktir. Siyah sakallı, bıyıklı olarak resmedilmiştir. Kıyafeti ise yeşil renktir. Caminin duvarları, altıgen şekillerle süslenmiş ve açık kahverengi ile açık mavi tonlarında boyanmıştır. Giriş kapısı bordo renkte olup kapının köşelerinde beyaz renkte köşebentler vardır. Kapının üzerinde altınla renklendirilmiş bir tabela yer almaktadır. Caminin kubbesi, altıgen ve üçgen geçmelerden oluşmaktadır. Kubbe açık mavi ve koyu mavi renkle boyanmıştır. Kubbenin hemen altında pembe renkte bir alan bulunmaktadır.

Caminin minaresinin gövdesi üçgen ve altıgen desenlerle süslenmiştir. Üçgen desenli alanlarda açık kahverengi ve kırmızı; altıgen desenli alanlarda ise açık mavi, lacivert, turuncu ve altın renkler kullanılmıştır. Minarenin şerefesi, kahverengi renginde olup ızgara şeklinde bölünmüştür.

Caminin dışındaki zemin açık yeşil renktir. Yeşil renkli zeminde dört figür vardır. Bu figürlerin sarığı beyaz; kıyafetleri turuncu, sarı ve açık mavi renktir.

Tepelerde açık bordo renk olup bordo renkle tahrir çekilmiştir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.47. Dabbetü'l Arz

Minyatürlü alan ebadı: 252 x 400 mm

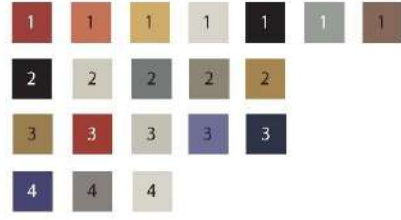
Varak numarası: 47b

Minyatürünün Konusu: Dabbetü'l Arz Arapçada “yavaş ve sessizce yürümek” anlamına gelmektedir. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına Dabbetü'l Arz gelmiştir. Kişinin tuttuğu niyet oldukça uğurlu olup talih yıldızı uğursuzluktan çıkmıştır¹²⁵.

Fotoğraf 152. Dabbetü'l Arz

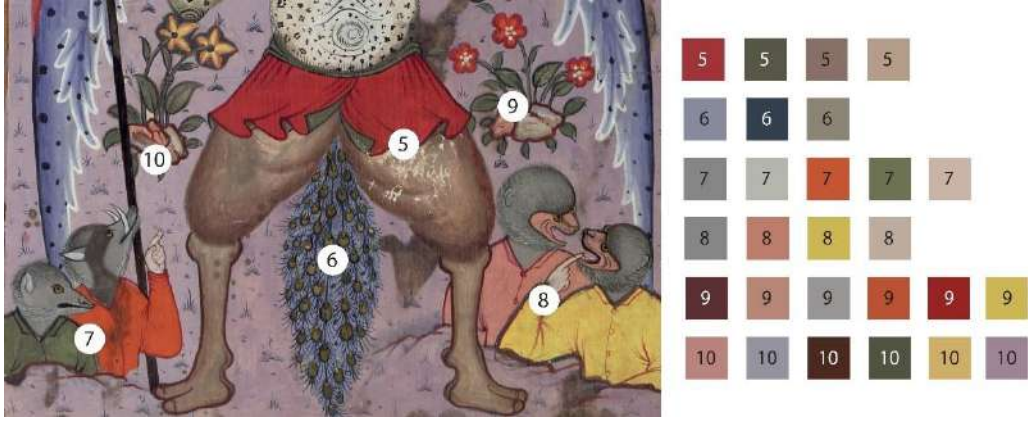
¹²⁵ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.169.

Fotoğraf 153. Dabbetü'l Arz Üst Kısım Detay

Minyatürlü alanda Dabbetü'l Arz figürü yer almakta olup sayfanın tam orta kısmında konumlandırılmıştır. Figürün bir elinde sopa, diğer elinde ise yüzük vardır. Figürün başında kırmızı, turuncu ve altın renklerle bir başlık bulunmaktadır. Başlığın yaprak motifli ile bezendiği görülmektedir. Figür, yuvarlak yüzlü, geniş çeneli olarak betimlenmiştir. Boğazında kahverengi renkte büyük bir kısmın yer almaktadır. Vücudunun üst kısmı yaprak motifli ile bezenmiştir ve ten rengindedir.

Kanatları kırmızı ve mavi renkte olup mavi renkli kısımlar lacivert beneklerle süslenmiştir. Kanatlarının uçları yaprak motifine benzemektedir. Gökyüzü lacivert renktedir. Gökyüzünde altınla renklendirilmiş bulut motifleri görülmektedir. Bulut motiflerinin etrafını beyaz renkte tahrir çekilmiştir.

Fotoğraf 154. Dabbetü'l Arz Alt Kısım Detay

Figürün alt kısmında kırmızı renkte bir etek giydiği görülmektedir. Bacaklarında kahverengidir. Figürün tavus kuşunun tüyelerine benzeyen bir kuyruğu olup kuyruk lacivert ve altın renktir. Melek figürünün iki yanında hayvan başlı insan figürleri betimlenmiştir. Bir tarafında yer alan figürlerin başı fare figürüne benzemektedir. Kıyafetleri ise turuncu ve yeşil renktir. Diğer tarafta yer alan figürlerin başları maymuna benzemektedir. Yüz kısmı pembe, kafa kısmı ise gri renktir. Kıyafetlerinde sarı ve pembe renkler kullanıldığı görülmektedir. Zeminde eflatun renk kullanılmıştır.

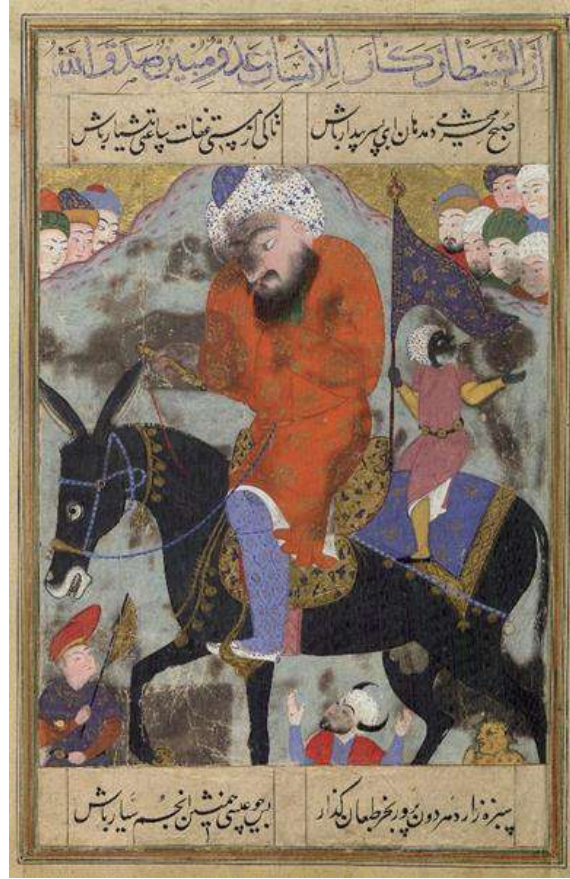
Kaya tasarımlarının arasından çıkan iki ot kümesi vardır. Ot kümelerinin çiçeklerinin biri kırmızı, diğeri ise sarı renktir. Yaprakları ise yeşil renk ile boyanmıştır. Kayaların rengi pembe ve açık mavi renktir. Kaya kıyılarının sınırlarına bordo renkte tahrir çekilmiştir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.48. Deccal

Minyatürlü alan ebadı: 260 x 406 mm

Varak numarası: 48b

Minyatürünün Konusu: Deccal kıyametten önce çıkacağı ve Hz. İsa tarafından öldürülecek olan, yalancı Mesih olarak adlandırılmaktadır. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına Deccal gelmiştir. Bu fal uğursuzluk, pişmanlık duygusu ile kişiyi ziyana düşürecek¹²⁶.

Fotoğraf 155. Deccal

¹²⁶ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.171.

Fotoğraf 156. Deccal Detay

Minyatürlü alanda, eşeğe binmiş Deccal tasviri bulunmaktadır. Deccal 'in başında beyaz sarığı, lacivert renk takkesi vardır. Lacivert kısım altın ile yapılmış tezyinatla süslenmiş, beyaz kısım ise lacivert ve kırmızı renkte hatai grubu motifleriyle bezenmiştir. Figür birleşik kaşlı, siyah sakallı ve bıyıklı olarak betimlenmiştir. İç kıyafeti yeşil, dış kıyafeti ise turuncu renktir. Turuncu renkteki dış kıyafetin üzerinde hatai motifleri ile bezenmiştir. Bu bezemeler altın ile boyanmıştır. Mavi çorapları ve beyaz ayakkabıları vardır. Çorabında lacivert renkteki baklava desenlerin içinde altın süslemeler yer almaktadır. Deccal 'in bindiği eşeğin rengi siyahtır. Üzerinde lacivert renkte bir örtü bulunmaktadır. Örtü altın ile bezenmiş ve ince bir altın bordürle çevrelenmiştir. Eyer takımı altınla boyanmış olup üzerinde siyah renk rumi motifi ile süslenmiştir.

Deccal 'in arkasında siyahi tenli ve beyaz sakallı bir erkek figürü görülmektedir. Bu figür elinde lacivert renkte, altın süslemelerle bezenmiş bir bayrak tutmaktadır. Figürün başlığı beyaz renkte olup üzerinde hatai grubu motifler ile süslenmiştir. İç kıyafeti sarı, dış kıyafeti ise pembe renktir. Siyah renkte penç motifiyle bezenmiş bir kemeri vardır.

Gökyüzünde, tepelerin arkasında erkek figürler betimlenmiştir. Yan yana duran üç figürlerin başlıkları turuncu, yeşil, lacivert, sarı, kırmızı ve açık mavi

renktedir. Üzerlerinde altın ile yapılmış süslemeler yer almaktadır. Figürlerden birinin sakallı olduğu görülmektedir.

Yan yana duran altı erkek figürlerin başlıkları beyaz, yeşil, lacivert, açık mavi ve altın rengindedir. Başlıklar altın süslemelerle bezeli olup figürlerin kıyafetleri turuncu, yeşil ve mavi renktedir.

Fotoğraf 157. Deccal 'in Aşağısındaki İnsan Figürleri Detay

Deccal 'in aşağısında bir şeytan figürü, boynuzlu bir insan figürü ve şapkalı bir insan figürü yer almaktadır. Şeytan figürü sarı ten rengine sahip olup siyah boynuzlarla resmedilmiştir.

Kollarını yukarı doğru kaldıran boynuzlu insan figürün sarı ve beyaz renktir. Bu figürün birleşik kaşları ve siyah sakalı ile bıyığı bulunmaktadır. Bu figürün iç kıyafeti açık mavi, dış kıyafeti ise sarı renktedir.

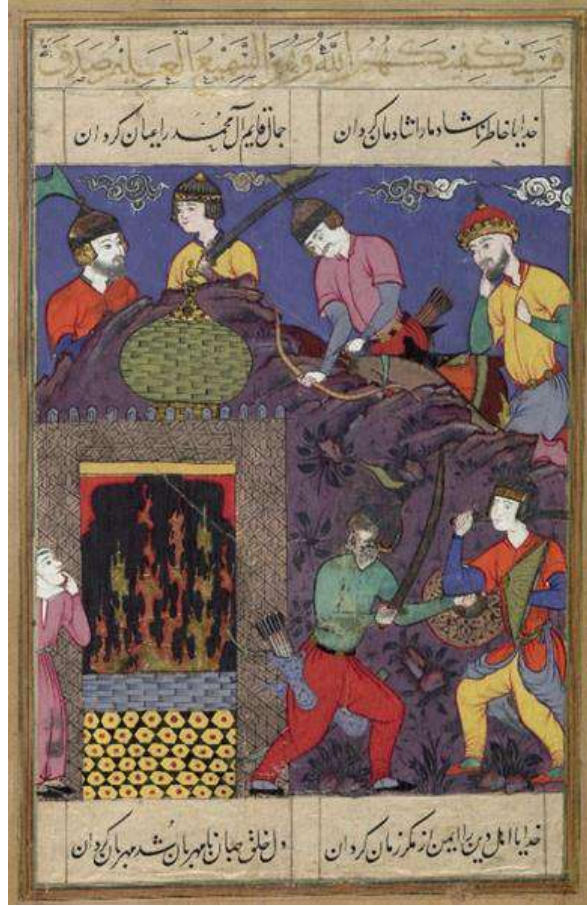
Diğer figür kırmızı bir şapka takmaktadır. Bir elinde balta tutarken, diğer eliyle kemerini kavramaktadır. İç kıyafeti turuncu, dış kıyafeti ise lacivert renktir. Lacivert kıyafet üzerinde çeşitli bezemeler bulunmaktadır. Figürün belinde siyah renkte penç motifleriyle süslenmiş bir kemer yer almaktadır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.49. Muhammed Bin El-Hasen (El-Mehdi El-Muntazar)

Minyatürlü alan ebadı: 254 x 401 mm

Varak numarası: 49b

Minyatürünün Konusu: Mehdi kıyamete doğru ortaya çıkıp yeryüzüne hâkim olup inanç ve adaleti sağlayacak olan kişi olarak bilinmektedir. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına Mehdi gelmiştir. Bu fal huzur, refah, servet, bahtiyarlık getireceği söylenmektedir¹²⁷.

Fotoğraf 158. Muhammed Bin El-Hasen (El-Mehdi El-Muntazar)

¹²⁷ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.166.

Fotoğraf 159. Muhammed Bin El-Hasen Eserindeki Gökyüzü Detayı

Muhammed Bin el Hasen'a minyatüründe yedi insan figür tasviri vardır. Figürlerden üç tanesi mor zeminde, dört tanesi mor renkli tepelerin arkasındadır. At üzerinde betimlenen figür eli ağzında, şaşkınlık ifadesi ile resmedilmiştir. Bu figür kırmızı ve altın renkli bir başlığa sahip olup siyah sakallı ve bıyıklıdır. İç kıyafeti yeşil, dış kıyafeti ise sarı renktir. Belinde kırmızı renkte, penç motifi ile süslenmiş bir kemer bulunmaktadır. Açık mavi renginde pantolon giymektedir.

Kahverengi ve siyah renk başlığında koyu yeşil bayrak olan figür, at üzerinde resmedilmiştir. İç kıyafeti açık mavi, dış kıyafeti pembe renktir. Belinde siyah bir kemer bulunmaktadır. Kırmızı renk pantolonu vardır. Belinde oklar ve bir elinde bir yay taşımaktadır.

Elinde kılıç olan figürün başlığı altın ve gri renktedir. Bu figürün kıyafet rengi sarıdır. Başlığında yeşil bayrak olan figür, sakallı ve bıyıklıdır. İç kıyafeti mavi, dış kıyafeti ise turuncu renktir.

Gökyüzünün zemin rengi laciverttir. Gökyüzünde gri, sarı ve altın tonlarında bulut tasarımları görülmektedir. Bu figürlerin hemen aşağısında, bir binanın üst kısmında kubbeye benzeyen bir çatı yer almaktadır. Bu çatı yeşil ve altın renklerle renklendirilmiştir.

Fotoğraf 160. Muhammed Bin El-Hasen Eserindeki Mor Zeminli Alan

Minyatürde mor zeminli alanda iki erkek ve bir kadın figürü yer almaktadır. Erkek figürler, savaş sahnesinde betimlenmiştir. Ellerinde kılıç ile zırh taşımaktadırlar. Elinde yeşil renk zırh olan figür, siyah renkte bir başlık giymiştir. İç kıyafeti açık mavi, dış kıyafet rengi turuncudur. Sarı renkli pantolonu ve turuncu renkte ayakkabıları vardır. Elinde yeşil renkli bir kalkan ve siyah renkte bir kılıç bulunmaktadır.

Karşıdaki, geriye doğru bakan figür ise siyah ve altın renkte bir başlık takmıştır. Üst kıyafet yeşil, alt kıyafet rengi kırmızıdır. Figürün belinde oklar asılıdır. Bir elinde kılıç, diğer elinde altınla boyanmış bir zırh taşımaktadır. Zırh, rumi motifiyle süslenmiştir.

Kadın figürü ise çenesini eliyle tutarken resmedilmiştir. Başında beyaz renkte bir eşarp vardır. Pembe renkte bir elbise giymiştir, belinde ise beyaz bir kemer bulunmaktadır. Kadın figürünün arkasında, içerisinde altınla boyanmış alevlerin olduğu bir yapı vardır. Yapının dış yüzeyi açık kahverengi olup geometrik desenlerle süslenmiştir. Yapının iç kısmı altıgen desenlerle bezenmiş siyah, sarı ve kırmızı renktir. Bu kısmın üstünde ise mavi renkte tuğla desenleri yer almaktadır.

Zemin mor renktir. Çevrede yeşil yapraklı ot kümeleri bulunmaktadır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.50. Hz. Lut

Minyatürlü alan ebadı: 265 x 404 mm

Varak numarası: 50b

Minyatürünün Konusu: Hz. Lut'un yurdu yedi şehirden oluşur ancak ona sadece bir şehir inanır. Hz. Lut insanlara ona inanması gerektiğini sapkınlıklarına tövbe etmelerini ister fakat halk ona inanmaz ve sapkınlıklarına devam eder. Bunun üzerine Cebrail kanatlarını açarak halkın kapılarını kapatır. Bu sefer halk tekme atmaya başlar ve Cebrail de kanadını yüzlerine vurarak onları kör eder. Minyatürlü alanın fal açıklamasında Hz. Lut kavmi senin falına gelmiştir. Bu falda kişi niyetinden vazgeçmeli ve tövbe etmesi gerektiği söylenmektedir¹²⁸.

Fotoğraf 161. Hz. Lut

¹²⁸ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.72.

Fotoğraf 162. Hz. Lut Kavmi Detay

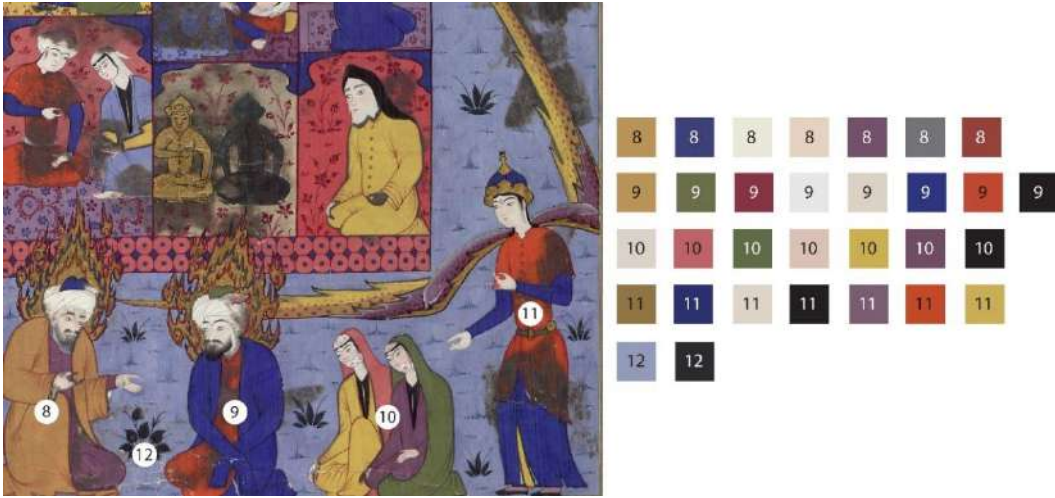
Minyatürde, Hz. Lut kavmi tasvir edilmiştir. Lut kavmi, dikdörtgen alanlara bölünmüş bir sahnede hapsedilmiş olarak betimlenmiştir. İlk dikdörtgen alanda zemin eflatun ve sarı renklerindedir. Sarı zemin üzerinde mavi ve kırmızı renk penç motifleriyle süslemeler yapılmıştır. Eflatun renkli zemin, bordo renkli ot kümeleri ile bezenmiştir. Bu alanda, bir kadın ve bir erkek figürü dizlerinin üzerinde oturur halde tasvir edilmiştir. Erkek figür, sarı başlık ve yeşil kıyafet giymiş, belinde kemer vardır. Kadın figür ise beyaz eşarplı, siyah ve turuncu iç kıyafet ile lacivert dış kıyafet giymektedir. Diğer dikdörtgen alanda zemin pembe ve açık mavi renktir. Açık mavi zemin üzerinde lacivert ot kümeleri yer alırken, pembe zemin üzerinde bordo renkli ot kümeleri görülmektedir. Bu alanda, bir erkek figürü bir elinde kitap ve diğer eliyle yastık tutarken, arkasına yaslanmış ve ayaklarını uzatmış şekilde betimlenmiştir.

Diğer bir dikdörtgen alanda zemin açık kahverengi ve eflatun renklidir. Eflatun zeminde bordo ve lacivert ot kümeleriyle bezenirken, açık kahverengi zeminde bordo renkli ot kümeleri görülmektedir. Burada, erkek figür dizleri üzerinde oturmuş ve ellerini dua eder şekilde açmış olarak tasvir edilmiştir. Başında siyah bir örtü, dış kıyafeti lacivert, belinde ise beyaz kemer bulunmaktadır. Bir diğer dikdörtgen alanda zemin eflatun ve gri renklerindedir. Eflatun zemin üzerinde bulut motifleri, gri zemin üzerinde bordo renkli ot kümeleri yer almaktadır. Bu sahnede, bir erkek ve bir kadın figürünün sarılarak uzandığı görülmektedir. Erkek figürün beyaz sarığı, turuncu renkte

kıyafeti vardır. Kadın figürün beyaz eşarbi ve lacivert renk dış kıyafeti bulunmaktadır. Figürlerin üzeri açık mavi örtü ile örtülüdür. Örtü lacivert renkte hatai grubu motifleriyle süslenmiştir.

Sonraki dikdörtgen alanda zemin eflatun ve pembe renktedir. Eflatun zeminde bulut ve ot kümeleri, pembe zeminde bordo renkli ot kümeleri bulunmaktadır. Burada, bir erkek ve bir kadın figürü bağdaş kurmuş şekilde oturmaktadır. Erkek figür başında sarığı vardır. İç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti turuncu renktir. Belinde beyaz bir kemeri vardır. Kadın figürün başında beyaz eşarbi mevcuttur. Siyah ve sarı iç kıyafeti, açık mavi rengi dış kıyafeti bulunmaktadır.

Diğer dikdörtgen alanın zemini açık kahverengidir. Bordo renkte ot kümeleri ile süslenmiştir. Gri ve altın renkli bağdaş kurmuş iki erkek figürü yer almaktadır. Son dikdörtgen alanın zemini pembe renktir. Zemin üzerinde bordo renk ot kümeleri görülmektedir. Dizlerinin üzerine oturmuş resmedilen beyaz sakallı, başında siyah örtü ve sarı kıyafet giymiş bir figür bulunmaktadır.

Fotoğraf 163. Hz. Lut Detay

Hz. Lut kavmini hapseden kanatlı bir melek figürü görülmektedir. Meleğin kanatları mor ve sarı renk olup üzerinde bordo renkte benekler yer almaktadır. Meleğin başlığı lacivert ve altın renktir. Figürün iç kıyafeti lacivert, dış kıyafet rengi ise turuncudur. Belinde altından bir kemer bulunmaktadır. Melek figürünün hemen önünde iki kadın figürü oturur halde tasvir edilmiştir. Bu kadın figürlerinden birinin

eşarbl yeşil, diğerrinin ise pembe renktedir. Yeşil eşarplı figürün iç kıyafeti siyah, dış kıyafeti eflatun; pembe eşarplı figürün ise iç kıyafeti siyah, dış kıyafeti sarı renktir.

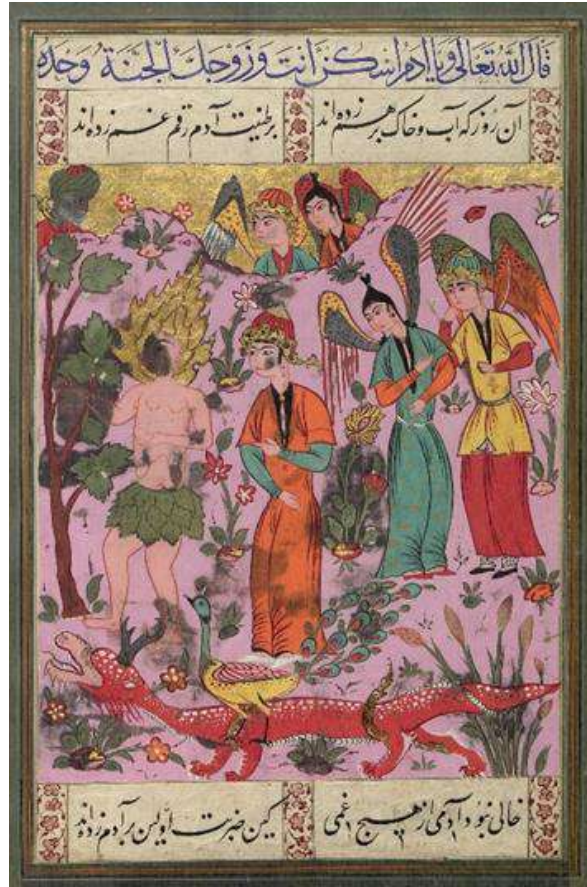
Başlarında altınla boyanmış ateşten hâlesi bulunan iki erkek figür oturur şekilde betimlenmiştir. Bu figürlerin başlarında sarık bulunmaktadır. Beyaz sakallı olan figürün sarığı, beyaz renkli olup iç kıyafeti eflatun, dış kıyafeti sarı renktir. Diğer figürün ise sarığı beyaz renktir. Sakalı ve bıyığı siyahtır. Bu figürün iç kıyafeti turuncu, dış kıyafeti lacivert renktir. Zeminde açık mavi renk kullanılmış ve yeşil renkte ot kümeleri yer almaktadır.

3.2.51. Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın Cennetten Kovalması

Minyatürlü alan ebadı: 264 x 403 mm

Varak numarası: 51b

Minyatürünün Konusu: Minyatürde şeytana uyup yasaklı meyveyi yiyerek cennetten kovulan Hz. Âdem ve Hz. Havva resmedilmiştir. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına Hz. Âdem ve Hz. Havva gelmiştir. Bu fal kişinin başta sıkıntı çekeceği fakat sonra rahatlığa kavuşacağı anlamına gelmektedir¹²⁹.

Fotoğraf 164. Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın Cennetten Kovalması

¹²⁹ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.47.

1	1	1	1			
2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4
5	5					
6	6	6	6	6		

Fotoğraf 165. Hz. Âdem ve Hz. Havva Detayı

Minyatürde Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın cennetten kovulma sahnesi tasvir edilmiştir. Hz. Âdem, çıplak bir şekilde betimlenmiş olup yalnızca yeşil renkte bir etek giymektedir. Başından ateşten bir hâle çıktığı görülmektedir. Hz. Havva ise kırmızı ve sarı renklerde bir başlık takmaktadır, altın renginde küpeleri vardır. İç kıyafeti yeşil ve siyah renkte, dış kıyafeti ise turuncu renktir. Ayakkabıları ise beyaz renktedir.

Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın yanında iki melek figürü görülmektedir. Meleklerden biri başlıksız, diğeri ise başlıklı olarak tasvir edilmiştir. Başında başlık olmayan melek figürünün siyah renkte saçları vardır. Saçın bir kısmı bağlanmıştır ve kulağında küpe bulunmaktadır. Kanatları gri ve sarı renkte olup üzerinde kırmızı renkte benekler yer almaktadır. Melek figürünün iç kıyafeti siyah ve turuncu, dış kıyafeti ise yeşil renktir. Kırmızı renkte ayakkabıları olduğu görülmektedir. Diğer melek figürü ise başlık takmaktadır; başlığı altın ve yeşil renktir. Kanatları yeşil ve turuncu renkte, üzerinde benekler bulunmaktadır. Figürün iç kıyafeti siyah ve kırmızı, dış kıyafeti ise sarı renktir. Belinde beyaz renkte bir kemeri mevcuttur.

Zeminde ağaç ve ot kümeleri tasvir edilmiştir. Ağacın gövdesi kahverengi, yaprakları ise yeşil renktedir. Ot kümelerindeki çiçeklerin renklendirilmesinde kırmızı, sarı ve pembe tonları kullanılmış olup yapraklarda yeşil renk hâkimdir. Ot kümelerinin bir kayanın arasından çıktığı görülmektedir.

Fotoğraf 166. Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın Aşağısında ki Hayvan Figürleri Detay

Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın hemen aşağısında bir ejderha ve bir tavus kuşu figürü tasvir edilmiştir. Ejderhanın vücudu kırmızı renktir ve üzerinde beyaz benekler bulunmaktadır. Ağzı pembe renkte, başında ise gri renkli bir boynuz yer almaktadır. Tavus kuşu ise yeşil, pembe ve sarı renkte betimlenmiştir. Zeminde açık pembe renk olup yeşil ot kümesi tasarımlarının da bulunduğu görülmektedir.

Fotoğraf 167. Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın Yukarısındaki Gökyüzü Detayı

Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın yukarısında gökyüzü tasvir edilmiştir. Gökyüzünde bir siyahi erkek figür, bir erkek melek figürü ve bir kadın melek figürü yer almaktadır. Siyahi figürün başındaki sarığı gri renk olup kıyafeti de kırmızı renktir.

Erkek melek figürünün başlığı turuncu ve altın renginde, kanatları gri ve sarı tonlarında betimlenmiştir. İç kıyafeti turuncu, dış kıyafeti ise yeşil renktir. Kadın melek figürünün siyah saçlarının bir kısmı toplanmıştır. Kanatları kırmızı ve yeşil renktedir, üzerinde benekler bulunmaktadır. Zemin altın ile boyanmıştır.

3.2.52. Karun

Minyatürlü alan ebadı: 259 x 408 mm

Varak numarası: 52b

Minyatürünün Konusu: Karun, Hz. Musa'nın amcasının oğlu olduğu bilinmektedir. İlk önce Hz. Musa'ya iman etmiş fakat hırs ve kıskançlığı yüzünden ona karşı düşmanca tavırlar içine girmiştir. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına Karun gelmiştir. Bu falda kişinin kötü işlerini terk edip tövbe etmesi gerektiği söylenmektedir¹³⁰.

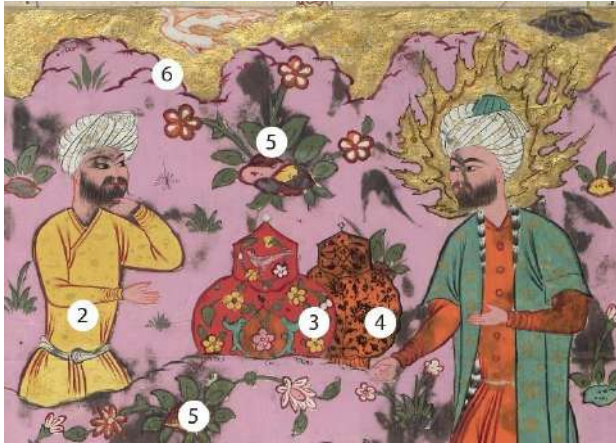
Fotoğraf 168. Karun

¹³⁰ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.216.

Fotoğraf 169. Karun Detay

Minyatür alanda, Hz. Musa ve Karun karşılıklı tasvir edilmiştir. Hz. Musa'nın başında altınla boyanmış ateşten bir hâle bulunmaktadır. Siyah sakallı ve bıyıklıdır. İç kıyafeti turuncu, dış kıyafeti ise yeşil renktir. Yeşil renkli kıyafeti üzerinde altınla süslenmiş bezemeler yer almaktadır. Çorabı altın, ayakkabıların rengi ise siyahtır.

Fotoğraf 170. Karun'un Yanındaki İnsan Figürü Detay

Hz. Musa'nın karşısında Karun yer almaktadır. Karun, beyaz renkli sarığı ile siyah sakallı ve bıyıklıdır. Kıyafeti sarı, belindeki kemeri ise beyaz renktir. Hz. Musa ve Karun'un ortasında yerde iki küp bulunmaktadır. Küpler, turuncu ve kırmızı renktir.

Kırmızı renkli küp rumi ve penç motifi ile bezenmiştir. Turuncu renkli küp üzerinde ise hatai grubu motifi ile yapılmış bir tasarım yer almaktadır.

Zeminde pembe renk kullanılmış olup renkli kayaların arasından çıkan ot kümelerinin pembe ve kırmızı renkli çiçekleri ile yeşil yaprakları bulunmaktadır. Gökyüzü altınla boyanmıştır. Gökyüzünde gri ve beyaz renkte iki bulut tasarımı yer almaktadır.

Fotoğraf 171. Hayvan Figürleri Detay

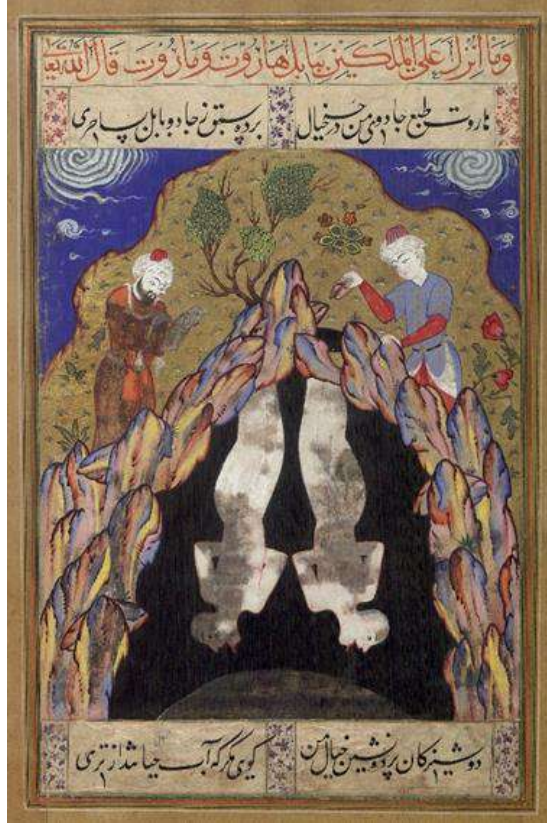
Hz. Musa'ya bakan at, boğa, kuş ve köpek figürleri yer almaktadır. Atlar beyaz, kahverengi ve siyah renkte tasvir edilmiştir. Boğalar, gri ve açık kahverengi; kuşlar, turuncu, sarı ve yeşil; köpekler ise gri renktir. Zeminde sarı ve kırmızı renkli çiçekler ile yeşil yapraklardan oluşan ot kümeleri vardır.

3.2.53. Harut ile Marut

Minyatürlü alan ebadı: 265 x 405 mm

Varak numarası: 53b

Minyatürünün Konusu: Harut ile Marut günahkâr iki melektir. İdris peygamber zamanında yaşamışlardır. Kıyamete kadar yaptıkları kötülüklerden dolayı baş aşağı asılma cezasına çaptırılmışlardır. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına Harut ile Marut gelmiştir. Bu fal oldukça uğursuzdur. Yolculuk, evlilik, ticaret uğurlu değildir. Pişmanlıkla sonuçlanacaktır¹³¹.

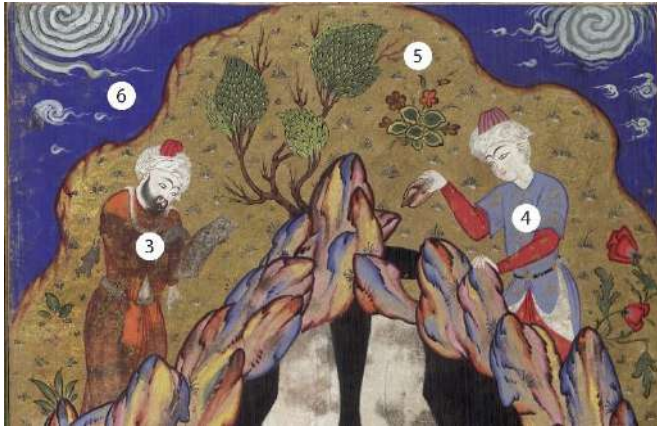
Fotoğraf 172. Harut ile Marut

¹³¹ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.213.

Fotoğraf 173. Harut ile Marut Detay

Minyatürlü alanda, Harut ve Marut tasvir edilmiştir. Siyah zeminli alanda, Harut ve Marut, yukarıdan aşağıya doğru dilleri dışarıda olarak resmedilmiştir. Figürler çıplak olup üzerlerinde herhangi bir kıyafeti bulunmamaktadır. Harut ve Marut; sarı, mavi, pembe ve turuncu renk kayalıkların içerisinde.

Fotoğraf 174. Harut ile Marut'un Yukarısında Yer Alan Gökyüzü ve Kayalar Detay

Harut ve Marut'un yukarısında, iki erkek figür yer almaktadır. Bu figürlerden biri siyah sakallı ve bıyıklıdır. Figürün başındaki sarı beyazdır ve turuncu renkte bir kıyafeti vardır. Belinde altın renginde bir kemer bulunmaktadır. Diğer figürün başlığı beyaz renkte olup iç kıyafeti kırmızı, dış kıyafeti mavi renktir. Siyah renkte bir kemeri vardır. Her iki figür, kayaların üzerini kapatmak için çalışmaktadır.

Zemin altın ile boyanmıştır. Ağacın gövdesi kahverengi ve yaprakları yeşil renktir. Ot kümelerinin kırmızı renkli çiçekleri ve yeşil renkli yaprakları olduğu görülmektedir. Gökyüzünde lacivert renk kullanılmış ve gri renkte bulut tasarımları

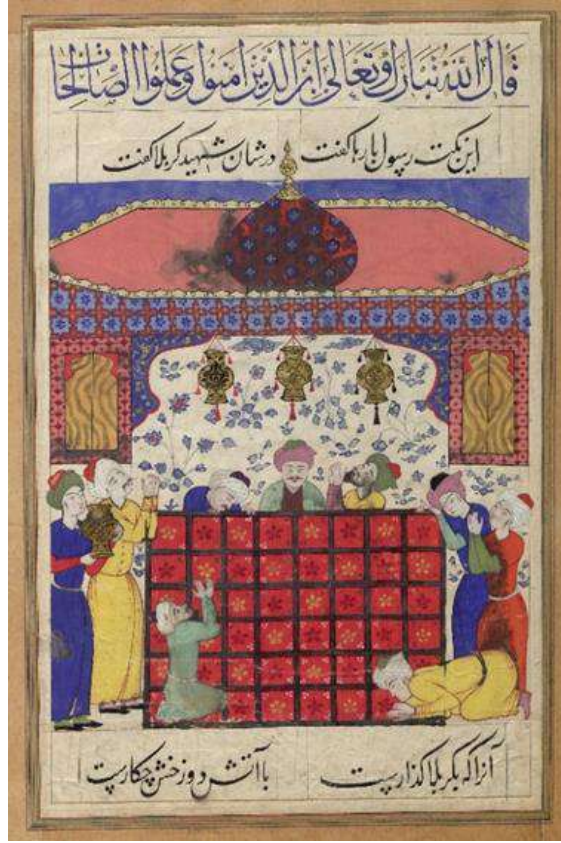
yer almaktadır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.54. Hz. Hüseyin'in Türbesi

Minyatürlü alan ebadı: 270 x 415 mm

Varak numarası: 54b

Minyatürünün Konusu: Hz. Hüseyin, Hz. Muhammed'in torunu olup imamlık yapmaktadır. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına İmam Hüseyin gelmiştir. Bu fal uğurlu bir faldır. Kişi niyet ettiği, dilediği her şeye kavuşacağı söylenmektedir¹³².

Fotoğraf 175. Hz. Hüseyin'in Türbesi

¹³² Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.155.

Fotoğraf 176. Hz. Hüseyin'in Türbesi Detay

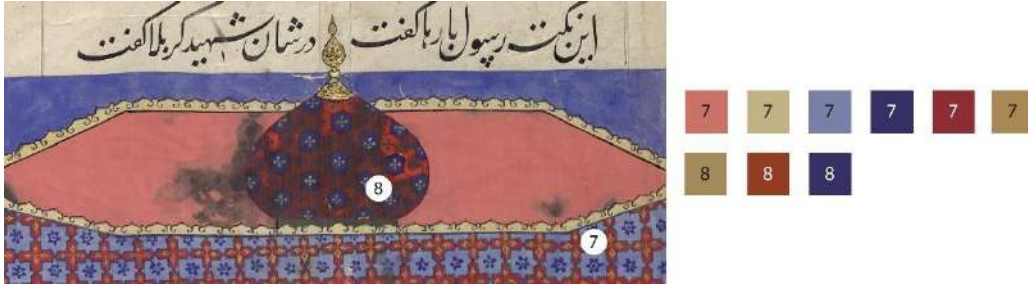
Minyatürlü alanda, Hz. Hüseyin'in türbesi tasvir edilmiştir. Türbe, kırmızı ve siyah renklerle boyanmış olup kırmızı renkli alanlar penç motifiyle bezenmiştir. Penç motifi altın ve bordo renktir. Türbenin yanında dua eden dokuz erkek figürü yer almaktadır. Elinde vazo tutan figürün yeşil renkte sarığı olduğu görülmektedir. Bu figürün kırmızı iç kıyafeti ve lacivert renk dış kıyafeti vardır. Belinde beyaz renk bir kemeri vardır. Bu figürün yanında dizlerinin üstünde oturan ve ayakta dua eden iki figür bulunur. Dizlerinin üstüne oturmuş figürün başında beyaz renkte sarığı vardır. Bu figürün açık yeşil kıyafeti ve belinde beyaz bir kemer bulunmaktadır. Ayakta dua eden figürün ise sarığı beyaz renktir. Bu figürün kıyafeti sarı renktedir ve siyah renkte ayakkabılar giymektedir.

Türbenin yan tarafında biri yere kapanmış, diğer ikisi ayakta dua eden figürler bulunmaktadır. Yere kapanmış figürün başında beyaz renkte bir sarığı vardır. Kıyafeti sarı renktir ve kahverengi bir kemeri mevcuttur. Ayakta duran figürlerden sarığı beyaz renkli olan figürün; yeşil iç kıyafeti ve turuncu renk dış kıyafeti olduğu görülmektedir. Ayrıca, belinde beyaz renkli bir kemer bulunmaktadır. Diğer figürün ise sarığı pembe renk iken; iç kıyafeti yeşil, dış kıyafeti ise lacivert renktir.

Türbenin yukarısında üç erkek figürü yer almaktadır. Bu figürlerden birinin başındaki sarığı beyaz renkli olup aşağı eğilmiş bir pozisyonundadır. Bu figürün lacivert renkte kıyafeti mevcuttur. Yanındaki figürün sarığı pembe renktir. Bu figürün iç kıyafeti kahverengi ve dış kıyafeti yeşil renktir. Diğer figürün ise sarığı yeşildir. Figür sakallı ve bıyıklıdır. İç kıyafeti pembe, dış kıyafeti ise sarı renkte boyanmıştır.

Türbenin üst kısmında iki dikdörtgen pencere yer almaktadır. Pencereilerin iç kısmı sarı renkte olup dış kısmını saran pembe renkli bir bordür bulunmaktadır. Pencereilerin üst kısmından aşağıya doğru üç adet vazo sarmaktadır. Vazolar altın renginde boyanmıştır. Üzerinde hatâi grubu motifleri ile süslemeler yapılmış ve bezemeler siyah renkte boyanmıştır. Vazoların alt kısmında, siyah, kırmızı ve pembe renklerde püsküller yer almaktadır.

Zeminde açık krem rengi kullanılmış, üzerinde lacivert renkte ot kümeleri tasvir edilmiştir. Köşelerde lacivert zeminli köşebentler yer almakta ve bunların içinde altınla boyanmış bezemeler bulunmaktadır.

Fotoğraf 177. Hz. Hüseyin'in Türbesi'nin Üst Kısmı Detayı

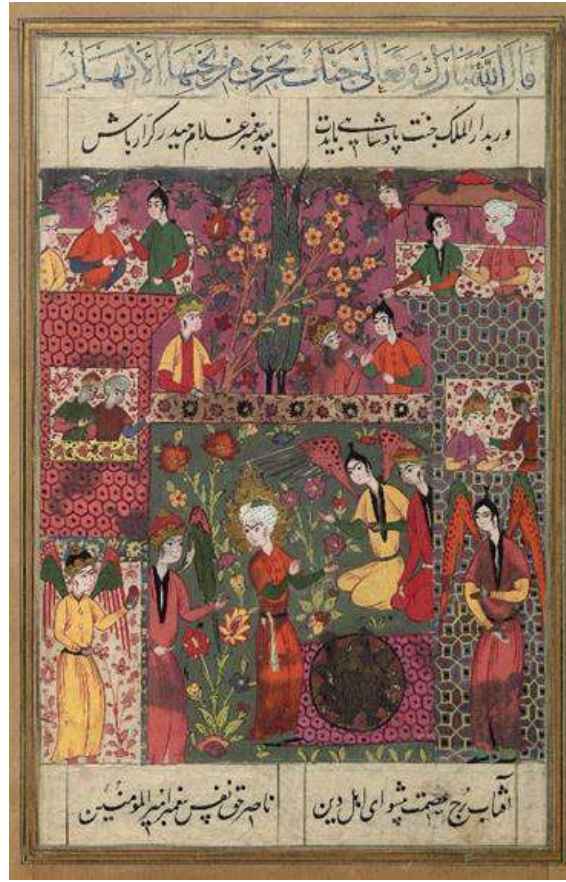
Hz. Hüseyin'in türbesinin üst kısmında, zemininde geometrik geçmeler yer almaktadır. Bu geometrik geçmeler açık mavi ve kırmızı renktir. Zeminin üst kısmında bir kubbe bulunmakta olup kubbe altıgen desenlerle bezenmiştir. Bu desenler lacivert ve kırmızı renkte boyanmıştır. Kubbe ile zemini bağlayan alanın rengi pembedir. Gökyüzü lacivert renktir.

3.2.55. Cennet

Minyatürlü alan ebadı: 262 x 408 mm

Varak numarası: 55b

Minyatürünün Konusu: Sayfada cennet sahnesi tasvir edilmiştir. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına cennet gelmiştir. Bu fal oldukça uğurludur çünkü kişinin başının üzerine mutluluk kuşu kanadını açmıştır¹³³.

Fotoğraf 178. Cennet

¹³³ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.179.

Fotoğraf 179. Cennet Sahnesi Pembe Zemin Detayı

Minyatürlü alanda, Cennet tasvir edilmiştir. Mimari yapılar ve bahçe içerisinde melek ve insan figürleri resimlenmiştir. Cennet sayfasının üst kısmında iki balkon yer almaktadır. Balkonların birinde kadın ve iki erkek figür, diğer balkonda ise bir kadın ve bir erkek figür resmedilmiştir. Balkonun zemini pembe ve krem renkleriyle boyanmıştır. Krem rengi olan kısımlarda pembe renkli hatai grubu motifleriyle süslemeler yapılmıştır. Pembe zemin rengi olan kısımdaysa bordo renkte altıgen geçmeler bulunmaktadır. Bu balkonda yer alan kadın figürü, elinde bir adet meyve tutmaktadır. Siyah saçlarının bir kısmı toplanmış olup iç kıyafeti kırmızı, dış kıyafeti ise yeşil renktir. Diğer iki erkek figür, kadın figüre doğru dönmüş şekilde resmedilmiştir. Erkek figürlerin başlarında yeşil ve altın renginde başlıklar bulunmaktadır. Kıyafetleri ise turuncu, sarı ve lacivert renktir.

İki figür bulunan balkonda, zemin krem ve gri renklerde boyanmıştır. Krem renkli kısımlar pembe renkli penç motifleriyle süslenmiştir. Gri renkli zeminde sarı, kırmızı ve siyah tonlarında geçmeler görülmektedir. Balkonun üst kısmında, kırmızı ve kahverengi renkte üçgen bir çadır yer almaktadır. Kadın figürünün siyah saçları, bir kısmı toplanmış şeklinde resmedilmiştir. Kadın figürün iç kıyafeti siyah ve turuncu, dış kıyafeti ise yeşil rengindedir. Erkek figürün başında beyaz bir sarık bulunmakta; iç kıyafeti sarı, dış kıyafeti ise pembe rengindedir. Belinde gri renkli bir kemer olduğu görülmektedir.

Balkonların hemen altında, bir kadın ve iki erkek figür bulunmaktadır. Kadın figürünün siyah saçları, bir kısmı toplanmış, yeşil renkli iç kıyafeti ve turuncu dış kıyafetiyle tasvir edilmiştir. Kadın figürler konuşurken resmedilen erkek figürün başlığı bordo ve altın renktir. Altın kısımları siyah renkle bezenmiştir ve kıyafetlerin rengi pembedir. Diğer figürün başlığı yeşil ve altın rengindedir. İç kıyafeti kırmızı, dış

kiyafeti ise sarı renktir. Bu figürler, açık kahverengi bir duvarın arkasında yer almaktadır. Duvar, hatayi grubu motifleriyle bezenmiştir. Bezemeler siyah ve bordo renkte boyanmıştır.

Zemin pembe renkli olup selvi ve çiçekli ağaç yan yana resmedilmiştir. Zeminde, kırmızı ve sarı renkli çiçekler ile yeşil yapraklı ot kümeleri yer almaktadır. Tepelerin arkasından bakan bir erkek figürü görülmektedir. Bu figürün başlığı kırmızı ve altın rengindedir, kiyafet rengi ise turuncudur. Gökyüzü gri renktir.

Fotoğraf 180. Cennet Sahnesi Yeşil Zemin Detayı

Cennet minyatürünün yeşil zeminli kısmında, gri renkli duvarın önünde, kanatlı bir melek figürü yer almaktadır. Melek figürünün kafası, vücuduna göre daha küçük olup saçları siyah renktir. Kanatları yeşil ile turuncu renklerinde, üzerinde bordo benekler bulunmaktadır. Figürün iç kiyafeti siyah ve sarı, dış kiyafeti ise pembe renkte betimlenmiştir. Belinde siyah renkte bir kemer vardır.

Pembe renkli mimarinin aşağısında bir başka melek figürü görülmektedir. Bu melek figürünün başlığı siyah ve altın rengindedir. Kanatları kırmızı ve yeşil renkte olup kiyafeti sarı renkte tasvir edilmiştir. Figürün belinde siyah renkte bir kemer bulunmaktadır. Figürün bulunduğu zemin ise krem ve lacivert renklerindedir. Krem renkli alan pembe renkle süslenmiş, lacivert renkli alan ise altınla bezenmiştir.

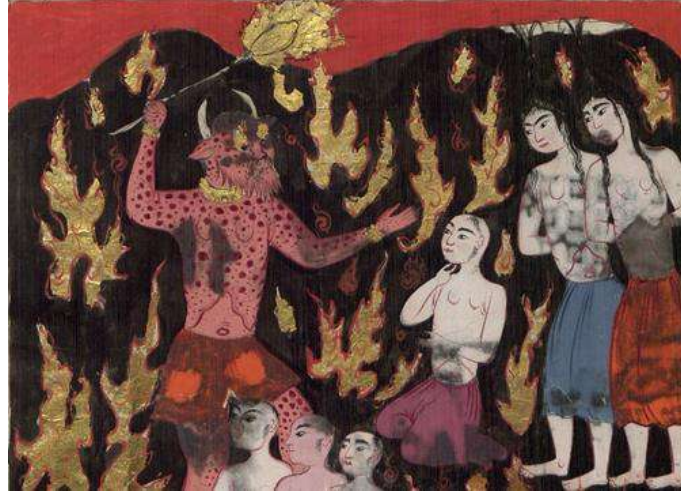
Orta kısımda ise, ayakta duran başında hâlesi olan peygamber olduğu tahmin edilen bir erkek figürü görülmektedir. Figürün sarığı beyaz renktir. İç kiyafeti yeşil, dış kiyafeti ise turuncu rengindedir. Belinde siyah bir kemer vardır. Ayağının bastığı halı altıgen desenlerle bezenmiştir. Halının üzerinde siyah bir daire yer almaktadır. Bu

figürün yanında bir melek daha resmedilmiştir. Meleğin başlığı kırmızı ve altın renktir. Kanatları ise pembe ve yeşil renklerde olup üzerinde kırmızı benekler bulunmaktadır. İç kıyafeti sarı, dış kıyafetin rengi ise pembedir. Belinde beyaz bir kemer yer almaktadır.

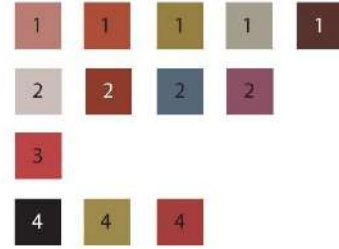
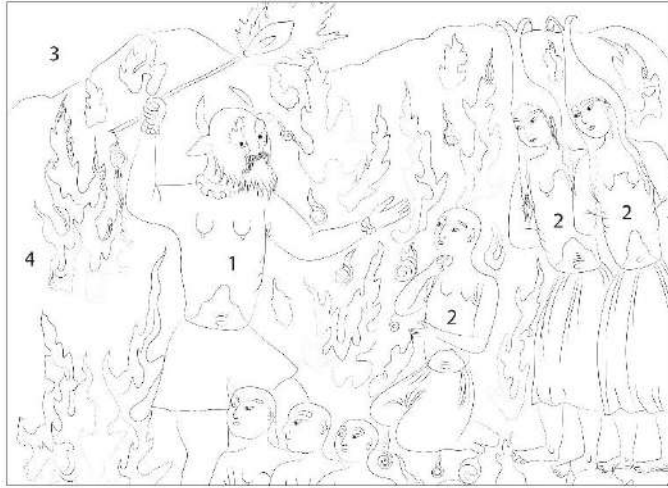
Dizin üstüne oturmuş bir başka melek figürünün saçları siyah renkte ve bağlanmıştır. Kanatları pembe renktir. Meleğin iç kıyafeti siyah ve yeşil, dış kıyafeti ise sarı renktir. Belinde yeşil renkte bir kemer bulunmaktadır. Bu meleğin yanında bir erkek figürü yer almaktadır. Bu figürün başında altın ve kırmızı renkli bir başlık vardır. Figürün iç kıyafeti siyah, dış kıyafeti ise kırmızı renkte olup belinde beyaz bir kemer yer almaktadır.

Zemin yeşil renktir. Mor ve turuncu kayaların arasından çıkan ot kümeleriyle bezeli alanda kırmızı, mor, sarı ve mavi renkli çiçekler ile yeşil yapraklı ot kümeleri yer almaktadır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

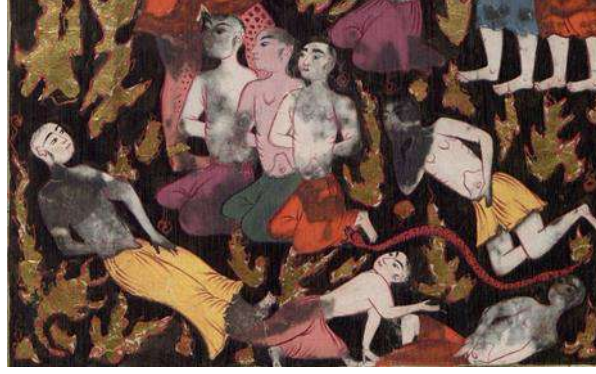
Fotoğraf 182. Cehennem Sahnesi Dev Detayı

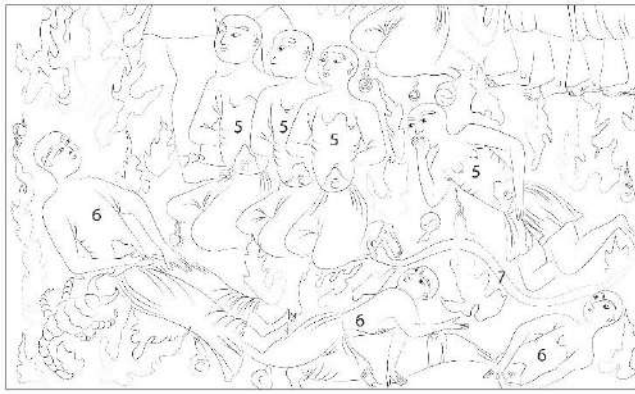
Çizim 36. Cehennem Sahnesi Dev Detay Çizimi

Minyatürlü alanda, cehennem sahnesi tasvir edilmiştir. Alanda pembe renkli iri bir dev ve on figür ateşler içerisinde yer almaktadır. Devın vücudunda kırmızı renkli benekler görülmektedir. Devın elinde ateşten bir sopa bulunmaktadır. Devın üst kısmı çıplaktır. Alt kısmında ise turuncu renkte bir etek vardır. Bileğinde ve boynunda altın renginde takılar olduğu gözlemlenmektedir.

Devın karşısında ise üç insan figürü yer almaktadır. Bu figürler yalnızca etek giymekte olup eteklerin renkleri mor, mavi ve turuncudur. Gökyüzü kırmızı renkte boyanmıştır.

Fotoğraf 183. Cehennem Sahnesi Figür Detayı

Çizim 37. Cehennem Sahnesi Figür Detay Çizimi

Devin hemen önünde dizlerinin üstünde oturan üç figür yer almaktadır. Bu figürlerin üstleri çıplak olup alt kısmında mor, yeşil ve turuncu renkte etekleri vardır. Yere uzanmış dört figür tasvir edilmiştir. Figürlerin üstleri çıplak ve altlarında sarı, pembe ve turuncu renkte etekler mevcuttur. Bu figürlerin arasında, kırmızı renkte bir yılan dolanmaktadır. Zemin siyah renkte boyanmıştır. Üzerinde ateşler yer almakta ve ateşlerin kenarlarına kırmızı renkte tahrir çekilmiştir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.57. Fil Olayı

Minyatürlü alan ebadı: 259 x 405 mm

Varak numarası: 57b

Minyatürünün Konusu: Kâbe'ye gelen ziyaretçilerden rahatsız olan Ebrehe fil ordusunu Kâbe'yi yıkmak için görevlendirir. Kâbe'yi yıkmaya gelen fil ordusunun üzerlerine Ebabil kuşları mercimek tanesi kadar ateşli toplar atarak fil ordusunu yerle bir ederler. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına fil ordusu gelmiştir. Bu fal gayet uğurludur. Kişinin günahlarına tövbe etmesi ve namaz kılıp oruç tutması gerekmektedir. Aksi takdirde kötülükler kişiyi bulacaktır¹³⁵.

Fotoğraf 184. Fil Olayı

¹³⁵ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.120.

Fotoğraf 186. Ebabil Kuşları Detay

Gökyüzünde siyah renkte ebabil kuşları yer almaktadır. Gökyüzünün zemininde lacivert renktir. Mimari yapının balkonundan bakan üç erkek figürü tasvir edilmiştir. Bu figürlerden ikisinin başında sarık, birinin başında ise başlık bulunmaktadır. Ortadaki figürün siyah renkte sakalı ve bıyığı vardır. Figürlerin kıyafetleri yeşil, turuncu ve sarı renktir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.58. Hz. Hasan

Minyatürlü alan ebadı: 254 x 397 mm

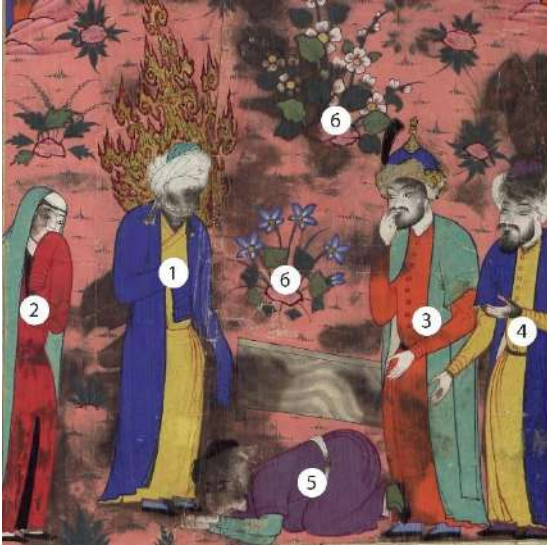
Varak numarası: 58b

Minyatürünün Konusu: Hz. Hasan, Hz. Muhammed'in torunu olup imamlık yapmaktadır. Hz. Hüseyin'in kardeşidir. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına Hz. Hasan gelmiştir. Bu fal kişinin yakın zamanda servet sahibi olacağı ve dilediğine kavuşacağını söylemektedir¹³⁶.

Fotoğraf 187. Hz. Hasan

¹³⁶ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.153.

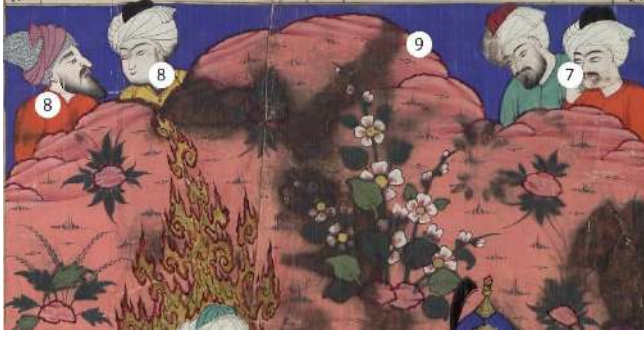
1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2		
3	3	3	3	3	3	
4	4	4	4	4	4	
5	5	5	5	5		
6	6	6	6	6	6	6

Fotoğraf 188. Hz. Hasan Detay

Minyatürlü alanda, Hz. Hasan ve sekiz insan tasvir edilmiştir. Hz. Hasan, ayakta ve başında altın rengiyle boyanmış ateşten bir hâle ile betimlenmiştir. Figürün iç kıyafeti sarı, dış kıyafeti ise lacivert renktir. Hz. Hasan'ın ayağına kapanmış olan figür, beyaz renkte bir sarık takmaktadır. Bu figürün kıyafeti yeşil ve dış kıyafeti mor renktir. Bu figürün belinde beyaz renkte bir kemer yer almaktadır.

Hz. Hasan'ın ayağına kapanmış figürün arkasında iki erkek figürü yer almaktadır. Bunlardan ilki, başında lacivert ve altın renginde bir başlık bulunan, siyah sakalı ve bıyığı olan erkek figürüdür. Bu figürün bir eli çenesine yerleştirilmiş ve kıyafetleri turuncu ve yeşil renktir. Belinde siyah renkli bir kemer ve mavi çorap, siyah ayakkabıları görülmektedir. Yanındaki figürün başında beyaz renkte bir sarık bulunmaktadır. Figürün sakalı ve bıyığı siyah renktir. Kıyafeti sarı renkte, dış kıyafeti ise laciverttir. Belinde ince bir kemer yer almaktadır.

Hz. Hasan'ın arkasında bir kadın figürü yer almaktadır. Bu figürün başında yeşil renkli bir örtü bulunmaktadır. İç kıyafeti siyah, dış kıyafeti ise kırmızı renktir. Tasvirlerin arasında, pembe ve mavi çiçekli iki büyük ot kümesi yer almakta olup bu kümelerin yaprakların rengi yeşildir.

Fotoğraf 189. Hz. Hasan'ın Yukarısında Yer Alan İnsan Figürleri Detay

Hz. Hüseyin'in yukarısında, pembe renkli tepelerin arkasında dört erkek figürü yer almaktadır. Aşağı bakan erkek figürlerinden biri siyah sakallı ve bıyıklıdır. Her iki figürün de başında sarıklar bulunmaktadır. Sarıkları beyaz renktir. Kıyafetlerin rengi yeşil ve turuncudur.

Diğer figürler ise birbiriyle konuşurken betimlenmiştir. Birinin başında beyaz renkte bir sarık, diğerinin başında ise mor ve gri tonlarında bir başlık görülmektedir. Bu figürlerden biri siyah sakallı ve bıyıklıdır. Kıyafetleri turuncu ve sarı renktir. Gökyüzü lacivert renkte boyanmış, zemin ise açık pembe'dir. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

3.2.59. Muhammed Bin El-Hasen (El-Mehdi El-Muntazar)

Minyatürlü alan ebadı: 262 x 404 mm

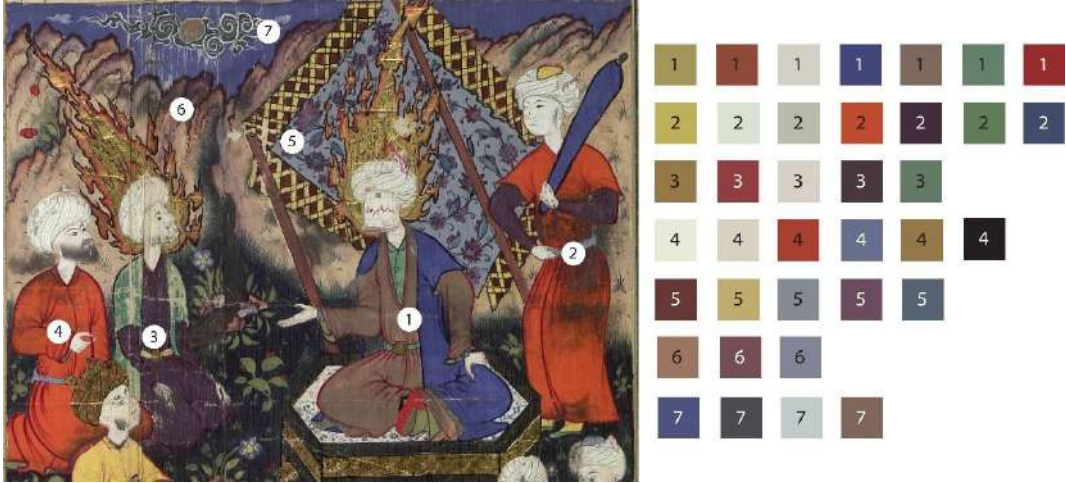
Varak numarası: 59b

Minyatürünün Konusu: Minyatürde İmam Mehdi resmedilmiştir. Minyatürlü alanın fal açıklamasında kişinin falına İmam Mehdi gelmiştir. Bu fal kişinin niyetinin gerçekleşeceği, kaygılanmasının gerek olmadığı söylemektedir¹³⁷.

Fotoğraf 190. Muhammed Bin El-Hasen (El-Mehdi El-Muntazar)

¹³⁷ Zühal Akar, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, s.167.

Fotoğraf 191. Muhammed Bin El-Hasen Detayı

Minyatürlü alanda Hz. Mehdi betimlenmiştir. Hz. Mehdi, bir tahtın üzerinde bağdaş kurup otururken tasvir edilmiştir. Başında altınla boyanmış ateşten bir hâle bulunmakta ve yüzü peçe ile kapanmıştır. Figürün iç kıyafeti yeşil, dış kıyafeti kahverengi, en dış kıyafeti ise laciverttir. Ayrıca, kırmızı renkte çorapları bulunmaktadır. Oturduğu taht, altın ve kahverengi renklerle boyanmıştır. Oturulan kısmı beyaz renktedir ve üzerinde lacivert bezemeler görülmektedir.

Hz. Mehdi'nin üzerine gölge yapan bir halı tasvir edilmiştir. Halının iç zemini açık mavi bordür kısmı bordo renktir. Açık mavi kısımlar, hatai grubu motifleriyle bezenmiştir. Bu bezemeler lacivert ve mor renktir. Bordo renk bordür üzerinde ise altınla boyanmış geçmeler bulunmaktadır.

Hz. Mehdi'nin arkasında, elinde sopa tutan ayaklı bir erkek figürü yer almaktadır. Bu figürün başında beyaz renkte bir sarık, iç kıyafeti mor, dış kıyafeti ise turuncu renktir. Belinde beyaz bir kemer bulunmaktadır. Hz. Mehdi'nin önünde diz çökmüş iki figür yer almaktadır. Bu figürlerden birinin başında altınla boyanmış bir hâle bulunmaktadır. Bu figürün iç kıyafeti mor, dış kıyafeti ise yeşil renkte olup beyaz bir kemeri vardır. Yanındaki figür ise beyaz sarıklı, siyah sakallı ve bıyıklıdır. Kıyafeti turuncu, kemeri ise mavi renktir.

Alanda; bordo, mavi ve sarı renklerinde tepeler yer almaktadır. Tepelerin üst kısmında mavi renkli bir gökyüzü vardır. Bu gökyüzünde gri renkte bulut motifleri bulunmaktadır.

Fotoğraf 192. Muhammed Bin El-Hasen' in Alt Kısımındaki İnsan Figürleri Detayı

Hz. Mehdi'nin alt kısmında, küçük bir tahtın üzerinde oturan bir erkek figürü yer almaktadır. Bu figürün başında altın renginde bir sarık bulunmakta, iç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti ise sarı renktir. Ayrıca, kırmızı renkte bir kemeri vardır. Oturduğu taht, kahverengi ve altındır. Bu figürün önünde, dizlerinin üstüne oturmuş bir erkek figürü vardır. Bu figürün iç kıyafeti lacivert, dış kıyafeti ise kırmızı renktir. Belinde sarı renkte bir kemer ve boynunda beyaz bir kumaş parçası bulunmaktadır.

Bu figürün arkasında, birbirleriyle konuşan iki erkek figürü betimlenmiştir. Her iki figürün başında sarık yer almaktadır. Sarıklar beyaz renktir. Figürlerin kıyafetlerinde ise yeşil, sarı, pembe, mavi ve kırmızı renk tonları kullanıldığı görülmektedir. Zemin koyu yeşil olup üzerinde kırmızı, sarı, pembe çiçekli yeşil yapraklı ot kümeleri bulunmaktadır. Renk tonları, fotoğrafların yanında kutucuklar içinde numaralandırılarak belirtilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

4. Değerlendirme

Araştırmanın konusunu teşkil eden Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde yer alan, 1702 envanter numaralı falname türündeki yazma eserde elli dokuz adet minyatürlü sayfa bulunmaktadır. Bu minyatürlü sayfalar arasında gezegenler, burçlar, peygamberlerin hayatı ve ahiret gibi çeşitli konular işlenmiştir. Katalog bölümünde bulunan eserler sayfa numarası dikkate alınarak sıralanmış ve incelenmiştir.

İncelenen yazma eserin cildi bordo renk olup Sultan II. Abdülhamid (1876-1909) Dönemi'ne ait olduğu düşünülmektedir. Cilt barok üslubu ile bezenmiştir. Cilt üzerinde II. Abdülhamid'in tuğrasının olduğu görülmektedir. Ciltte yer alan tuğra şu şekildedir:

TSMK 1702, II. Abdülhamid'in tuğrası

4.1. Eser Özellikleri

Katalogda incelenen yazma eserler, Farsça ve Arapça dillerinde yazılmıştır. Minyatürlü sayfalar, boyut açısından farklılık göstermektedir. En büyük boyut 1b varak numaralı sayfada 565 x 374 mm, en küçük boyut ise 58b varak numaralı sayfada 397 x 254 mm olarak tespit edilmiştir. Minyatürlü sayfaların büyük çoğunluğunda arka fon boyanmış olup yalnızca 1b varak numaralı sayfada kâğıt doğal nohudi tonunda bırakılmış, zemin boyaması yapılmamıştır.

Eser içerisinde iki tane mühür vardır. 1a sayfasında I. Selim mühürü bulunmaktadır. 2a sayfasındaki mühürün ise bazı yerlerinde mürekkep fazlalığı olması net okunamamasına sebebiyet vermekte, bundan dolayı III. Ahmed mühürü olduğu tahmin edilmektedir.

TSMK 1702, I. Selim Mührü

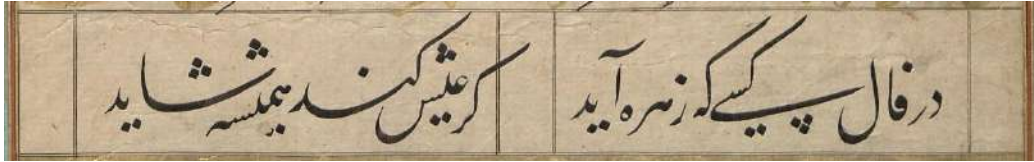

TSMK 1702, III. Ahmed Mührü?

Metinlerin yazı türlerinde muhakkak ve nestâ'lik yazı türü kullanılmıştır. Katalogda yer alan yazı çeşitleri şu şekildedir:

TSMK 1702, sayfa 4b, muhakkak yazılı başlık

TSMK 1702, sayfa 4b, nestâ'lik yazılı başlık

Değerlendirme bölümünde incelenen minyatürlü sayfalar kompozisyon, teknik, renk ve üslup özellikleri açısından ele alınmıştır. Kompozisyon başlığı altında insan figürleri, mimari unsurlar ve doğa öğeleri ayrıntılı olarak incelenmiştir.

4.2. Kompozisyon

Minyatürlü sayfalar dikey dikdörtgen şeklinde tasarlanmıştır. Sayfada metin ve minyatürlü alanlar bulunmaktadır. Bu alanlar, cedvel ve ipliklerle çevrelenmiştir. Metin, sayfanın üst kısmında iki satır, alt kısmında ise tek satır halinde yer almaktadır.

Farsça metin, iki sütun halinde bölünerek yazılmıştır. Sayfanın üst kısmında Farsça metnin üzerinde tek satır halinde Arapça metin bulunmaktadır.

4.2.1. Figürler

Figürler; peygamber, melek, insan olarak betimlenen gezegen ve hayvan figürleri başlığı altında değerlendirilmiştir.

Peygamber Figürleri

Peygamber figürlerine baktığımızda, hepsinin başlarında altınla boyanmış ateşten bir hâle görülmektedir. Ateşin renklendirilmesinde altın kullanılmış ve kenarlarına kırmızı veya siyah renk tahrir çekilmiştir. Peygamberlerden Hz. Muhammed (22b), Hz. Ali (11b, 15b), Hz. Hüseyin (40b) ve Hz. Hasan'ın (58b) yüzleri resmedilmemiş, diğer peygamberlerin yüzü resmedilmiştir. Figürlerden Hz. İsa (14b), bebek olarak tasvir edilmiştir. Hz. Yunus (27b), Hz. Eyyüb (34b) ve Hz. Âdem (51b) çıplak olarak betimlenmiştir. Figürlerin yüz ifadelerine bakıldığında ise birbirine benzemediği fark edilmektedir. Hz. Musa (18b), Hz. İbrahim (19b), Hz. Salih (25b), Hz. Yunus (27b) ve Hz. Eyyüb (34b) siyah sakallı ve bıyıklı olarak çizilmiştir.

Hz. Ali
TSMK 1702, 11b

Hz. Meryem ve Hz. İsa
TSMK 1702, 14b

Hz. Ali
TSMK 1702, 15b

Hz. Musa
TSMK 1702, 18b

Hz. İbrahim ve Hz. İsmail
TSMK 1702, 19b

Hz. Muhammed
TSMK 1702, 22b

Hz. Salih
TSMK 1702, 25b

Hz. Ali
TSMK 1702, 26b

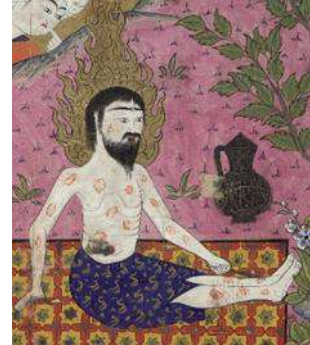
Hz. Muhammed
TSMK 1702, 26b

Hz. Yunus
TSMK 1702, 27b

Hz. Ali
TSMK 1702, 33b

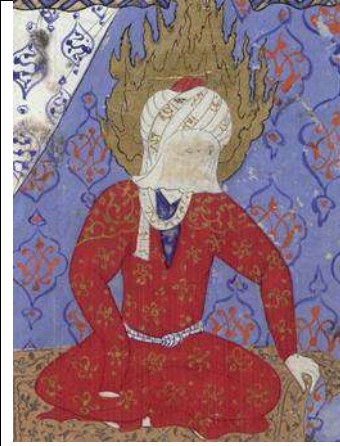
Hz. Eyyüb
TSMK 1702, 34b

Hz. Yusuf
TSMK 1702, 36b

Hz. Musa
TSMK 1702, 39b

Hz. Hüseyin
TSMK 1702, 40b

Hz. İbrahim
TSMK 1702, 41b

Hz. Ali
TSMK 1702, 44b

Hz. Nuh
TSMK 1702, 45b

Hz. Âdem
TSMK 1702, 51b

Hz. Hasan
TSMK 1702, 58b

Tablo 1. Peygamber Figürleri

İnsan Figürü Olarak Betimlenen Gezegenler

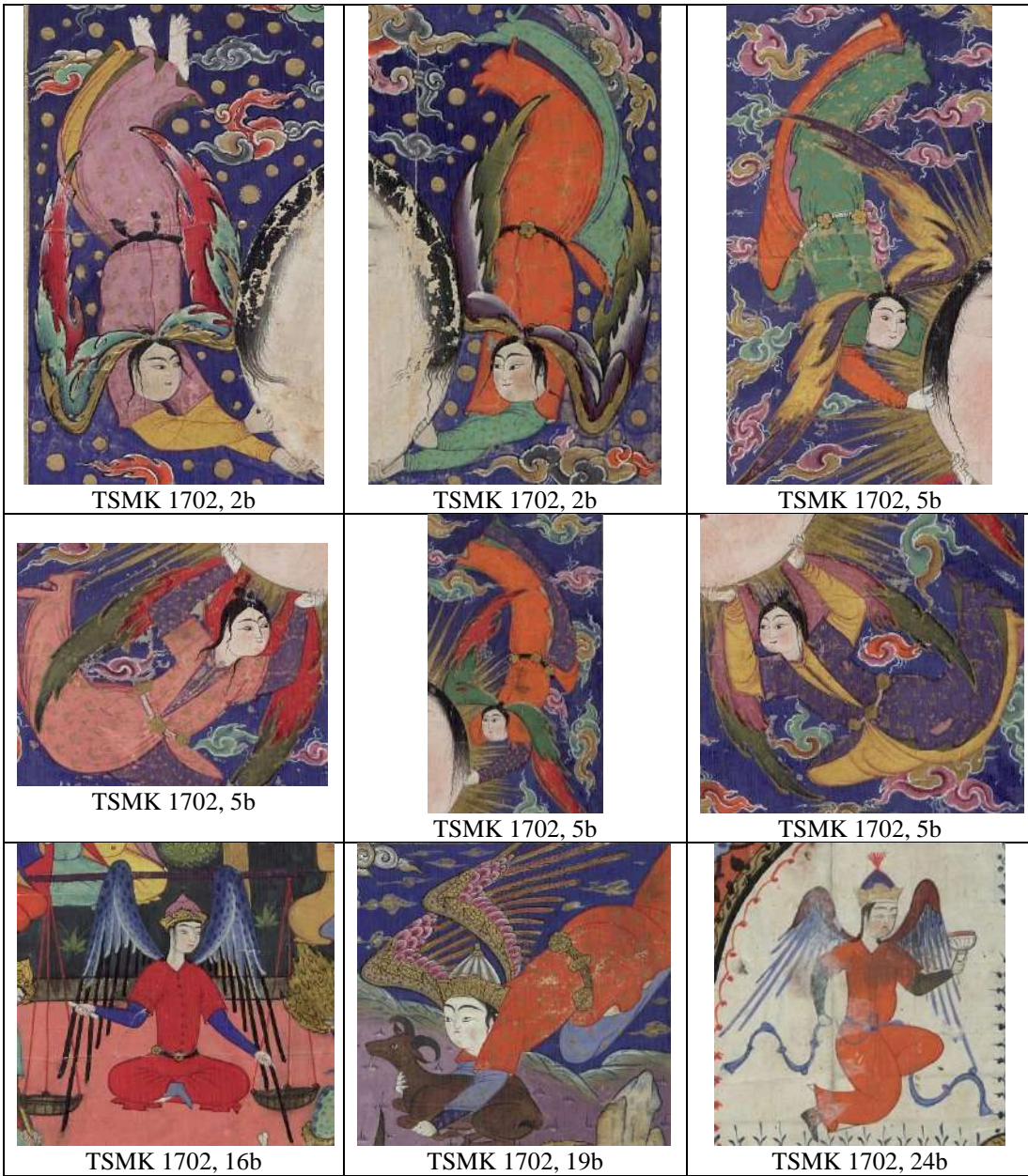
Minyatürlü sayfalarda Zühre, Müşteri, Zühal, Utarid, Merih resmedilmiştir. Gezegenler arasında Zühre, kadın figürü olarak; Müşteri, Zühal, Merih ve Utarid erkek figürleri olarak betimlenmiştir. Utarid (3b) ve Zühal (8b) yaşlı erkek figür olarak tasvir edilmiş, Merih (6b) ve Müşteri (7b) ise genç erkek figürleri olarak resmedilmiştir. Utarid ve Müşteri figürlerinin başında sarık bulunduğu, Zühre'nin başında eşarp, Merih ve Zühal'in başında ise başlık olduğu gözlemlenmektedir. Bu figürlerin ortak özelliği, insan formunda betimlenmiş olmaları ve oturarak tasvir edilmeleridir.

 <p>Utarid TSMK 1702, 3b</p>	 <p>Zühre TSMK 1702, 4b</p>	 <p>Merih TSMK 1702, 6b</p>
 <p>Müşteri TSMK 1702, 7b</p>	 <p>Zühal TSMK 1702, 8b</p>	

Tablo 2. İnsan Figürü Olarak Betimlenen Gezegenler

Melek Figürleri

Eserde 2b, 5b, 16b, 19b, 24b, 27b, 31b, 33b, 37b, 42b, 46b, 50b, 51b ve 55b numaralı sayfalarda melek figürü bulunmaktadır. Melek figürlerine bakıldığında bazı sayfalarda havada uçarken resmedildiği (24b, 27b, 31b, 33b) bazı sayfalarda zeminde dururken tasvir edildiği (42b, 46b, 50b, 51b, 55b) görülmektedir. Melek figürlerinden bazılarının başında başlık (16b, 19b, 24b, 27b, 31b, 33b, 37b, 42b, 46b, 50b, 51b, 55b) bulunmaktadır.

TSMK 1702, 24b

TSMK 1702, 27b

TSMK 1702, 31b

TSMK 1702, 33b

TSMK 1702, 37b

TSMK 1702, 37b

TSMK 1702, 37b

TSMK 1702, 42b

TSMK 1702, 46b

TSMK 1702, 50b

TSMK 1702, 51b

TSMK 1702, 55b

TSMK 1702, 55b

Tablo 3. Melek Tasvirleri

Hayvan Figürleri

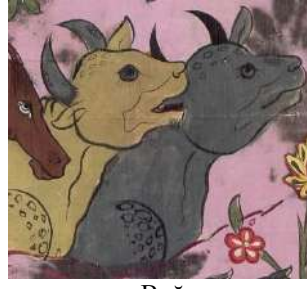
Hayvan figürleri incelendiğinde; fare (7b), akrep (6b), ejderha (10b, 11b, 17b, 38b, 39b, 51b), köpek (12b, 29b), at (13b, 15b, 23b, 30b, 33b), kuş (18b, 34b, 42b, 46b, 51b, 52b) balık (37b), koç (19b), keçi (45b), kurt (42b), deve (45b), eşek (48b) ve boğa (52b) betimlenmiştir. At figürleri insan figürlerinin bindiği bir hayvan olarak tasvir edilmiştir.

 <p>Akrep TSMK 1702, 6b</p>	 <p>Fare TSMK 1702, 7b</p>	 <p>Ejderha TSMK 1702, 10b</p>
 <p>Ejderha TSMK 1702, 11b</p>	 <p>Köpek TSMK 1702, 12b</p>	 <p>At TSMK 1702, 13b</p>
 <p>At TSMK 1702, 15b</p>	 <p>Ejderha TSMK 1702, 17b</p>	 <p>Kuş TSMK 1702, 18b</p>
 <p>Koç TSMK 1702, 19b</p>	 <p>At TSMK 1702, 23b</p>	 <p>Balık TSMK 1702, 27b</p>

 <p>Köpek TSMK 1702, 29b</p>	 <p>At TSMK 1702, 30b</p>	 <p>At TSMK 1702, 33b</p>
 <p>Kuş TSMK 1702, 34b</p>	 <p>Ejderha TSMK 1702, 38b</p>	 <p>Ejderha TSMK 1702, 39b</p>
 <p>Kuş TSMK 1702, 42b</p>	 <p>Simburg TSMK 1702, 42b</p>	 <p>Kuş TSMK 1702, 42b</p>
 <p>Kurt TSMK 1702, 42b</p>	 <p>Keçi TSMK 1702, 45b</p>	 <p>Kuş TSMK 1702, 46b</p>
 <p>Deve TSMK 1702, 45b</p>	 <p>Eşek TSMK 1702, 48b</p>	 <p>Tavus kuşu TSMK 1702, 51b</p>

Ejderha
TSMK 1702, 51b

Boğa
TSMK 1702, 52b

Kuş
TSMK 1702, 52b

Tablo 4. Hayvan Figürleri

4.2.2. Mimari Ögeler

Mimari ögeler 21b, 28b, 30b, 38b, 43b, 44b, 46b, 49b ve 57b varak numaralı sayfalarda görülmektedir. 38b sayfasında Kâbe bulunmaktadır. 21b, 28b, 43b, 46b varak numaralı sayfalarda minare ve kubbe ögeleri vardır. 43b, 44b, 46b, 49b, 57b varak numaralı sayfalarda mimari yapıların bir kısmı yer almaktadır.

TSMK 1702, 21b

TSMK 1702, 28b

TSMK 1702, 30b

TSMK 1702, 38b

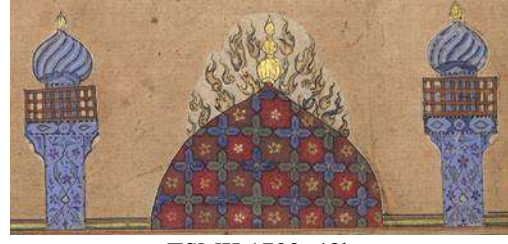
TSMK 1702, 49b

TSMK 1702, 44b

TSMK 1702, 46b

TSMK 1702, 43b

TSMK 1702, 57b

Tablo 5. Mimari Ögeler

4.2.3. Doğa Unsurları

Doğa unsurları bulut motifleri, ağaç tasarımları, ot kümeleri ve kaya tasarımları başlığı altında incelenmiştir.

Bulut Motifleri

Eserde 2b, 3b, 4b, 5b, 6b, 7b, 8b, 15b, 19b, 20b, 25b, 30b, 31b, 36b, 40b, 41b, 46b, 47b, 49b, 52b, 53b ve 59b numaralı sayfalarda bulut motifi tasarımı görülmektedir. Bulut motifi tasarımlarına bakıldığında, bulut motifleri küme halinde betimlendiği görülmektedir. 41b ve 31b numaralı sayfalardaki bulut tasarımları birbirine benzemekte olup diğer bulut tasarımlarına göre farklılıklar barındırmaktadır. 52b numaralı sayfadaki bulut motifi ise ateş formunda tasvir edilmiştir.

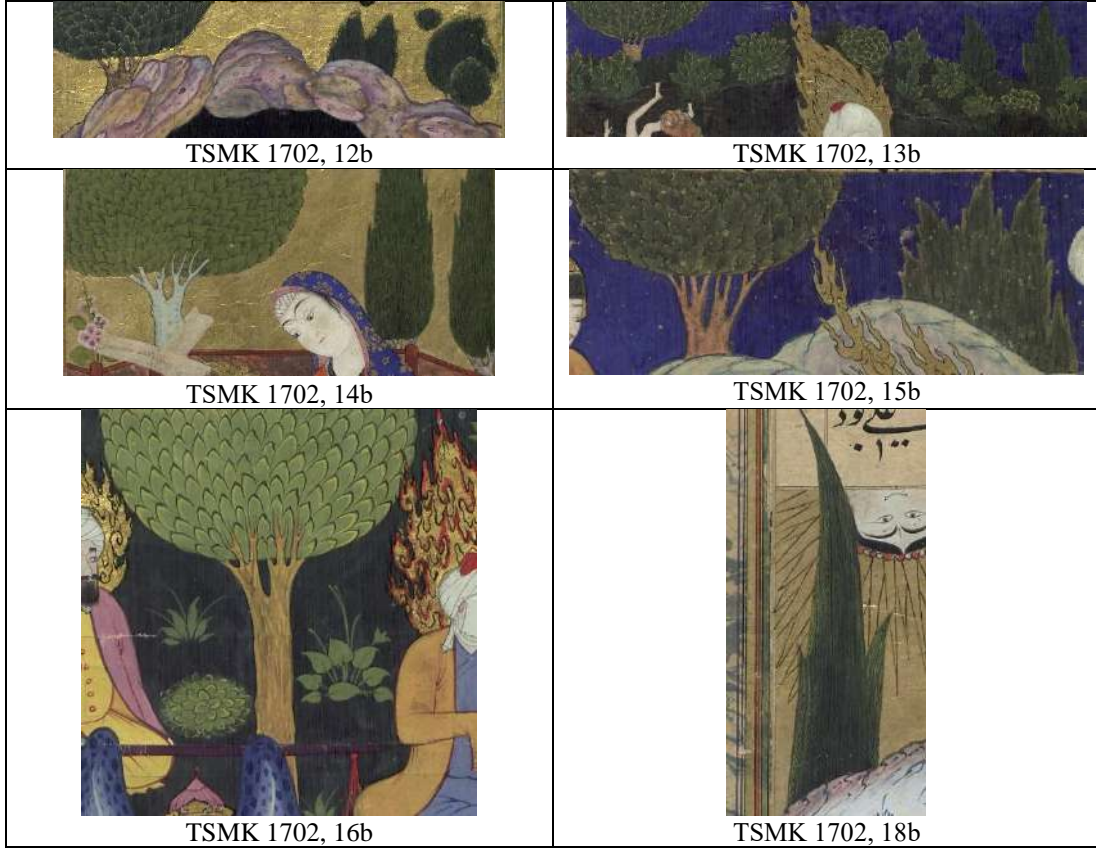
 TSMK 1702, 2b	 TSMK 1702, 3b	 TSMK 1702, 4b
 TSMK 1702, 5b	 TSMK 1702, 6b	 TSMK 1702, 7b
 TSMK 1702, 8b	 TSMK 1702, 15b	 TSMK 1702, 19b
 TSMK 1702, 20b	 TSMK 1702, 25b	 TSMK 1702, 30b
 TSMK 1702, 31b	 TSMK 1702, 36b	 TSMK 1702, 40b
 TSMK 1702, 41b	 TSMK 1702, 46b	 TSMK 1702, 47b

 <p>TSMK 1702, 49b</p>	 <p>TSMK 1702, 52b</p>	 <p>TSMK 1702, 53b</p>
 <p>TSMK 1702, 59b</p>		

Tablo 6. Bulut Motifleri

Ağaç Tasarımları

Doğa unsuru olarak yer alan ağaç tasarımları 12b, 13b, 14b, 15b, 16b, 18b, 25b, 26b, 27b, 29b 31b, 32b, 34b, 36b, 38b, 39b, 42b, 51b, 53b, 55b numaralı sayfalarda görülmektedir. Ağaç tasarımlarına 29b numaralı sayfada görülen ağaç yapraksız, kuru dallı olarak tasarlanmıştır. 12b, 13b, 14b, 15b, 16b, 17b, 25b, 27b, 31b, 32b, 34b, 36b, 38b ve 39b sayfalarda görülen top ve selvi ağaçlarının yapıları birbirine benzemektedir. Selvi ağaçlarının gövdesi kalın, boyu kısadır. 18b sayfasında yer alan selvi ağacı ince ve zariftir. 42b, 51b, 55b sayfalarında yer alan ağaçlar birbiri ile benzerlik göstermektedir. Ağaçlar ince gövdeli, dallarında renkli çiçeklerin bulunduğu zarif ve incelikle işlenmiştir. Ağaçlardan yalnızca 26b sayfasında yer alan ağaç meyveli bir ağaç olarak tasarlanmıştır.

TSMK 1702, 25b

TSMK 1702, 26b

TSMK 1702, 27b

TSMK 1702, 29b

TSMK 1702, 31b

TSMK 1702, 32b

TSMK 1702, 34b

TSMK 1702, 36b

TSMK 1702, 38b

TSMK 1702, 39b

 <p>TSMK 1702, 42b</p>	 <p>TSMK 1702, 51b</p>
 <p>TSMK 1702, 53b</p>	 <p>TSMK 1702, 55b</p>

Tablo 7. Ağaç Tasarımları

Ot Kümeleri

Doğa unsuru olarak yer alan ot kümeleri, tüm sayfalarda betimlendiği görülmektedir. Ot kümeleri çiçekli ve çiçeksiz olarak resmedilmiştir. Çiçekli ot kümeleri, farklı kaya tasarımlarının arasından çıkarken (3b, 4b, 6b, 7b, 15b, 23b, 25b, 26b, 34b, 47b, 51b, 52b, 53b, 55b) ve doğruca topraktan çıkarken (14b, 15b, 16b, 18b, 27b, 31b, 54b, 58b, 59b) tasvir edilmiştir.

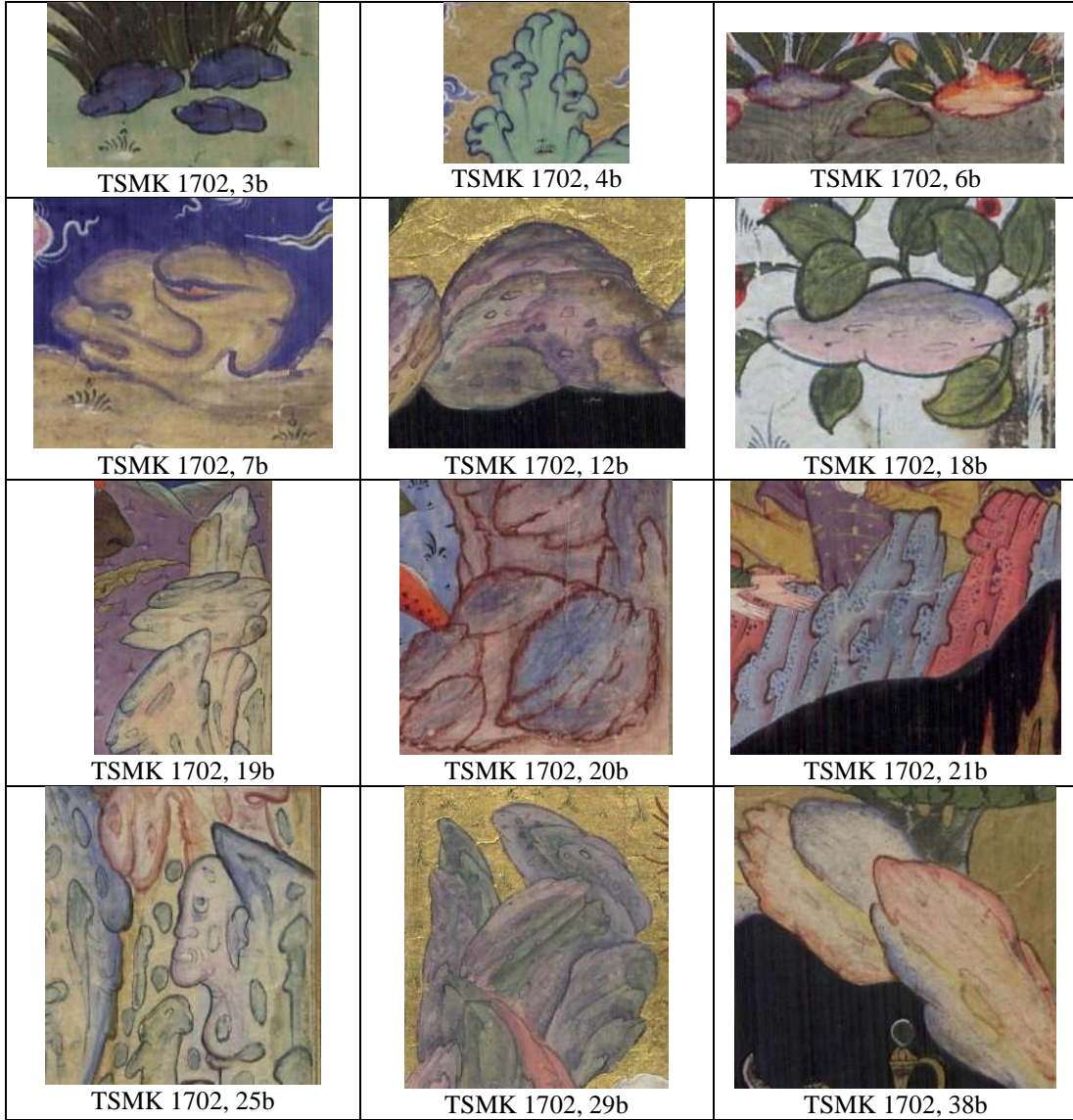
<p>TSMK 1702, 15b</p> <p>TSMK 1702, 18b</p>	<p>TSMK 1702, 16b</p> <p>TSMK 1702, 18b</p>	<p>TSMK 1702, 16b</p> <p>TSMK 1702, 23b</p>
 <p>TSMK 1702, 23b</p>	 <p>TSMK 1702, 25b</p>	 <p>TSMK 1702, 26b</p>
 <p>TSMK 1702, 26b</p>	 <p>TSMK 1702, 27b</p>	 <p>TSMK 1702, 31b</p>
 <p>TSMK 1702, 34b</p>	 <p>TSMK 1702, 47b</p>	 <p>TSMK 1702, 47b</p>
 <p>TSMK 1702, 51b</p>	 <p>TSMK 1702, 51b</p>	 <p>TSMK 1702, 52b</p>

 <p>TSMK 1702, 53b</p>	 <p>TSMK 1702, 54b</p>	 <p>TSMK 1702, 54b</p>
 <p>TSMK 1702, 55b</p>	 <p>TSMK 1702, 58b</p>	 <p>TSMK 1702, 58b</p>
 <p>TSMK 1702, 59b</p>	 <p>TSMK 1702, 26b</p>	 <p>TSMK 1702, 33b</p>

Tablo 8. Ot Kümeleri

Kaya Tasarımları

Eserde 3b, 4b, 6b, 7b, 12b, 18b, 19b, 20b, 21b, 25b, 29b, 38b, 46b, 47b, 49b, 51b, 52b, 53b ve 59b numaralı sayfalarda kaya tasarımları görülmektedir. Kayalarda ağız, göz ve burun gibi yüz ifadeleri (4b, 7b, 25b, 53b) görülmektedir. Safevi döneminde, kayalarda insan ve hayvan sureti üslup özelliğinin olduğu görülmektedir¹³⁸.

¹³⁸ Güner İnal, *Türk Minyatür Sanatı (Başlangıcından Osmanlılara Kadar)*, s.140.

 <p>TSMK 1702, 46b</p>	 <p>TSMK 1702, 47b</p>	 <p>TSMK 1702, 49b</p>
 <p>TSMK 1702, 51b</p>	 <p>TSMK 1702, 52b</p>	 <p>TSMK 1702, 53b</p>
 <p>TSMK 1702, 59b</p>		

Tablo 9. Kaya Tasarımları

4.3. Renk ve Teknik

Eserde geniş bir renk paletinin kullanıldığı gözlemlenmektedir. Minyatürlü sayfalarda altın renginin yoğun bir biçimde yer aldığı dikkat çekmektedir. Kompozisyonlarda lacivert, açık mavi, yeşil, açık yeşil, eflatun, sarı, kırmızı, mor, turuncu, gri, pembe, beyaz ve siyah gibi çeşitli renklerin tercih edildiği görülmektedir.

Kompozisyonda yer alan insan figürleri, açık tenli (1b, 2b, 3b, 4b, 5b, 6b, 7b, 8b, 9b, 10b, 11b, 12b, 13b, 14b, 15b, 16b, 17b, 18b, 19b, 20b, 21b, 22b, 23b, 24b, 25b, 26b, 27b, 28b, 29b, 30b, 31b, 32b, 33b, 34b, 35b, 36b, 37b, 38b, 39b, 40b, 41b, 42b, 43b, 44b, 45b, 46b, 47b, 48b, 49b, 50b, 51b, 52b, 53b, 54b, 55b, 56b, 57b, 58b, 59b) ve koyu tenli (8b, 30b, 44b, 48b) olarak tasvir edilmiştir. Figürlerin kıyafetlerinin renklendirilmesinde lacivert, açık mavi, yeşil, açık yeşil, eflatun, sarı, kırmızı, altın, mor, turuncu, gri, pembe ve beyaz gibi zengin bir renk skalası kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca gökyüzünün boyanmasında altın (4b, 6b, 8b, 11b, 12b, 14b, 18b, 19b, 20b, 23b, 25b, 26b, 29b, 30b, 32b, 34b, 35b, 36b, 38b, 40b, 42b, 44b, 48b, 51b, 52b), mavi (2b, 3b, 5b, 7b, 9b, 10b, 13b, 15b, 22b, 24b, 31b, 33b, 37b, 39b, 41b, 46b, 47b, 49b, 50b, 53b, 54b, 57b, 58b, 59b), gri (55b), kırmızı (56b) renklerin tercih edildiği dikkat çekmektedir.

Minyatürlerde çift tahrir, zemin doldurma, degradeli boyama, sulu hâlfar ve tarama teknikleri kullanılmıştır. Çift tahrir, figürlerin üzerindeki kıyafetlerde, oturdukları halılarda ve zemin üzerindeki motiflerde yaygın olarak görülmektedir (1b, 2b, 3b, 4b, 5b, 6b, 7b, 8b, 11b, 12b, 13b, 14b, 15b, 16b, 18b, 19b, 21b, 23b, 24b, 25b, 27b, 28b, 30b, 31b, 32b, 33b, 35b, 36b, 38b, 39b, 40b, 41b, 42b, 43b, 45b, 48b, 49b, 50b, 52b, 53b, 54b, 55b, 59b). Zemin doldurma tekniği ise geniş bir kullanım alanına sahiptir ve minyatürlerin pek çok kısmında uygulanmıştır (1b, 2b, 3b, 4b, 5b, 6b, 7b, 8b, 9b, 10b, 11b, 12b, 13b, 14b, 15b, 16b, 17b, 18b, 19b, 20b, 21b, 22b, 23b, 24b, 25b, 26b, 27b, 28b, 29b, 30b, 31b, 32b, 33b, 34b, 35b, 36b, 37b, 38b, 39b, 40b, 41b, 42b, 43b, 44b, 45b, 46b, 47b, 48b, 49b, 50b, 51b, 52b, 53b, 54b, 55b, 56b, 57b, 58b ve 59b). Degradeli boyama tekniği, özellikle ot kümelerinde yoğun bir şekilde kullanılmıştır (3b, 4b, 6b, 7b, 8b, 14b, 15b, 18b, 19b, 24b, 25b, 31b, 34b, 38b, 42b, 51b, 52b, 55b, 58b, 59b). Bu tekniklerin kullanımı minyatürlerdeki görsel derinliği ve zenginliği

artırmaktadır. Minyatürlerde sulu hâlfkar tekniği uygulanmış olup bu teknik en yoğun olarak kaya tasarımlarının renklendirilmesinde kullanılmıştır (6b, 9b, 12b, 17b, 18b, 19b, 25b, 34b, 38b, 41b, 46b, 47b, 53b, 57b). Ayrıca minyatürlerde tarama tekniğine de yer verilmiştir. Bu teknik, insan figürlerinin sakal ve bıyıklarında, at figürlerinin ise yelelerinde sıkça gözlemlenmektedir (5b, 6b, 8b, 11b, 12b, 15b, 16b, 18b, 19b, 20b, 21b, 23b, 25b, 27b, 30b, 32b, 33b, 34b, 35b, 39b, 40b, 41b, 42b, 43b, 44b, 45b, 46b, 47b, 48b, 49b, 50b, 52b, 53b, 56b, 58b, 59b). Bu tekniklerin kullanımı, minyatürlerdeki figürlerin detaylandırılmasında büyük etkisi olmuştur.

4.4. Üslup Özelliği

Eserlerin incelenmesi sonucunda, 1580-1585 yıllarında üretilmiş TSMK 1475 envanter numaralı yazma eserin 346b sayfası, araştırmamızın konusunu oluşturan TSMK 1702 envanter numaralı fahnenin 20b sayfasındaki figürleriyle benzerlik taşıdığı tespit edilmiştir.

İskender'in Yecüc ve Mecüc Kavmine Karşı
Demir Bir Set İnşa Etmesi
TSMK 1475, 346b¹³⁹

İskender-i Zülkarneyn'in Ye'cuc ve Mec'uc'e
Karşı Duvar Yaptırması
TSMK 1702, 20b

Kompozisyon olarak farklılıkların olduğu görülmekte olup figürlerin formu benzer üslupla uygulamıştır.

TSMK 1475, 346b

TSMK 1702, 20b

¹³⁹ Lale Uluç, *Türkmen Valiler Şirazlı Ustalar Osmanlı Okurlar*, s.27.

Duvar yapımında çalışan figürlerin vücut yapıları ve hareketli çizimleri arasında belirgin bir benzerlik bulunmaktadır. Ayrıca, her ikisinin de kel olarak tasvir edilmesi, sakallarının tarama tekniği ile renklendirilmesi ve gözlerinin çekik bir şekilde resmedilmesi, bu figürlerin benzerliklerini pekiştiren unsurlar arasında yer almaktadır.

TSMK 1475, 346b

TSMK 1702, 20b

İskender figürlerinde belirgin çene hattı ve sakal şekilleri oldukça benzerdir. Kafalarındaki başlıklar tepelik motifleriyle süslenmiştir. Figürler, at üzerinde ve atın kayışını tutarken betimlenmiştir. Elleri, vücutlarına oranla daha küçük olup ince bir işçilikle detaylandırılmıştır.

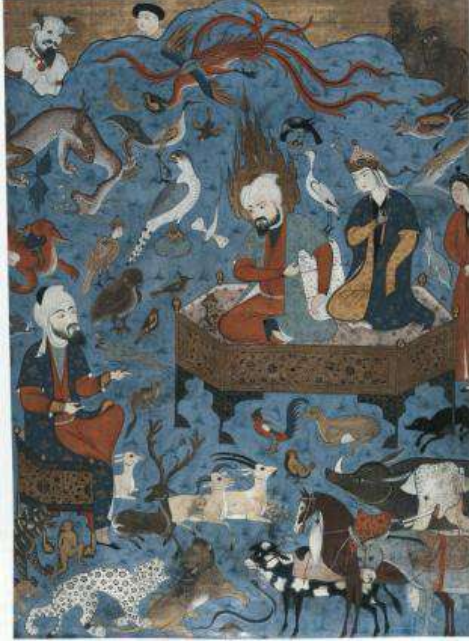
TSMK 1475, 346b

TSMK 1702, 20b

Ayrıca diğer figürler arasında yüz ve mimik benzerlikleri de bulunmaktadır. İkisinin de siyah birleşik kaşları ve bıyıkları vardır. Gözleri çekik şekilde tasvir edilmiştir. Çene hatlarının belirgin olduğu görülmektedir. Başındaki sarığın sarılma şekli aynıdır.

17. yüzyılın başında üretildiği düşünülen diğer bir TSMK 1703 envanter numaralı falname türündeki eserin 8b sayfası ile TSMK 1702 envanter numaralı eserin 42b sayfası üslup bakımından benzerdir.

Hz. Süleyman ve Saba Melikesi Belkıs Tahtta
TSMK 1703, 8b¹⁴⁰

Hz. Süleyman ve Saba Melikesi Belkıs Tahtta
TSMK 1702, 42b

TSMK 1703, 8b

TSMK 1702, 42b

Hz. Süleyman ve Saba Melikesi Belkıs, her iki minyatürde de taht üzerinde tasvir edilmiştir. Minyatürlerin her ikisinde de Hz. Süleyman, bağdaş kurmuş bir pozisyonda, bir eli dizinde ve diğer eli göğüs hizasında olacak şekilde resmedilmiştir.

¹⁴⁰ Metin And, *Osmanlı Tasvir Sanatları: I Minyatür*, s.88.

Bu figürlerin yüz hatları ve mimikleri de benzerlik göstermektedir. Özellikle belirgin çene hattı, siyah sakal ve bıyık özellikleri dikkat çekmektedir.

TSMK 1703, 8b

TSMK 1702, 42b

Hız. Süleyman'ın vezirinin yüz hatları iki sayfada benzerdir. Belirgin çene hatlarının yanı sıra siyah sakallı ve bıyıklı resmedilmişlerdir. Gözler çekik şekilde betimlenmiştir.

İran şairlerinin Antolojisi kitabı, CBL 424 envanter numarası ile kayıtlıdır. Bu kitap içerisinde sekiz farklı şairin eserlerini barındırmaktadır. Bu eserde, tahtta oturan bir melek figürü ile beş cini tasvir eden minyatür sayfası ile TSMK 1702 içerisindeki 19b sayfasıyla benzerlik göstermektedir.

Melek Figürleri
CBL 424¹⁴¹

Hız. İbrahim'in Oğlu Hz. İsmail'i Kurban
Etmesi
TSMK 1702, 19b

¹⁴¹ Metin And, *Osmanlı Tasvir Sanatları: I Minyatür*, s.44.

Minyatür sayfasında yer alan melek figürü ve bulut motifi benzerlik göstermektedir.

CBL 424

TSMK 1702, 19b

Melek figürlerine baktığımızda, kanat kısımlarının detayları ve işlenmesinin benzerlik taşıdığını görebiliriz. Figürlerin başında bulunan başlık tasarımları birbirine benzemektedir. Başlık altın ve beyaz renklerde olup altın kısımları tepelik motifi ile bezelidir. İki eserde yer alan bulut tasarımı üslup bakımından birbirine benzerdir.

İncelenen eserin minyatürlerine uygulama açısından bakıldığında bazı sayfaların ince bir işçiliğe sahip olduğu, bazılarının ise biraz daha kaba olduğu görülmektedir. Ayrıca kompozisyonların incelenmesi sonucunda, aynı sayfa içerisinde farklı üslupların olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum, eserin birden fazla sanatçı tarafından yapılmış olabileceğini düşündürmektedir. Serpil Bağcı ve Massumeh Farhad¹⁴² nakkaşı hakkında kesin bir bilgi olmayan eser minyatürlerinin köken özelliği açısından hem Safevi Dönemi özelliklerini taşıdığı, hem de Osmanlı Dönemi'nin özelliklerini gösterdiğini belirtmişlerdir. İncelemelerimiz sonucunda Bağcı ve Farhad'ın da belirttiği gibi minyatürlerin 16. yüzyıl son çeyreği veya 17. yüzyılın başlarında yapıldığı tahmin edilmektedir¹⁴³.

¹⁴² Massumeh Farhad- Serpil Bağcı, *Falnama the Book of Omens*, s.28.

¹⁴³ Massumeh Farhad- Serpil Bağcı, *Falnama the Book of Omens*, s.28.

Sonuç

Araştırma konusu olan TSMK 1702 numaralı falname eseri, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde muhafaza edilmektedir. Eserin 16. yüzyılın sonu 17. yüzyılın başları gibi üretildiği tahmin edilmektedir. Yazma eserde toplamda elli dokuz minyatürlü sayfa yer almaktadır. Eserin kim tarafından yaptırıldığına dair kesin bir bilgi mevcut değildir. Nakkaş ve hattat hakkında da herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Minyatürlü sayfalarda genel olarak burçlar, gezegenler, peygamberler ve ahiret hayatı anlatılmaktadır. Kompozisyonlarda figürler tekli ve çoklu olarak betimlenmişlerdir. Çoklu figürler sohbet ederken veya savaş sırasında tasvir edilerek tasarıma hareket kazandırmıştır. Figürlerin yüzündeki ifadeler jest ve mimik hareketleri sayesinde şaşkınlık ifadesi yansıtıldığı görülmektedir. Figürler açık ve koyu tenli olarak betimlenmişlerdir. Minyatürlü sayfalardaki figürler üslup ve işçilik bakımından farklılıkları oldukça fazladır.

Figürlere genel olarak baktığımızda; peygamberler, başlarında hâle ile betimlenmiş olup bu özellikleri manevi güçlerini işaret etmektedir. Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Hüseyin ve Hz. Hasan peygamber figürlerin ise yüzleri resmedilmeden, peçe ile örtülmüş şekilde tasvir edilmiştir. İnsan figürü olarak betimlenen gezegenler, sayfa kompozisyonlarında genellikle sayfanın tam merkezinde, orta kısımda konumlandırılmıştır. Bu figürlerin ortak özelliği, her birinin dizlerinin üzerinde otururken betimlenmiş olmalarıdır. Melek figürleri, gökyüzünde uçarken veya yer yüzeyinde dururken tasvir edildikleri dikkat çekmektedir. Meleklerin kanatları omuzlarından çıkacak şekilde işlenmiştir. Meleklerin kanatlarının olması onların ruhani varlık olarak betimlenmesine yardımcı olmuştur. Hayvan figürleri olarak fare, akrep, ejderha, köpek at, kuş, balık, koç, keçi, kurt, deve, eşek ve boğa hayvanları betimlenmiştir. At ve eşek gibi figürler binek hayvanları olarak tasvir edilmiştir.

Mimari unsurlarda geometrik süslemelerin yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Tasarımlarda, figürlerin arkasında yer alan mimari yapılar

kompozisyona iki boyutlu bir etki katmış, binalar ise pencere ve kapılı olarak çizilmiştir.

Doğa unsurları, tasarımın boşluk ve doluluk dengesine uygun olarak yerleştirilerek kompozisyonda uyum yakalamıştır. Bulut motifleri küme olarak çizilmiştir. Bulut motiflerinin işçiliğine baktığımızda farklı nakkaşların elinden çıktığı açıkça görülmektedir. Ağaçlar büyüklü, küçüklü betimlenmiş olup bazıları çiçekli ve meyveli olarak detaylandırılmıştır. Bu unsurlar, doğanın çeşitliliğini ve zenginliğini yansıtarak kompozisyona canlılık katmaktadır. Doğa tasarımlarında, açık renk zemin üzerinde küçük ot kümeleri sık çim dokusu vardır. Eserlerde renkli çiçekli ve yeşil yapraklı ot kümeleri tasarımları bulunmaktadır. Kayalar ise, göğüs, burun, ağız ve kulak çizimleriyle insan silüetlerine benzetilmiştir.

Falname isimli eserde, çeşitli minyatür teknikleri ustaca bir arada kullanılmıştır. Eserde, figürlerin kıyafetlerinde, oturdukları halıların üzerlerinde, vazolar ve ibriklerde çift tahrir tekniği yoğun bir şekilde uygulanmıştır. Eserdeki zeminler, gökyüzüleri, figürlerin kıyafetleri zemin doldurma tekniğiyle renklendirilmiş olup bu teknik minyatürlerde görsel bütünlük oluşturmuştur. Degradeli boyama tekniği ise özellikle çiçekli ot kümelerine boyut verme amacıyla kullanılmıştır. Sert doğa unsuru olan kayalar sulu hâlikar tekniği ile öne çıkmaktadır. Bu teknik, kaya yüzeylerinin doğal dokusunu ve pürüzlülüğünü vurgulamak için kullanılmıştır. Son olarak, insan figürlerinin sakalları ve at figürlerinin yeleleri, tarama tekniğiyle renklendirilmiş, bu sayede figürlerin tüy ve kıllarındaki ince detaylar belirginleştirilmiştir.

Sonuç olarak, Falname türündeki söz konusu eser, minyatürlerinde Safevi Dönemi ve Osmanlı Dönemi üslup özelliklerini barındırması açısından oldukça önemlidir. Bu eser farklı coğrafyadan sanatkarların ortak bir çalışmasıdır. Öyle ki sayfa olarak bir üslup ayrımı yapılmadığı, aynı sayfa içerisinde her iki üslubunda izlerinin yer alması dikkat çekmektedir.

Kaynakça

AKAR, Zühal, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan İki Falname ve Resimleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2002.

AND, Metin, *Osmanlı Tasvir Sanatları: 1 Minyatür*, 2. Basım, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2004.

ASLANAPA, Oktay, “*Türk Minyatür Sanatının Gelişmesi*”, Erdem, 1986.

ASLANAPA, Oktay, *Türk Sanatı*, 16. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2018.

ATAMÖZER, Feyza, “*Osmanlı'nın Gizemli İlimleri Kur'an Falları ve Uzun Firdevsi'ye Ait Bir Örnek*”, Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature, 2018.

AYDIN, Feyzi, *Süleymaniye Kütüphanesi'nde Bulunan Safevi Dönemi Tezyinat Özelliği Gösteren Bazı Yazma Eserlerin Cildleri*, Sanatta Yeterlilik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir, 2019.

AYDINGÜLER, Mustafa Hikmet, *18. Yüzyıl Minyatürlerinin Dijital Dönüşümü: Levni Minyatürleri*, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2021.

AZAK, Yağmur, *Osmanlı Devleti'nde Fal ve Büyü (16. ve 19. Yüzyıllar)*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla, 2020.

BAĞCI, Serpil- ÇAĞMAN, Filiz- RENDA, Günsel- TANINDI, Zeren, *Osmanlı Resim Sanatı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul, 2006.

YAMAN, Bahattin, “*Osmanlı Resim Sanatında Dâbbetü'l-Arz*”, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2012.

BALUN, Perihan, *17.-18. Yüzyıl Osmanlı Dönemi ile Modern Dönem Minyatür Sanatında Kadın Figürünün Karşılaştırmalı Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük, 2023.

BİÇER, Şehnaz, *Eski Yıldız Kütüphanesi'ndeki Timur, Osmanlı ve İran (Safevi) Minyatürlü Yazmaların Tezhiblerinin Mukayesesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1995.

ÇAĞLAYAN, Nilgün, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Dönemi Minyatür Sanatı Kanuni Dönemi Minyatür Sanatçısı Matrakçı Nasûh*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 1995.

DEDE, Didem, “*Safevi-Şiraz Yazmalarında İhtişamın Sembolü Süleyman Peygamber*”, Lale Dergisi, 2022.

DERMAN, F. Çiçek - DURAN Gülnur, “*Şahkulu*”, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 2010.

FARHAD, Massumeh - BAĞCI, Serpil, *Falnama the Book of Omens*, Published by the Freer Gallery of Art and the Arthur M. Sackler Gallery, Amerika, 2010.

SÜMER, Faruk, “*Abbas-ı*”. TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 1988.

GENCEL, Esra, *Ankara Milli Kütüphane’de Yer Alan 5179 Arşiv Numaralı Falname*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2011.

GÜNDÜZ, Tufan, “*Safeviler*”. TDV İslâm Ansiklopedisi, 35.Cild, İstanbul, 2008.

İNAL, Güner, *Türk Minyatür Sanatı (Başlangıcından Osmanlılara Kadar)*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi, Ankara, 1995.

KARA, Fevzi, Nuri, “*Doğu-Batı Etkileşiminde Türk Resim Sanatı, Fatih Sultan Mehmed Dönemi*”, Journal of Humanities and Tourism Research, 2023.

KONAK, Ruhi, *Nakkaş Osman Minyatürlerinde Kompozisyon Düzeni ve Sanatsal Üretimler*, Sanatta Yeterlilik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir, 2007.

KÜLTÜRAL, Zuhâl - SIBIÇ, Burcu, “*Avanzâde Mehmed Süleymân’ın Âyîne ile Keşfi İstikbâl’i*”, RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 2023.

MAHİR, Banu, “*Minyatür*”, TDV İslam Ansiklopedisi, 30. Cild, Ankara, 2020.

MAHİR, Banu, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul, 2005.

MAHİR, Banu, *Osmanlı Resim Sanatında Saz Üslubu*, 1.Basım, Hayalprest Yayınevi, İstanbul, 2022.

VARLIK, Mustafa, Çetin, “*Çaldıran Savaşı*”, TDV İslam Ansiklopedisi, 1993.

ÖZALTIN, Fatma, Nilhan - ÖLMEZ, Filiz, Nurhan, “*Osmanlı Dönemi Minyatürlerinde El Sanatlarından İzler*”, ART-E, 2011.

SAYIN, Ayşe, Zehra, *Safevi Dönemi Şiraz Üslûbu Edebî Eserlerin Tezhip Analizi (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi)*, Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Sanatları Anabilim Dalı, Konya, 2021.

BAĞCI, Serpil, "*Takdim Minyatürlerinde Farklı Bir Konu: Süleyman Peygamber'in Divanı*", "Sanat Tarihinde İkonografik Araştırmalar" Güner İnal'a Armağan, Ankara, 1993.

SHAHMAR, Saeideh, *Osmanlı ve İran Minyatürlerinde Figür Anlayışın Etrografik Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2017.

SULUDERE, Emre, *Tarihi Bir Falname Eseri ve Falnamelerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2022.

ŞENER, Pınar, *Türk ve İslam Eserleri Müzesi 247 Numaralı Safevi Mushafının Tezyini Yönden İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2022.

ŞÜKÜROV, Gıyas, *Safevî Devleti'nin Kuruluşu ve I. Şah İsmâîl Devri (907-930/1501-1524)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006.

TANINDI, Zeren, "*İstanbul Sarayının Resim Hazinesinden: Osmanlı Sanatında Minyatür Sanatı*". Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi, 2015.

TELLİ, Ünzile, Büşra, *Musavvir Hüseyin İstanbullu ve Levni'nin Padişah Potrelerinin Üslûp Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2015.

ULUÇ, Lale, *Türkmen Valiler Şirazlı Ustalar Osmanlı Okurlar*, 1.baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006.

UZUN, Mustafa, "*Falname*", TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 1995.

YEŞİLBAĞ, Semih, "*Edebi Bir Tür Olarak Fâlname ve Mensûr Bir Kur'an Falı Örneği*", RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 2020.

Ekler

Fotoğraflar Listesi

Fotoğraf 1. Falname Cilt	24
Fotoğraf 2. Dabbetü'l Arz.....	26
Fotoğraf 3. Dabbetü'l Arz Baş Kısmı Detay.....	27
Fotoğraf 4. Dabbetü'l Arz Gövde Kısmı Detay	28
Fotoğraf 5. Dabbetü'l Arz Alt Kısmı Detay	29
Fotoğraf 6. Dabbetü'l Arz Kanat Detay Kısmı	29
Fotoğraf 7. Ay.....	30
Fotoğraf 8. Ay Detayı.....	31
Fotoğraf 9. Ayın Yanındaki Melek Detayı	31
Fotoğraf 10. Ayın Yanındaki Melek Detayı	32
Fotoğraf 11. Ayın Etrafındaki Bulut Motifleri Detay	32
Fotoğraf 12. Utarid	33
Fotoğraf 13. Utarid Detay	34
Fotoğraf 14. Utarid Figürünün Oturduğu Halı Detay	35
Fotoğraf 15. Utarid Figürünün Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı.....	35
Fotoğraf 16. Zühre.....	36
Fotoğraf 17. Zühre Detay.....	37
Fotoğraf 18. Zühre Figürünün Oturduğu Halı Detayı.....	38
Fotoğraf 19. Zühre Figürünün Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı	39
Fotoğraf 20. Güneş	40
Fotoğraf 21. Güneş Detayı.....	41
Fotoğraf 22. Güneşin Yanındaki İki Melek Detayı.....	41
Fotoğraf 23. Güneşin Diğer Yanındaki İki Melek Detayı.....	42
Fotoğraf 24. Güneşin Etrafındaki Bulut Motifleri Detay	43
Fotoğraf 25. Merih.....	44
Fotoğraf 26. Merih Detay	45
Fotoğraf 27. Merih'in Tahtının Altındaki Ot Kümeleri Detayı	46
Fotoğraf 28. Merih Figürünün Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı	46
Fotoğraf 29. Müşteri	47
Fotoğraf 30. Müşteri Detay.....	48
Fotoğraf 31. Müşteri'nin Üzerine Oturduğu Halı Detayı.....	49
Fotoğraf 32. Müşteri'nin Yukarısında Yer Alan Olan Gökyüzü Detayı.....	49
Fotoğraf 33. Zühal	50
Fotoğraf 34. Zühal Detay	51
Fotoğraf 35. Zühal'in Aşağısında Yer Alan Ot Kümleri Detayı.....	52
Fotoğraf 36. Zühal'in Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı.....	52
Fotoğraf 37. Burç ve Gezegenler	53
Fotoğraf 38. Burç ve Gezegenler Üst Kısım Detay	54
Fotoğraf 39. Burç ve Gezegenler Alt Kısım Detay	56
Fotoğraf 40. Felek Ejderhası.....	58
Fotoğraf 41. Felek Ejderhası Detay	59
Fotoğraf 42. Hz. Ali'nin Ejderi Öldürmesi	60
Fotoğraf 43. Hz. Ali'nin Ejderi Öldürmesi Detay.....	61
Fotoğraf 44. Ejderin Yukarısında Yer Alan İnsan Figürler Detayı.....	61

Fotoğraf 45. Eshabü'l Kehf	63
Fotoğraf 46. Eshabü'l Kehf Detay	64
Fotoğraf 47. Eshabü'l Kehf'in Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı	64
Fotoğraf 48. İmam Rıza'nın Bir Dev ile Savaşı	65
Fotoğraf 49. İmam Rıza Detayı	66
Fotoğraf 50. Dev Detayı	67
Fotoğraf 51. Hz. Meryem ve Hz. İsa	68
Fotoğraf 52. Hz. Meryem ve Hz. İsa Detayı	69
Fotoğraf 53. Hz. Meryem ve Hz. İsa'nın Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı	70
Fotoğraf 54. Hz. Ali Hendek Savaşı'nda	71
Fotoğraf 55. Hz. Ali Hendek Savaşı'nda Detay	72
Fotoğraf 56. Hz. Ali'nin Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı	73
Fotoğraf 57. Kıyamet	74
Fotoğraf 58. Kıyamet Görselinde ki Yeşil Zeminli Alan Detayı	75
Fotoğraf 59. Kıyamet Görselinde ki Pembe Zeminli Alan Detayı	76
Fotoğraf 60. Fil Kuyusu	78
Fotoğraf 61. Fil Kuyusu Detayı	79
Fotoğraf 62. Fil Kuyusunun Giriş Detayı	79
Fotoğraf 63. Hz. Musa ve Dev Uc	80
Fotoğraf 64. Hz. Musa Detayı	81
Fotoğraf 65. Dev Detayı	82
Fotoğraf 66. Hz. İbrahim'in Oğlu Hz. İsmail'i Kurban Etmesi	83
Fotoğraf 67. Hz. İbrahim'in Oğlu Hz. İsmail'i Kurban Etmesi Detayı	84
Fotoğraf 68. Hz. İbrahim'in Kurban Etmesi İçin Gökten Gönderilen Keçi Detayı	84
Fotoğraf 69. İskender-i Zülkarneyn'in Ye'cuc ve Mec'uc'e Karşı Duvar Yaptırması	86
Fotoğraf 70. İskender-i Zülkarneyn'in Ye'cuc ve Mec'uc'e Karşı Duvar Yaptırması Detay	87
Fotoğraf 71. İskender-i Detayı	87
Fotoğraf 72. Hz. Ali'nin Mezarından Uzanan Eliyle Bir Düşmanı Öldürmesi	89
Fotoğraf 73. Hz. Ali'nin Mezarından Uzanan Eliyle Bir Düşmanı Öldürmesi Detay	90
Fotoğraf 74. Hz. Ali'nin Mezarının Yukarısındaki Minare Detayı	91
Fotoğraf 75. Hz. Muhammed'in Ay'ı İkiye Bölmesi	92
Fotoğraf 76. Hz. Muhammed Detay	93
Fotoğraf 77. Ayın İkiye Bölünmüş Detayı	94
Fotoğraf 78. Hz. Hızır ve İlyas'ın Ab-ı Hayat'ı Bulması	95
Fotoğraf 79. Hz. Hızır ve İlyas'ın Ab-ı Hayat'ı Bulması Detayı	96
Fotoğraf 80. Hz. Hızır ve İlyas'ın Yukarısında Yer Alan İnsan Figürleri ve Kayalar Detayı	97
Fotoğraf 81. Taht ve Taç	98
Fotoğraf 82. Taht ve Taç Detayı	99
Fotoğraf 83. Tahtın Yukarısında Yer Alan Melek Detayı	100
Fotoğraf 84. Hz. Salih'in Deve Mucizesi	101
Fotoğraf 85. Hz. Salih ve Deve Detayı	102
Fotoğraf 86. Hz. Salih'in Yukarısında Yer alan Gökyüzü Detayı	103
Fotoğraf 87. Hz. Muhammed ve Hz. Ali Kevser Nehri Başında	104
Fotoğraf 88. Hz. Muhammed ve Hz. Ali Kevser Başında Detay	105
Fotoğraf 89. Hz. Muhammed ve Hz. Ali Yukarısında Yer Alan Ağaç Detayı	105
Fotoğraf 90. Hz. Yunus'un Balığın Karnından Kurtulması	106
Fotoğraf 91. Hz. Yunus Detay	107
Fotoğraf 92. Hz. Yunus'un Balığın Karnından Kurtulması Detay	107
Fotoğraf 93. Hz. Muhammed'in Türbesi	109

Fotoğraf 94. Hz. Muhammed'in Türbesi Detay.....	110
Fotoğraf 95. Hz. Muhammed'in Türbesi'nin Yukarısı Detay.....	111
Fotoğraf 96. Cetvelin Dışında Yer Alan Minare Detayı.....	111
Fotoğraf 97. Mecnun ve Köpek.....	112
Fotoğraf 98. Mecnun ve Köpek Detayı.....	113
Fotoğraf 99. Cehennem.....	114
Fotoğraf 100. Cehennem Detay.....	115
Fotoğraf 101. Meleğin Yukarısında Yer Alan Bulut Motifleri ve İnsan Figürleri Detay.....	116
Fotoğraf 102. Zülfikar.....	117
Fotoğraf 103. Zülfikar Detay.....	118
Fotoğraf 104. Zülfikar'ın Yukarısında Yer Alan Melek Figürü Detay.....	119
Fotoğraf 105. Hz. Zekeriya'nın Ölümü.....	120
Fotoğraf 106. Hz. Zekeriya'nın Ölümü Detay.....	121
Fotoğraf 107. Zekeriya'nın Saklandığı Ağaç Detayı.....	122
Fotoğraf 108. Hz. Ali'nin Düşmanı Öldürmesi.....	123
Fotoğraf 109. Hz. Ali'nin Düşmanı Öldürmesi Detay.....	124
Fotoğraf 110. Hz. Ali'nin Yukarısındaki Gökyüzü Detayı.....	124
Fotoğraf 111. Hz. Eyyüb.....	126
Fotoğraf 112. Hz. Eyyüb Detay.....	127
Fotoğraf 113. Hz. Eyyüb'ün Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detayı.....	128
Fotoğraf 114. Mecnun Kâbe'de.....	129
Fotoğraf 115. Mecnun Kâbe'de Detay.....	130
Fotoğraf 116. Kâbe Detay.....	130
Fotoğraf 117. Hz. Yusuf'un Zindana Atılması.....	131
Fotoğraf 118. Hz. Yusuf'un Zindana Atılması Detay.....	132
Fotoğraf 119. Hz. Yusuf'un Yukarısında ki İnsan Figürleri Detay.....	133
Fotoğraf 120. Miraç.....	134
Fotoğraf 121. Hz. Muhammed Detay.....	135
Fotoğraf 122. Hz. Muhammed'in Etrafındaki Melekler Detay.....	136
Fotoğraf 123. Hz. Muhammed'in Etrafındaki Melek Detayı.....	137
Fotoğraf 124. Ejderhanın Mağarada Hazineleri Saklaması.....	138
Fotoğraf 125. Ejderhanın Mağarada Hazineleri Saklaması Detayı.....	139
Fotoğraf 126. Ejderhanın Yukarısında Yer Alan Kayalar ve Ağaçlar Detayı.....	140
Fotoğraf 127. Hz. Musa'nın Asasını Ejdere Dönüştürmesi Mucizesi.....	141
Fotoğraf 128. Hz. Musa Detay.....	142
Fotoğraf 129. Hz. Musa'nın Yukarısındaki Gökyüzü Detayı.....	142
Fotoğraf 130. Hz. Hüseyin Kerbela Çölünde.....	144
Fotoğraf 131. Hz. Hüseyin Kerbela Çölünde Detay.....	145
Fotoğraf 132. Hz. Hüseyin'in Yukarısındaki Gökyüzü Detayı.....	146
Fotoğraf 133. Hz. İbrahim'in Ateşe Atılması.....	147
Fotoğraf 134. Hz. İbrahim Ateşte Detay.....	148
Fotoğraf 135. Hz. İbrahim'in Solundaki İnsan Figürleri Detay.....	149
Fotoğraf 136. Hz. Süleyman ve Saba Melikesi Belkıs Tahtta.....	150
Fotoğraf 137. Hz. Süleyman ve Saba Melikesi Detay.....	151
Fotoğraf 138. Hz. Süleyman ve Saba Melikesi'nin Aşağısındaki Figürler Detayı.....	152
Fotoğraf 139. İmam Rıza'nın Türbesi.....	154
Fotoğraf 140. İmam Rıza'nın Türbesi Detay.....	155
Fotoğraf 141. İmam Rıza'nın Türbesinin Yukarısı Detay.....	156
Fotoğraf 142. İmam Rıza'nın Türbesi'nin Minare Detayı.....	157

Fotoğraf 143. Hz. Ali Hayber Savaşı'nda.....	158
Fotoğraf 144. Hz. Ali Detay	159
Fotoğraf 145. Hz. Ali'nin Yukarısındaki İnsan Figürleri Detay	159
Fotoğraf 146. Hz. Nuh'un Gemisi	161
Fotoğraf 147. Hz. Nuh'un Gemisi Detay	162
Fotoğraf 148. Hz. Nuh'un Gemisinin Yüzdüğü Su Detayı	163
Fotoğraf 149. Keykavus'un Göğe Çıkmayı Denemesi	164
Fotoğraf 150. Keykavus Detay	165
Fotoğraf 151. Keykavus'un Aşağısındaki İnsan Figürleri Detay	166
Fotoğraf 152. Dabbetü'l Arz.....	168
Fotoğraf 153. Dabbetü'l Arz Üst Kısım Detay	169
Fotoğraf 154. Dabbetü'l Arz Alt Kısım Detay.....	170
Fotoğraf 155. Deccal.....	171
Fotoğraf 156. Deccal Detay	172
Fotoğraf 157. Deccal 'in Aşağısındaki İnsan Figürleri Detay	173
Fotoğraf 158. Muhammed Bin El-Hasen (El-Mehdi El-Muntazar).....	174
Fotoğraf 159. Muhammed Bin El-Hasen Eserindeki Gökyüzü Detayı.....	175
Fotoğraf 160. Muhammed Bin El-Hasen Eserindeki Mor Zeminli Alan.....	176
Fotoğraf 161. Hz. Lut	177
Fotoğraf 162. Hz. Lut Kavmi Detay	178
Fotoğraf 163. Hz. Lut Detay	179
Fotoğraf 164. Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın Cennetten Kovulması.....	181
Fotoğraf 165. Hz. Âdem ve Hz. Havva Detayı.....	182
Fotoğraf 166. Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın Aşağısında ki Hayvan Figürleri Detay	183
Fotoğraf 167. Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın Yukarısındaki Gökyüzü Detayı.....	183
Fotoğraf 168. Karun.....	184
Fotoğraf 169. Karun Detay	185
Fotoğraf 170. Karun'un Yanındaki İnsan Figürü Detay	185
Fotoğraf 171. Hayvan Figürleri Detay	186
Fotoğraf 172. Harut ile Marut.....	187
Fotoğraf 173. Harut ile Marut Detay	188
Fotoğraf 174. Harut ile Marut'un Yukarısında Yer Alan Gökyüzü ve Kayalar Detay	188
Fotoğraf 175. Hz. Hüseyin'in Türbesi	190
Fotoğraf 176. Hz. Hüseyin'in Türbesi Detay.....	191
Fotoğraf 177. Hz. Hüseyin'in Türbesi'nin Üst Kısım Detayı.....	192
Fotoğraf 178. Cennet	193
Fotoğraf 179. Cennet Sahnesi Pembe Zemin Detayı	194
Fotoğraf 180. Cennet Sahnesi Yeşil Zemin Detayı.....	195
Fotoğraf 181. Cehennem.....	197
Fotoğraf 182. Cehennem Sahnesi Dev Detayı	198
Fotoğraf 183. Cehennem Sahnesi Figür Detayı	199
Fotoğraf 184. Fil Olayı	200
Fotoğraf 185. Fil Olayı Detay	201
Fotoğraf 186. Ebabel Kuşları Detay	202
Fotoğraf 187. Hz. Hasan	203
Fotoğraf 188. Hz. Hasan Detay.....	204
Fotoğraf 189. Hz. Hasan'ın Yukarısında Yer Alan İnsan Figürleri Detay.....	205
Fotoğraf 190. Muhammed Bin El-Hasen (El-Mehdi El-Muntazar).....	206
Fotoğraf 191. Muhammed Bin El-Hasen Detayı	207

Fotoğraf 192. Muhammed Bin El-Hasen' ın Alt Kısımındaki İnsan Figürleri Detayı.....208

Çizimler Listesi

Çizim 1. Dabbetü'l Arz Çizimi.....	26
Çizim 2. Dabbetü'l Arz Baş Kısım Detay Çizimi.....	27
Çizim 3. Dabbetü'l Arz Gövde Kısım Detay Çizimi	28
Çizim 4. Dabbetü'l Arz Alt Kısım Detay Çizimi.....	29
Çizim 5. Dabbetü'l Arz Kanat Kısım Detay Çizimi	29
Çizim 6. Zühre Çizimi	36
Çizim 7. Zühre Detay Çizimi.....	37
Çizim 8. Zühre Figürünün Oturduğu Halı Detay Çizimi	38
Çizim 9. Zühre Figürünün Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detay Çizimi.....	39
Çizim 10. Burç ve Gezegenler Çizimi	53
Çizim 11. Burç ve Gezegenler Üst Kısım Detay Çizimi.....	54
Çizim 12. Burç ve Gezegenler Alt Kısım Detay Çizimi	56
Çizim 13. Felek Ejderhası Çizimi	58
Çizim 14. Felek Ejderhası Detay Çizimi.	59
Çizim 15. Hz. Meryem ve Hz. İsa Çizimi.....	68
Çizim 16. Hz. Meryem ve Hz. İsa Detay Çizimi	69
Çizim 17. Hz. Meryem ve Hz. İsa'nın Yukarısında Yer Alan Gökyüzü Detay Çizimi	70
Çizim 18. Kıyamet Çizimi	74
Çizim 19. Kıyamet Görselinde ki Yeşil Zeminli Alan Detay Çizimi	75
Çizim 20. Kıyamet Görselinde ki Pembe Zeminli Alan Detay Çizimi	76
Çizim 21. Hz. Muhammed'in Ay'ı İkiye Bölmesi Çizimi.....	92
Çizim 22. Hz. Muhammed Detay Çizimi	93
Çizim 23. Ayn İkiye Bölünmüş Detay Çizimi.....	94
Çizim 24. Hz. Hızır ve İlyas'ın Ab-ı Hayat'ı Bulması Çizimi.....	95
Çizim 25. Hz. Hızır ve İlyas'ın Ab-ı Hayat'ı Bulması Detay Çizimi	96
Çizim 26. Hz. Hızır ve İlyas'ın Yukarısında Yer Alan İnsan Figürleri ve Kayalar Detay Çizimi	97
Çizim 27. Mecnun ve Köpek Çizimi.	112
Çizim 28. Mecnun ve Köpek Detayı.....	113
Çizim 29. Zülfikar Çizimi.....	117
Çizim 30. Zülfikar Çizim Detayı	118
Çizim 31. Zülfikar'ın Yukarısında Yer Alan Melek Figürü Detay Çizimi	119
Çizim 32. Ejderhanın Mağarada Hazinesi Saklaması Çizimi.....	138
Çizim 33. Ejderhanın Mağarada Hazinesi Saklaması Detay Çizimi	139
Çizim 34. Ejderhanın Yukarısında Yer Alan Kayalar ve Ağaçlar Detay Çizimi	140
Çizim 35. Cehennem Çizimi.....	197
Çizim 36. Cehennem Sahnesi Dev Detay Çizimi	198
Çizim 37. Cehennem Sahnesi Figür Detay Çizimi	199

Tablolar Listesi

Tablo 1. Peygamber Figürleri	214
Tablo 2. İnsan Figürü Olarak Betimlenen Gezegenler.....	215
Tablo 3. Melek Tasvirleri	218
Tablo 4. Hayvan Figürleri.....	221
Tablo 5. Mimari Ögeler	223
Tablo 6. Bulut Motifleri.....	225
Tablo 7. Ağaç Tasarımları	228
Tablo 8. Ot Kümeleri	231
Tablo 9. Kaya Tasarımları	233